

HOCA NAZAR HÜVEYDA DİVANI
(İnceleme-Metin-Sözlük)

Hasamuddin HAMDARD

Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN
2018

Her Hakkı Saklıdır

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

Hasamuddin HAMDARD

HOCA NAZAR HÜVEYDA DİVANI

(İnceleme-Metin-Sözlük)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

ERZURUM-2018

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "*Hoca Nazar Hüveyda Divanı (İnceleme-Metin-Sözlük)*" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıyı kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin basılı ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimim ... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

19.6.2018

Hasanuddin Hamdard

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TEZ KABUL TUTANAĞI

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Kâzım Köktekin danışmanlığında, tarafımdan hazırlanan bu çalışma 13/06/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Kâzım Köktekin
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Muharrem Daşdemir
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi M. Akif Gözitok

İmza :
İmza :
İmza :

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 13/06/2018

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Rifat KÜTÜK
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	VI
ABSTRACT	VII
KISALTMALAR.....	VIII
ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ.....	IX
ÖN SÖZ	II

GİRİŞ

I. Çağatay Türkçesi.....	1
II. Çağatay Türkçesinin Dönemleri	1
III. Hoca Nazar Hüveyda	4
A) Hayatı	4
B) Hoca Nazar Hüveyda'nın İsmi	4
C) Hoca Nazar Hüveyda'nın Eğitimi	5
D) Hoca Nazar Hüveyda'nın Vefat Tarihi	5
E) Hoca Nazar Hüveyda'nın Eserleri	5
1. Rahat-ı Dil Eseri	6
2. İbrahim Edhem Dastanı	6
3. Hoca Nazar Hüveyda'nın Divanı	6
A) Divan'ın İçeriği	6

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ	8
1.1.1. Ünlülerin Yazımı	8
1.1.2. Uzun Ünlülerin Yazımı	12
1.1.3. Ünsüzlerin Yazımı	13
1.1.4. Şeddenin Kullanılışı	15

1.1.5. Hemzenin Kullanılışı.....	15
1.1.4. Eklerin Yazımı	15
1.2. SES BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ	15
1.2.1. Ünlüler.....	16
1.2.1.1. Ünlü Uyumu	16
1.2.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu.....	16
1.2.1.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	16
1.2.1.2. Ünlü Düşmesi	17
1.2.1.3. Ünlü Birleşmesi	17
1.2.1.4. Ünlü Düzleşmesi.....	18
1.2.1.5. Ünlü Yuvarlaklaşması.....	18
1.2.1.6. Damaksıllaşma.....	19
1.2.2. Ünsüzler.....	19
1.2.2.1. Ünsüz Uyumu	19
1.2.2.2. Ünsüz Değişmesi	20
1.2.2.3. Ünsüz Düşmesi	22
1.2.2.4. Ünsüz İkizleşmesi.....	23
1.2.2.5. Ünsüz Türemesi	23
1.2.2.6. Ünsüz Yer Değiştirmesi.....	24
1.2.2.7. Hece Düşmesi	24
1.3. ŞEKİL BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ	24
1.3.1. Sözcük Yapımı	24
1.3.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri.....	24
1.3.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri	26
1.3.1.3. Fiilden İsim Yapım Ekleri	27
1.3.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri.....	28
1.3.2. İsim Çekimi	30
1.3.2.1. Çokluk Eki	30
1.3.2.2. İyelik Ekleri	30
1.3.3. Ad Durum Ekleri	31
1.3.3.1. Yalın Durumu	31

1.3.3.2. İlgi Durumu.....	31
1.3.4.3. Belirtme Durumu	32
1.3.4.4. Yönelme Durumu	32
1.3.4.5. Bulunma Durumu	32
1.3.4.6. Ayrılma Durumu.....	32
1.3.4.7. Eşitlik Durumu	33
1.3.4.8. Vasıta Durumu	33
1.3.4.9. Karşılaştırma Durumu.....	33
1.3.4.10. Aitlik Durumu.....	33
1.3.5. Sıfatlar	33
1.3.5.1. Niteleme Sıfatları	33
1.3.5.2. Belirtme Sıfatları.....	34
1.3.5.2.1. İşaret Sıfatları.....	34
1.3.5.2.2. Soru Sıfatları	34
1.3.5.2.3. Belirsizlik Sıfatları.....	34
1.3.5.2.4. Sayı Sıfatları	35
1.3.5.4.1. Asıl Sayı Sıfatları.....	35
1.3.6. Zamirler	35
1.3.6.1. Şahıs Zamirleri.....	35
1.3.6.2. İşaret Zamirleri	36
1.3.6.3. Dönüştülük Zamiri	37
1.3.6.4. Soru Zamirleri.....	37
1.3.6.5. Belirsizlik Zamirleri.....	37
1.3.7. Zarflar	37
1.3.7.1. Yer Zarfları	37
1.3.7.2. Zaman Zarfları	38
1.3.7.3. Miktar Zarfları	38
1.3.7.4. Soru Zarfları.....	38
1.3.7.5. Durum Zarfları.....	38
1.3.8. Edatlar	38
1.3.8.1. Bağlama Edatları.....	38

1.3.8.2. Çekim Edatları	39
1.3.8.3. Benzetme Edatları.....	39
1.3.8.4. Ünlem Edatları	39
1.2.8.5. Pekiştirme Edatları.....	40
1.3.10. Fiil Çekimi.....	40
1.3.10.1. Haber Kipleri	40
1.3.10.1.1. Geçmiş Zaman Kipi	40
1.3.10.1.1.1. Duyulan Geçmiş Zaman	40
1.3.10.1.1.2. Belirli Geçmiş Zaman.....	40
1.3.10.1.1.3. Belirsiz Geçmiş Zaman.....	41
1.3.10.1.2. Geniş Zaman	42
1.3.10.1.3. Şimdiki Zaman.....	43
1.3.10.1.4. Gelecek Zaman	44
1.3.11. Tasarlama Kipleri	45
1.3.11.1. İstek Kipi.....	45
1.3.11.2. Emir Kipi	45
1.3.11.3. Şart Kipi.....	46
1.3.11.4. Gereklilik Kipi	48
1.3.12. Tasvir Eylemleri	48
1.3.12.1. Yeterlilik Eylemi	48
1.3.12.2. Tezlik Eylemi.....	48
1.3.12.3. Süreklilik Eylemi	49
1.3.13. Fiilimsiler	49
1.3.13.1. Sıfat-Fiiller.....	49
1.3.13.2. Zarf-Fiiller	50
1.3.13.3. İsim-Fiiller	52

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEVİRİ YAZI METİN	53
-------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK.....	307
-------------	-----

SONUÇ.....	363
KAYNAKÇA.....	366
ÖZ GEÇMİŞ	370

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hoca Nazar Hüveyda Divanı
(İnceleme-Metin-Sözlük)
Hasamuddin HAMDARD

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

2018, sayfa: 370 sayfa

Jüri: Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR

Dr. Öğr. Üyesi M. Akif GÖZİTOK

Hoca Nazar Hüveyda, Çağatay Türkçesinin son döneminde yaşamış ve Çağatay Edebiyatı'na büyük katkı sağlamış şairlerindendir. Bu çalışmada Hüveyda Divanı dört bölümde tetkik edilmiştir.

Giriş kısmında Çağatay Türkçesi ve dönemlerine değinilmiş, Hüveyda'nın hayatı ve sanatı hakkında bilgi verilmiştir.

Birinci bölümde eser dil bilgisi yönünden incelenerek ses bilgisi ve şekil bilgisi özellikleri üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde ise Divan'ın aruz ölçüsü göz önünde bulundurularak çeviri yazılı metni verilmiştir.

Üçüncü bölümde Hoca Nazar Hüveyda Divanı'nın sözlüğü yer almaktadır. Sözlükte sözcüklerin hangi dilden olduğu, Divan'daki kullanım yerleri örnekler verilerek gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hoca Nazar Hüveyda, Çağatayca, ses bilgisi, şekil bilgisi, metin, sözlük

ABSTRACT
MASTER THESIS

Hoca Nazar Huveyda's Divan
(Observation-Text-Dictionary)

Hasamuddin HAMDARD

Advisor: Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

2018, 370 Page

Jüri: Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR

Dr. Öğr. Üyesi M. Akif GÖZİTOK

Khoja Nazar Huwayda is a poet who lived in period of Chaghatays Turkish language has contributed great deals to Chaghatay literature. In this study Hüveyda's Divan was examined in four sections.

In the introduction section, alongside mentioning Chaghatay Turkish and its periods information's about his life is given.

In the first section, by the grammatical analysis of book focused on phonetic and morphological characteristics.

In the second part, there is text size and translated text of the divan.

In the third section, the Dictionary of Khoja Nazar Huwayda Divan's took place. The dictionary discusses the origin of the words and where the word is used in the divan.

Keywords: Khoja Nazar Huwayda, Chaghatay Language, Phonetic, Morphological characteristics, Text, Dictionary

KISALTMALAR

age. : Adı geçen eser

Ar. : Arapça

başk. : Başkaları

bs. : Baskı

ev. : Çeviren

Far. : Farsça

Haz. : Hazırlayan

Hz. : Hazret

Moğ. : Moğolca

öz.is. : Özel İsim

s. : Sayfa

T. : Türkçe

TDK : Türk Dil Kurumu

Yay. : Yayın

Yaz. : Yazar

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

آ, ا	a, ā	ش	ş
أ, (أ)	a, e, ı, i, u, ü	ص	ş
ء	ˆ	ض	z, ɖ
ب	b	ط	ʈ
پ	p	ظ	ʒ
ت	t	ع	ˈ
ث	s	غ	g
ج	c, ɟ	ف	f
چ	ç	ق	k
ح	ħ	ك	k, g, ŋ
خ	ħ	نگ	ŋg
د	d	ل	l
ذ	z	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v; o, ö, u, ü, ū
ژ	j	ه	h; a, e
س	s	ی, ی	y; ı, i, ĩ

ÖN SÖZ

Bu çalışma, Çağatay Türkçesinin son dönemi şairlerinden Hoca Nazar Hüveyda'nın divanı üzerinde yapılan bir çalışmadır. Çalışmada Hoca Nazar Hüveyda Divanı'nın 2013 yılında Afganistan'da yapılmış baskısı esas alınmıştır.

Hoca Nazar Hüveyda hakkında önceden bazı çalışmalar da yapılmıştır. Yüksek lisans tezi olarak çalışılmış "Hoca Nazar Hüveyda Divanı Analizi: Metin, Dil ve Edebî İçerik Yönünden İncelemesi" adlı bir çalışma buna örnektir. Bu çalışma Hoca Nazar Hüveyda Divanı'nın 1903 yılında basılan nüshası üzerine yapılmış bir edebiyat çalışmasıdır. Ayrıca Divan'ın 1903'teki nüshası şiir sayısı bakımından çok eksiktir ve sadece 195 gazeli içerir. Ancak bizim inceleyip üzerinde çalıştığımız nüsha Hoca Nazara Hüveyda'nın 368 gazel, 5 müstezat, 54 dörtlük, 3 muhammes, 1 müseddes, 1 müsebbe, 1 müsammen, 1 müttesi, 1 müaşşer ve 2 mesnevsini içermektedir. Ve bir dil çalışmasıdır.

Bu çalışma, bir giriş'ten ve inceleme, metin, sözlük olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında Çağatay Türkçesi ve dönemlerine değinilerek Hoca Nazar Hüveyda'nın hayatı, eğitimi ve eserleri üzerine durulmuş ve detaylı bir şekilde bilgi verilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde Hoca Nazar Hüveyda Divanı'nın dil incelemesi yer almaktadır. Ses bilgisi ve şekil bilgisi özellikleri dil incelemesinin içeriğini oluşturmaktadır.

İkinci bölüm Hoca Nazar Hüveyda Divanı'nın çeviri yazı metnini içermektedir. Şiirler ve beyitler birer birer numaralandırılmıştır. Metinde olan şiirler aruz vezni göz önünde bulundurularak okunmuştur. Ancak vezne uymayan beyitler ve mısralar da bulunmaktadır. Çalışmanın bu kısmında vezne uymayan şiirler de ayrıca belirlenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Hoca Nazar Hüveyda Divanı'nın sözlüğü yer almaktadır. Sözlük kısmında sözcüklerin çeviri yazı şekli, anlamı ve kökeni gösterilmiştir. Metinde kullanılan az sayıdaki sözcüklerin ve özel isim olarak kullanılan

sözcüklerin metinde kullanıldığı yerlerin tamamı gösterilirken, dörtten fazla kullanılan sözcüklerin sadece ilk dördü gösterilmiş, diğerleri gösterilmemiştir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında bilgi ve yardımlarını esirgemeyip bana her konuda destek olan ve zamanını ayıran değerli danışmanım Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN'e teşekkürü bir borç bilip saygılarımı sunarım. Ayrıca çalışma esnasında bana yardımcı olan Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR'e ve beni eğitim hayatım boyunca her zaman destekleyen ve yalnız bırakmayan değerli aileme çok teşekkür ederim.

Hasamuddin HAMDARD

ERZURUM- 2018

GİRİŞ

I. Çağatay Türkçesi

Çağatay Türkçesi, Kuzey-Doğu Türkçesinin ikinci döneminin adı olup 15. yüzyılın başlarından 20. yüzyılın başlarına kadar olan dönemi kapsayan bir konuşma ve yazı dilidir.¹ Eski Türkçeden sonra bütün Türklerin ortak dili olarak kullanılan Karahanlı Türkçesidir. Bu devletin dağılmasından sonra da bir müddet ortak dil olarak Harezm Türkçesi ve Kıpçak Türkçesi kullanılmıştır. 14. yüzyılda Orta Asya'da Timurlu imparatorluğu tarafında kurulan Türk birliğiyle bu diller yerini ortak bir dile yani Çağatay Türkçesine bırakmıştır. Timurlular döneminde gelişmeye başlayan Çağatay Türkçesi, 13. yüzyıla kadar tek kol olarak devam etmiş, bu dönemden sonra kollara ayrılmaya başlamıştır. Araştırmacılar Çağatay dili ve edebiyatının devrelere ayrılması konusunda ortak bir görüşleri yoktur. Farklı görüşleri olan Türkologlar, Çağatay Türkçesini farklı dönemlere ayırmışlardır. Bu görüşleri Çağatay Türkçesinin dönemleri başlığı altında vermek daha uygundur.

II. Çağatay Türkçesinin Dönemleri

Çağatay Türkçesinin Dönemleri konusunda görüşlerini beyan eden Türkologlar, Aleksandr Samoyloviç, Fuat Köprülü, Janos Eckmann, Mustafa Canpolat'tır. Rus dil bilimci Aleksandr samoyloviç, Çağatay terimin sadece 15.-20. yüzyıllar Türkçe'sini ifade etmek için kullanmış ve bu dönemdeki İslâmi Orta Asya edebi Türk dilini dört döneme ayırmıştır.

1. Karahanlı Türkçesi veya Kaşgar Türkçesi (11-12. yüzyıl)
2. Kıpçak-Oğuz Türkçesi (13-14. yüzyıl)
3. Çağatay Türkçesi (15-19. yüzyıl)

¹ Janos Eckmann, *Çağatayca El Kitabı* (3. bs), (Çev.: Günay Karağaç), Akçağ Yayınevi, Ankara 2005, s.15.

4. Özbek Türkçesi (20. yüzyıl)²

Çağatay Türkçesinin Fuat Köprülü şu şekilde tanımlar: “Moğol istilasından sonra Cengiz’in çocukları tarafından kurulan Çağatay, ilhanlı, Altın Ordu imparatorluklarının medeniyet merkezlerinde inkişaf eden, bilhassa Timurlular devrinde klasik bir mahiyet alarak zengin bir edebi dile dönüşen, çok önemli edebi eserler yaratan Orta Asya lehçesidir.”³ Köprülü’nün tasnifine göre Çağatay Türkçesi beş döneme ayrılır:

1. İlk Çağatay devri (13.-14. yüzyıl)
2. Klasik devrin başlangıcı (15. yüzyılın ilk yarısı)
3. Klasik Çağatay devri (15. yüzyılın ikinci yarısı)
4. Klasik dönemin devamı (16. yüzyıl Babür ve Şibaniler dönemi)
5. Gerileme ve çökme devri (17.-19. yüzyıl)⁴

Çağımız Türkologlarından Kemal Eraslan ve Ahmet Caferoğlu, Köprülü’nün görüşünü uygun bularak Çağatayca çalışmalarını ona göre yapmışlardır.

Çağatay Türkçesi araştırmalarında önemli bir yeri olan Janos Enkmann bu tarihi lehçeyi 11. yüzyıldan başlayıp 19. yüzyılın sonralarına kadar devam eden İslami Orta Asya edebi Türk dili içinde değerlendirmiştir. İkinci dünya savaşından beri “Çağatayca” için Sovyet Türkologları tarafından kullanılan tabir, İslami Orta Asya edebi dili ve Çağatayca öncesini de içine alan “Eski Özbekçe” terimidir.⁵

M.A Şçerbak “Eski Özbekçe”yi 10. yüzyıldan başladığını açıklayarak üç devre ayırmıştı.

1. İlk devir (10-13. yüzyıl)
2. İkinci devir (14-17. yüzyıl)

² Janos Eckmann, *Çağatayca El Kitabı* (3. bs), (Çev.: Günay Karağaç), Akçağ Yayınevi, Ankara 2005, s. 19.

³ Fuat Köprülü, "Çağatay Edebiyatı", İA, İstanbul 1945, III, s. 270.

⁴ Köprülü, "Çağatay Edebiyatı", III, s. 270.

⁵ Eckmann, age, s. 15.

3. Üçüncü devir (17-18. yüzyıl)

İlk devirde Batı ve Güney Türkçesi unsurları edebi dile girmiş ve Moğol istilası ile bu gelişme bitmiştir. İkinci devir için “suni dil” tabirini kullanarak Çağatayca teriminin sadece bu devre işaret ettiğini açıklamaktadır. Üçüncü devirde ise yerel unsurların edebi dile karıştığını gösterir.

Janos Eckmann İslami Orta Asya edebi Türk dilini üç devre ayırıp Çağatay Türkçesinin üçüncü devre olarak gösterir.

1. Birinci devre Karahanlı veya Hakaniye Türkçesi (11. 13. yüzyıl)

2. İkinci devre Harezmi Türkçesi (14. yüzyıl)

3. Üçüncü devre Çağatay Türkçesi (15.-20. yüzyıl)

Eckmann Çağatay Türkçesi ile ilgili olan görüşler arasında yer alan Samoyloviç’in tasnifini kabul ederek, tarih içerisinde uğradığı bazı değişiklikleri göz önünde koyarak Çağatay Türkçesini dört döneme ayırır.⁶

1. İlk Çağatay Türkçesi yani Nevai’nin 1464 yılında ilk eserini yazmasına kadar. Bu dönem Nevai ve Harezmi-Altınordu arasında bir geçiş dönemidir.

2. Klasik Çağatay Türkçesi dönemi (1464’den-16. yüzyıl ortalar)

3. Klasik dönemden sonraki Çağatay Türkçesi dönemi (17. yüzyılın sonuna kadar)

4. Son Çağatay Türkçesi dönemi (18-19. yüzyıl)⁷

Eckmann daha sonra yayımladığı “Çağatayca El Kitabı” adlı eserinde yukarıdaki görüşünü değiştirerek Çağatay Türkçesini üç döneme ayırır.

1. Klasik öncesi dönem (15. yüzyıl başlarından 1464’te Nevai’nin ilk eserinin tertibine kadar)

2. Klasik devir (1464-1600)

⁶ Mustafa Argunşah, *Çağatay Türkçesi* (2.bs.), Kesit Yayınları, İstanbul 2014, s. 16.

⁷ Argunşah, *age*, s. 17.

3. Klasik sonrası (1600-1921): Bu dönemde bir yandan Nevayi dilinin etkisi bir yandan ise Özbekçe unsurların tesiri vardır.

III. Hoca Nazar Hüveyda⁸

A) Hayatı

Çağdaş Özbek edebiyatında özellikle mutasavvıf şairler arasında Gayip Nazar oğlu, Hoca Nazar Hüveyda önemli bir yer tutar. Hüveyda kendisi hakkında şöyle der:

Kemineniᅡ atı Hocā Nazardur

Atasınıᅡ atı Ğāyib Nazardur

Nesebde Oş u mevlūd-ı Çimyan

Ğarīb ü ᅡāk-sār u dil perīşān

Yukarıdaki mısralar Hüveyda'nın ismi, babasının adı, sülalesi, aslı Oş'luk olup olmadığını ve şairin Çimyan'da doğduğunu göstermektedir. Hüveyda'nın babası Gayip Nazar Er Nazar oğlu ve birkaç kişi 1704 yılında Mergilanlı akrabaları ile beraber Çimyan'a taşınır ve orada Çimyanlı bir kız ile evlenir. Hüveyda da bu toplumda doğmuş ve yaşamıştır. Ama Hüveyda ne zaman ve hangi yılda doğmuş belli değildir. Yalnız akrabalarının hatıralarından dayanmış olursak Hüveyda 1704 yılında doğduğunu söylenebilir. Hüveyda'nın babası Gayip Nazar Çimyan'da etki sahibi olan bireylerdendir.

B) Hoca Nazar Hüveyda'nın İsmi

Hoca Nazar Hüveyda Kaşgar'da şöhret kazanan Appak Hoca müritlerindendir. Hüveyda'nın babası Appak Hocaya saygı göstermek için oğluna Hoca Nazar ismini verir ve Hüveyda da soyadı olarak kalır.

⁸ Hoca Nazar Hüveyda'nın hayatı hakkındaki bilgiler 2013 yılında Afganistanda basılan Hüveyda Külliyyatı adlı eserin giriş kısmından alınmıştır.

C) Hoca Nazar Hüveyda'nın Eğitimi

Hoca Nazar Hüveyda başlangıç eğitimini Çimyan'daki medresede alır. Ve eğitimini bitirmek için Oş'ın medreselerine gelir ve orada eğitimini bitirir. Hüveyda eğitimi bitirdikten sonra Çimyan'a döner ve öğretmenlik ile meşgul olur. Doğu bilim adamları gibi Hüveyda da bir iş öğrenmek zorunda idi. Bu sebepten halı dokumayı öğrenir ve hayatını sürdürür. Hüveyda ömrünün büyük bölümünü insanlığa hizmet etmekle geçirmiştir. Şair Nasih bu konuyu böyle anlatmaktadır:

Tutup şohbet devām 'ömrin barıça

Be yārān ta'lim idi fikr ü yādı

Debistānda sa'y eylep tün ü kün

Yazılğan nêçe t̄alibler sevādı

Munıñ dik 'ālī himmet ér anadın

Dü-bāre toğmagaydır hiç belādi

D) Hoca Nazar Hüveyda'nın Vefat Tarihi

Hoca Nazar Hüveyda hayatının sonuna kadar Çimyan'da yaşamıştır. O'nun vefat tarihi hakkında net bir bilgi yoktur. Ama Hüveyda'nın çağdaşı olan şair Mevlāna Nasih şiirlerinde 1780 ya da 1781 yılı kayıt edilmiştir:

Hıred üstādı t̄arih vefātın

Bitipdür ḡayıb oldı K̄uṭb-ı hādı

Yukarıdaki beytin ebcet hesabına dayanarak 1195 hicri yılı ortaya çıkıyor. Bu hicri yıl da 1780 ya da 1781 yılına denk gelmektedir.

E) Hoca Nazar Hüveyda'nın Eserleri

Hüveyda'dan bize bir divan kalmıştır. Ayrıca Rahat-ı Dil ve Sultan İbrahim Edhem Dastan'ı da onun eserlerindedir. Hüveyda'nın sülalesinden Sıraci, Salahattin Sakip, Semer Banu gibi yetenekli şairler tarihimize iz bırakmıştır. Salahattin Sakip babasından kalan divanın eksiklerini düzelterek onun şiirlerini sonsuza kadar yaşatmayı sağlamıştır.

1. Rahat-ı Dil

Hüveyda'nın bu eseri yaklaşık 2200 beyit şiirden oluşan bir eserdir. Şair bu eserde insani gayeleri, insanın dünyada yapacak işleri, ahiret ve kıyamette karşılaşacak durumları sonsuz şairane mahareti ile sunmaktadır. Hüveyda Rahat-ı Dil hakkında böyle söylüyor:

Kitābım atı érür Rāhat-ı Dil

Érür her bir sözi tenbih-i gāfil

Bunu da söylemek lazım ki Rahat-ı Dil eseri ilk olarak nesir şeklinde yazılmıştır.

Könğülning şehri sarı ʿazım kıldım

Kitābım neşir érdi nazım kıldım

2. İbrahim Edhem Dastanı

Bu eser de yaklaşık 500 beyittir. Hüveyda bu eserde büyük arif Sultan İbrahim Edhem hikayesini şiir diliyle anlatmaktadır. Ama söylemek lazım ki kimi edebiyatçılar Hüveyda'nın yukarıdaki iki eserini bir eser olarak düşünmektedir. 2013 yılı Afganistan'da basılan nüshada Rahat-ı Dil ve İbrahim Edhem destanı eserleri iki ayrı eser olarak alınmıştır.

3. Hoca Nazar Hüveyda'nın Divanı

Bu Divan Hüveyda'dan sonra birçok kez basılmıştır. Ancak baskıların çoğu Hüveyda şiirlerini tam olarak içermez ve eksiktir. Divanın ilk taşbaskısı 1903'te Taşkent'te Berdinah Basımevi tarafından basılmıştır. Ancak Divan'ın bu baskısı, Divan'ın sonraki nüshalarına göre çok eksiktir. Divan'ın en eski ve az eksikli nüshası Hüveyda'nın oğul torunu Selahattin Sakib (1838-1910) tarafından 1907 yılında yazılmıştır. Bu el yazısı Taşkent Devlet Kütüphanesinde saklanmaktadır.

A) Divan'ın İçeriği

Hüveyda'nın Divan'ı 2013 yılında Afganistan'da basılan nüshası 368 gazel, 5 müstezat, 54 dörtlük, 3 muhammes, 1 müseddes, 1 müsebbe, 1 müsemmen, 1 müttesi, 1 müeşşer ve 2 mesneviyi içerir.

1907 yılında Hüveyda'nın oğul torunu Salahattin Sakip tarafından Hüveyda şiirlerinin divan hâline getirilen el yazısında 351 gazel, 28 rubai, 41 dördlük, 3 muhammes, 1 müseddes, 1 müsemman, 1 müstezat, 3 mesnevi vardır.

Hüveyda'nın gazelleri âşıkane ve ârifane gazellerdir. Aşıkâne gazelerde kâmil aşk, insani kemalat yansımaktadır. Arifâne gazelerde de Hüveyda bir bilim adamı ve filozof olarak şiirler söylemiştir. Ayrıca Hüveyda'nın şiirlerinde sosyal konular önemli bir yer almaktadır. Allah'a hamd, peygambere naat, peygamber ahabına menkıbe, oruç, namaz, taat ve ibadet, hac ve zekât gibi İslam talimatı, cennet ve cehennem hakkında hikayeler Hüveyda'nın eserlerinde büyük bir yer tutmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İNCELEME

1.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ

Çağatay Türkçesiyle yazılmış eserlerde Arap alfabesi kullanılmıştır. Ancak Arap alfabesi Çağatay Türkçesindeki ses olaylarını yeterli bir şekilde göstermemektedir. Bu sebeple Çağatay Türkçesinin doğru telaffuzunu tespit etmek zordur. “Eckmann’ın ifade ettiği gibi Çağatay Türkçesinin telaffuzu konuşulan, yazılan zaman ve mekâna göre değişiklik göstermektedir.”⁹

1.1.1. Ünlülerin Yazımı

A/a/ ünlüsü sözcük başında çoğunlukla sadece elif (ا) ya da med’li elif (آ) ile yazılmaktadır. Sözcük ortasında ise bazen elif’le (ا) gösterilmekte bazen de herhangi bir işaretle gösterilmemektedir. Sözcük sonunda ise bazen elif’le (ا) bazen de güzel he (ه) ile gösterilmektedir:

Ön seste:

alar (الار) 119/3, at (آت) 56/6, açıp (آچىپ) 59/1, anı (انى) 16/4, anda (اندا) 4/1 arkasıdın (آرقه سيدن) 52/5, andag (انداغ) 124/3, atytp (ايتىپ) 22/4, ayağ (اياغ) 4/5, adaşkan (آداشقان) 15/6, arasında (اراسيده) 6/8, arağa (اراعه) 308/4, açkan (آچقان) 290/1, aldınğa (آلدينغه) 200/5, anğa (انگا) 14/1, anıng (انينگ) 10/3, ayğalı (ايغالى) 5/1.

İç seste:

yaman (يمان) 9/1, yahşı (بخشى) 9/1, taptı (تاپتى) 7/7, barmak (بارماق) 61/4, kılğan (قىلغان) 12/2, başıda (باشيده) 71/4, uşal (اوشل) 1/2.

Son seste:

soñgra (سونگره) 27/3, anğa (انگا) 16/1, bolsa (بولسه) 19/6, ara (ارا) 22/4, kılsa (قىلسه) 40/1, saqla- (سقله ماق) 56/6, bolma (بولمه) 6/20.

E/e/ ünlüsü sözcük başında genelde elif’le (ا) veya elif ve ye (اي) ile yazılmaktadır. Sözcük ortasında da bazen elif’le (ا) bazen de herhangi bir işaret

⁹ Janos Eckmann, age, s. 25.

yazılmaktadır. Sözcük sonunda ise bazen elif ile (ا) bezen de güzel he (ه) ile gösterilmektedir:

Ön seste:

eyle- (ایله ماق) 9/12.

İç seste:

men (من) 15/1, sen (سن) 16/1, bilen (بیلان) 12/2, ilgeri (ایلگری) 204/2, yürek (یوره) 28/1, bölek (بولک) 121/4.

Son seste:

içre (ایچره) 5/6, birle (بیرله) 1/11, üzre (اوزره) (1/3), içinde (ایچینده) 29/2, dème (دیمه) 60/3, kèçe (کیچه) 4/5, özge (اوزگه) 4/4, tile (تيله) 29/1, ötse (وتسه) 64/3.

I/ı/ ünlüsü genelde sözcük başında elif+ye (ای) ile gösterilmektedir. Sözcük içinde ve söz sonunda ye (ی) ile yazılmaktadır:

Ön seste:

ılık (ایلیق) 4/5, ısığ (ایسیغ) 13/5

İç seste:

yazıp (یازیپ) 109/2, kılur (فیلور) 4/3, sığınıp (سیغینیپ) 7/1, başımnı (باشیمنی) 72/1, ayırmağda (ایرماقده) 46/6, tapılmas (تاپیلمس) 29/7, yıkıldım (یقیلدیم) 32/2, açılmay (آچیلمی) 88/5, kıztartıp (قیلسون) 294/2.

Ê/ê: Eski Türkçeden günümüze kadar hep dokuzuncu ünlü olarak kabul edilegelen /ê/ ünlüsü, Türkçe kelimelerin ilk hecesinde yer alır. Arap alfabesi ile yazılan Çağatay Türkçesi metinlerinde /ê/ sesini göstermek için özel bir işaret kullanılmamıştır. Bu alfabe ile yazılan metinlerde çoklukla /y/ (ی) harfiyle gösterilmiştir.¹⁰

Metnimizde de /ê/ sesini göstermek için sözcük ortasında ye (ی) harfi ve söz başında elif ve ye (ای) harfleri kullanılmıştır. Bu ses kelimenin başında ve ortasında

¹⁰ Argunşah, age, s. 77.

görülmüştür. Metnimizde /è/ sesinin sonda kullanıldığı hiçbir kelimede görülmemektedir.

Ön seste:

yok èrdi (بوق ایردی) 164/1, èt (ایت) 348/2, èl (ایل) 15/2, èlik (ایلیک) 13/7, èmdi (ایمدی) 3/3, èrte (ایرته) 66/6, èşit- (ایشیتماق) 58/6.

İç seste:

kèldi (کیلدی) 7/5, dèdi (دیدى) 9/11, bèrip (بیریب) 6/10, kèçe (کیچه) 4/5, tègip (تیگیپ) 286/1, yèr (بیر) 6/2, yètti (یتتى) 45/3, bèş (بیىش) 357/3, kèc (کیج) 56/6.

İ/i/ ünlüsü sözcük başında genelde elif+ye (ای) ile gösterilmektedir. Sözcük ortasında ve sözcük sonunda ye (ی) ve güzel (ه) ile gösterilmektedir.

Ön seste:

ile (ایله) 65/4, ilgeri (ایلگری) 204/2, istep (ایستپ) 439/1, içre (ایچره) 18/4, iş (ایش) 1/6, it (ایت) 51/4, igne (ایگنه) 124/5, ise (ایسه) 167/6.

İç seste:

bilgil (بیلگیل) 173/6, kim (کیم) 174/8, içinde (ایچینده) 82/1, kirip (کیریب) 2/4, tirilgen (تیریلگن) 271/1, ikki (ایکی) 56/4, tiş (تیىش) 365/1, kişi (کیشى) 6/21.

Son seste:

iki (ایکی) 161/1, yètti (یتتى) 45/3, kişi (کیشى) 6/21, kètti (کیتتى) 22/1, közi (کوزى) 32/3, kibi (کبى) 35/3, özi (اوزى) 40/1, sözi (سوزى) 46/5, kèleri yoǵtur (کیلرى بوق دور) 79/10.

O/o: Eserde sözcük başında elif+vav (و) ile, sözcük ortasında ise vav (و) ile gösterilmiştir.

Ön seste:

oldı (اولدۇ) 74/1, oqup (اوقوپ) 15/4, ol işni (اول ایشنى) 16/1, olturur (اولتورور) 159/2, otdın (اوتیدن) 79/3, ogul (اوغول) 86/3, oynamağlıg (اویناماغلیغ) 81/1, oq (اوق) 24/3.

İç seste:

qolum (قولوم) 83/1, yol (یول) 27/4, qoyaşım (قویاشیم) 187/5, qoydı (قویدی) 108/1, bozmak (بوزماق) 193/4, tola (توله) 93/6, qoşqay (قوشقayı) 321/4, boyun (بوون) 113/8, yoqattı (یوقاتتی) 169/4, toldur (تولدور) 282/3, boldı (بولدی) 321/6.

Ö/ö: Bu ünlü de /o/ ünlüsünün yazım özelliklerini taşır. Ön seste elif+vav (او) ile, iç seste ise vav (و) ile yazılır. Bu ünlü, sözcük başında ve ortasında görülmüştür.

Ön seste:

özge (اوزگه) 4/4, ösme (اوسمه) 189/4, öy (اوی) 17/5, ölük (اولوک) 6/18, öldürğüçi (اوندورگؤچی) 300/7, öpüp (اوپوپ) 372/11, ötrü (اوترو) 79/4, ötmek (اوتماق) 12/5, öng (اونگ) 48/6.

İç seste:

bölek (بولک) 121/4, kör- (کورماق) 8/7, 9/9 köz (کوز) 9/1, kök (کوک) 6/7, söz (سوز) 34/7, köter- (کوترماق) 16/6, köp (کوپ) 1/7, söyle (سویله) 62/2, körset- (کورستماق) 9/9, körpe (کورپه) 300/4

U/u: Ön seste elif ve vav (او) ile, iç seste ve son seste ise vav (و) ile gösterilmektedir.

Ön seste:

uluş (اولوش) 238/5, ulam (اولام) 183/3, ur- (اورماق) 5/7, uşal (اوشل) 1/2, uşal- (اوشلماق) 182/4, uşbu (اوشبو) 3/3, uşla- (اوشله ماق) 86/2, uyat (اویات) 11/3, uyğat- (اویغاتماق) 125/2, uyku (ویقو) 12/4, uzağ (اوزاغ) 156/1

İç seste:

yoqdur (یوقدور) 341/10, munı (مونى) 221/5, şundağ (شونداغ) 336/3, munça (مونچه) 28/5, sun- (سونماق) 13/7, tuttum (توتتوم) 21/1, yurtumdın (یورتومدین) 57/6, yoluqtum (یولوقتوم) 253/1, munda (مونده) 35/7

Son seste:

uşbu (اوشبو) 3/3, uyku (اویفو) 12/4, kayu (قیو) 181/1, bu (بو) 16/2, su (سو) 21/4, şu (شو) 103/6.

Ü/ü: Ön seste elif ve vav (او) ile, iç seste ve son seste ise vav (و) ile yazılmıştır.

Ön seste:

üç (اوچ) 281/2, ün (اون) 225/3, ünde- (اونده ماق) 230/3, üst (اوست) 57/1, üz- (اوزماق) 104/3, üye (اوزه) 12/2, üzre (اوزره) 1/3, üzül- (اوزولماق) 58/7, üçün (اوچون) 82/2, üzülgünçe (اوزولگونچه) 115/6.

İç seste:

kündüz (کوندوز) 4/5, yüz (یوز) 6/6, sürme (سورمه) 149/5, bütün (بوتون) 231/3, küydürür (کويدورور) 111/3, yüklep (یوکلب) 16/2, bilür (بیلور) 79/6, dedür (دیدور) 79/8, köngül (کونگول) 79/9, tüzgeli (توزگالی) 80/4, kün (کون) 82/6, tün (تون) 91/3.

Son seste:

ötrü (اوترو) 323/6, külgü (کولگو) 122/2, eyleyü (ایلیو) 158/3, köründü (کوروندو) 191/3, tişleyü (تیشلایو) 325/5

1.1.2. Uzun Ünlülerin Yazımı

Arapça ve Farsça alıntı kelimelerde uzun ünlüler, elif, vav ve ye (ا, و, ی) harfleri ile kurallı bir şekilde yazılmıştır. Eserde uzun ünlüler ile yazılan bazı örnekler aşağıda verilecektir.

Ā/ā (آ, ا)

‘abā (عبا) 468/1, ābād (آباد) 198/5, āb-ı revān (آب روان) 88/1, ‘āciz (عاجز) 5/5, ādāb (آداب) 453/4, ‘adālet (عدالت) 3/4, ādem (آدم) 6/21, āhīret (آخرت) 35/5, āhīr (آخر) 7/8, āh u vāh (آه و آه) 17/4, āhū (آهو) 103/1, ‘ālim (عالم) 15/1, ‘ālimān (عالمان) 219/8, ‘allām (علام) 338/3.

Ū/ū (او)

ma'bud (معبود) 1/1, rüz-ı kıyamet (روز قیامت) 1/8, Resülullāh (رسول الله) 1/12, rüh (روح) 2/1, rüy-i zemīn (روی زمین) 2/5, tütüya (توتیا) 2/8, Bübekir (بویکر) 3/1, nür-ı çeşm (نورچشم) 3/6.

İ/ī (ی)

şīrīn (شیرین) 327/5, esīr (اسیر) 102/1, Yezīd (یزید) 3/6, şehīd-i Kerbelā (شهید) 3/6, 'āşī (عاصی) 4/1, küllī-i eşyā (کل اشیا) 5/1, raḥīm (رحیم) 5/2, bī-çün (بی چون) 5/4, bī-nemūne (بی نمونه) 5/4, şīb ü bālā (شیب وبالا) 6/2

1.1.3. Ünsüzlerin Yazımı

Çağatay Türkçesi'nin son döneminde yazılan Hoca nazar Hüveyda Diva'nında ünsüzlerin yazım özellikleri ünlü harflere göre daha tutarlıdır. Divan'da Farsçadaki (p, ç, g, j) (پ، چ، گ، ژ) harfleri de kullanılmıştır.

/b, p/ ünsüzleri genellikle karışık yazılmaktadır. -p zarf fiil ekinin be (ب) ile yazıldığı görülmektedir: oqup (وقوب) 15/4, barıp (باریب) 2/4, tutup (توتوب) 15/6, bolup (بولوب) 16/4, körtip (کوریب) 17/4

bardı (بارماق) 8/7, bolsa (بولسه) 23/5, bağır (بغیر) 21/4, bağlatkuçı (باغلات کوچی) 352/5, bat- (باتماق) 58/3, balıg (بالیغ) 50/4, bar (بار) 161/7, barça (برچه) 6/18, bër- (بیرماق) 6/10, bəri (بیری) 83/1, bël (بیل) 39/1

P/p: Çağatay Türkçesinde kelime başında hem p'li hem de b'li şekli görülmektedir. Metinde bu ünsüz Türkçe kelimelerin ön sesinde ve son sesinde görülürken alıntı kelimelerin başında, ortasında ve sonunda görülür.

tap- (تاپماق) 29/7, köp (کوپ) 36/3, kiprikleri (کپریکلری) 253/5, öptim (اوپتیم) 372/11, süpürüp (سوپورماق) 42/7, sèpmiş (سیپمیش) 210/5, tepmegüçe (تپمه گوچه) 79/13, ip (ایپ) 253/4, puçag (پوچاغ) 168/3, pilik (پیلیک) 64/2, bitip (بیپ) 136/1

S/s: Ötümsüz dişler arası sızıcı bir ünsüz olup kelimenin her yerinde kullanılmıştır. Arap alfabesindeki (س) ünsüzü ile gösterilmiştir.

saç- (ساچماق) 248/2, sağ (ساغ) 108/5, sağın- (ساغینماق) 53/6, sağış (ساغیش) 243/3, sal- (سالماق) 15/1, san (سان) 173/1, sanağ (سناغ) 470/9, sanağlığ (سناغلیک) 299/3, sançıl- (سنچیلماق) 283/6, sarı (ساری) 16/3, sat- (ساتماق) 165/7, savut- (ساوتماق) 126/6, sekkiz (سیکیز) 72/6, sèkin (سیکین) 369/3, seksen (سیکسان) 168/5, sèmir- (سیمیرماق) 199/8, sèz- (ایسته ماق) 144/6, iste- (ایسته ماق) 155/3 bas- (باسماق) 90/5, ösmè (اوسمه) 189/4, ise (ایسه) 144/6, iste- (ایسته ماق) 12/3.

T/t: Ünsüzü düzenli olarak Türkçe kelimelerde t (ت) harfiyle gösterilmektedir.

talan (تالان) 356/7, talpın- (تلیپینماق) 281/5, tam- (تاماق) 177/2, tam (تام) 63/1, tađ (تاغ) 6/8, tamuđ (تموغ) 13/2, taňđ (تانگ) 66/1, tamuz- (تاموزماق) 347/3, taňđla (تانگلا) 13/5, tařkun (تاشقون) 316/6, tařla- (تاشله ماق) 234/3, tatlıđ (تاتلیغ) 55/6, tapal- (تاپالماق) 5/7, bat- (ساوتماق) 126/6, bèt (بیت) 311/4, it (ایت) 51/4, sat- (ساتماق) 165/7, savut- (ساوتماق) 161/4.

Arap alfabesi ile yazılan metinlerde bazı Türkçe sözcüklerde kalınlık ve incelik dikkate alınarak, ince ünlülü kelimeler t (ت), kalın ünlülü sözcükler ř (ط) ile yazılır. Ama metnimizde ince ve kalın ünlüler dikkate alınmayarak bütün Türkçe sözcükler t (ت) ile gösterilmektedir. toğrı (توغری) 34/4, tağ (تاغ) 58/2, taş (تاش) 47/5

G/g: Ünsüzü metinde tek çift çizgili kef (گ) ile gösterilmiştir.

nège (نیغه) 325/6, ilgeri (ایلگری) 204/2, eylegen (ایله گن) 65/1, özge (اوزغه) 61/1, sözlegen (سوزله گن) 65/2, ölgen (اولگن) 90/6, bègliđ (بیگلیغ) 353/5, tèg- (تیگماق) 47/2, igneni (ایگنه نی) 124/5, iglik (ایگلیک) 189/4, ègildi (ایگیلدی) 360/3, tögetti (توگتتی) 358/5, öğerme (اوگورمه) 102/6, ègri (ایگری) 340/7.

/ňđ/ ünsüzü her zaman nun ve gef (نگ) harfleri ile gösterilmektedir. Sözcük başında görülmez. aňđa (انگا) 363/8, köziňđ (كوزینگ) 319/2, saçıňđ (ساچینگ) 143/6, řoluňđnu (قولونگنی) 102/5, seniňđ (سینینگ) 102/6, köyüňđni (كویونگنی) 136/6, köňđül (كونگول) 137/2.

J/j: yalnızca alıntı olan sözcüklerde görülmekte ve j (ژ) harfiyle yazılmaktadır.

ejderhār (اژدرهار) 16/4, ejdehā (اژدها) 109/4, gejdüm (گژدم) 172/7, jāle (ژاله) 30/2, jende (ژنده) 87/5, jülide-mū (ژولیده مو) 429/2, müjgān (مزگان) 21/3, pejmürde (پژمürده) 205/5, vājūn (واژون) 458/2.

1.1.4. Şeddenin Kullanılışı

Metnimiz tamamen harekesiz olduğu için şedde “◌◌” kullanımı da görülmemiştir.

1.1.5. Hemzenin Kullanılışı

Metnimizde geçen Arapça sözcüklerde “hemze” tutarlı değildir. Bazen sözcüklerde gösterilmiş bazen de gösterilmemiştir.

Hemze kullanılan kelimelerden örnekler:

āyine-i ḥaḳ (آئینه حق) 19/4, būī (بوئی) 64/1, riyāī (ریائی) 105/7, gā'ibāne (غائبانه) 114/4, deryāī (دریائی) 258/1.

1.1.4. Eklerin Yazımı

Eklerin yazılışında Türkçede ünlü uyumuna dikkat edilememiş olması metnin en dikkat çekici özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum Çağatay Türkçesi eserlerinin genel özelliği olarak kabul edilir. Eserde sık sık kalın ünlülü sözcüklere ince ünlü taşıyan eklerin eklendiği ya da tam tersinin getirildiği görülmektedir.

yüziġa (یوزیغا) 130/1

birġa (بیریغا) 37/8

bendeliġka (بنده لیققا) 60/6

1.2. SES BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ

“Ses bilgisi her düzleminde görülen seslerin yapıları ve ses kuralları kadar bu seslerdeki değişimleri de inceler. Malum olduğu üzere dildeki kelimeler zaman geçtikçe bazı seslerini düşürür, bazı seslerini türetir, bazılarını değiştirir veya bazılarını birbirine benzetir. Bir dil konuşulurken, o dildeki kelimeler veya cümleler en az enerji harcanarak ifade edilir. Ekonomi kanunu çerçevesinde Türkçenin geçmişten bugüne kadarki

gelişimi sürecinde seslerde birtakım değişiklikler meydana getirdiği hatta bu seslerin düştüğü görülmüştür”.¹¹

1.2.1. Ünlüler

1.2.1.1. Ünlü Uyumu

Çağatayca’da ünlü uyumu bu dilin karakteristik özelliği olarak bilinir.¹² Bu özellik kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık olarak ikiye ayrılır. Arap alfabesi ile yazılan Çağatayca eserlerin kalınlık-incelik uyumunu tespit edebilmek için tek ölçü *ğ/k* veya *g/k* seslerinin karşıtlığıdır: Kalın ünlülü kökler ve ekler artlı sesleri *ğ/k*, ince ünlülü kökler ve ekler ise önlü *g/k* sesleri barındırır.

yolğa 27/3, yutarğa 16/4, otğa 16/1, başımğa 22/1, cānımğa 24/1, uçarğa 25/4, yıraşuqqa 71/4, yastuqqa 112/3, otqa 125/6, kulluqqa 188/2, ırşqqa 250/3, kısqqa 272/7, özümge 7/4, ışge 11/5, kişige 14/1, yerge 34/1, nege 34/3, kimge 48/4, yürgenlerge 54/2, elge 57/4, kömekke 155/5, ölmekke 165/2, kökke 175/3, 415/1, içmekke 415/2

1.2.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Çağatay Türkçesinde Eski Türkçeden beri düzenli ve kurallı olarak uygulanan kalınlık incelik uyumunun bozulduğu görülmektedir. Yapım ve çekim ekli sözcüklerde belirgin bir ek uyumsuzluğu Hoca Nazar Hüveyda Divanı’nda da görülmektedir. birevğa 6/17, yer yüziğa 35/3, öyğa 243/5

1.2.1.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Hoca Nazar Hüveyda Divanı’nda düzlük-yuvarlaklık uyumu açısından uyumlu bir kullanım görülmemektedir. Metinde hem uyumlu hem de uyumsuz örnekler mevcuttur.

artuq 331/2, bilgülük 277/9, savuq 244/2, tanuq 15/4, tap-ıp 128/5, sürt-üp 123/1, yét-mes 190/6, bil-mey 32/2, köngl+üm+de 40/2, oltur 68/5, bol-du+m 21/1, yürü-dü+m 55/1, aquz-up 91/1, qoy-du+m 28/8, kıldı 3/6, qıl-ıp 22/3, tek-me-di 23/2, yüz-lük 215/3

¹¹ Günay Karaağaç, *Türkçenin Dil Bilgisi*, Akçağ Yayınevi, Ankara 2012, s. 81.

¹² Eckmann, age, s. 27.

1.2.1.2. Ünlü Düşmesi

Orta hecede vurgusuz dar ünlü Türkçenin genel kuralı olarak düşmektedir. Hüveyda Divanı'nda da bu durumun örnekleri bulunmaktadır:

nè+yeme+ erse > nè+meø+erse > nè+mø+erse 261/7

tap-uğ+um> tap-øğ+um 145/2

ay ile> ay+øla 6/14

ki andağ> kø+andağ> kandağ 24/5

biribirini> bir+ø+birini 51/5

yürüdüm> yürø-düm 55/5

nè eyleyin> nø+eyleyin 2/4

ötürü> öt-ør-ü 323/6

ağızı> ağøz+ı 349/5

boyunı> boyøn+ı 238/6

bağırısı> bağør+ı 250/2

1.2.1.3. Ünlü Birleşmesi

Ne soru zamirinin *ét-* “etmek” ve *éyle-* “eylemek” fiilleri ile kurduğu kelimelerde ünlü birleşmesi metnimizde birkaç şekilde görülmektedir.

nètey 42/4

nèteyin 223/4

nètsün 13/5

nèyley 302/2

nèter 13/5

nè+çe ök> nèçük 1/9

İşaret sıfatı *şu* ve *ol* zamirinin birleşmesi de metnimizde görünmektedir.
Örneğin: *şu ol* > *şø+ol* 145/1

1.2.1.4. Ünlü Düzleşmesi

Metnimizde birkaç örnek bulunmaktadır.

bölük > bölek 121/4

ortu > orta 479/3

bèrü > bëri 83/1

uş+ol > uşal 1/2

èşik > êşik 214/2

bèrü > bëri 246/4

soğuk > savuk 244/2

1.2.1.5. Ünlü Yuvarlaklaşması

Ünlüler yanındaki ünlü ve ünsüzlerin etkisiyle yuvarlaklaşmaktadır. Bu ses olayı metnimizde bulunmaktadır.

yorı-> yürü- 114/3

uykı> uyku 125/2

boyın> boyun 131/7

okı-> oğu- 36/3

eb> ev> öy 68/4

unıt-> unıt- 105/6

boyın> boyun 113/8

köter-> götürmek 270/2

ķavla-> kovala- 229/3

tola> dolu 316/6

1.2.1.6. Damaksillaşma

Ön ünlülerin art ünlülere dönüşmesi olayı olan art damaksillaşma metnimizde iki kelimedede görülmüştür.

isiğ> ısığ 233/4

tenğri> tañrı 113/8

Art ünlülerin ön ünlülere dönüşme hadisesi olan ön damaksillaşmaya metnimizde örnekler bulunmaktadır.

kop> köp 79/6

tıl> til 56/3

ıdu ber-¹³> yiber- 346/5

1.2.2. Ünsüzler

1.2.2.1. Ünsüz Uyumu

Çağatay Türkçesinde ünsüz uyumundan tam anlamıyla bahsetmek doğru değildir. Kelime içinde uyuma meyil gözüktüğü de çoğu ekin uyum konusunda karışıklık gösterdiği gözlenir. Uyum konusunda karışıklık gösteren ekler arasında bulunma hal eki olan +da /+de'yi, ayrılma hal eki olan +dın /+din'i ve turur cevher fiilinin ekleşmiş hali olan -tur biçimini sayabiliriz. Bilinen geçmiş zaman eki -dı/-di ise ötümsüz ünsüzlerden sonra çoğunlukla ötümsüz biçimiyle gelmektedir:¹⁴

ğaflet+de 279/3, yürek+de 284/5, yigitlik+de 286/6, kök+de 291/2, tiriklik+de 365/6, kulluk+da 34/2, şurat+da 34/6, yalağ+da 46/2, ayırmak+da 46/6, yırağ+da 48/1, şıfat+da 142/7, şefâat+dın 1/13, ötmes+din 10/2, tiriklik+din 11/4, kanaat+dın 27/5, yürek+din 55/4, ceheet+din 70/3, Hâğ+dın 33/1, ıışğ+dın 78/5, dünyâlık+dın 128/5, cüdâlık+dın 171/5, yırağ+dın 366/6, köp durur 104/1, saâdet+dür106/1, bërıp+dür 116/5, ötüp+dür 117/1, këlíp+dür 117/2, êtip+dür 117/8, pitip+dür 117/9, tüşüp+dür 121/4, kiyip+dür 243/4, hıç+dür 98/8, ölük+dür 267/6, yoğat-tı 169/4, aç-dınğ 263/4, tök-ti 172/5, tüş-ti 173/2, art-tı 177/2, kêt-ti 187/1, kaç-tı 187/6.

¹³ Funda Toprak, *Hoca Nazar Hüveyda Râhat-ı Dil (İnceleme, Metin, Dizin)*, Grafik Yayınları, Ankara 2017, s. 40.

¹⁴ Ersin, Teres, *Çağatay Türkçesi*, Sürat Üniversite Yayınları, İstanbul 2013, s. 56.

1.2.2.2. Ünsüz Değişmesi

b-> m- Değişmesi

Eski Türkçede kelime başındaki /b/ sesleri kelime bünyesindeki /n/ ve /n̄/ seslerinin tesiriyle /m/ sesine dönüşür.¹⁵

men> ben 82/1

miñ̄> bin 247/5

min-> bin- 237/1

mañ̄ga> bana 1/13

munça> bunça 28/5

meniñ̄> benim 102/6

-b> -v> -y Değişmesi

Eski Türkçede iki ünlü arasında veya kök sonundaki -b-/-b/ sesi Çağatay Türkçesinde /-v/ye dönüşür sadece “eb” sözcüğü “öy” şeklinde /y-/ sesine dönüşmüştür.

eb> ew> öw> öy 285/5

-b> -v Değişmesi

Eski Türkçede /b/ Harezem Türkçesinde üç noktalı f ile gösterilen bu ses Çağataycada gelişimini tamamlamış ve /v/ olmuştur.

seb-> sew> sév-346/1

tebe> deve 110/5

kılabız> kılavuz 156/3

b->p- Değişmesi

bit-> pit- 132/1

-p-> -f- Değişmesi

¹⁵ Tanju, Oral Seyhan, *Zahîrî 'ddin Muhammed Babur Mîrza Mübeyyin Der Fıkh (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2004, s. 50.

Çağatay Türkçesinde önemli ses özelliklerinden biri dudak ünsüzü olan *p*'nin dış-dudak ünsüzü *f*'ye dönüşmesidir.

çapan> çafan 52/3

toprak> tofrağ 261/5

-k-> -ğ- Değişmesi

uqla-> uğla- 160/2

yaqşı> yağşı 166/3

q-> y- Değişmesi

qavuştı> yavuştı 271/1

t-> d- değişmesi

tağı> dağı 340/3, til> dil 479/18, tile-> dile 330/5, yètti> yedi 199/2, turur> durur 45/4, tik-> dik- 256/5, tiken> diken 330/4, tikil-> dikil- 174/7, tik> dik 181/5, toqquz> dokuz 248/1, toqu-> doku- 248/1, tur-> dur- 82/3, tayan-> dayan- 167/2, otun> odun 169/2, tiz> diz 1/2, tār> dār 98/7, tiş> diş 43/6, tişle-> dişle- 51/4, tirik> diri 88/7, tam> dam 63/3

/-d-/-d/> /-y-/-y/ Değişmesi

adağ> ayağ 355/4

adır-> ayır- 20/6

edle-> eyle- 60/4

kèdin> kèyin 138/4

qod-> qoy- 1/5

/-ng-/> /-ğ-/ Değişmesi

yalnguz> yağuz 241/5

-z-> -s- Değişmesi

Olumsuzluk eki dışında bir örnekte z sesinin tonsuzlaşarak s'ye dönüştüğü görülmektedir.

izde-> iste- 330/7

1.2.2.3. Ünsüz Düşmesi

b>Ø

Metnimizde hem *Øol-* hem de *bol-* fiili görülmektedir. Fiilin her iki biçiminin aynı beyitte kullanılışı Hoca Nazar Hüveyda Divanı'nı Çağatay Türkçesinin son dönemine ait olduğunu göstermektedir. Fiilin *bol-* şekli metnimizde daha çok kullanılmaktadır.

bol- 152/5

Øol- 31/3

-b- > -Ø-

sub> suw> suØ 21/4

-l-> -Ø-

kêltür-> kèØtür- 106/3

altmış> aØtmış 249/1

Metnimizde *kêltür-* biçimi daha yaygın bir kullanıma sahiptir.

-k>Ø

ölük> ölüØ 363/6

tirik> diriØ 88/7

ķuruķ> ķuruØ 201/7

éllik> élliØ 249/1

/-r-/> -Ø-

birle> biØle 364/5

ķurtul-> ķuØtul- 322/6

èrmes> èØmes 327/2

-g-/ġ->-Ø-

kèrgek> kèrØek 357/6

kulġak> kulØak 309/8

1.2.2.4. Ünsüz İkizleşmesi

Ünsüz ikizleşmesi Türk lehçelerin genelinde olan bir ses özelliğidir. Metnimizde bu ses olayı da bulunmaktadır.¹⁶ Bu olay genellikle sayı sıfatlarda görülmektedir.

iki> ikki 340/7

yèdi > yètti 281/5

sekiz> sekkiz 72/6

otuz> ottuz 281/5

dokuz> tokķuz 248/1

ķarı> ķarrı 106/7

sakal> sakķal 143/6

acı> açġ> açķġ 14/2

ķatı> ķatġ> ķattġ 16/1

1.2.2.5. Ünsüz Türemesi

Ünsüz türemesi olayı Türk lehçelerinin diğeri bir özelliklerindedir.

/y/ ıraķ> yıraķ 85/3

ılan> yılan 101/3

ıġla-> yıġla- 88/4

iber-> yiber- 60/2

¹⁶ Metnimizde şeker kelimesi beş kere geçmektedir. Bu ses olayı vezin gereği yapılmıştır.

ıgaç> yağaç 242/3

/h/ öküz> höküz 34/6

1.2.2.6. Ünsüz Yer Değiştirmesi

Bu ses olayı Türk lehçelerinde sık sık görülen bir ses olayıdır. Metnimizde bir örneğine rastlanmıştır.

kirpik> kiprik 204/5

1.2.2.7. Hece Düşmesi

Benzer hecelerin birbirinin ardından gelmesi hâlinde hecelerin birisi düşer.¹⁷

ol durur> oldurØ 314/1

şol durur> şoldurØ 117/8

ķarında eş> ķarında Øş> ķardaş 112/3

ne+yeme erser¹⁸ > ne+me+ erse > nêmerse 261/7

1.3. ŞEKİL BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ

1.3.1. Sözcük Yapımı

1.3.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

+çİ

él+çi 296/1

yalğın+çİ 66/6

ķarak+çİ 142/1

+ev

bir+ev 6/11

ik+ev 163/2

¹⁷ Funda Kara, *Zebān-ı Türkī (Kêlür-nāme) (Metin-İnceleme-Dizin)*, Fenomen Yayıncılık, Erzurum 2011, s. 72.

¹⁸ Funda Kara, *age*, s. 72.

+ge

öz+ge 61/1

+la

tanġ+la 119/4

+geri

il+geri 204/2

+llġ/+llġ/+llġ /+lUġ/+lUġ/ /+lUk

İsimden farklı sıfatlar yapar.

yaman+lġ 241/6, cudā+lġ 308/4, ŧirin+lġ 43/5, rüsvā+lġ 223/3, nā-dān+lġ 232/2, açġıġ+lġ 233/3, āŧinā+lġ 291/4, ʿāŧıġ+lġ 303/5, dūnyā+lġ 340/6, rāst+lġ 340/7, nālān+lġ 381/2, perīŧān+lġ 381/3, bende+lik 60/6, seyyāh+lık 61/3, tirik+lik 11/4, derd+lik 19/1, mey-ḥāre+lik 31/2, yētmek+lik 37/2, içmek+lik 46/3, ḥürrem+lik 70/2, köz+lük 321/1, öz+lük 464/4, tür+lük 12/1, köngül+lük 26/4, kün+lük 149/9, yüz+lük 215/3, ġara yüz+lük 215/3, bilgü+lük 277/9, ŧüm+luġ 126/2, uluġ+luġ 22/4, uluġ+lık 319/8, ġul+luġ 34/2, ḥüb+luġ 105/2, ḥāmūŧ+luġ 129/3, dost+luġ 373/5, ġul+luġ 359/4

+sIz

vefā+sız 362/4, raġm+sız 44/3, cefā+sız 44/6, sütün+sız 6/2, behā+sız 11/5, kemān+sız 19/6, ġılavuz+sız 37/4, yār+sız 40/5, sen+sız 69/7, bilgü+sız 73/4, ġam+sız 80/2, devā+sız 88/3, neŧe+sız 118/8, meŧaġġat+sız 137/5, ŧek+sız 277/1

+rA

iç+re 168/3, üz+re 177/1, soġġ+ra 287/5

+daŧ

Eŧitlilik ve birlik bildirir.¹⁹

ġarın+daŧ 331/3

¹⁹ Eckmann, age, s. 44.

yol+daş 423/1

munğ+daş 112/1

sır+daş 112/1

+düz

kün+düz 4/5

+la

tañğ+la 13/5

+lı

himmət+lı 122/8, ihtişām+lı 133/1, leçek+lı 364/6, ziyā+lı 372/2

1.3.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri

+A-

yaş+a- 66/3, til+e- 311/6, oyn+a- 81/1, at+a- 87/6, uz+a- 272/7

+al-

uş+al- 110/2

+Ar-

ağ+ar- 271/4

ğar+ar- 291/3

+ğa-

çul+ğa- 292/4

+kur-

kıç+kur- 285/3

+lA-

taşla- 234/3, teşle- 62/1, sözle- 56/2, bağla- 93/2, tişle- 95/1, közle- 277/3,
kuçağla- 238/5, marala- 46/6

+lan-

at+lan- 44/1, ay+lan- “dönüşmek” 286/5

+sa-

su+sa- 300/2

+uk-

yol+uk- 253/4

1.3.1.3. Fiilden İsim Yapım Ekleri

-ek/aķ

yok-aķ 446/3

tuy-aķ 34/7

yal-aķ 46/2

böl-ek 121/4

-kUĉI/-ķuĉı

at-ķuĉı 294/7

baĝlat-ķuĉı 352/5

ét-ķuĉı 77/5

tök-ķuĉı 292/2

öt-ķuĉı 317/1

-im

yar-im 441/5

-miş

yè-miş 34/5

-(I/U)n

or-ın 168/9, bütün 231/2

-k, -ik, -uğ

éř-ik 7/2

tirik 88/7

sav-uğ 244/2

yaz-uğ 340/8

art-uğ 394/3

đur-uğ 201/7

-ağ

sor-ağ 244/5

1.3.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-A-

örte- 360/2

öte- 323/3

tut-a-ř 141/1

sor-a- 42/1

-ar-

đık-ar- 351/5

đayt-ar- 302/4

-dUr-/tUr-

aldur- 273/4, đoydur- 328/6, öltür- 358/4, sındur- 335/7, toldur- 282/3, oltur- 260/9, yandur- 67/2, küydür- 18/2, đıldur- 67/3, öldür- 18/2

-ker-

ötker- 364/3

-gür-/kür-

yètkür- 308/1

yügür- 113/3

-kuz-

yatkuz- 228/2

-(I/U) l-

tökül- 366/2, yayıl- 238/7, tikil- 138/4, tapıl- 330/7, yasal- 177/1, yağıl- 255/2,
bozul- 146/2, yığıl- 364/2, üzül- 58/7, açıl- 115/5, ayrıl- 164/2, yıkıl- 32/2, kutul- 52/2,
koyul- 160/6, tuyul- 333/7, kurul- 1/4

-la-

ķavla- 345/4

-n- /-(I) n-

körün- 292/3, tüken- 263/2, sın- 286/2, sığın- 7/1, tayan- 296/2, örten- 222/4,
bulğan- 341/3

-re

titre- 344/3

-t-

örget- 250/4, yarat- 6/3, savut- 357/2, bağlat- 352/5

-(I) ŝ-

sağış- 365/5

-Ur-

kètür- 106/3, kèçür- 1/1, yètür- 334/6, uçur- 369/2

-(U)z-

aķuz- 91/1

tamuz- 347/3

1.3.2. İsim Çekimi

1.3.2.1. Çokluk Eki

+lAr

Metnimizde çokluk eki +lAr şekilde görülmektedir.

yağşı+lar 1/12, enbiyā+lar 2/5, şanʔat+lar 6/4, tağ+lar 6/8, yaman+lar 15/1, dost+lar 22/2, gedā+lar 25/2, yağşı+lar 1/12, hānım+lar 9/7, yatқан+lar 14/3, gūristān+lar 22/4, hoş+lar 29/6, hūşyār+lar 35/5, belā+lar 37/2, raķīb+ler 39/5, rū-siyeh+ler 46/3, ʕayāl+ler 48/3

Farsça ve Arapça'nın çokluk şekillerinin bir kısmı da metnimizde geçmektedir.

yār+ān 94/1, bahār+ān 415/1, kerām+āt 357/7, enbiyā 355/1, müşkil+hā 1/6, bār+hā 70/3, sebz+hā 209/5

1.3.2.2. İyelik Ekleri

Teklik 1. Şahıs: /+m/: Hoca Nazar Hüveyda Divan'ında 1. teklik şahıs iyelik eki ünlü ile biten kelimelerde +m ünsüzle biten kelimelere bağlayıcı ünlü ile kullanılmaktadır.

bar+ım 147/2, hāl+ım 147/5, yār+ım 254/7, yürek+ım 101/1, bağr+ım 30/6, ihtiyār+ım 31/5, ʕaql+ım 32/2, kıan+ım 38/3, cān+ım 39/2, āh+ım 40/1, aḥvāl+ım 40/1, niğār+ım 43/7, baş+ım 44/4, yaş+ım 45/2, yan+ım 49/2, qarār+ım 50/5, çāre+m 140/2, bende+m 341/7

Teklik 2. Şahıs: /+(I/U) nġ/

Ünlü ile biten kelimelere doğrudan, ünsüzle biten kelimelere bağlayıcı ünlü ile gelmektedir.

köz+ünġ 278/5, kabr+iġ 278/5, yaқа+nġ 278/6, ışķ+iġ 285/1, öy+ünġ 343/4, bilgü+nġ 359/1, yük+ünġ 367/3, yüz+ünġ 43/5, söz+ünġ 43/5, hūsn+ünġ 57/1, ʕömr+ünġ 59/7, köngl+ünġ 79/9, köy+ünġ 102/7

Teklik 3. Şahıs: +I veya +sI

günāh+ı 1/1, vefā+sı 6/22, biri+si(20/6), alanġa+sı 38/2, tāre+si 189/2, efsāne+si 210/4, nīyze+si 233/6, devā+sı 235/3, uyġu+sı 243/3, ġayġu+sı 262/4, hāne+si 264/4, pervā+sı 267/5, barġa+sı 267/6, rište+si 290/6, šahrā+sı 291/5, elġi+si 296/1, köz+i 297/5, ehl+i 298/5, bend+i 299/4, Ĥaridār+ı 302/3

Çokluk 1. šahıs: +mİz, (I) mİz

ġarār+ımız 356/2, baš+ımızġa 1/3

Çokluk 2. šahıs: +(I) nġİz

murād+nġız 158/4 elġāb+nġız 434/1, muġtāc+nġız 435/1, rūġ+nġız 435/5, kēld+nġız 328/1, šitāb+nġız 328/1, ġitāb+nġız 328/1, ġazab+nġız 328/2, zūlf+nġız 328/3, šanāb+nġız 328/3, cevāb+nġız 328/4, rebāb+nġız 328/5, ġicāb+nġız 328/6, ševāb+nġız 328/7

Çokluk 3. šahıs: +lArİ

ġul+ları 127/1, müjġān+ları 356/3, nergis+leri 130/4, it+leri 136/6, köz+leri 179/1, biri+leri 3/4, söz+leri 127/8, kiprik+leri 253/5, pīr+leri 314/3, kēġe+leri 335/2, ér+leri 346/1, öz+leri 346/4, leb+leri 350/3, mine+leri 442/3

1.3.3. Ad Durum Ekleri

1.3.3.1. Yalın Durumu

Yalın durumu her zaman eksizdir.

öy 149/7, ġuš 58/2, ġurt 58/2 ġol 34/7, ayaġ 16/3, taš 79/2, topraġ 305/6

1.3.3.2. İlgi Durumu

Hoca Nazar Hüveyda Divanı'nda ilgi durum eki *nġġ*, *nġġ* olmak üzere daima düz ünlölüdür .

ehli+nġġ 179/9, ġiši+nġġ180/2, ġarīb+nġġ 186/1, Ĥudā+nġġ 186/2, tiriklik+nġġ 210/10, dost+nġġ 55/4, sözleri+nġġ 55/6, eli+nġġ 58/1, cihān+nġġ 58/5, kim+nġġ 63/5, ér+nġġ 66/3, ġamıġ+nġġ 76/5, ādemī+nġġ 80/1, šanem+nġġ 83/5, ölüm+nġġ 86/3, heves+nġġ 97/3, ecel+nġġ 97/5, iziġ+nġġ 100/6, ġālem+nġġ 100/7

1.3.4.3. Belirtme Durumu

+nI ve +I

Ḥudā+nı 217/1, du‘āsı+nı 220/5, mu+nı 221/5, ğam+nı 222/5, Hüveyda+nı 222/6, gülşen-sarā+nı 27/2, bārīng+nı 27/3, sīne+ni 28/1, derdi+n+i 29/2, özge+ni 29/6, yār+nı 29/6, dāğı+nı 30/1, inşā+nı 30/7, özüm+ni 32/2, bedīng+nı 33/4, men+i 34/4, kan+ı 34/6, sen+i 37/2, söz+i 46/5, aççığ+ı 49/5, öz+i 50/2, köy+i 53/4

1.3.4.4. Yönelme Durumu

+ğa/+ge, +ka/ke, +a/+e

ḳayğ+ge 224/2, nefsi+ge 232/4, közi+ge 233/6, yēr+ge 237/4, bēli+ğa 238/2, bağı+ğa 239/3, cümle+ğa 241/2, iş+ka 354/1, kök+ke 175+3, başım+a 77/1, ‘āşık+a 77/2, boynu+ge 55/7, èl+ge 57/4, biz+ge 59/3, kişi+ge 63/4, yüz+ge 66/4, köz+ge 70/4, bendelik+ka 60/6, yıraşuk+ka 71/4, yastuk+ka 112/3, ot+ka 124/6, perī-veş+ka 137/2, ḳulluk+ka 188/2, ‘ışk+ka 250/3, toprak+ka 293/6, müsülmānlık+ka 301/5, taş+ka 301/7, atmak+ka 356/3, açmak+ka 360/5, turmak+ka 360/6, ölmek+ke 165/2, ètmek+ke 415/1, içmek+ke 415/2, közüm+e 40/5, sözim+e 87/7, ölüm+e 111/8

1.3.4.5. Bulunma Durumu

Bulunma durumu eki düzenlidir. Ek kalınlık-incelik uyumuna uymaktadır. Bu ek metnimizde +dA şeklinde bulunmaktadır.

an+da 176/5, aldīng+da 176/2, yol+da 182/4, bāzārı+da 190/1, öy+de 190/6, çemen+de 193/3, könğül+de 247/2, bāzārlar+da 24/6, laḫza+da 25/3, ḳol+da 31/5, başım+da 32/5, astı+da 33/7, ḳulluk+da 34/2, aramız+da 34/3, an+da 34/9, yādı+da 35/2, kün+de 35/4, deşti+de 35/7, èşikiñg+de 37/1, menzil+de 37/4, içim+de 38/1, yürek+de 38/2, kök+de 38/2, regim+de 38/3, könğlüm+de 40/2, içi+de 41/1, çöli+de 45/5, ten+de 46/5, şīve+de 50/2, yēr yüzi+de 55/5, dem+de 55/7

1.3.4.6. Ayrılma Durumu

Ayrılma durumu düzenli bir şekilde metinde bulunmaktadır. Ayrılma durumu +DIn eki ile gösterilmektedir.

ādemo+din 196/3, gūlŝeni+din 197/5, kolum+dın 198/2, dūnyālġ+dın 199/1, an+dın 199/3, ten+din 203/6, sen+din 6/13, Hūdā+dın 6/20, yol+dın 7/6, arafı+dın 7/7, barı+dın 8/9, zġkri+din 9/10, cāmi+din 10/4, ōlüm+dın 11/1, ēl+dın 11/3, tiriklik+din 11/4, kolumġ+dın 11/5, heŝābġ+dın 13/3, ısıġ+dın 13/5, kōzūġ+dın 14/6, yamanlar+dın 15/1, bāġı+dın 16/5, ġamı+dın 18/6, ōlgeni+din 19/5, yūz+din 20/1, kaŝım+dın 22/1, gūr+dın 22/4, cemāliġ+din 23/1

1.3.4.7. Eşitlilik Durumu

+ça

mun+ça 255/3, an+ça 229/4, kōzi+çe 240/3, ŝun+ça 88/7, miġdārı+ça 98/3, Karūn+ça 202/6, diliġ+çe 81/7, ōler+çe 121/1, çūb+çe 161/2, yūzūġ+çe 475/3

1.3.4.8. Vasıta Durumu

+n

bile+n 259/2, birle+n 300/7, yaşuru+(u)n 77/5

1.3.4.9. Karşılaştırma Durumu

+rak

yıraġ+rak 200/2, tez+rak 298/2, yaġŝı+rak 171/5

1.3.4.10. Aitlik Durumu

+ki, +ġı, +gI

tende+ki 317/1, ēlkimde+ki 354/4, gūlŝende+ki 371/12, seniġ+ki 21/4, felekde+ki 397/2, ēlkiġde+ki 85/4, regde+ki 141/1, Hotende+ki 142/2, kōksūmde+ki 162/3, kāsede+ki 165/7, burun+ġı 291/4, taġtıda+ġı 119/2, dilde+gi 335/1, baŝımda+gi 335/1

1.3.5. Sıfatlar

1.3.5.1. Niteleme Sıfatları

“Canlı ve cansız varlıkların özelliklerini (şekli, biçimini, kokusunu, tadını, becerisini, yeteneġini, mesafesini, huyunu, alışkanlıġını...) bildiren sıfattır”.²⁰

²⁰ Korkmaz, age, s. 361.

yaman k̄ul 15/1, ŧir̄in leb 70/1, ŧeker-i nāb 451/2, ŧeker-hāb 187/7, yahŧı ʿamel 14/5, yahŧı at 56/6, oċmes sirāc 83/3, ay yūz 188/1, ŧeb-i dicūr 350/5, 352/1, ŧir̄in likā 71/3

1.3.5.2. Belirtme Sıfatları

Belirtme sıfatları niteleme sıfatlarından farklı olarak varlıkların belirtme görevini üstlenmiş sıfatlardır.²¹ Bu sıfatlar adları işaret etme, sayısını, miktarını bildirme yönüyle belirtme sıfatlarıdır. Belirtme sıfatları kendi içinde, işaret sıfatları, soru sıfatları, belirsizlik sıfatları ve sayı sıfatlarına bölünür.

1.3.5.2.1. İşaret Sıfatları

İşaret sıfatları Türkçede olduğu gibi Çağatay Türkçesinde de gösterme ve işaret etme görevini yapar. Metimizde görülen işaret sıfatları:

bu cānım meniᅡ 191/1, bu nāle-i zārīᅡ seniᅡ 190/6, bu dünya 9/11, bu kıŧŧa-ı derdim uzun 187/4, bu ʿiŧyān 7/6, ol iŧ 16/2, ol nigār 49/3, ol ŧūh-ı bī-pervā 50/1, ol dem 152/2, uŧbu fānī 3/3, uŧbu sözdin 189/5, uŧbu sözni aydılar 3/7, uŧbu dünyā 6/3, bul Hüveydā 5/7, bul ġarīb 26/4, bul ġkiz taġlarġa 47/1, ŧol zamān 145/1, ŧol dīdārın 480/12, ŧu cānān 103/6, o pervāneni 168/7, o tenniᅡ 173/6, o cihān 366/2

1.3.5.2.2. Soru Sıfatları

“Soru sıfatları varlıkları ve nesnelere soru yoluyla belirten sıfatlardır. Soru sıfatları her zaman adın önüne gelerek sıfat işlevini üstlenir”.²² Metnimizde geçen örnekler:

ķaysı ādem 301/6, ķayu taġdın 29/7, ķayu sālik 181/1, ķayu mevcūd 223/4, ķayu leng ü levendler 287/2, nēķük ķul men 7/4, nēķük ādem 19/5, nēķük cān sen 270/1, nēķük ʿaŧıķ 323/6, nēķük Hızır 358/3, nēķük zindān 362/3, ķandaġ bēlā 24/5, ķaysı bir derdiᅡni 270/5, ķaysı mevcūd 122/4

1.3.5.2.3. Belirsizlik Sıfatları

Belirsizlik sıfatları miktarı ve sayısı belli olmayan varlıkların ve nesnelere sıfatıdır.

²¹ Korkmaz, age, s. 385.

²² Korkmaz, age, s. 393.

bir kün 86/1, her zamān 67/5, köp duċā 2/10, munċa bī-rahm 28/5, munċa köp 35/4, cümle müċmini 1/1, cümle ělġa 2/2, barċa ĥayrān 58/3, heme iř 1/6, her zamān 67/5, her rüz u řeb 67/6, her țaraf 68/2, her kēċe 69/4, her dem 79/3

1.3.5.2.4. Sayı Sıfatları

“Sayı sıfatları, adları sayı gösterme yoluyla belirten sıfatlarıdır.”²³

1.3.5.4.1. Asıl Sayı Sıfatları

üċ yüz yıl 333/4, üċ ģarıř 366/3, ikki cihān 56/4, sekkiz bihişt 72/6, bēř kün 357/3

1.3.6. Zamirler

“Zamirler adların yerine kullanılan kiřiler ve nesnelere temsil eden bir kelime türüdür”.²⁴ Ćaġataycada zamirlerin birden fazla biçimi bulunmaktadır. Metinde görülen zamirler ařaġıdakilerden ibarettir.

1.3.6.1. şahıs Zamirleri

	men	sen	ol anı	biz	siz	onlar alar
Yalın Durumu	men 24/4	sen 30/3	ol 1/4	biz 52/5	siz 52/6	onlar 417/3 alar 71/2
İlgi Durumu	men+inġ meninġ 90/6	sen+inġ seninġ 93/1	an+inġ anınġ 10/3	biz+ninġ -	siz+ninġ -	alar+nunġ alarnınġ 19/3
Belirtme Durumu	men+i meni 95/1	sen+i seni 99/1	an+i anı 22/2	biz+ni bizni 117/4	siz+ni -	alar+nı alarnı 65/6

²³ Korkmaz, age, s. 387.

²⁴ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri şekil Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara 2017, s. 398.

Yönelme Durumu	maŋga maŋga 122/7	saŋga saŋga 124/4	aŋga aŋga 54/1	biz+ge bizge 422/3	siz+ge sizge 434/5	-
Bulunma Durumu	men+de mende 83/2	sen+de sende 232/5	an+da anda 4/1	biz+de -	siz+de -	alar+da alarda 127/1
Ayrılma Durumu	men+din mendin 271/3	sen+din sendin 295/5	an+dın andın 20/2	biz+din -	siz+din -	alar+dın alardın 124/4

1.3.6.2. İşaret Zamirleri

	bu	şu	uşbu uşbular	uşal, şol	ol	bular, bunlar, munlar	şular	anlar alar olar
ilgi durumu	-	-	-	-	anıŋ 10/3	-	-	alarınŋ 346/2
belirtme durumu	mını 221/5	-	-	-	anı 16/4	-	-	alarını 81/4
yönelme durumu	-	-	-	-	aŋga 14/1	-	-	-
bulunma durumu	munda 4/5	-	-	-	anda 13/1	-	-	alarda 346/2
ayrılma	mundın	-	-	-	andın	bulardın	-	alardın

durumu	143/2				20/2	478/8		127/5
eşitlilik durumu	munça 28/5	-	-	-	-	-	-	-
yokluk durumu	-	-	-	-	-	-	-	-

1.3.6.3. Dönüşlülük Zamiri

Türkçede genellikle *öz* olarak kullanılan dönüşlülük zamiri Çağatay Türkçesinde de kullanılmaktadır. Metinde görülen dönüşlülük zamirleri şunlardır:

özüm 238/1, özüm+ni 250/4, özüm+ge 7/4, özüm+din 125/4, özüñg 201/7, özüñg+ni 203/6, özüm+ge 251/5, özüm+din 125/4

1.3.6.4. Soru Zamirleri

qaydın “nereden” 135/8, qayda “nerede” 155/2, qanı “hanı” 333/1 qaysı “hangi, hangisi” 223/5, qayu “hangi” 287/2 kim 250/5 nê 227/8, neçük “nasıl, ne şekilde” 227/6

1.3.6.5. Belirsizlik Zamirleri

her kim 335/1, her qaysı 91/4, her nê 99/7, barça 345/3, hiç kişi 173/2, cümle 176/2, hemesi 366/4, birin birin 338/7

1.3.7. Zarflar

Zarflar Z. Korkmaz şöyle tanımlamıştır: “Zarflar fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliğindeki kelimelerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum, azlık-çokluk, bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözlerdir.”²⁵ Ve aşağıdaki bölümlere ayrılır:

1.3.7.1. Yer Zarfları

yırağ 341/1, ilgeri 335/4, üzre 350/1, üze 25/3, uzağ 126/6, yakın 293/5, yan 312/3, arqa 52/5, şarğ 169/5, ğarb 169/5, bālā 6/2, şīb 6/2, pāyān 48/3, zīr 323/3

²⁵ Korkmaz, age, s. 451.

1.3.7.2. Zaman Zarfları

Metinde Türkçe, Arapça ve Farsça kökenli zaman zarfı olarak kullanılan sözcükler tespit edilmiştir.

dem-be-dem 153/2, kèyin 206/4, soñg 345/4, dāim 97/8, evvel 98/6, èmdi 105/2, āhir 318/5, soñgra 27/3, demde 55/7, burun 91/5, burundın 255/4, tün 299/3, tün ü kün 262/3, érte vü kèç 667/6, leyl ü nehār 199/1, nāhgehān 108/4, māh u sāl 202/1, şeb 285/2, kèçe kündüz 293/2, rüz 15/2, hemişe 53/4, nime-şeb 215/2, şām 96/4, şabā 96/4

1.3.7.3. Miktar Zarfları

Metnimizde görülen miktar zarfları:

az 371/8, artuğ 394/3, köp 2/9, ança 32/6, bī-şumār 34/9, şunça 88/7, çend 100/3, besī 3/4, çendān 99/6, kem 127/2, ziyādet 143/5, bisyār 371/8, ziyād 103/5, köp 99/8

1.3.7.4. Soru Zarfları

kaçan “ne zaman” 26/1, nēdin 261/5, nēçe 82/6, nēge 52/2, nēçük 34/9

1.3.7.5. Durum Zarfları

andağ “öyle” 408/3, anıñg-dik “bunun gibi” 130/3, mundağ “böyle” 131/6, hergiz “asla” 200/6, hiç 228/3, şundağ 336/3

1.3.8. Edatlar

“Edatlar bir kelimedenden sonra gelerek o kelime ile birlikte edat grubu oluşturan ve ayrı yazılan kelimelerdir.”²⁶ Hâl ekleriyle ifade edilmeyen anlamları edatlar ile ifade edebiliriz. Çağatay Türkçesi edat bakımından oldukça zengindir.

1.3.8.1. Bağlama Edatları

u/ü “ve” Bāde-i gül-gün içip mest **ü** hūrūşān bolmadım 260/9

birle “ile” Perveriş **birle** şemer önmes dıraht-ı taldın 261/3

vü “ve” Dāne **vü** dāmın kopupdur sañga şayyād-ı ecel 286/5

kim “ki” Nēçük **kim** cān közide kāküli ejderga uçrap men 292/7

ki: Işık lezzet bërmeğey dilber **ki** c’ayyār olmasa 306/2

²⁶ Teres, age, s. 70.

çünkü: Ehl-i derd bilme yamannı *çünki* bî-agyār êmes 131/5

tā ki: Gönçe dik *tā ki* yürekiñg zerd-âb birle kan êmes 134/6

hem: Alarnıñg fikridür *hem* riş ü *hem* feş 140/4

eger: Dêgil *eger* tapsañg bir fırsat-ı hûb 170/2

1.3.8.2. Çekim Edatları

ara “arasında”. Tüşse ot hâşâk *ara* dūd özini eyler yırak 171/6

bilen “ile”. Men-i garīb ü hastanı her dem firāk otı *bilen* 175/3

sarı “-e doğru, -e taraf”. Vaşlıñg *sarığa* anda yavutgıl 200/2

üzre “üzerine”. Dü şām aldıda ikki şubh *üzre* dü şafağ peydā 225/2

üze “üzerine”. Her tarafdın tégiben köksüm *üze* tīg-i gam 256/3

1.3.8.3. Benzetme Edatları

dik “gibi”. Behāyim dik kılıp ten perveriş bā-ğurd u h̄’âb öttüm 258/6

yanğlıg “gibi”. Manşūr *yanğlıg* dārğa men yığlamay kim yığlasun 265/4

Tire köñglüñg şem^c *yanğlıg* ölgüçe tapğay ziyā 267/2

mundağ “bunun gibi”. Men nêçük tākāt kılay *mundağ* cefalık yārğa 24/4

andağ “onun gibi”. *Andağ* ki men ü bülbül ile kumrığa 408/2

çü “gibi”. *Çü* ebr ey şeh-i ‘ālī-makām yığlay men 444/3

kibi “gibi”. Çemen kuşu *kibi* başlap kelām yığlay men 445/6

mişl “gibi”. Kaşınğğa secde kıldım *mişl*-i mihrâb 43/1

1.3.8.4. Ünlem Edatları

âh: Ölümğa kılmas eşer *âh* dīde-i ter hīç 64/8

ilāhī: Uşal rüz-ı kıyāmetni *ilāhī* eylegil âsân 1/8

ey: *Ey* Hüveydā âri tapkuñgdur vişâl-ı yârını 327/7

zīnhār: Yakın barma aña *zīnhār* özini dēse men yağşı 363/8

yā: Kêçürgil yā Rab şehīdān-ı Hüseyin-i Kerbelā hakkı 355/6

1.2.8.5. Pekiştirme Edatları

oķ: Sen *oķ* sen barçanı perverdigār-ı ħell-i müşkil-hā 1/6

hem taķı: Küydürür otķa özini *hem taķı* hem-rāhnı 340/3

hem: Beşer neslide bolğan mu men dik *hem* güneh sāzı 367/2

nê: Eyā sālİK bu yolda *nê* meşakķatlar cefālar köp 37/7

1.3.10. Fiil Çekimi

1.3.10.1. Haber Kipleri

1.3.10.1.1. Geçmiş Zaman Kipi

1.3.10.1.1.1. Duyulan Geçmiş Zaman

Metnimizde duyulan geçmiş zaman üçüncü teklik şahıs kullanılmıştır. Ek fiil'e pekiştirilmiş örnekler de görülmektedir.

ün-miştir 22573, bol-muşdur 225/4, bol-miş 239/2, al-miş 321/5, ol-miş 407/2, kıl-miş 19/3, bit-miş 20/5, êt-miş 142/3, yür-miş 159/4, tut-miş 462/2, bër-miş 472/5

1.3.10.1.1.2. Belirli Geçmiş Zaman

Teklik 1. Şahıs: -dİm/-dUm//-tİm/-tUm

ķal-dım 222/3, êr-dim 222/4, kıl-dım 224/3, kël-dim 230/1, tër-dim 230/4, kèz-dim 231/3, êt-tim 226/3, kèt-tim 230/1, tögèt-tim 412/3, öt-tüm 231/1, kès-tüm 257/6, yür-düm 2/1, kör-düm 21/2, küy-düm 75/2, söy-düm 194/6, kêçür-düm 234/5, ögür-düm 246/3, öl-düm 458/6, söy-tüm 257/3, tüş-tüm 55/3

Olumsuz: -mAdİm

tap-madım 229/1, ur-madım 243/1, kıl-madım 249/1

Teklik 2. Şahıs: -dİnġ/-tİnġ, -dUġ

ķıl-dinġ 262/5, aç-dinġ 263/4, dè-dinġ 290/7, bukul-duġ 296/5, ķoy-duġ 348/1, eyle-dinġ 6/16, bër-dinġ 69/5, sal-dinġ 73/3, çık-dinġ 154/5, yügür-dinġ 160/1, al-dinġ 172/3, at-tinġ 21/3, körse-tinġ 435/1, ol-duġ 31/3, bol-duġ 34/3, ķoy-duġ 348/1

Olumsuz: -madıng

qoy-madıng 5/6, bak-madıng 42/8, bol-madıng 59/7

Teklik 3. Şahıs: -dI, -tI

yiber-di 60/2, eyle-di 69/3, bér-di 69/4, dè-di 71/5, al-dı 24/1, bol-dı 26/4, qıl-dı 27/6, kèt-di 32/1, dèd-di 36/2, quru-dı 38/3, kül-di 39/5, sal-dı 53/1, öt-di 53/2, eyle-di 59/3, yiber-di 60/2, ay-dı 66/6, sındur-dı 80/3, min-di 80/4, kir-di 89/2, aqar-dı 97/2, tüken-di 97/4, tüş-ti 97/6, öt-ti 97/1, kèt-ti 101/1, tap-tı 113/7, iç-ti 117/3, èt-ti 118/5, èl-ti 124/3, kèç-ti 125/3, qat-tı 125/5, tøk-ti 174/6, qaç-tı 187/6, aq-tı 229/3

Olumsuz: mA-dI

bol-madı 73/1, qıl-madı 74/4, ur-madı 80/8, tap-madı 27/5, qıq-madı 36/3, sor-madı 50/4, ol-madı 74/4, baq-madı 227/2, qoy-madı 328/2, dè-medi 6/21, tøk-medi 23/2, kèl-medi 28/5, bil-medi 58/3, bér-medi 90/3

Çokluk 1. Şahıs: -duk/dık

qal-duk 418/3, qutul-dık 52/5

Çokluk 2. Şahıs: -dıngız/ -dıngiz

qal-dıngız 328/4, èr-dıngiz 434/3, bil-dıngiz 274/6, kèl-dıngiz 328/1

Çokluk 3. Şahıs: -dılar/-diler

dè-diler 438/4, bil-diler 51/6, üz-diler 349/5, ay-dılar 3/7, bol-dılar 59/1, yıqla-dılar 127/4

Olumsuz: -madılar/-mediler

sıg-madılar 366/3, tat-madılar 373/11, sal-madılar 476/4, kör-mediler 366/4

1.3.10.1.1.3. Belirsiz Geçmiş Zaman

Teklik 1. Şahıs: -ip men/ -ip men// -ip dur men/ -ip dürmen/ -p turup men

sagın-ıpdur men 115/2, bér-ıpdür men 116/5, ét-ip men 372/11, al-ıp men 4/1, osat-ıp men 21/2, kiy-ip men 73/3, ıl-ıp men 22/3, kél-ip men 23/3, ar-ıp men 90/2, ayt-ıp men 164/2, yat-ıp men 271/4, kir-ip men 348/5

Teklik 2. ahıs: -ıp sen/-ip sen, -Up sen/-ıpdur sen

tart-ıp sen 291/1, arart-ıp sen 291/3, uzart-ıp sen 291/6, yarat-ıp sen 6/3, tut-up sen 6/2, yür-üp sen 35/8, ıl-ıpdur sen 6/3, al-ıpdur sen 99/5

Teklik 3. ahıs: -ıpdur/ıpdür// -updur/-üpdür/-uptur/-ip durur

tap-ıpdur 54/3, aç-ıpdur 54/3, ıl-ıpdur 105/3, al-ıpdur 114/3, kél-ıpdür 117/2, yét-ıpdür 117/3, pit-ıpdür 117/9, bol-updur 140/4, öt-üpdür (117/, tüş-üpdür, 121/4, ün-üpdür 101/6, aç-ıp durur 455/1

Olumsuzuz: -map/-mapdur

ayla-mapdur 6/14, ıl-map 34/1, bol-map 120/5

1.3.10.1.2. Geniş Zaman

Teklik 1. ahıs -Ar men/-Ur men

ıl-ur men 15/5, yat-ur men 72/1, ıçur-ur men 85/6, bol-ur men 116/3, o-ur men 116/5, ér-ür men 83/4, at-ar men 87/6, ayt-ur men 88/2, al-ar men 88/3, kèt-er men 88/4, yür-ür men 88/7, kül-er men 243/3, bér-ür men 248/2, dè-r men 251/5, öt-er men 260/7, ét-er men 272/6, til-er men 311/6

Olumsuz ekimi: -mas men

tap-mas men 32/5

Teklik 2. ahıs: -Ur sen/-ir sen

kèç-ir sen 370/6, bar-ur sen 372/3, ıl-ur sen 6/1, yat-ur sen 12/1, al-ur sen 46/5, bol-ur sen 62/4

Olumsuz ekimi:- mas sen

sal-mas sen 118/8, al-mas sen 299/5, kıl-mas sen 342/2

Teklik 3. Şahıs: -r, -Ar, -Ir, -Ur

nerm eyle-r 141/7, kêt-er 144/3, nâz êt-er 145/3, sın-ar 156/5, kêç-er 166/5, aq-ar 234/2, oğş-ar 256/4, boz-ar 261/2, yıgl-ar 266/9, çık-ar 294/1, tur-ar 296/2, eyle-r 6/11, yiy-er 6/15, iste-r 31/6, iç-er 46/3, tég-er 49/2, küy-er 54/4
kêç-ür 234/5, kıl-ur 56/4, bol-ur 62/4, oq-ur 80/3

Olumsuz Çekimi: -mAs/-mAsdur

qoy-mas 186/1, kıl-mas 189/1, bol-mas 203/4, sıg-mas 226/2, baq-mas 227/7, toy-mas 6/15, tap-mas 12/3, sal-mas 19/4, açıl-mas 21/5, ur-mas 38/1, kal-mas 40/2, çık-mas 64/1, sor-mas 77/3, oç-mes 83/4, bér-mes 91/2, kél-mes 91/6, yétel-mes 100/3, ôt-mes 107/5, yêt-mes 108/5, kir-mes 119/3, tükül-mes 133/4, eyle-mesdür 59/3, tiril-mesdür 63/6, kèrek-mesdür 75/3, ér-mesdür 150/1, dè-mesdür 312/9

Çokluk 1. Şahıs: -Ur miz

öl-ür miz 333/9, til-er miz 2/9, kir-er miz 280/2

Çokluk 2. Şahıs: -r siz

kör-er siz 313/3

Çokluk 3. Şahıs: -ArlAr/-IrlAr/-UrlAr

tur-urlar 346/5, kıl-urlar 19/1, bol-urlar 127/5, iç-erler 327/5, kör-erler 336/6, êt-erler 126/7, kül-erler 243/5, iç-erler 327/5, bol-urlar 127/5, bil-ürler 363/7

1.3.10.1.3. Şimdiki Zaman

Teklik 1. Şahıs: -A men

tat-a men 47/2, yat-a men 50/4, yut-a men 53/4, bar-a men 249/4,
dil-gir-e men 269/3

Teklik 2. Şahıs: -a sen

ayt-a sen 305/7, kaç-a sen (371/2), bol-a sen 423/3, kıl-a sen 288/3

Teklik 3. Şahıs: -AdUr

kèt-edür 335/4, èt-edür 23/5, kèl-edür 55/3, öt-edür 80/6, küy-edür 178/5, yat-adur 248/5, ayt-adur 351/7, tart-adur 28/6, yan-adur 38/1, kıl-adur 65/1, bar-adur 80/4, ur-adur 141/6, koy-adur 373/7

Olumsuz Çekimi: -mAydUr

èşit-meydür 351/4, kemi-meydür 256/1, açıl-maydur 94/2, bol-maydur 132/3, sığ-maydur 151/3, kal-maydur 152/6, inan-maydur 178/3, kuru-maydur 243/2, karı-maydur 338/2

1.3.10.1.4. Gelecek Zaman

Teklik 1. Şahıs: -ğay men

bol-ğay men 141/6

Olumsuz Çekimi: -mağay men

bol-mağay men 25/2

Teklik 2. Şahıs: -ğay sen /-gey sen

ay-ğay sen 123/2, bër-gey sen 203/2, dè-gey sen 335/3

Olumsuz Çekimi: -mağay sen/- megey sen

oç-mağay sen 276/3, kıl-mağay sen 479/7, tap-mağay sen 138/5, bol-mağay sen 181/3, kör-megey sen 207/2

Teklik 3. Şahıs: -ğay/-gey/-kay

köter-gey 245/2, yèt-gey 250/5, bil-gey 267/5, yè-gey 270/6, kèl-gey 312/8, eyle-gey 320/2, tap-kay 267/2, koş-kay 321/4, yığla-ğay 52/4, bol-ğay 56/4, kıl-ğay 84/7, kal-ğay 108/3, ay-ğay 123/2, sal-ğay 123/4, oyna-ğay 153/3

Olumsuz Çekimi: -mağay/-megey

bol-mağay 322/6, al-mağay 351/7, tut-mağay 43/2, tay-mağay 62/5, tap-
mağay 56/1, ıl-mağay 7/5, oy-mağay 89/3, toy-mağay 108/4, ol-mağay 114/2,
ur-mağay 144/6, sıg-mağay 159/6, o-mağay 267/3, sal-mağay 302/1, kr-
megey 18/3, kl-megey 28/2, kç-megey 66/5, tk-megey 135/2, yt-megey
156/1, sr-megey 255/1, t-megey 261/6

Çokluk 2. Şahıs: -gey siz

km-gey siz 351/6

Çokluk 3. Şahıs Çekimi: -ğaylar

bol-ğaylar 96/4, al-ğaylar 202/3

Fiil tabanı +-ğ/-ğ +iyelik ekleri +(-dur/-durur/-turur) şeklinde kurulan
bu zaman, gelecekte kesinlik bildirir.²⁷

sal-ma-gum 389/4, ıl-ğaygum 4/5, bol-ğum turur 202/5, ıl-ğum 262/6, bol-
ğum 266/5, ay-ğum 341/7, ay-ğum 7/3, tur-ğum 34/1, utul-ğum 72/4, tap-ğum
145/2

1.3.11. Tasarlama Kipleri

1.3.11.1. İstek Kipi

Teklik 1. Şahıs: -y ay/-ey /-ayın/-eyin/-ay men/-yeyin

ayt-ay 267/6, yıgla-y 271/4, ıl-ay 276/8, yıg-ay 301/3, bol-ay 301/6,
eyle-y 299/3, i-ey 301/3, kiy-ey 301/3, ıl-ayın 325/1, bol-ayın 325/3, aylan-
ayın 325/5, ayt-ayın 434/1, tap-ayın 231/3, ky-eyin 311/7, rgl-eyin 372/1,
yt-eyin 17/8, yıgl-ay men 444/1, ıla-y men 7/4

Olumsuz Çekimi: -may/-mey/-mAYIn

ıl-mayın 324/1, al-may 342/1, al-may 342/5, ağrı-may 349/1, bol-may
353/7, bil-mey 320/6, rgl-meyin 325/6, i-meyin 364/6

1.3.11.2. Emir Kipi

Teklik 2. Şahıs: EksizØ/- gl/-gil

²⁷ Funda Toprak, age, s. 66.

kör-gil 365/2, bër-gil 378/3, eyle-gil 1/8, üz-gil 16/5, izle-gil 29/3, kıl-ğıl 30/3, ay-ğıl 34/5, bol-ğıl 37/6, kël 105/3, kıl 306/7

Olumsuz Çekimi: -maØ/-meØ/-mağıl/-megil

söy-megil 202/6, ét-megil 207/4, üz-megil 213/1, dè-megil 309/3, baq-mağıl 310/4, bol-mağıl 318/3, kıl-mağıl 318/4, işan-ma 318/7, qal-ma 326/4, kıl-ma 340/3, bil-me 318/5, kör-me 324/2

Teklik 3. Şahıs: -sun/-sün

mübârek ol-sun 31/3, tãc-ı ser kıl-sun 132/1, yığla-sun 262/1, iç-sün 46/2, bër-sün 116/6, nèt-sün 178/6.

Olumsuz Çekimi: -mesün/-masun

kël-mesün 363/9, tøk-mesün 385/4, bil-mesün 39/5, bër-mesün 43/8, öl-mesün 56/6, küy-mesün 241/3, sal-masun 271/6, qal-masun 58/6, ol-masun 174/1.

Çokluk 2. Şahıs: -ıng/-inğ/inğiz

eyle-ıngiz 52/3, at-ıng 52/5, baq-ıng 197/1, bil-inğ 243/7, ét-inğler 313/1, körset-inğ 435/1

Olumsuz Çekimi: -maıng/-meıng/-maıngız

saqla-maıng 52/1, yığla-maıng 52/1, qal-maıng 52/3, bol-maıng 172/7, tut-maıngız 178/6, kıl-maıngız 242/5, bol-maıngız 313/9, sor-maıngız 400/3, bil-meıngiz 22/2, dè-meıng 87/5, bil-meıng 88/7, kül-meıng 223/3, ét-meıngiz 245/1, eyle-meıngiz 254/7, dè-meıngiz 271/6, eyle-meıngiz 254/7, bër-meıngiz 283/5, eyle-meıng 315/6, ét-meıng 358/2

1.3.11.3. Şart Kipi

Teklik 1. Şahıs: -sam/-sem

ur-sam 312/8, sor-sam 315/2, kıl-sam 322/1, bol-sam 323/5, baq-sam 524/5, yürü-sem 347/4, dè-sem 347/6, tøk-sem 361/4, kir-sem 361/5, öl-sem

40/2, koy-sam 1/5, bar-sam 40/3, ur-sam 42/5, çık-sam 446/1, sal-sam 69/1, al-sam 69/2, baq-sam 80/1, yigla-sam 87/8, tart-sam, 90/2, yat-sam 93/3, karar-sam 117/1, eyle-sem 1/7, iste-sem 25/1, izle-sem 47/6, ket-sem 49/2, sozle-sem 56/2, ber-sem 94/6, kor-sem 102/8, kuy-sem 164/3, iste-sem 172/1, tisle-sem 191/5

Olumsuz Çekimi: -mAsAm

ol-masam 72/4, kor-mesem 72/6, de-mesem 347/6, tok-mesem 361/2, eyle-mesem 390/4

Teklik 2. Şahıs: -sañg/-señg

kıl-sañg 7/3, kıl-sañg 9/2, bol-sañg 11/4, sun-sañg 13/7, koy-sañg 16/4, ol-sañg 33/1, yürü-señg 36/5, de-señg 37/3, izle-señg 37/6, kel-señg 42/1, koy-sañg 16/4, bar-sañg 33/5, ayt-sañg 62/4, yalbar-sañg 64/8, sal-sañg 72/7, çık-sañg 103/2, tap-sañg 170/2, ur-sañg 182/5, yig-sañg 202/6, yigla-sañg 251/6, yar-sañg 282/2, aç-sañg 318/4, er-señg 3/3, sür-señg 9/9, eyle-señg 9/12, et-señg 10/5, tik-señg 12/3, ber-señg 16/5, de-señg 17/8, kir-señg 27/4, iste-señg 29/7, yür-señg 36/5, izle-señg 37/6, kel-señg 42/1, elt-señg 99/10, köter-señg 103/3

Olumsuz Çekimi: -mAsAñg

kıl-masañg 61/2, bol-masañg 61/3, korq-masañg 319/6, ayt-masañg 7/4, eyle-meseñg 92/6, et-meseñg 98/9, de-meseñg 263/6

Teklik 3. Şahıs: -sa/-se

sun-sa 282/4, ur-sa 283/5, çap-sa 284/5, tap-sa 287/4, eyle-se 265/3, yet-se 272/4, ot-se 276/3

Olumsuz Çekimi: -mAsA

korq-masa 301/5, ol-masa 303/1, al-masa 61/6, tut-masa 158/1, kel-mese 337/6, iç-mese 364/4, et-mese 34/9, tek-mese 64/2

Çokluk 1. Şahıs: -sAk

bol-sak 280/2, tuz-sak 280/3, tap-sak 280/3, yig-sak 280/3, min-sek 280/2, kiy-sek 280/2, sür-sek 280/4, kor-sek 280/4

Çokluk 2. Şahıs: -señgizler

bil-señgizler 126/2

Çokluk 3. Şahıs: -sAlAr

sor-salar 440/5, al-salar 479/26, kı1-salar 122/6, koy-salar 152/2, de-seler 183/2

1.3.11.4. Gereklik Kipi

Çağatay Türkçesinde gereklik kipi genellikle *kerek* sözcüğü ile yapılmaktadır. Bunun yanında *-mAk kerek*, *-sA kerek* gibi başka kullanımlar da var.²⁸

kerek

bol-sañg kerek 95/5

bol-sa kerekdür 129/6

-mek kerek

et-mek kerek 282/3

-sa kerek

bol-sa kerekdür

1.3.12. Tasvir Eylemleri

1.3.12.1. Yeterlilik Eylemi

Metnimizde yeterlilik fiili olarak *al-* fiilini bulmaktayız. Ancak fiilin olumlu değil daima olumsuz yeterliliği kullanılmış olması ilginçtir.

tap-almas 96/5, kı1-almay 103/3, çıd-almay 10/5, bol-almas 116/5, bil-almam 117/9, bér-almadım 125/5, kara-yalmas 30/1, kı1-almas 14/3, bil-almas 15/5, bola-yalmas 130/3, köreyalmas 130/1

1.3.12.2. Tezlik Eylemi

Çağatay Türkçesinde tezlik tasvir fiili *bér-* fiili ile kurulmaktadır.

²⁸ Argunşah, age, s. 177.

Ayta bërsem kâf tâ kâf cihānga sığmağay 159/6

1.3.12.3. Süreklilik Eylemi

ķal-

Hüveydā uşbu hāletni körüp hayrān *bolup ķaldı* 71/5

Dünyāğa kēlip şunça tevaķķuf *ķıla ķaldım* 231/5

Yıķķanıñg *ķaldı turup* öziñgga alğanıñg ķanı 333/11

kēl-

Deryā-ı hayāliñg çü Hüveydā *tola kēldi* 316/6

1.3.13. Fiilimsiler

1.3.13.1. Sıfat-Fiiller

-Ar

İyelik eki ve durum ekleriyle çekimli biçimde kullanımları görülmektedir. Yönelme durumu eki ile kullanımı zarf görevindedir.

sor-ar+ğa 182/2, çık-ar+ğa 187/2, til-er bolsañg 207/5, öl-er+niñg 359/9, kör-er+ge 115/1, köç-er vaķti 296/3, tur-ar cā 54/7, otur-ar+ım bar 101/3, toy-ar+ı yoķtur 79/1, kör-er+ge 115/1, yanar ot 367/5, kēter bol- 84/8

-gen-/ğan-/-ķan

Bu sıfat fiil eki Çağatay Türkçesinde sıkça kullanılan bir sıfat fiil ekidir.

étme-gen 297/6, sēv-gen 301/6, dē-gen 35/3, kir-gen 19/2, yēt-gen 48/3, bēr-gen 51/6, kör-gen 55/1, eyle-gen 65/1, sözle-gen 65/2, küy-gen 75/1, ölme-gen 88/7, öl-gen 90/6, tüşme-gen 104/5, tur-ğan 109/1, sındur-ğan 135/4, ķoy-ğan 136/2, ur-ğan 160/4 bol-ğan 311/1, kıl-ğan 317/4, uyğan-ğan+ıñg 329/6, al-ğan+nıñg 333/2, yıķ-ķan+nıñg 334/11, aç-ķan 349/5, as-ķan 453/2, tart-ķan 273/1, , adaş-ķan 15/6, adaşķan men 15/6, kaç-ķan 290/1, saç-ķan 290/2, tap-ķan 307/2

-güçi

küy-dür-güçi 147/4, bér-güçi 242/5, bil-güçi 294/1, öldür-güçi 300/7, kör-güçi 418/4

-güsi

bér-güsi 97/10, kél-güsi 97/8, kör-güsi 135/7, küy-güsi 151/5, bil-güsi 303/7

1.3.13.2. Zarf-Fiiller

-A

tol-a 338/2, bar-a 143/8, bar-a bar-a 337/4, tart-a tart-a 360/1, kül-e kèlseng 325/5

-Ay

al-ay 323/4

kèt-ey 115/3

-All

çék-eli 179/5

-ğall/-geli /-çalı

sal-ğalı 87/1, ur-ğalı 89/3, al-ğalı 153/5, sor-ğalı 180/6, èste-geli 180/6, dè-geli 184/5, kör-geli 127/2, öltür-geli 265/2, tart-çalı 180/5, ay-ğalı 5/1, bar-ğalı 39/6, boz-ğalı 64/6, yar-ğalı 87/3, koy-ğalı 303/3, sun-ğalı 417/4, kıl-ğalı 479/10, küydür-ğalı 306/2, tüş-geli 99/3, öt-geli 121/3, küy-geli 171/2, kèz-geli 180/1, èt-geli 180/1, yür-geli 244/2, oğ-çalı 34/7, as-kalı 328/3

-ğaç /-geç

kıl-ğaç 20/3, kurul-ğaç 20/4, al-ğaç 97/4, bol-ğaç 177/2, kör-geç 21/1, kül-geç 455/1, tüş-geç 20/2

-ğanda/-gende/-kanda/ -ende

Sıfat fiil eki olan -GAnın bulunma ekiyle oluşturduğu birleşik bir ek olup zarf fiiller yapmaktadır.

bol-ğanda 108/5, tapal-ğanda 128/2, ƣal-ğanda 158/2, bar-ğanda 205/3, tikil-
gende 300/4, yèt-gende 355/2, kèl-gende 355/2, tart-ğanda 479/16, uğ-ğanda 281/4, yèt-
gende 355/2, tüş-gende 480/9

-ğUğA

tol-ma-ğuşa 167/4, bar-ğuşa 171/4, ƣaran-ğuşa 206/5, bol-ğuşa 273/8

-(U/I)p

ayt-ıp 273/8, ayrıl-ıp 273/7, yastan-ıp 285/1, sağ-ıp 285/2, kórset-ıp 273/3, iç-ıp
279/2, ağ-ıp 2/1, ƣal-ıp 4/1, yarat-ıp 6/3, ƣıl-ıp 6/8, sağın-ıp 7/1, èt-ıp 12/2, oğşat-ıp
21/2, kül-üp 26/1, kór-üp 26/5, süpür-üp 42/7, öl-üp 49/2, öt-üp 54/2, köp-üp 68/4,
sèmürt-üp 94/8, üz-üp 104/3, söy-üp 114/4, tüş-üp 114/7, oğu-p 148/5, boz-up 149/4,
ol-up 150/3, tut-up 151/3, ur-up 157/6, yut-up 162/3

-(I)bAn /-(U)bAn

tol-uban 284/1, bol-uban 285/4, ƣayırıl-ıban 325/1, az-ıban 270/3, ur-uban
371/11, yığla-ban 435/3, sal-ıban 27/3, kèl-ıben 177/5, kèę-ıben 223/1, iç-ıben 240/3,
tèg-ıben 256/3, çèk-ıben 344/7, kórset-ıben 404/3, ayt-ıban 87/8, ęıę-ıban 111/4, ƣıl-
ıban 122/4, al-ıban 195/4, oltur-uban 260/9, kül-üben 17/3, kór-üben 100/7, kèltür-üben
369/8, küydür-üben 410/3, tøk-üben 440/2, sür-üben 440/3

-ArdA -UrdA

yaz-arda 151/5, bat-arda 161/4, öl-erde 200/3, ęıę-arda 479/5, üz-erde 65/7, öt-
erde 68/4, èt-erde 97/6, kèt-erde 266/8, küę-erde 277/4

-ArgA /-UrgA

ęıę-argA 271/1, sor-argA 263/4, ayt-argA 263/5, sun-argA 264/2, yut-argA 16/4, uğ-
argA 25/4, ƣaę-argA 38/4, bat-argA 58/3, bağ-argA 122/3, sun-argA 364/2, at-argA 365/3,
al-uręA 32/3, ƣıl-uręA 124/7, ayt-uręA 275/1

-masda

kağ-masda 160/7

-kUnçaA/-gUnçaA

at-kunça 101/3, aç-kunça 124/2, sözle-günçe 98/4, üzül-günçe 115/6, öl-günçe 124/1, zêril-günçe 322/1, tüge-günçe 345/2, bil-me-günçe 480/16, ték-me-günçe 21/5, çek-me-günçe 26/2, kör-me-günçe 59/6, öl-me-günçe 86/2, min-me-günçe 156/1, keç-me-günçe 79/6, iç-me-günçe 207/5, öt-me-günçe 229/4, bil-me-günçe 480/16, tart-ma-gunça 133/5

1.3.13.3. İsim-Fiiller

İsim fiil olarak -mAğ/-mAk şekli metnimizde bulunmaktadır.

bol-mağ 31/3, kıl-mağ 31/6, sor-mağ 42/2, bar-mağ 61/4, otur-mağ 61/6, yığla-mağ 63/6, koy-mağ 150/5, seğ-meğ 61/1, ber-meğ 61/2, et-meğ 61/5, eyle-meğ 328/7, kıl-mak 163/1, yasal-mak 177/1, boz-mak 193/4, izle-mek 62/1, iç-mek 1/11, kir-mek 81/1

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEVİRİ YAZI METİN

Bismillāhi'r-raḥmāni'r-raḥīmi

Gazeller

1

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 İlahî sen kerem birle kēçürgil ey Hudāvendā
Günāh-ı cümle mücminni eyā ma'bud-ı bī-hemtā
- 2 Uşal şahrāda kaynar mağz-ı ser mişl-i kazan yañlıg
Tilim tizge tüşürüp teşne eylep kılmağıl rüsvā
- 3 Kélür nīze boyı Hürşid-i tábān fark-ı ser üzre
Uşal kün başımızga çāder-i raḥmetni kıl peydā
- 4 Qurulsa ol femen ya'melde mizānım sebük kılma
Şevābımnı günāhımdın eyā settār-ı ma'budā
- 5 Kādem kıoyşam yıkıtmagıl şırāt-ı müştākīm üzre
Giriftār-ı caḥīm eylep kılunğnı kılmağıl rüsvā
- 6 Heme iş bizge müşkildür seniñ aldınğda āsāndur
Sen oğ sen barçanı perverdigār-ı ḥall-i müşkil-hā
- 7 Ümīdim köp türür lā-teḳneṭü min raḥmetü'l-lāhdın
Eger çendī ki nā-şāyeste işler eylesem ber-pā
- 8 Uşal rüz-ı kıyāmetni ilāhī eylegil āsān
Be-ḥaḳḳ-ı seyid-i kevneyin sübhāne'l-lezī esrā
- 9 Nēçük baht-ı sa'ādetdür Muḥammed ümmetim dērse
Seniñ dik ümmetim yok dērseler feryād u vāveylā
- 10 Ḥalāyık aldıda şermende bolup tērmülüp kıalsam
Kıara künler uşal sā'at başımğa bolğusı peydā

- 11 Kuruḡ til birle aytur men Muḡammed ümmetimen dēp
 Yemek içmek işim boldı ḡanı t̄at ḡanı taḡvā
- 12 Şefāat baḡrının s̄r-āb ḡılḡıl cümle müminni
 Tufeyl-i yaḡşılar men-i ʿāşī ḡulnı yā Resūlallāḡ
- 13 Eyā Aḡmed maḡga bir ḡatreī baḡr-ı şefāatdın
 Dirīḡ étme Hüveydā gerḡi bolsa ʿāşī vü ḡüm-rāḡ

2

Müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Men ʿāşī men bī-ḡare men dermānda men yā Muḡtafā
 Ol rūḡ-ı pāḡiḡḡa seni êlkim açıp ḡıldım duʿā
- 2 İşyān ḡölin yürdüm kēzip ḡaldım ara yoldın azıp
 Fe'smeʿ daʿānā ve'stecib ey cümle êlḡa reh-nümā
- 3 Bī-ḡareler ḡam-ḡāri sen derd-i dilim t̄māri sen
 Püşt ü penāḡ ümmetge sen ey şāfiʿ-i rüz-ı cezā
- 4 Bī-rāḡber yolḡa kirip ḡaldım ara yolda barıp
 Azḡurdı yoldın neyleyin yā Aḡmedā nefis ü hevā
- 5 Yā raḡmetü'l-lilʿālemīn ey enbiyālarḡa niḡīn
 Ey seyyid-i rüy-i zemīn ey pişvā-ı enbiyā
- 6 Sensin Resūl-i ʿālemīn sensin imāmü'l-müttaḡīn
 Sensin şeffīʿü'l müznebīn hādiʿü'l muzallīn ihdinā
- 7 Zühd ehli birle hem-nişin ʿışḡ ehliḡa ʿayne'l-yaḡīn
 Mirāt-ı ḡalbü'l-müminīn ey āfitāb-ı ve'd-ḡuḡā
- 8 Mişbāḡ eyvān-ı rüsül sensin imām-ı cüzüz ü kül
 Ey hādi-i ehl-i sübül ve ey ḡeşm-i cāḡga tütüyā
- 9 Sensin anadın miḡribān sendin tilermiz köp emān
 kêlse maḡga her nē ziyān sensin siper yaḡḡlıḡ penā

10 Saᅇga Resūl-i müctebā bedrū'l decī nūrū'l-hudā
Eyler Hüveydā köp duā ruᅇiᅇge her şubᅇ u mesā

3

Fa'ilatün fa'ilatün fa'ilatün fā'ilün

1 Bī-aded mendin duā ey çār-yār-ı bā-şafā
Sizge Būbekir ü Ömer Oşmān u Alī-ye Murtażā

2 Şıdᅇ u iᅇlāş bile ey āl u aşᅇāb-ı Resūl
Rūᅇiᅇgizge ᅇol aᅇıp şām u şabā eyley duā

3 Tartı Aᅇmed cevr ü miᅇnet uşbu fānī dūnyāda
Ümmet ērsenᅇ bolᅇil ēmdi peyrüv-i ol Muştafā

4 Biri besī şıdᅇ u şadāᅇat evcide bedr-i mūnīr
Birileri adl ü adālet burcıda şemsü'd-ᅇuᅇā

5 Birleri ᅇilm ü ᅇayā iᅇlīmide baᅇr-ı ᅇayā
Birleri luᅇf u kerem örnevide kān-ı seᅇā

6 Nūr-ı çeşm-i ᅇaydar-ı Kerrārnı zālīm Yezīd
ᅇıᅇᅇızıl ᅇaᅇga boyap ᅇıldı şehīd-i Kerbelā

7 Ey Hüveydā ışᅇ ehli uşbu sözni aydılar
Şābirīn-i bi'l-belā vu rāzīn-i bi'l-ᅇazā

4

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1 ᅇudāyā gerd-i ışyānda ᅇalıᅇ men ᅇıl şafā anda
Eger çendi ki bolsam aşī vü nāme-siyāᅇ anda

2 Uşal şaᅇrāda ēl bolᅇanda öz ᅇālī bile ᅇayrān
İlāᅇī raᅇm ᅇıl men-i āsīᅇga yā Rabbenā anda

- 3 Nêçük tâ'at kıılır zâr u zelîl 'aşî kıuluŋ ol kün
Kad-i nîyze kélip turganda şemsü'd-đuhâ
- 4 Terâzû-ı 'amel birle şırâf aldığa barganda
Maŋga dest-gîr sensin özge yoktur müttekâ menâ anda²⁹
- 5 Kıılır men kêçe kündüz rû-siyehlikni munda pinhânî
İlık sözlep ayağ bolsa nê kılgaygum menâ anda
- 6 Hüveydâ yığlağıl munda müdâm öz hâliŋge bisyâr
Asığ kıılmas figân u nâle-i vâ-ğasretâ anda

5

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Şıfâtıŋnı nê til birle beyân eyley Hudâvendâ
Êrür 'azîz şıfâtıŋ ayğalı bu küllî-i eşyâ
- 2 Şıfâtıŋdur seni sübâhân ra'ûf hem raħîm raħmân
Kadîm ü lem-yezel sensin kerîm hayy-ı lâ-mevtâ
- 3 Aħad sensin şamed sensin Êrür lem-yelid bî-şek
Ve-lem-yüled sen melik şeriksiz şâh-ı bî-hemtâ
- 4 Êrür sen bî-çün bî-şübhe velî bî-mişl ü mânend
Yine hem bî-nümüne bî-çegüne hâlik-i ahyâ
- 5 Şikeste 'aciz ü zâr u zelîl ü bî-nevâ kul men
Kıuluŋğa iltifât eyle bu dem ey şâh-ı bî-hemtâ
- 6 Yürerğa kıoymadıŋ bizni cihân-ı bî-beķâ içre
İlâhî kıılmağıl ol haşr êlini aldıda rüsvâ
- 7 Ümidin kaç kıılmay bul Hüveydâ cân küllidin
Cânı püşt-i pâ urmay tapalmasıdur seni aşlâ

²⁹ Vezne uymamaktadır.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īl

- 1 Cihānga kudretiŋ boldı hüveydā
 ılur sen atre'ıdin dürni peydā
- 2 Tutup sen y r bile k kni mu'allaq
 S t nsız b -med r u Őib   b l 
- 3 Yaratıp sen felekde ay u k nni
 ılıpdur sen er g-ı uşbu d ny 
- 4 'Aceb Ő ni' sen   Şan'atlarıŋ bar
 'Aceb  dirsen   hayy u t v n 
- 5 ayu bir kudretiŋni men ılay y d
 N  y rge y tk si bu 'aql-ı k t h
- 6 Cih nga yağdurup k p ar u yamğur
 ılur sen y r y zin azr  v  hamr 
- 7 ılur sen ba'zı y rni b g u b st n
 Yine ba'zı zem nni  l   dery 
- 8 ılıp sen turfe mazb t tağlarını
 Arasında yaratıp deşt   Őahr 
- 9 ayu bir kudretiŋni aytayın men
 Tilim l ldur yine 'aqlımdur k t h
- 10 Y r tt ŋ ba'zını a u b rehne
 B rip sen ba'zıga k p m l u d ny 
- 11 Birevni m stah k   z r ıldınŋ
 Birevga n n  c n eyler tevell 
- 12 ılıp sen ba'zını Ő hib-beŐaret
 ılıp sen ba'zıların g ng   a'm 

- 13  ud y  bolmasa sendin bu in am
N dir m st-i sa at bu  aql-ı k t h
- 14 Be- amd ll h beh yim aylamapdur
 ud y  Ő k r kim til b rdi g y 
- 15 Birevni  arnı toymas par a n ng 
Birev yiyer d im  Şehd ile  elv 
- 16 Birevni eyledi g muht c-ı bir p l
Birevni eyledi g b -had t v n 
- 17 Birevga b rdi d im mi net   derd
Birevni k lfeti bolmadı a l 
- 18  l mni aldıda bar a ber ber
Ged  vu Ő h olsun   ah moll 
- 19  l m  ılmas c d  Ő h u ged nı
B r r her  aysıga y r astıda c 
- 20  ud dın b - aber bolma bir der
Vef   ılganı yok  i  kimga d ny 
- 21 Kişi bolmasa ma n din  aber-d r
Anı  dem d medi na Ő-ı b riy 
- 22  ud dın  zgeni yoktur vef sı
H veyd   ıl t n   k n zikr-i mevl 

7

F  il t n f  il t n f  il t n f  il n

- 1 Sağınp k ldim seni derg hı ge y  Rabben 
R nde-i derg h  ılma ger i bolsam p r-g n h
- 2  i  s il ra meti gni   anıdın nev-m d  mes
Őey -i li-ll h d p  Őiki gde turup  ıldım Őad 

- 3 Sen eger kılsañg ‘ināyet bendeğa in‘ām-ı hoş
Tün ü kün Allāh dēp aygum sañga hamd u senā
- 4 Sen kulum dēp aytmasañg bu bendeni ey Kirdigār
Men nēçük kul men dēp özümge kılay men iddi‘ā
- 5 Raḫmetiñg köpdür Hudāyā kıлмаğaysañg nā-ümīd
Kēldi Hū dēp eşikiñgga müstahaqq u bī-nevā
- 6 Teşne-leb qaldım bu ‘işyān çölide yoldın azıp
Yā giyāsü’l-mütteğışin ente hādī ihdinā
- 7 Kim ki şadık boldı taptı Haq tarafıdın rāh-ı qarīb
Uşbu yolğa lāyık ėrmes her levend ü gedā
- 8 Ey Hüveydā ḫāk bol kıлма tekebbür zerre’i
Tuttı gevher kim özini boldı āḫir pür-bahā

8

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Bu dünyā bī-bekā’idür qanı Ādem qanı Havvā
Qanı Şiş ü qanı Nuḫ u qanı İbrāhīm ü Sārā
- 2 Qanı İsmā‘il ü Hācer qanı İshāq u ‘Uzeyr āḫir
Qanı Ya‘qūb qanı Yūsuf qanı Şem‘ün u Yahūdā
- 3 Qanı Şālih qanı Hūd u qanı ol Dānyāl u Lūt
Qanı Cercis qanı Hermel qanı Yūnus qanı ‘İsā
- 4 Qanı Dāvūd u Süleymān qanı İskender-i devrān
Qanı Zülkifl qanı Eyyüb qanı Yahyā vu Zekeriyā
- 5 Qanı Lāvi qanı Rubel Şu‘ayb u Uşmūil ü Yūşac
Qanı ibn-i Yemīn Şeyā qanı Hārūn qanı Mūsā
- 6 Qanı Loqmān qanı İdrīs qanı Hızır qanı İlyās
Qanı yastācir ü Tālūt qanı Uzgan u Ermiyā
- 7 Qanı ol Aḫmed-ı mürsel ḫabīb-i ḫazret-i bī-çün
Körer müsün qayan bardı uşandaq kibriyā-ı muḫtār

8 anı ol ar-ı yâr-ı bâ-şafâ-ı seyid-i kevineyn
anı ezvâc-ı ether ü anı Fâtıma-i Zehrâ

9 Hüveydâ i'timâd  tme cihân-ı bî-beķâ'îġa
Hudânı zikrini kılgıl beridin aldı bu d nyâ

9

Mefâ'îl n mefâ' l n mefâ' l n mefâ' l n

1 Aıp  bret k zin her dem temâşâ kılgıl ey bernâ
N  yaġşı n  yaman aldı  ceb hengâmed r d nyâ

2 anı Hâmân anı Fir avn anı Şeddâd ile Nemr d
anı  Ad u anı reġb d anı h b anı bî-câ

3 anı Zâl ü R stem anı S hrâb ile Behmen
anı Keykâv s u H rm z anı keyh srev v  Dârâ

4 anı Afr d n   Yek-Dest anı İsfendiyâr âġir
anı Deġyân s u Zulâb anı Temlih-i Beslinâ

5 anı Emlâķ-ı p lâdmendiş birle anı Borz 
anı Efrâsyâb u Ferhâd anı ol ş r n-i z bâ

6 anı Cemş d   c m-ı cem anı N şirev n u H tem
Nuh anı zâlim anı  dil anı şâh u gedâ mollâ

7 anı şeh-zâde h nımlar anı mest re ayımlar
anı h b u anı nâ-h b anı ol al at-ı z bâ

8 anı hoş-dil anı bed-dil anı  şık anı ma ş ķ
anı Mecn n anı Leylâ anı Vâmık anı  Azrâ

9 Eger miġ yıl  m r s rsenġ vefâsı yok turur âġir
Kime k rsetti ey dostlar vefâ bu bî-vefâ d nyâ

10 İş  kıl ey birâder zâd-ı râh-ı âġiret bolsun
Hudânı zikridin  zge hem işler  r r bî-câ

- 11 Könġül Őahrāsıda perverde kıl mihr-i Allāh
Bu dñnyānı dēdi Aĥmed zirāat-gāh-ı ol dñnyā
- 12 Ölǖr sen ıalġusı āĥir ıimāretler binā kılsaġ
Tümen altun kümüş birle hevesde eylesenġ ber-pā
- 13 Bu dñnyā zīneti içmek yēmek ferzend ü māl ērmiŝ
Güzer kıl Hüveydā sen ez-in dñnyā vu mā-fihā

10

Mefāılün mefāılün mefāılün mefāılün

- 1 Cihān bir bī-beķāıdır bolur her kārı nā-peydā
Ĥudānı zıkrinin özge heme bī-kār u nā-peydā
- 2 Bahār-ı ıömür ötmesdin burun ġülni ġanımet bil
Bolur vaġt-i ĥazān ētkec ġül ü ġül-zār nā-peydā
- 3 Şanemni zülfidin alsa dimāġınġ her seĥer bñyı
Anınġ aldıda bñy-i nāfe-i Tatar nā-peydā
- 4 Eger bir ıatre mey-i ııŝġ muĥabbet cāmiding tatsa
Könġöldin ġuŝŝa-ı ālem bolur yek-bār nā-peydā
- 5 Kılıp yüz minġ heveslerini cihānda köşk ü bāġ ētsenġ
Ölümnü destidin bolġay bār-ı hemvār nā-peydā
- 6 Hüveydā bolsa ıaġlınġ bu cihānġa iıtimād ētme
Bir anıda bolur bu dñŝmen-i ġaddār nā-peydā

11

Mefāılün mefāılün mefāılün mefāılün

- 1 Ölümdin bī-ĥaber bolma bolur nā-ġeh saġnġa peydā
Yaġanġdın alsa ıoymas eylesenġ şad-bār vāveylā

- 2 Ölümninġ aldıda şāh u gedā barça berāberdür
Uşandaġ Muştafā ötti bolur ölmes kişi kayda
- 3 Özüñġga kēlġil ü inşāf kılġıl bolma nā-inşāf
Hudādın kōrk uyat ēldin kıl ēmdi tāt u taqvā
- 4 Ğanīmet bil hayātınġ nēçe kün Hāq yādıda bolsañġ
Vegerne bu tiriklikdin birāder ölgeninġ evlā
- 5 Bahāsız bī-bahā ‘ömrünġni zāyi’ kılma ey nā-dān
Koluñġdın bay bērip beyhūde işge kılmaġıl sevdā
- 6 İşi kıl ey Hüveydā zād-ı rāh-ı āhīret boslun
Tümen altun kümüş yıġsañġ bolalmas tūşe-i ‘uqbā

12

Mefā’īlün mefā’īlün mefā’īlün mefā’īlün

- 1 Seni aldınġda bolsa ey dilā türlük haţar peydā
Nē dēp ġāfil yatur sen kıl seherler çeşm-i ter peydā
- 2 Hudāġa yıġlaġıl kılġan günāhınġ yād ētip her tün
Bolur feyz ü fütūh başınġ üze vaqt-i seher peydā
- 3 Kişi kim bī-muħabbet istese tapmas murādını
Muħabbet birle tikseñġ çüb-ı bīd eyler semer peydā
- 4 Hudādın bī-ħaberlerni yok ērür zerre kōrkunçı
Bilür mü uyķuda yatgan kişi bolsa zarar peydā
- 5 Teninġni kuvvetide yıġlaġıl ötkerme vaqtinġni
Resūlullāh dēdiler küll-i eyyām-ı beter peydā
- 6 Heme ‘ālem Hudāyıdın zamānī bī-ħaber ērnes
Hüveydā yok turur ‘ālemde sen dik bī-ħaber peydā

13

Mefā’īlün mefā’īlün mefā’īlün mefā’īlün

- 1 Dilā ğafletde bolma eylesenġ kār-ı şevāb anda
 olinġdin ollaġay bolġanda avālinġ ħarāb anda
- 2 ılurda Nuĥ avmi dik tamuġnı āteş-i ġar-āb
 alāş eyler bolup keşti saġa kēlse ‘azāb anda
- 3 esāb-ı dūnyā eylersen esābınġdın bolup ġāfil
 Bērür sen zerre zerre nīk ü bedlerġa esāb anda
- 4 Nē ılġan işleriġ munda körünmes bī-aberdürsen
 Uşal şahrāda bolġay cümle kārınġ bī-ıciāb anda
- 5 açar sen sāyeġa munda çıdalmay endek ısıġdın
 Nētersen taġla ey ġāfil meşedded-i āfitāb anda
- 6 udāyım sorsa ey bendem nē kēltürdüġ maġa ayġıl
 Boluban ser-niġün şermende bērgüm cevāb anda
- 7 Kilīd-i cennetü’l-a‘lā Hüveydā dest-i iĥsāndur
 Ki her yana ēlik sunsaġ bolur bil fetiĥ-bāb anda

14

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Kişige ‘ış tēkse bolġusıdur aġa ġam peydā
 Velīkin bolmaġay bī-derdler közide nem peydā
- 2 Seĥer derdli kişini köziġa uyu bolur açıġ
 Bolur bī-derdlerġa ĥ‘āb-ı şīrīn şubĥ-dem peydā
- 3 udānı zıkrini ılġıl tün ü kün yatmaġıl zīnhār
 Ferāġat birle yatanlar ılalmas bir direm peydā
- 4 Yatarnı oşlama çendān yatar sen yēr arasında
 udāġa yıġlaġıl bolmay saġa ĥ‘āb-ı ‘adem peydā
- 5 Eger yaĥşı ‘amel ılsaġ şevāb ĥāşıl bolur līkin
 Sitem ılsaġ bolur aldınġda elbette sitem peydā

6 Cihān bir maḥz-ı ḥasret-ḥāneʿīdür ḥasretde ʿel ketti
Közünḡdin eşk-i ḥasretni kıl ʿemdi dem-be-dem
peydā

7 Bu dūnyā rāḥatını ey Hüveydā iḥtiyār ʿetme
Ki her rāḥat arasında bolur elbette ḡam peydā

15

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

1 Saḡga yazḡan yamanlardın yaman kıl men Ḥudāvendā
Nē kılḡanım saḡga ʿayān ʿerür sen ʿālim-i esrār

2 Meni tübleʿs-serāyʿir rüzıda sırrın ʿayān eylep
İlāhī kılmaḡıl ʿel aldıda şermende vü rüsvā

3 Heme bāzār maḥşeride ʿibādet raḥtını yazsa
Meniḡ raḥtım güneh bolsa nētermen anda vāveylā

4 Oḡup nāmem nētermen mundaḡ işni kılḡanım yok dēp
Nēçük bolḡay meniḡ ḥālim tanuḡ bolsa heme aʿzā

5 Kılur men heme işni munda cüzz ü iḥtiyārım bar
Nēçük bolḡay bilalmas men meni aḥvālim anda

6 Heme öz yolını taptı yolum tapmay adaşkan men
Meni yolımḡa sal ʿelkim tutup ey vāḥid-i dānā

7 Ḥudāvendā Hüveydāḡa ḡaḡab kılma teraḥḡum kıl
Eger çendī ki nā-şāyeste işni eylsem ber-pā

16

Müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1 Nefsiḡ seni ḡattıḡ belā elbette urḡıl pāy aḡḡa
Her dem seni otḡa salur zīnhār bërme raʿy aḡḡa

2 Aytur saḡḡa yüklep yükin ol işni kıl bu işni kıl
ʿAksini eylep sözin ḥiç kılmaḡıl pervā aḡḡa

- 3 İzzetge ol ferbeh bolub ʿiṣyān sarı bolğay dilir
Eylep ayağ astıda hār-ı cūğ nīyzesini say aṅga
- 4 Öz rayıge qoysaṅ anı bir demde ejderhār bolup
Başıṅ yutarğa uğrağay érkiṅni bérme bay aṅga
- 5 Üzgil hevesni hārını dil bāğıdın eylep şitāb
Rīşe alıp muḥkem bolur bérseṅ zamānī cāy aṅga
- 6 Miskīn Hüveydā sen anı nā-geh köterse başını
Taḫvā tayağı birle çap hergiz dedürme vāy aṅga

17

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Derd-i şanem boldı bilinṅ küll-i dèrdime devā
Taptı kesellerim meni cümlesi bir yolu şifā
- 2 Şabr u qarārım aldı ol qalmanı tāb u tākātım
Ġamze bilen nāzı bilen ol dilber-i qaşı kara
- 3 Tèlbe kılpdur ol perī aldı könṅlini nèyleyin
Èl külüben maṅga dèdi boldı saṅga nèçük belā
- 4 Derdi yoq èl körtip meni pend ü naşihat eyleben
Tèlbe müsən nè boldı dèr dāim işinṅdür āh u vāh
- 5 Pertev-i ışq otı tüşüp örtedi könṅlüm öyini
Tèlbe yürütüp ol meni der-be-der eyledi gedā
- 6 Rüz-ı eleste bi-Rabbiküm aydı bilür müsən
Ètip aydım çün men belī bèrdi maṅga tümen belā
- 7 Zāhid-i hām tamaʿnı kör münkir-i ışq ol şanem
Èrdim ezelde yār ile uşbu revişde āşinā
- 8 Vaşlığa men yèteyin dèseṅ şubḫ qop Hüveydā
Süz u güdāz hāşıl èt ışkıda eyle cān fedā

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Āh kim men bolmuşım bir bī-vefāğa mübtelā
Zulm-perver ııve-ger bir dil-rübāge mübtelā
- 2  Āşıķ-ı bī-ĉāresini küydürüp hem öldürüp
Bir nefesde kılguçı yüz miñg belāğa mübtelā
- 3 Kāşki ol bī-vefānı körmegey érdi közüm
Bolmas érdim bu şıfat cevr ü cefāğa mübtelā
- 4 Ey řabīb-i bī-mürüvvet ĉekmegil nabzımnı kim
Bolmuşım ıışķ içre derd-i bī-devāğa mübtelā
- 5 Deyr ara muğ meşrebini muğtenem tut ey köñgöl
Ĥāmıķada bolguĉa zühd ü riyāğa mübtelā
- 6 Bāde cellābini yutğıl sākıyā bezm içre kim
Zehr-i ġamıdın bolmuşım sınığmas ġıdāğa mübtelā
- 7 Ey Hüveydā bérme dil dünyā vu mā-fihāsıġa
Āşınā dep bolmağıl nā-āşınāğa mübtelā

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Biliñg derdlik kişilerge bolur āh u nefir peydā
Kılurlar nağme-i Dāvūdī eylep yüz ġamir peydā
- 2 Terik-i ıışķ ara ihlāş ile kirgen érenlerġa
Bolur her göşede aldıda İlyās u Ĥızır peydā
- 3 Heme bolğan bilen ādem bilalmes ıışķ derdini
Yemek içmek bilen kılmış alarınıñ köñgli ġara peydā
- 4 Köñgöl āyine-i Ĥağdur muħbbet birle şayķal ur
Nazar salmas ańġa yārım kılur āyine-i kir peydā
- 5 Dirigā hayf ādem bir birin ġadrini bilmes
Kılur ölgenidin sonğ her neĉük ādem ġadır peydā

6 Hüveydā turma ėmdi yaħşılarnı ĥidmetin kılğıl
Kemānsız yĕtgeni yoħtur hedefge bolsa tĕr peydā

20

Müstef'ilün fe'ülün müstef'ilün fe'ülün

1 Ol yār-ı mihribānga köp eyledim tevellā
Yüzdin niķāb al dĕp men eyleyin temāşā

2 Aldı niķāb yüzidin bir pertev köngliĝa
Tüşgeç şu'āc andın boldı cihān hüveydā

3 Taptım ĥayāt-ı cāvīd mānend-i Ĥıẓr u İlyās
İşķ nūr-ı tecellī kılğaç dilim muşaffā

4 İşķ mektebi kurulğaç tekrār zülfin ėttim
Ķaşı Ķara közidin bĕrdi sebaķnı mollā

5 Levħimĝa bitmiş ėrdi ol kātib kirāmĕn
Cevr ü cefā melāmet hem kāhiş bu dünyā

6 İkki raķĕb nigārā sendin meni ayırdı
Birisi ehl ü evlād birisi mihr-i dünyā

7 Her dem tiriklikinĝni bil muĝtenem Hüveydā
İşķ-ı şanemni dāim könglüĝa eylegil cā

21

Müstef'ilün fe'ülün müstef'ilün fe'ülün

1 Boldum yüzinĝni körgeç mecnūn bā-ser ü pā
Ėldin kināre aldım tuttum maķām-ı şaħrā

2 Bir baķışınĝnı cānā āħūĝa oħşatıp men
Yārım közini kördüm taptı dilim tesellā

- 3 Kaşınġ kemānı birlen müjġān oġını attınġ
 Köksimġa tēkdi der-ġāl cānımda taptı ol cā
- 4 Ey taşbaġır nigārim raġmınġ seniġki kēlmes
 Ĥālimġa raġm eylep su boldı seng-i ġārā
- 5 Bolmay bahār u nev-rūz bŭstānda ġŭl aġılmas
 Tā ışġ tēkmegünġe bŭlbŭl bolur mu şeydā
- 6 Daʿvā-yı ışġ kılınġ Ĥüveydā ġŭvāhinġ
 Āh u ıray-ı zerdiġ bolmasa kılma daʿvā

22

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Kaşımdın nā-gihān otı bolup bir meh-liġā peydā
 Kılıp kētti başımġa yüz tümen türlük belā peydā
- 2 ʿAcāyib derd-i bī-dermānġa uçrap men eyā dostlar
 Anı derd bilmeġiz ol derd kim bolsa devā peydā
- 3 Bu ġam ġird-ābıda ġaldım kēl ey bād-ı murād ēmdi
 Yarıp köksim ēzip baġrım kılıp men nā-Ĥudā peydā
- 4 Şanemni derdini aytıp ġŭristānlar ara kirsem
 Ĥoyup ġŭrdın barı mŭrde kılur vā-ġasretā peydā
- 5 Sen ey miskīn Ĥüveydā yıġlama endek teġammul kıl
 Sebŭk rŭġlarġa her cāʿı bolur ēldin ġzā peydā

23

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Bāġ ara körsetmediġ ġŭl dik cemālinġdin maġġa
 Şemmeʿı yetkŭrmediġ bŭy-i vişālinġdin maġġa
- 2 Eyledim ġaddinġ nihālini nişān dil bāġıda
 Tēkmedi bir meyve-i nev bir nihālinġdin maġġa

- 3 Vādī-ye ğamdın kélip men teşne-leb Mecnūn kibi
Bérmediñg bir kaçre'ī āb-ı zülālīñgdin mañga
- 4 Sürme-i çeşm eylesem tapmam iziñg gerdini
Bolmadı hergiz müyesser pāyimālīñgdin mañga
- 5 Bul Hüveydāga müyesser bolsa dünyā mülki
Étedür öziñge kerekmes zülf-i ħālīñgdin mañga

24

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Yār dēmeñgler dostlar érür bu cānımga belā
Bir qarap aldı köñgülni dilber-i kaçı kara
- 2 'Aql u hūşım aldı ketti tēlbe eylep ēl ara
Vāh neçük āfet érür saldı mañga bu mācerā
- 3 Ğamze-i oķı birle dilber kaçı yasını ħurup
Sīneni şad-pāre eylep etti bağırımı yara
- 4 Men neçük tākāt ħılay mundağ cevşenlik yārga
Ĥasretide āh urup boldı elif ħaddim dū-tā
- 5 Körmedim 'ālemde mundağ dilber-i zālīm şıfat
Yā ferengī-zādedür bilmem érür ħandağ belā
- 6 Ey Hüveydā yārnıñg derdīde yığlap zār zār
Kūçe vü bāzārlarda ħılmağıl şerm ü ħayā

25

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Cihānnı istesem bolmas seniñg dik dil-rübā peydā
İtiñgni ħaylide yoğtur meniñg dik mübtelā peydā

- 2 Ëürsen pâdişâh-ı hüsni eşikiñde gedâlar köp
Gedâlarınñ içinde bolmağay men dik gedâ peydâ
- 3 Dêmes men sendin özgeni inanğıl tâ tirükdür men
Eger başım üze her lahzada bolsa yüz belâ peydâ
- 4 Cemâliñ körgeli ey nâzenin köp ârzu eylep
Uçarğa dem-be-dem köñglüm kuşu kılğay hevâ peydâ
- 5 Heme aytur Hüveydâğa nêçün yığlar sen ey nâ-dân
Teħammul eylesenñ bolğay sañğa âhir vefâ peydâ

26

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Niğarâ sañğa cân bêrmey bolur mu mañğa cân peydâ
Külüp aydı ki cân bêrmey bolur cânân kaçan peydâ
- 2 Cefâ vu cevr çekmey kim bolupdur yârğa vâşıl
Cefâsın çekmegünçe bolmağay bir parça nân peydâ
- 3 Eşikiñde yatıpdur püşte püşte küşte-i aşık
Seniñ dik bolmağay aşık-küş-i şahib-kırân peydâ
- 4 ‘Aceb kattıg köñgüllük sen kélip ‘aşık sarı raħmıñg
Dêmes sen bul ğarib köyüm ara boldı kaçan peydâ
- 5 Körüp âyinede nev-ber-i hañtıñgı bolmağıl mağrūr
Mebâdâ bolmağay bu sebze-i hañğa hazân peydâ
- 6 Köñgülni bāğıda mihrinñ gülini perveriş kıldım
Bolur mu hiç gül ey nâzenin bî-bāğıbân peydâ
- 7 Hüveydâ-ı ğaribiñg ğasret ü derdiñg bile yığlap
Kılur her şubh-dem bülbül kibi âh u feğân peydâ

27

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Kişiniñ derdi bar érse kıılır āh-ı seher peydā
Velikin bolmağay bī-derdlerğa çeşm-i ter peydā
- 2 Bolay deseñg uşal gülşen-sarānı vaşlığa vāşıl
Kızıl gül gonçesi dik eylegil hūn-i ciger peydā
- 3 Salıban berg ü bāriñgnı kirip yolğa sebük-rev bol
Şecer evvel salıp bergin kıılır soñgra şemer peydā
- 4 Hūdāniñg yolğa kirseneñg yürügil rāst yol birle
Bolur kec-rev kişiğa her kaçan rāh-ı hañar peydā
- 5 Kānāat pīşe kılgıl bī-kānāat tapmadı maqşad
Kānāatdın şadef kökside boldı gevher peydā
- 6 Hüveydā kıldı el hāşıl seniñg dik yoqtur bī-hāşıl
Dıraht-ı bī-semerğa bolğusı āhir teber peydā

28

Fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'al

- 1 Sineni şad-pāre kıldıñg ey perī kaşı kara
Tır-i müjgāniñg bilen kıldıñg yürek bağrım yara
- 2 Kélmegey hergiz ferāhem sine çākım meniñg
Tār-ı zülf ü süzenī-müjgān bilen kılmay refā
- 3 Bu meniñg derdimğa ey dilber tabīb der-kār emes
Ey seniñg derdiñg tabīb ü küll-i derdimğa devā
- 4 Hırmen-i cismimge tüşti berķ-i ışkıñg ey perī
Kalmadı bir zerre cānım örtenip boldı ada
- 5 Munça bī-rahm u sitem-ger yār ikensen neyleyin
Kélmedi aşık sarı rahmıñg seni ey pür-cefā
- 6 Aql u hūşımnı alıp sen tēlbeler dik sözletip
Hāy u hūī tartadur men na're-i vā-hasretā
- 7 Teşne-leb kıldım fūrāt-ı gamda ser-gerdān kılıp
Leşker-i ışkıñg kēlip kıldı şehīd-i Kerbelā

8 Bolmağay ışk u muhabbet lāyık-ı her ādemī
Ey Hüveydā bolmağunçe bu cihāndın mā-sivā

29

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 ıřkınıñ menşübesin Mecnūn-ı hayrāndın tile
Leylā dik hāl-i sīyeh zūlf-i perīşāndın tile

2 Nē sorar sen āşıkārā ol şanemniñ derdini
Kēl şeb-i hālvēt içinde āh u efgāndın tile

3 Her nēçük nā-dān tabībdiñ sorma derdiñğa devā
İzlegil hāzık tabīb derdiñğa dermāndın tile

4 Her tikende tāze gül her bahırda yoqtur şādef
Gevher-i kıymet-bahānı Bahır-ı Ummāndın tile

5 Nē bilür zāğ u zağan reftār-ı gül ışk kıdrini
Būlbūl-i āşufteni kıdr-i gülistāndın tile

6 Lezzet-i dünyānı hoşlar bilür ten özgeni
Zevk ü şevk-i yārnı dil öyide cāndın tile

7 La'ı-i maqşad her kayu tağdın tapılmas isteseñg
Ur riyāzet miñnetin kūh-ı Bedeşşāndın tile

8 H̄ āce Nażar āşığa koydum Hüveydānı laķab
Bul ğarīb-i müstemendni şehr-i Çimyandın tile

30

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1 Niğārım ışkıdın kıldım seherler nālerler peydā
Yürek dāğını kavlap eyledim hūn-ābeler peydā

2 Cemāli ārzūsıdın seherler turup yığlar men
Közimdin eyledim çün ebr-i nīsān jāleler peydā

3 Sen ey būlbūl nevā kılgıl gülistān mevsimi içre
Kılur ma'mūre-i güldin hāzān vīrāneler peydā

- 4 Humārım çeşm-i sāķī dil-ārāmım beyān kılsam
Mey içmey bolğusı her göşedin mestāneler peydā
- 5 Sen ey zāhid bukün mey-ħ̣ārelerni ʿaybini kıлма
Birev mescid binā eyler birev mey-ħ̣āneler peydā
- 6 Ser-ā-pā derd érürmen līk dermānın tapalmas men
Lebindin boldı bağrım germidin teb-ħ̣āleler peydā
- 7 Eyā bād-ı şabā yētkür Hüveydādın bu inşanı
Yürek zerd-ābıdın kıldım şanemğa nāmeler peydā

31

Müstefʿilün feʿülün müstefʿilün feʿülün

- 1 Derdi ğamıge hergiz kıлма devā Hüveydā
İçgil mey-i muħabbet bī-müddeʿā Hüveydā
- 2 Zühd ile kıлма taķvā mey-ħ̣ārelık şıʿār ét
Mey-ħ̣ānede mükīm evvel kıлма riyā Hüveydā
- 3 ʿİşķ u muħabbet içre olduĝ mübārek olsun
Şart-ı muħabbet oldur bolmaķ fenā Hüveydā
- 4 Miĝ ʿaķabe-i pür-āşüb ʿışķıĝ yolıge bardur
Yā hādiʿüʿd-ďāllīn dēr ihdinā Hüveydā
- 5 Hāyretde men nigārā yok ķolda ihtiyārım
Sermāye-i ķuluĝdın ğayr-ı rızā Hüveydā
- 6 Ger tavāf-ı Kaʿbe kıлмаķ ey köĝlüm ister isenĝ
Ķıl tavāf-ı kaʿbe-i dil ey pārsā Hüveydā
- 7 ʿİşķıda bir şanemniĝ dīvāne bolmas idi
Vaşfıĝa kılmas érdim til āşınā Hüveydā

32

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Şitâb eylep közümdin ötti nâ-geh dilberî ra'ne
Alıp kêtîdi huredni mendin ol bî-rahm-ı bî-pervâ
- 2 Nümud u hem rübüd eylep ötti perî dik nâ-geh aldımın
Yıkıldım bilmey özümni kêtîp 'aqlım bolup yağmâ
- 3 Közi cellâd-ı bî-rahmî be-nâ-geh perdedin çıktı
Alurğa kaçd-ı cân eylep kılıp yüz nâz u istiğnâ
- 4 Gehî hândân gehî giryân gehî etfâller birlen
Yürür men bilmey özümni bolup mecnûn-ı bî-pervâ
- 5 Könğül cem'ini tapmas men yürürğa el bile bir dem
Êrür men gam bile hem-dem 'aceb başımda bir sevdâ
- 6 Hüveydâ ança künler yığlamay şabr u tehammul kıl
Ki tâ ölmey yétüşmes sen vişâl-ı yârğa aşlâ

33

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Özüñni şadr-ı meclis kılma kim bolğay belâ peydâ
Faķır ü hâk-sâr olsañg bolur Hâkdın rızâ peydâ
- 2 Filân şeyh ü filân şüfî dégenğa bolmağıl mağrūr
Bu şöhrêtdür sañğa âfet kılur nefsiñg hevâ peydâ
- 3 Özüñge nâziş étme el ara ibn-i filân men dep
Nêçe ibn-i filânğa boldı yer astıda câ peydâ
- 4 Hılâfın eyleben nefsi bediñni zîr-i pâ kılsañg
Mesihâ dik bolur sañğa felek üstide câ peydâ
- 5 Maķâmıñg âsimân bolsa bu nefsiñg ra'yıge barsañg
Asıp Hârût dik çâh astıda bolğay izâ peydâ
- 6 Uşal Kârûn-ı bed-baht nefsi bedni ra'yıge bardı
Anıñg câyını kıldı 'âķibet tahte's-serâ peydâ
- 7 Hüveydâ her belâ kelse heme nefsiñg belâsıdur
Kêçersen nefsi beddin sañğa bolmas hiç belâ peydâ

Müstefîlün müstefîlün müstefîlün müstefîlün

- 1 Tañgla Hudā eylep nidā dese ne keltürdüñg mañga
Hiclet bilen yerge baqıp dem urmayın turğum menā
- 2 Qılmap mudın ey bende ʿahd qılğıl deben qulluqda cehd
Bed qılmağıl dep kār-ı saʿd dese neçük qılğum menā
- 3 Şeytān aramızda raqīb qılma ʿibādet aña dep
Bolduñg nege aña ferīb dese neçük qılğum menā
- 4 Körsetmedim mü toğrı yol tuttuñg nege sen eğri yol
Qılmay meni sözüm qabul neçük qılğum menā
- 5 Qıldım seni köp perveriş berdim yine elvān yemiş
Qılduñg mañga ayğıl ne iş neçük qılğum menā
- 6 Şuratda qılmadım höküz ādem etip qıldım ʿazīz
Şükriñg qanı ey bī-temīz neçük qılğum menā
- 7 Hem bermedim şāh u tuyaq berdim saña qol u ayak
Söz oqqalı berdim qulaq neçük qılğum menā
- 8 Eylemedim muğ milleti qıldım Muhammed ümmeti
Kiydürdüm İmān hilʿatı neçük qılğum menā
- 9 Yıgla Hüveydā zār zār qılğan günāhıñg bī-şümār
Raħm etmese perverdigār anda neçük qılğum menā

Faʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Bolmağıl gāfil Hudādın sen özüñge nāz etip
Men filān ibn-i filān dep yürmegil endāz etip

- 2 Kim Hudā yādıda mîr ü seyyid-zāde ol
Her kişi hizmet kıılır körse anı ʿizāz étip
- 3 Sen kibi men men dégen dünyāda bākî bar mukın
Kıl temāşā yér yüziga çeşm-i ʿibret bāz étip
- 4 Munça köp kibr ü meni çerler lahid ağzın açıp
Künde yétmiş meretebe ey bî-haber āvāz étip
- 5 Āhiret fikrini kııldı merdüm-i hūş-yārlar
Sen filān dép yürdi nā-dān özini pervāz étip
- 6 Seyyid-i sādāt oldur bolsa Hāknı yādıda
Bendelik birle yürüp ölse ʿamel kıış yaz étip
- 7 Şāhlarnıᅡ şāhı bolᅡay taᅡgla maᅡşer deştide
Yürse munda yerge özini pāy-endāz étip
- 8 Ey Hüveydā ketti érler tüşe-i ʿuqbā kıılıp
Sen yürüp sen bî-haber dünyāda hırş u āz étip

36

Mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

- 1 Öttüm dirîᅡ dünyāda cevr ü sitem oᅡup
Çün bülbül-i sitem-zede dik derd ü ᅡam oᅡup
- 2 Dünyānı seccen-i müʿmin ü kāfirni cenneti
Dédi Resül şāh-ı ʿArab u veʿl-ʿacem oᅡup
- 3 Hatt-ı hevesni köp oᅡudum çıᅡmadı sevād
Çıᅡtı sevād hoş maᅡᅡa ʿışᅡ-ı şanem oᅡup
- 4 Êrmiş tamām-ı ādemīler mübtelā-ı nefis
Nisyān kıılır Hudānı fikr-i direm oᅡup
- 5 Bolmas ada Hüveydā ᅡam-ı rüzᅡār-ı dūn
Yürsenᅡ hezār sāl anı dem-be-dem oᅡup

37

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlān

- 1 Köyüñgni istenip nā-būd bolğan ḥāk-ı pālar köp
Vişālinğni taleb kılğan eşikinğde gedālar köp
- 2 Seni vaşlıñğa yétmeklik émes āsān iken düşvār
Ara yolda néçe türlük melāmetler belālar köp
- 3 Eger vaşlın tapay dēseñg vücūd şahrasıdın ötgil
Ki anda néçe menzil rāhlar ʿaḳabe-dārlar köp
- 4 Ƙadem bī-rāhber ƙoyma bu yolğa hem ƙulavuzsız
Ki her menzilde dīv-i reh-zen ü rāh-fenālar köp
- 5 Ƙaranguda ƙadem ƙoyma ƙerāğ-ı ʿilm-i zāhir al
Bu yolda ey birāderler ḥaṭar-ı tārīk cālar köp
- 6 Körünme él köziğa ƙāniʿ ü ʿuzlet-nişin bolğıl
Eger genc izleseñg ʿuzletde genc-i bī-bahālar köp
- 7 Ƙılalmasdur murādın her kim āsānlıƙ bile ḥāşıl
Eyā sālīk bu yolda né meşāƙƙatlar cefālar köp
- 8 Anı miñg bir cefāsını biriğa bü'l-heves ʿāşıƙ
Çıdalmas ey Hüveydā sen kibi şūrat-nümālar köp

38

Mefā'elün mefā'elün mefā'elün fa'elün

- 1 İçimde otī yanadur başımğa urmas teb
Caḥīm ü nār u saƙar aldıda érür çü ḥaṭab
- 2 Yürekde şüʿle urardur alañgası kökde
Şerāre-i nefsimdür felekdeki kevkeb
- 3 Regimde ƙalmadı ƙanım yürekde hem ḥālet
Küye küye ƙurudı üstühʿānlarım ƙaƙşap
- 4 Şanemni şaydı bolup men ƙaçargā yoƙ ḥālim
Sevād-ı ʿışƙ çıƙardım oƙup çüb-ı mekteb

- 5 Sorag-ı Leylānı eylep mişāl-i Mecnūn men
Yüredür men yügürüp her taraf yemīn ü yesrib
- 6 Sebaknı alğan émesdür bu ırışk mektebidin
Vefāda Mecnūn u Ferhād Hüveydāğa oħşap

39

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 ol salıp kēldi şanem bir bir basıp
Bēliġa ħancer-i ħamāil dik asıp
- 2 Aydım ey cānım tařadduđdur saňġa
Baş kerek bolsa rızā men al kēsip
- 3 Öldürür bolsaňġ men-i bī-çāreni
Zülf-i zenciriňġ bilen öldür asıp
- 4 Ĥāh öldür ĥāh küydür ey perī
ılmagıl ammā yüzüňġdin bī-nařīb
- 5 Küldi aydı bu kēçe ħalvetdemen
çum raībler bilmesün bargıl ötip
- 6 Bul Hüveydānı körüňġ bī-baĥtnı
Bargalı oymas raībler yol tutup

40

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Tālī'im kılsa meded bolsa bu āĥım müstecāb
Yār özi kēlgey mükin bu ħasta aĥvālim sorap
- 2 almas érđi zerreçe köňġlümde ermānım meniňġ
Ölsem érđi aldıda érđi gül dik cemāliġa arap
- 3 Dāġ u derdin alıp barsam laĥidniňġ öyiġa
Tā kıyāmetġa mezārımdın kēlür bŷy-i kebāb

- 4 Körmesem tañgla cemālîñgñi kıyâmet deştide
Sehl érür maḥşer ʿazâbı bu mañga ḳattıg ʿazâb
- 5 Nê ḳılay cennetni anda ger yüzîñgñi körmesem
Yârsız cennet körünür közüme cây-ı ḫarâb
- 6 Bul Hüveydâ yârñıñg düzaḫ ara körse yüzün
Mañga ol cennet érür kelse rızâmen her ʿazâb

41

Fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün

- 1 Oḳudum ders-ḫâne-i ʿıṣḳnıñg içide her kitâb
Ḥâşıye hem şemsıyedin ḫaraf baḫş-ı ḫoş-cevâb
- 2 Hem oḳudum ʿilm ü edeb boldum ʿaḳâid-ḫʿân-ı ʿıṣḳ
Müşkilât-ı ʿilm-i fiḫdın sorsalar bêrdim cevâb
- 3 Zâhidâ şüm u şalâtıñg ḳadrini ʿıṣḳ bâzârıda
Her yarım erzençe yoḳ bil kim andın ḫarâb
- 4 Sâḳiyâ bir kâse-i mey bêr ḫumâr işkên ḳılıp
Rind êliniñg aldıda sâz eyleyin çeng ü rebâb
- 5 Kirdim ol mey-ḫânega pîr-i muḡânım aldıdın
Ey Hüveydâ iç dêben bêrdi mañga gül-gün şarâb

42

Faʿilâtün faʿilâtün faʿilâtün fâʿilün

- 1 Körmesem dilber yüzîñgñi boldı aḫvâlim ḫarâb
Raḫm êtip kelseñg nê bolgay ḫasta ḫâlimni sorap
- 2 Ḥâl-i bîmâr-ı ḡarîb sormaq şevâb-ı bî-ʿaded
Êrmiş ey yârım sañga hergiz kerekmes mü şevâb
- 3 Sâye-i ḡamda ḳalıp men külfetimdür bî-ḫesâb
Têkmedi men zerreniñg başıga hergiz âfitâb

- 4 Tālî ü baht-ı zebūnumdur nētey ey dil-rübā
Kélmediñg āyā nēçük sen dēp meniñg ħālim sorap
- 5 Āh ursam saķf-ı gerdūngā tēker āhım otı
Şiddetidin ot çıķıp eylep şadā yığlar seĥāb
- 6 Kıl ħazer āhım otıdın ey nigār-ı nāzenīn
Bolsa cevşen yēr ü kök āhımga kılmas pīç ü tāb
- 7 Nēçe yıldur kim nigār āstāniñgga yastanıp
Süpürüp müjgān bilen séptim közüm yaşıdın āb
- 8 Kılmadıñg ħiç layıķāt-ı ħidmetiñg ey māh-rūy
Ārī ārī baķmadıñg mu ħālîimdin bī-ĥübāb
- 9 Ey Hüveydā yürmediñg sen bir demi bī-gam bolup
Ĥatırñg boldı ser-encām Āķibet bolgunğ türāb

43

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ıl

- 1 Kaşınğga secde kıldım mişl-i miĥrāb
Kara zülfünğga koydum cānnı çırmap
- 2 Közünğniñg ġamzesi tīr-i belādur
Siper kılsam anğga cān tutmağay tāb
- 3 Ĥadeñg-i kirpikiñgdür ĥancer-i tīz
Koyar her dem meni ħanımgā bulğap
- 4 Nigāhıñg mişl-i āhū-ye remīde
Yanıp her baķışınğdın boldı dil āb
- 5 Yüzünğ gül lebleriñg la'ı-i Bedeĥşān
Sözünğ şīrīnliğı neydin alur āb
- 6 Dehāniñg ġonçe-i gül tişleriñg dūr
Kadiñgdür serv reftārıñg érür āb
- 7 Elif dik ķāmetimni ey nigārım
Selāmiñg lām elif dik saldı tulğap

8 Seninġ dik nāzenġa bul Hüveydā
Nēçük cān bērmesün ey dürr-i nāyāb

44

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Şeh-süvārımını körünġ kēldi yaman aççıġlanıp
Ġāret eylep bozgalı könġlümni mülkin atlanıp

2 Köp ġāzab birle kēlipdür ʿaşıkın öldürġeli
Ġaşı yasını ġurup müjġān oġını ġēzlenip

3 Tırfa cellād u perī-veş ramhsız ġattıġ könġül
Aldı cānım ġābizü'l-arvāh yanġlıġ küçlenip

4 Öldürüġa kēldi yārim başım üzre hāy hāy
Ġmazesin cellād ētip kirpik ġılıçını alıp

5 Tırfa-ı ʿayyār-ı sitem-ger ʿışkınġ küydürġeni
Ġaş ġakıp külüp baġıp tırfe ġılıġlarını ġılıp

6 Ey Hüveydā ġaçmaġıl ġıldı cefā bisyār dēp
ʿĀşık ērsenġ bir cefāsız kutar turma tanıp

45

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Hicr-i şahrāsıda ġaldım ötti mendin āfitāb
Zerre dik üftān u ġızān boldı aġvālim ġarāb

2 Şeş ġatār aġtı közümdin köz yaşıım deryā bolup
Dicle vü Ceyġūn u Fūrāt aldıdadur mişl-i şeġāb

3 Körmedim ʿālemde sen dik raġmı yoġ ġattıġ könġül
Cān ġıġarga yētti vü kēlmedin ġālim sorap

4 İntizār-ı her nigāhinġ men bolup ey māh-rūy
Āstāninġda yatıp bolġum durur āġir türāb

5 Hicir çölde menem teşne gazāle yügürüp
Tapmadım ey cān-ı men vaşlınġ sırrıdın atıre'i āb

6 Her cefā kim yārdın kēlse Hüveydā şabır kııl
Āķibet maşad tapar sen kıılmaġıl hergiz şıtāb

46

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

1 Kōrünġ ol şeh-süvārımnı kēlür nāz u ıtāb eylep
Özıġa baş kēsıp anımnı tökmekni şevāb eylep

2 Başımnı kēssen ey yārım başımda bir dem olturġıl
Yalada itleriġ içsün meniġ anımnı şıtāb eylep

3 ara anımnı içmeklik mübāh-ı itleriġ érđi
Raķīb ü rü-siyehler hem içer anımnı şarāb eylep

4 Ümıdım bul émes érđi teşddük men bolay sendin
Üzersen ahd u paymānımnı şanābını şıtāb eylep

5 Eyā ey dilber-i nāzık raķıblerniġ sözi birlen
Alur sen tende cānımnı meni yüz miġ azāb eylep

6 Ayırmakda seni mendin raķıbler kēçe kündüz
Kōrerler gird-i köyünġni maralap pıç ü tāb eylep

7 Ğarīb-i miskīn Hüveydānı raķıbler şerridin yā Rab
Özüġ tutġıl penāhiġde duasın müstecāb eylep

47

Fā'ılātün fa'ılātün fa'ılātün fa'ılün

1 Bul ékiz taġlarġa ısam āh u vāveylā urup
Yürekim tolġan üçün ġam ġuşşadın feryād urup

2 Cezbe-i ııġnġ tēġıpdür tarta men yā Hüy-ı dost
Şanat-ı pervedıġarımġa temāşalar kıılıp

3 Hāl-i zārımdın meniġ bī-ġam kışilerġa né ġam
Derd-mend olsa kışı yıġlar meniġ hālīm kōrüp

- 4 Könġlüm içre derd köpdür men bilürmen derdni
Körsetip bolmas yürek bī-derdlerġa çāk urup
- 5 Taş urup köksümni yardım ġayda sen ey dost dēp
Nālīşimdin nālīş etti seng-i ġārā su bolup
- 6 Dünyānı şayġal ururban izlesem tapġay mu men
Ey Hüveydā ıışġ derdiġa devā ıldin sorup

48

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bolmaġıl maġrūr özünġe ġuvvet-i bāzū körüp
Çeçme na'lınıġ ayaġıġdın yırakda cū körüp
- 2 Va'desi yalġan ırür zāl-i felekniġ bilme rāst
Körsetür saġġa şarāb ġoş-ġāl bolma su körüp
- 3 Hīç kişi yētgen emesdür dünyānıġ pāyānıġa
Yaş ayāller dik yügürme sonġdın āhū körüp
- 4 Dünyānı kārı dū-reng her kimge her reng körsetür
Bolmaġıl ġāfil gül-i ra'nānı sen yek-sū körüp
- 5 Aks ırür kār-ı cihān zīnhār baġma aksıġa
Devlet-i ġüsnünġġa maġrūr olmaġıl közġü körüp
- 6 Çurgulur bu çerġ-i kec-rev ġāh önġ ü ġāh sol
İtimād étme Hüveydā sen anı yek-sū körüp

49

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Körünġ bī-ᡗālī'imni kélmedi aldımġa yār imşeb
Cerāġat boldı baġrım köp ġılıp feryād-ı zār imşeb
- 2 Yanım yerġe tēger ırdi ölüp kėtsem ġıyāmet kün
Kélip ġālīmni sorsa ırdi çeşm-i pūr ġumār imşeb
- 3 Bolup mesrūr bu dünyā mülkiġa sıġmas idim herġiz
Yüzümġa kāc urup söz ġatsa ırdi ol nigār imşeb

- 4 Süleymān haşmeti hem mülk-i İskender bilür érdim
Ayağı naqşını kılsam idim būs u kinār imşeb
- 5 Bêrürde cān bolur érdi mañga cān aççığı āsān
Kêlip aldımda tursa érdi zülf-i tāb-dār imşeb
- 6 Yüzüñgni körmey ölse tā kıyāmet vağti bolgunça
Yatar yıđlap Hüveydā gūr içide zār zār imşeb

50

Fa'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Nā-gihān 'aklımnı aldı bir perī-tersā kèlip
Têlbe eylep êl ara ol şūh-ı bī-pervā kèlip
- 2 Körünüp evvel özi yaşundı soñgra perdeğa
Dil alıp bir şīvede kıldı meni rüsvā kèlip
- 3 Öyde men yā bendimen érmes hayālimdin yırağ
Körünür cānım köziğa dilber ber-cā kèlip
- 4 Sudın ayrılğan balığ dik yata men başım urup
Sormadı hālimni ol bī-raħm-ı bī-pervā kèlip
- 5 Qalmanı şabr u qarārım bir zamān olturđu dık
Kıldı ser-gerdān Hüveydānı uşal bernā kèlip

51

Fa'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bêrme dil dünyā-ı dūnga bāđ u būsānın körüp
'İbret algıl barçanıñ cāy-ı gūristānın körüp
- 2 Hīç kişiğa kılganı yoğtur vefā bu rüzgār
Dīn ü dil ber-bād bêrme kāh u eyvānın körüp
- 3 Cümlesin hasret bilen teşlep kêtersen 'āķibet
Köp söyünme dünyānıñ māl-ı firāvānın körüp

- 4 Dünyā mānend-i ölümse tişlep ötti néçe it
Tişleyü sen hem ötersin êmdi qalğanın körüp
- 5 Bu ölümse né talaşıp birbirini tişleşip
Öttiler körmey vefāsın kāhiş-i cānın körüp
- 6 Men seniñg dep vaʿde bergeñ neçelerga bu pelid
Yok vefası bildiler gül ʿahd-ı yalğanın körüp
- 7 Tālib-i dünyā Hüveydā bolmağıl bol Hāq talep
Yum közüñgni dünyādın tañgla peşimānın körüp

52

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Ey birāderler men ölsem yıglamañg ʿizzet kılıp
Saqlamañg barur yerimğa yol bëriñg sürʿat kılıp
- 2 Bosaga astıga teşleñg hʿār etip ʿāşī tenim
Aytıñgız nege Hudāga ölmediñg tʿat kılıp
- 3 ʿĀşī tenğa yumağan yüz hayfdur kılmañg kefen
Eyleñgiz eski çapanımnı kefen rağbet kılıp
- 4 İp salıp südreñg ayağımdın lahidge barguça
Kim meni körse Hudāga yıglagay ʿibret kılıp
- 5 Şümlüğüñgdin biz kutuldık dep heme pīr ü civān
Tābütımnı arqasıdnı taş atıñg külfet kılıp
- 6 Bul Hüveydā gerçi ʿāşīdür Hudā dergāhıda
Qol açıp eyleñg duʿā rūhumğa siz şefqat kılıp

53

Mefāʿelün mefāʿilün mefāʿelün faʿlün

- 1 Kaşımđın ötti şanem nāz-ı ʿāşıkāne kılıp
Köngülğa otını saldı yaşım revāne kılıp
- 2 Bahār mevsimi ötdi közümnîng kanı bilen
Bahār deşti üze lāleler nişāne kılıp
- 3 Hemīşe kan yuta men gönçe dik bolup hāmūş
Küler men elğa besi derdini nihāne kılıp
- 4 Hezār merte yıglap köyi sarı bardım
Kaşımğa çıkmadı ol uyqunı bahāne kılıp
- 5 Men-i garīb ü sitem-keşni küydürüp dilber
Közümdin ötti bu dem kākülini nişāne kılıp
- 6 Sağınsa yār cemālin Hüveydā-ı miskīn
Barur köyiğa anı ot sorap baḥāne kılıp

54

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Ėmes ʿuzlet-nişinlerğa temāşā-ı cihān ḥācet
Sözi zıkr-i Hudādur aḅğa ėrmes merdümān ḥācet
- 2 Ötüp ammāredin mütmʿineğa bolup vāşıl
Cünün deştide yürgenlerge ėrmes āş u nān ḥācet
- 3 Tapıpdur perveriş ėldin kaçıpdur şahrā ara Mecnūn
Dıraḥt u küh dik aḅğa ėmesdür bāğıbān ḥācet
- 4 Bolup ḥayrān-ı dīdārı urup otğa özin her dem
Küyer pervāne dik ʿāşık aḅğa ėrmes zamān ḥācet
- 5 Temāşā-ı tecellī kılguçı ḥūş-yār ėrlerğa
Ėmes yāz u bahārān hem zemistān büstān ḥācet
- 6 Şehīd-i ʿışk bolğanlarğa taḅğla kılsa ḥūn daʿvā
Aḅğa dīyet cemālidür ėmesdür kaḅğa kan ḥācet
- 7 Hüveydā ʿāşık ėrseḅ sen ḳolıḅnı dünyādın yuğıl
Ėmesdür reh-revānlarğa turar cā ḥānımān ḥācet

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Hîç kişi körgen müken uşbu cihānda rüy-i dost
Cümle-i zerrāt-ı ʿālemdir gedā-ı köy-i dost
- 2 Yürüdüm baħr u berr-i ʿālemni izlep dost dēp
Bir nişānī tapmadım çendān yürüp her sūy-ı dost
- 3 Naħnu akrab dedi yārım vah nēçük tüşüm yıraç
Cān dimāğige kēledür her ʿarafdın būy-i dost
- 4 Derdi ot dik cān öyi içre tüşüpdür dostnıñ
Dūd-ı çıkay dēp yürekdin tarta men yā Hüy-ı dost
- 5 Der-be-der yürüdüm sorağlap bir nişānī tapmadım
Yēr yüzide eyledim çendān ki cüst ü cūy-ı dost
- 6 Sözleriniñ tatlığı kıldı perī yanğlıg eşer
Tēlbeler dik ēl ara kıldım ki güft ü gūy-ı dost
- 7 Cān bērür demde Hüveydā boynuge tüşgey mükin
Rīsmān-ı dār yanğlıg kākül-i Hindū-ı dost

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Kim seni yādıñda bolsa tapmağay hergiz vefāt
Bī-ħāberdür kim ki sendin mürdedür érmes ħayāt
- 2 Telħ érür kām u zebānım sendin özge sözleşem
Ey seni zikriñg tilimde bihter ez ʿand u nebāt
- 3 Derd-i işyān birle bolsa kim ki bīmār u zaʿīf
Tilğa atıñgı köp alsa derdīdin tapqay necāt
- 4 Ĥidmetiñgdin kim kaçar şermende bolğay ʿāķibet
Kim sañga ĥidmet kıılır ikki cihānda bolmas uyāt

- 5 Munda kim yıǵlar saᅇga āhını eylersen ᅇabūl
Anda sūd ētmes yaᅇın yētkende vaᅇt-i kiᅇt ü māt
- 6 Saᅇlaǵıl bir yaᅇᅇı at özüñǵa hergiz ölmesün
Ey Hüveydā saᅇlaǵunᅇa yılᅇıdın miñǵ yaᅇᅇı at

57

Faᅇilātün fāᅇilātün fāᅇilātün fāᅇilün

- 1 Ey seniñ ıᅇᅇıñǵ bilen dīvāne boldum āᅇıbet
ᅇemᅇ-i ᅇüsnüñǵ üstide pervāne boldum āᅇıbet
- 2 Tüᅇti köñǵlüm içre derdiñǵ tēlbeler dik ey perī
Küll-ī ālemdin kēᅇip bīǵāne boldum āᅇıbet
- 3 Ey cemāliñǵ ᅇevᅇi birlen ᅇam ᅇarābıdın içip
Bilmedim cān u cihān mestāne boldum āᅇıbet
- 4 Tēlbe-i ıᅇᅇıñǵ bolup āyb u ᅇabāᅇat sözledim
ēlge külgü bāzi-i tıflāne boldum āᅇıbet
- 5 ᅇay küni sévdim seni kētti köñǵıldin ᅇādılıᅇ
Tün ü kün ᅇam ᅇaylıǵa hem-ᅇāne boldum āᅇıbet
- 6 ēl ü yurtumdın kēᅇip āuzlet-niᅇinlik ᅇü kılıp
ᅇuǵd yañǵlıǵ ᅇāᅇıb-i virāne boldum āᅇıbet
- 7 Vāle vü ᅇayrān serāsıme bolup ey cān u dil
Bilmeyin eyler işim ᅇayrāne boldum āᅇıbet
- 8 Dil bērip saᅇga Hüveydā körmeyin dil-cemᅇini
ᅇün ᅇazān yapraǵı dik her yana boldum āᅇıbet

58

Faᅇilātün fāᅇilātün fāᅇilātün fāᅇilün

- 1 Cümle cānılıǵ ᅇalkıǵa kāfi ērür naᅇmāy-ı dost
ıᅇᅇ ᅇliniñǵ tıᅇmesidür dāimā evlā-ye dost

- 2 Tağ u tozlar kırt u kuş hāzır  rt r men b -h ber
Taş u toprak giy hlar c mle der sevda-1 dost
- 3 K n  ıkarđın k n batarġa y r d m  ldin sorap
Bar a hayr n bilmedi hi  aferide c -y1 dost
- 4 Y r d m arz u sem  k rd m heme hayr n-1 y r
Hi  c -i tapmadım men bolsa b -ġavġa-1 dost
- 5 Bildiler p y nı yo  d p bu cih nniġ m lkinini
Her kaya k z salmadılar  aşıġ-1 Őeyd -1 dost
- 6 C n  yini p kize kılġıl  almasun gerd   ġub r
Men  Őittim ġaybdin p kize dil me v -1 dost
- 7 Ey H veyd  h dmet  tmey dostdın kılсанġ tama 
 Aķibet sendin  z lġey bare bare ra y-1 dost

59

Fa il t n f  il t n f  il t n f  il n

- 1 K z a ıp kıldım tem Ő  c mle  l hayr n-1 dost
Boldılar tapmay niŐ n c mle ser-gerd n-1 dost
- 2  l   Ő hr  r y-i dery nı tem Ő  eyledin
H lk  tipd r her n  kim bildim heme  rf n-1 dost
- 3  Aġl-1 d n   eŐm-i b n  bizge in am eyledi
 aysı n -merd eylemesd r c nını  urb n-1 dost
- 4 H ah k fir h ah m  mind r anıġ iĥs nıda
 Am  r r c mle hal yıġlar ara iĥs n-1 dost
- 5  a maġıl ey bende-i m  min keremni h anıdın
Bir zam n  h l   rmeŐ ni met-i ġufr n-1 dost
- 6 T  cem lin k rmeg n  cennet 'l-me v  ara
T ze bolmas c n  yidin derd-i b -derm n-1 dost
- 7 Enc men i re H veyd   tti  mr niġ d im 
Bir Şeb-i halvet i inde bolmadıġ mihm n-1 dost

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Bu dünyā mülkiğa kèlmek èmes fikr-i vaṭan bā'is
Ġaraż kèlmekligim boldur uşal gül-i pīrāhen bā'is
- 2 Yiberdi dünyāğa bizni Ĥudāyım āzmāyişğa
Maṅğa kılgıl 'ibādet dèp èmes bāğ u çemen bā'is
- 3 Kılıp sen māl u pül peydā dègil ihsān üçün yıgdım
Ĥudā yolıda şarf eyle dème gūr u kefen bā'is
- 4 Nişān-ı bendelik oldur Ĥudānı zıkrini kılmak
Nè bul kim eylemek bolsa ġam-ı ferzend ü zen bā'is
- 5 Seg-i nefsinġni aç tutġıl Ĥudānı zıkrini ètip
Saṅğa èrmiş münāsib terbiyet kılmak-ı beden bā'is
- 6 Hüveydā bendelik oldur ħariş-i zıkr-i Ĥağ bolmak
Münāsib bendelikka bolmağay ħırş-ı semen bā'is

Fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün

- 1 Dünyāda hāy u heves kılmak 'abeş
Bir Ĥudādın özgeni sévmek 'abeş
- 2 Zerre'ī taqvā vu riyāzet kılmasaṅğ
Mürşid-i kāmilğa qol bèrmek 'abeş
- 3 'Işğ-ı Ĥağ birle qalender bolmasaṅğ
Dih-be-dih seyyāhlık kılmak 'abeş
- 4 Her ġarībni köṅğlini şād eylesenġ
Yol basıp Ka'be sarı barmaq 'abeş
- 5 Vādī-ye faqr u fenānı kèzmeyin
Qol alıp özini pīr ètmek 'abeş

- 6 Almasa esrārlardın ol haber
Şeyhlik ornıda olturmak ʿabes
- 7 Vādī-ye hayretde hayrān olmayın
Ey Hüveydā hāy u hūy étmek ʿabes

62

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 ʿAdemni mülkidin kelmek Hudānı izlemek bāʿis
Anı teşlep emes hāy u hevesni hoşlamak bāʿis
- 2 Kılıp bir göşeni menzil Hudānı zikrini kılğıl
Nê bul kim el ara beyhūde sözni söylemek bāʿis
- 3 Güneh kılmaz kişi yoqtur bu dünyā mülkide aşlā
Günāhıñgnı mükāfātı nidāmet eylemek bāʿis
- 4 Bolur sen kāfir-i muṭlaq Hudādın özgeni aytsañg
Dem urmay gönçe dik elğa yürek kan eylemek bāʿis
- 5 Müsülmānlık yolu bārık yürgil bir kıl üstide
Ayağım taymağay dēp bendeğa havf eylemek bāʿis
- 6 Hüveydā bul tiriklik aldıda elbette ölmek bar
Tiriklik hāşılı oldur ʿibādet eylemek bāʿis

63

Faʿilātün fāʿilātün fāʿilātün faʿlün

- 1 Bir deminğni ey dilā ötkermegil bī-kār hīç
Bir ağız söz sözleme bī-yād-ı ol dil-dār hīç
- 2 Her kişi beyhūde söz étse añga salma kulaq
Bolsa bī-yād-ı Hudā bu cümle-i güftār hīç

- 3 Zikri Hâk étmes ağız gūyā şikâf-ı tam érür
Baş kim bî-magz érür çün günbed-i devvâr hîç
- 4 Ol kişige bolmasa bŷy-i muḥabbet zerreçe
Kelhemec dik dāimā işi anı murdâr hîç
- 5 Étse kimniᅇg nāmesini kātib-i ᅇudret siyāh
Eylesenᅇg yüz miᅇg naşihat aᅇga kılmās kār hîç
- 6 Mŷrdelerᅇa naşihat eylemek cān kāhişi
Yıᅇlamaᅇ birle tirilmesdŷr ŷlŷk peykār hîç
- 7 Bolsa ger naᅇd-i metāᅇniᅇg kim ezeldin nā-sere
Ey Hŷveydā bolᅇusı bu germi-ye bāzār hîç

64

Mefāᅇlŷn mefāᅇlŷn mefāᅇlŷn faᅇlŷn

- 1 Nefes Hŷ çıᅇmas ağızdın bî-yād-ı dilber hîç
Dimāᅇniᅇg almasa bŷy-ı aᅇga mŷᅇenber hîç
- 2 Hedefᅇa tēkmese kec oᅇ kemāndadur nē ᅇayb
Ki bērmes ēgri piliklerge dŷrŷst bāver hîç
- 3 ᅇadiᅇni rāstlıᅇıda her ᅇarafᅇa meylān kıll
Maᅇāl kim ŷtse ki ēkilmes dıraᅇt-ı nevber hîç
- 4 Bu demni uşla ᅇanīmet muḥabbet ét ᅇaşıl
ᅇudānı yādıda bolᅇıl ki māl u zīver hîç
- 5 Cihānnı zīr-i niᅇiᅇn eylesenᅇg Sikender-vār
Ecel çŷ yētse bolur devlet-i Sikender hîç
- 6 Yētŷşe mīr-i ecel bozᅇalı bu ten mŷlkin
Bolur esasla mīr-i salam leşkeri hîç
- 7 Cihān érŷr gŷzerān sākıyā piyāleni sun
Bolur yumup kŷz aᅇıp iᅇre pāy tā ser hîç

8 Hezār mertebe yıǵlap Hüveydā yalbarsaᅇg
Ölümǵa kılmas eᅇer āh dīde-i ter hīç

65

Mefāʿilün fāʿilātün mefāʿilün feʿilün
(fāʿlün)

- 1 Uyatıp eylegen ʿldin namāz u tāt hīç
ʿİbādet kılatur kim ki bī-muᅇabbet hīç
- 2 Nē kār-ı ᅇayr kılıp sen tiliᅇge alma anı
Bolur kiᅇiǵa barıp sözlegen seᅇāvet hīç
- 3 Cihānniᅇg mālını kılısaᅇg zamānıda iᅇsān
Kēter seᅇābı anı kılma zerre minnet hīç
- 4 Özüᅇgǵa qoyma binā māl ile pūlum bar dēp
Sifāl-ı maᅇz ʿrūr kılmasaᅇg seᅇāvet hīç
- 5 Yumup köz açǵuça yok ʿayᅇ u rāᅇat-ı dūnyā
Bar ʿerse saᅇga ᅇired kılma aᅇga raǵbet hīç
- 6 Helāk-ı nefis bolupdur tamām-ı ādemīler
Alarnı köᅇglüde yok heybet-i kıyāmet hīç
- 7 Üzerde cān-ı ʿazīz aççıǵıdın ol ᅇālet
Bolur nē körgen anıᅇg ʿömrude ᅇalāvet hīç
- 8 Sen ey ᅇarīb Hüveydā ki rīg-i ᅇāᅇrā dik
Günāᅇ-ı bī-ᅇad ʿetip kılmadıᅇg nidāmet

66

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Kêçe ötti taŋg attı boldı kêtç
Bî-ħabersen 'ömriñg ötti boldı hîç
- 2 Tün ü kün üftân u ħizân yügürüp
Kelhemec dik dünyāğa köp urma hîç
- 3 Ĥazret-i Nuħ-ı nebî miñg yıl yaşap
'Āķibet boldı ol êrniñg 'ömri hîç
- 4 Munça köp kibr ü meni çendîn heves
Yüzge yêtmes 'ömrige ey 'aķlı hîç
- 5 Dünyā sendin kêtçmegey kıl yād-ı Ĥaķ
Yum közüñgni dünyādın sen êmdi kêtç
- 6 Mañga ümmet bolğay yalğançı dêtç
Aydı aşħabığa Ĥazret êrte vü kêtç
- 7 Rāst ayğıl êgri hergiz sözleme
Ey Hüveydā kêtse başıñgga kılıç

67

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Yārğa men-i zārı öldürmeki boldı mübāħ
Çün nesīmî bu têrim soydurmakı boldı mübāħ
- 2 Her kêtçe ħalvet içide şem'-i ħüsnün yandurup
Men kibi pervāneni küydürmeki boldı mübāħ
- 3 Dāimā eylep men-i bî-çāreni bīmār-ı ħam
Ĥār u ħas dik zîr-i pā kıldurmakı boldı mübāħ
- 4 Geh gehî men-i zārı közdin salıp ol dil-rübā
Têlbe eylep der-be-der yükdürmeki boldı mübāħ

- 5 Cān köziġa her zamān nūr-ı tecelli körsetip
Maḥv-ı ruḥsārı meni kıldurmakı boldı mübāḥ
- 6 Ƙahr étip miskīn Hüveydāġa ŧanem her rüz u ŧeb
Yüz cefā vu cevr aḡġa kıldurmakı boldı mübāḥ

68

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ıl

- 1 Diliḡni ƙara ƙılıp yatma ƙıl nezzāre-i ŧubḥ
Köḡülüni tāze ƙılıp eyle istiḥāre-i ŧubḥ
- 2 Közüḡni uyƙudın aĉ ƙārvān-ı ŧeb köĉti
ŧadā-ı köĉ kélür her Ƨaraf naĉĉāre-i ŧubḥ
- 3 Yatar sen uyƙuda tā key uyanġıl ey ġāfil
Közüḡni aĉ nazār ét ƙalmadı sitāre-i ŧubḥ
- 4 Öterde feyz-i seḥer yatmaġıl köpüp öy dik
Yaġar baŧıḡni köter feyz-i bī-ŧümāre-i ŧubḥ
- 5 Seḥerler uyġanıp oltur ġünehni yād eylep
Yaĉaḡḡni yıġla tutup tarĉamay sitāre-i ŧubḥ
- 6 Köḡülüni tamıġa indi Hüveydā feyz ābı
Özüḡni eyle ki ḥāzır tolar fevvāre-i ŧubḥ

69

Fā'ılātün fā'ılātün fā'ılātün fā'ılün

- 1 Sendin özge sözlesem bolġay zebān u kām-ı telḥ
Sensizin salsam Ƨa'am aġzımġa her āŧām-ı telḥ
- 2 Ey seniḡ yādıḡ érür kevser ŧarābıdın leziz
Özgeni aġzımġa alsam boldı her āŧām telḥ

- 3 Kim seni ʿiṣkīnġda cānā ʿömrini hoş eyledi
Bī-ħaberlik birle ötken ʿömür ʿürür mādām telġ
- 4 Her kēçe köyünġğa barsam ey nigār-ı nāzenīn
Şüm rakībler uçravı bērdi maŋga düşünām-ı telġ
- 5 Kim saŋga bīġānedür bērdinġ aŋga ʿiṣret suyun
Men ġarīb-i bī-çāreġa bērdinġ cefādın cām-ı telġ
- 6 Sensizin şabr u qarārım kalmadı ey māh-rūy
Cān-ı şīrīnim ʿürür cismimde bī-ārām-ı telġ
- 7 Cānnı şīrīn dēdiler men bilmedim şīrīnligin
Zehr dik cān boldı sensiz maŋga her eyyām-ı telġ
- 8 Çün devāt ʿerken ezeldin bu meni baħtım kara
Kılmadı yārim cefā hem maŋga bir aķaşm-ı telġ
- 9 Ey Hüveydā ʿiṣk işini evvelidin puħte kıl
Meyve ʿürür gerçi şīrīn bolsa endek ġām-ı telġ

70

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Dem-ā-dem eyledi şīrīn lebidin buse tā ġüstāħ
Ķadeħ uşbu ceħetdin çurkulur mey-ħānede ġüstāħ
- 2 Bolup vaşl-ı ruħı bī-tāķat olġan bezm-i şemʿin kör
Ki ġürremlikdin eyle her zamān başın fidā ġüstāħ
- 3 Meger nē bu ceħetdin köksidür sūrāħ ey bed-ħū
Ķuçupdur serv-i nīki her rüz bel kim bār-hā ġüstāħ
- 4 Ķarīm-i köyünġe cānā men-i bīmār yētġey mü
Kef-i pāy-ı itinġni közge kılısam tütīyā ġüstāħ

5 Kirip mey-ḥānede pīr-i muḡānım aldıda luḡf ét
Mey iç dép ey Hüveydā kāse-i mey sāḳiyā güstāḡ

71

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

1 Züleyḥā-ı zamān ʿıṣṣḳı āfet-i devrān durur ol şūḡ
Melāḡat-ı Mıṣrī içre Yūsuf-ı Kenʿān durur ol şūḡ

2 Ötüpdür bu cihāndın Şīrīn ü ʿAzrā vu hem Leylā
Alar dik nāzenīn simin-beden Çımyān durur ol şūḡ

3 Kéledür ḳol salıp bir bir basıp mestāne mestāne
ʿAcāyib nāzenīn şīrīn-liḳā cānān durur ol şūḡ

4 Kiyipdür ḡılʿat-ı gül-gün salıp tarku yaraşuḳḳa
Başıda dāne dāne gevher-i ḡaltān durur ol şūḡ

5 Hüveydā uşbu ḡāletni körüp ḡayrān bolup ḳaldı
Dédi könglüm ki cennet ḡūrı yā ḡılmān durur ol şūḡ

72

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

1 Seni derdiḡni aytur men şeḡerlerde urup feryād
Urar men yérge başımnı dében ey yār sendin dād

2 ʿAzīz ʿömrüm ada boldı seniḡ bir kélmedi raḡmıḡ
Yaḳın boldum ölerḡa kélmediḡ ey közleri cellād

3 Maḡa émdi eyā könglüm ümīd-i şādliḳ yoḳtur
Kéter men dāḡ-ı ḡasretde bu dünyādın bolup nā-şād

4 Ḳutulḡum yoḳ turur derdiḡdin aşlā munda ey yārim
Cemāliḡni körüp cennetde ḡamdın olmasam āzād

- 5 Kıyāmet kün yaķam yırtıp ķopar men dād dēp gürdın
Kılur men ēl arasıda seni derdiñgıni aytıp dād
- 6 Yüzüñgıni körmesem cennet içide ey dil-ārāmım
Kılur āhım otı sekkiz bihiştıni küydürüp ber-bād
- 7 Ğazab eylep Hüveydānı eger salsañgı tamuğ içre
Fiğān u nāleme dūzaķ çıdalmay eylegey feryād

73

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ey seni derdiñgı ērür dūzaķ 'azābıdın şedīd
Bolmadı kem derdiñgı aşlā boldı kün kündin mezīd
- 2 Men Hüseyın-i vaķt ērdim teşne-i āb-ı zülāl
Kerbelā-ı 'ışķ ara kıldı meni hicriñgı şehīd
- 3 Tırfa ķattıgı derd saldıñgı cānıma yoķtur devā
Ēmdi ey dilber kiyip men tende cānımdın ümīd
- 4 Tīg-i 'ışķıñgı zaķmıdur merhem kılur bilgüsiz
Bolsa ērdi kaşķı zaķm-ı tenim üzre pedīd
- 5 Ey Hüveydā yıglama şabr u teħammul pişe kıl
Her kün elbette köersen bolğusıdur rüz-ı 'īd

74

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ey seni derdiñgıde oldı şāhib-i virāne cuğd
Vıy seni hicriñgıde tüşti nāle vü efgāne cuğd
- 2 Göşe-i virāneni tuttı sorāgıñgı kılıp
Kısmeti boldı ezeldin dehr ara virāne cuğd

- 3 Bā'is̄-i baht-ı siyāh t̄ali' ü ikbāl-i pest
Bolmadı hergiz müyesser bāl u per her yana cuğd
- 4 Dāimā boldı taleb-kārı vu hāşıl kılmadı
Gerçi hālī olmadı dünyāda her kāşāne-i cuğd
- 5 Ey Hüveydā şāhib-i virāne bol dünyā ara
Dehr kim virānedür zī-'aql u hem merdāne cuğd

75

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 'Aşık-ı şādıknı kılğan āh u efgānı lezīz
'Işık otıda küygen êlni bağıri biryānı lezīz
- 2 Küydüm ü yandım firākıñg otıda ey nāzenīn
Raħm kıl men-i ħastağa ey la'ı-i ħandānı lezīz
- 3 Cennet ü ħürinğ kerekmesdür mañga tā körmesem
Gül yüzünğni anda ey köy-i gülistānı lezīz
- 4 Hicir şahrāsıda men ħayrān u hicrān teşne-leb
Çatre'ī tutma dirig ey āb-ı ħayvānı lezīz
- 5 Ey şabā yêtkür selāmımnı uşal cānāneğa
Bir bir eyledi rāz-ı dil ey şerh-i hicrānı lezīz
- 6 İstedim arz u semāvāt-ı a'ladın te'eşşüri
Ĥāşā'l-lāh olsa sendin ħayr-ı cānānı lezīz
- 7 Köp perī 'ışık hevāsıda Hüveydā bar idim
Tapmadım sendin nigārā ħayr-ı bir cānı lezīz

76

Fā'ialtün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şerbet-i la'linğ êrür cāndın elez
Hem kelāminğ āb-ı ħayvāndın elez

- 2 ışk eliga ametini cilvesi
Cilve-i serv-i hırāmāndın elez
- 3 Geri şirin ddiler hayvān suyun
Yok kelām-ı la-i cānāndın elez
- 4 Leblerig vaşın ılıp ser-tā-serim
şeker ire berg-i reyhāndın elez
- 5 Bul Hūveydāga gāmignig lezzeti
şehd dik şirin bel andın elez

77

Fāilātūn fāilātūn fāilātūn fāilūn

- 1 Ey nigārā szlerig cānımga şekker dik leziz
Başıma zlf-i siyāhigdur m efsār dik leziz
- 2 Āteř-i hicr-i firāig aşıka bolmış naşib
Dāimā derd-i gāmig and-ı mkerrer dik leziz
- 3 şerh-i avāl eylesem ayār sormas derdimi
Sen kibi yok mihribāni szi kevşer dik leziz
- 4 İstedim yār-ı muvāfi bu cihānda tapmadım
Yok kerim-i bende-perver maga dilber dik leziz
- 5 Bul Hūveydāga gażab eylep raibler aldıda
Yaşurun luş tkci şu-ı sitem-ger dik leziz

78

Fāilātūn fāilātūn fāilūn

- 1 Cānga yok ol la-i hāmradın elez
n ki yok mamra-ı řabhādın elez
- 2 Luş ağı nut-ı rh-efzā lebig
ıfl iken lefz-i Meshiādın elez

- 3 Telh düşnāmıñg mezāk-ı cānıma
Şerbet-i şehd-i müşeffādın elez
- 4 Cānnı kılmasdım bahā-ye būsesi
Olsa ol la'l-i şekker hū'ādın elez
- 5 İşğdın pinhān merezlik kāmıma
Sözleriñg līmū-i şafrādın elez
- 6 Bu Hüveydā-ı haķır-i āşīğa
Yok ğıdā'ı zıkr-i mevlādın elez

79

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün fa'lün

- 1 Bul dünyādın āşıkını aşlā haberi yoktur
Başığa kılıç kelse andın toyarı yoktur
- 2 Merdāne bēlin bağlap Hıdmetde turup āşık
Ma'şūķı sözidin taş hergiz kıları yoktur
- 3 Berķ oħşa bolup her dem ālemğa yaķılsa ot
Mānend-i semender hıç otdın toyarı yoktur
- 4 Ötrüğa turup her dem her tır-i belā kelse
Köksini açıp āşık anğa siperi yoktur
- 5 Kim da'vā-ı işğ etse da'vası tenāķuzdur
Ruhsāre-i zerd ile āh-ı seheri yoktur
- 6 Köp bü'l-heves āşıklar özini bilür āşık
Tā kēçmegünçe cāndın āşık boları yoktur
- 7 Her kim bu çemen içre ger körse be-hem bolmas
Körgeli tikensiz gül hūn-i cigeri yoktur
- 8 Yalğan heme Hū dedür Hū derdi bolur özge
Her āhen ü her sengni ya'nı şereri yoktur

- 9 Bu āyīne-i könġlüñġ züñġār-ı ġüneh basmış
Tā bolmaġuça ol řāf yārim nazarı yoġtur
- 10 ‘Ömrüñġni hoş ötkergil sen zıkr-i Ĥudā birle
Cān kētse ‘azīz tendin ġayıp kēleri yoġtur
- 11 Eyyām-ı tiriklikni ey dost ġanımet bil
Kēlse bu ölüm şamı tañġı atarı yoġtur
- 12 Tañġ attı vu kēç boldı ‘ömür ötti vü hıç boldı
Tüşti bu ġaranġulıġ şems ü ġameri yoġtur
- 13 Dīvāne Hüveydā sen pā-māl-ı ġalāyıġ bol
Köp tepmegüçe bu lāy çīnī boları yoġtur

80

Müstef’ilün müstef’ilün müstef’ilün fa’lün

- 1 Baġsam bu cihāñe hemedde derd ü elem bar
Her ādemīniñġ könġlüde bir zayılda ġam bar
- 2 ġamsız ġiřini tapsa bolur mu ġiři izlep
Bu peyk-i dilim dēdi ki ġamsız ġiři kem bar
- 3 Köp ġaġtı hevesler oġur ērdim bu könġülde
Sındurdı ecel ēmdi devāt u nē ġalem bār
- 4 Mindi bu ġara aġ Burāġ üstiġa ‘ömrüm
İġġap baradur tüzġeli birevni nē dem bar
- 5 Bolmadı cüdā bir biridin řādī vü ġam hıç
Bu cism-i ‘azīzim içide her dü be-hem bar
- 6 Ārī ötedür uşbu řarıġa bile ‘ömrüm
Taġdır-i ezeldin bile almam nē raġam bar
- 7 şad sāl binā ġılsañġ eger öy bile hem bāġ
Yēr ġoynudın özge sañġa bāġ u nē ġarem bar

8 D ny da H veyd  nefes  urmadı Őad 
Hey h y anıng bağrıda k p h r-ı sitem bar

81

Mef 'il n mef 'il n mef 'il n mef 'il n

1 H d nı yoluğa kirmek d menęler k r-ı  s ndur
 Aziz-i c ndın keip b Ő oynamağlığ k r-ı merd ndur

2  Aceb p y nı yoğtur arada k p h ağlar bar
Anıng   n heme s lik bu yol  stide ęalęandur

3 Fağirlik metnin urmay tekebb r tağını k smey
V c d Őaęr sıdın  tmey ęaan yoluç n m y ndur

4 UŞal Őaęr  ara y z miğ derrende ejderh lar bar
Alarını ęatlı ęılmay d megil  tmeklik  s ndur

5 Bu yol tarağı ęaranęudur ęer ę-ı  ilm-i z hir  l
 AŐa-keŐsiz ęardaŐım ęoyma tayar yerler fir v ndur

6 V c d ng  ağabesidin  al  himmet merdler  tken
Ki b -himmet kişiler bul d v l astıda ęalęandur

7 H veyd   z dil nge ęılmaęıl da v -ı  Őıęlıę
Hen z  ucb u riy  astıda sen bu da v  yalęandur

82

Mef 'il n mef 'il n mef 'il n mef 'il n

1 Seni Leyl  ey  dilber men-i Mecn n ged  d rler
Ged larnı tariğ-i  Őę içinde p diŐ h d rler

2 ęayu  Őıę tapıpdur bu cih n m lkide r hat
Anıng   n bel nı  Őę hayliğa rev  d rler

3 Eger t r-i bel  k lse açıp k ksin siper eylep
Tururlar  tr ğa her dem n  k lse merhab  d rler

- 4 Belā vu miḥnet-i dūnyā naṣībī boldı ʿāşıkını
Ezeldin merd-i ʿāşıkını belālarğa rızā dērler
- 5 Bu ʿışkıñg derdiğa ey dostlar hergiz devā yoktur
Tamām derdlerğa ʿışk derdini devā dērler
- 6 Hüveydā dūnyādın bī-ʿışk ötkerme ḥayātıñgını
Nêçe kün ʿışk ḥāşıl kıl ʿömürni bī-vefā dērler

83

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Ṭabibā kél béri ḥālimni körgil né ʿilācım bar
Kerem eylep ḳolum tutḳıl bilmem né mizācım bar
- 2 Çünān dīvāne men bilmem né érmiş ʿālem ü ādem
Gehi şır ü şeker mende gehi melḥ ü ucācım bar
- 3 Çerāğ-ı bu cihānnı lā-üḥıbbü'l-āfilin dērler
Könğül öyini rüşen ḳılır öçmes sirācım bar
- 4 Êrür men pādīşāh-ı ḥod ḡulāmım Ḳayşer-i Rūmī
Vücūdum taḥtıda bir salṭanatlık taḥt u tācım bar
- 5 Dilā-verlik ḳılıp nefsimni her dem yolunı urdım
Anıñg üçün şanemniñg aldıda ṭurfe revācım bar
- 6 Hüveydāğa heme ʿālem bolup düşmen ḳılıç tartsa
Ḳaçan ol yārdın özge ki zerre ihtiyācım bar

84

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Köz açıp ḳılığıl heme eṭrāf-ı ʿālemğa nazar
Kétti érlerniñg tamāmı sen yürüp sen bī-ḥaber
- 2 Bérme dūnyāğa könğül hiç kimğa ḳılğan yok vefā
Kim könğül bérde anğa boldı Ḥudādın bī-ḥaber
- 3 Munça aldım munça boldı munça ḳıldım dēp yürüp
Dāğ u ḥasretde kéter sen dūnyādın tartıp zarar

- 4 Dünyā kaçça kem érür sañga mazarratı kem érür
Māl kaçça köp durur bolğay sañga ança zarar
- 5 Dünyā çün tūfān-ı Nuḥ ğarķ boldı añga cümle el
Kim kaçnāat keştisiğa mindi emān ol bī-ḥaṭar
- 6 Dāne-i dām-ı ölümdür dünyānıñ māl u pūlı
Dāne tērdim dēp sēvinme dāmıdın eyler ḥazer
- 7 Māl u pūl ferzend ü zen aldıñgdadur közlük belā
Himmet eylep bu belādın ér kerek kılğay güzer
- 8 Yaş ʿayāller dik yürür sen dünyāda uy uy kılıp
Çün kéter bolsañğ kalur kılğan heme eyvān u zer
- 9 ʿĀkil érseñğ ey birāder bendeliķ kıl bendeliķ
Bendeliķ kılğan kişi bolğay dü ʿālem mūteber
- 10 Ey Hüveydā kılmasañğ evvel özüñğ yaḥşı ʿamel
Kılğusı emdi seni ayğan sözüñğ kimge eşer

85

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Şiddet-i āhım otıdın günbed-i aḥzar küyer
Cān u cānvar tağ u tozlar cümlesi yek-ser küyer
- 2 Rū be şahrā eylesem Mecnūn kibi köksüm açıp
Kaṅ yutup ḥālīga yığlap lāle-i aḥmer küyer
- 3 Men bolup men ğarķ-ı āteş ey semender bol yıraq
Bir şerer çıksa tenimdın āteş-i mecmer küyer
- 4 Küşte-i nāzı bolup men kélme cellād aldımā
Āhım otıdın tékip élkiñğdeki ḥancer küyer
- 5 Kaṅ küni bolğay kıyāmet nāle kılсам ḥalk ara
Çāk urup bağrım nümāyān eylesem maḥşer küyer
- 6 Men kirip cennet içiğa körmesem yārim seni
Kıçkurur men dād dēp sekkiz biḥişt yek-ser küyer

7 Nâliş étse bul Hüveydâ kayda sen ey dost dèp
Nâlişimğa nâliş eylep cümle huşk u ter küyer

86

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 Bî-haber bolma ölümdin bol hemîşe bâ-haber
Kılmadıñg bir kün kélür dèp bu ölümni terk-i şer

2 Hîç kişi kalğanı yoktur ölmegünçe dünyâda
Tövbe dèp uşlap yağanıñni eylegil âh-ı seher

3 Ey müsülmânlar ölümniñg vaqtini mi'adı yok
Gâh oğul kömgey atanı gâh oğlını peder

4 Sen bukün mağrûr bolma mâl u mülkünğni körüp
Köz yumup açkunça kılğay bu ölüm zîr ü zeber

5 Ey Hüveydâ sen temâşâ kıl cihân eţrâfiğa
Bolmağan bar mu ölümniñg destidin zîr ü zeber

87

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 Şiddeti âhım otıdın günbez-i aĥzarıñg küyer
Şems ü kamer bile yine cümle aĥteriñg küyer

2 Çıkşa tenimni uçkunı tüşse cihännı mülkiğa
Vaĥş ü tıyur u dîv ü cin mü'min ü kâfiriñg küyer

3 Ğarĥa-ı ot durur tenim kélme tabîb kaçıma
Nâsür-ı ğamnı yargalı ĥoldaki neşteriñg küyer

4 Küşte-i tıĥ-i ırışk men kélme kaçıma kâtilâ
Çıkşa şerâre-i nefis seyf ile ĥanceriñg küyer

5 Kiy dèmeniñg ey cünün eli mañğa külâh u jendeni
Âteş érür tenim meniñg delĥ-i ĥalenderiñg küyer

- 6 Kélmediñg ey hümay-ı baht başıma sāye salgalı
Her geh atar men āh oqın bāl ile hem perīñg küyer
- 7 Qumrı-ye hasta dil bukün serv üzre nāle kıлмаğıl
Nāle vü āh sözime serv-i şanevberīñg küyer
- 8 Bolsa kıyāmet ol küni derdiñgni aytıban seni
Yığlasam el arasında düzağ u maşseriñg küyer
- 9 Hür ile cennetiñg nētey anda yüzüñgni körmesem
Hasta Hüveydā āhıga havz ile kevseriñg küyer

88

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Seni ıışkıñgda ey dilber kéçe kündüz figānım bar
Közümde bağarlar dik mevclik āb-ı revānım bar
- 2 Laħid öyiğa bargunçe seni derdiñgni aytur men
Tilimdin salmay ey dilber tirikmen tende cānım bar
- 3 Devāsız derdge uçrap men ümīd-i şıhhatım yoğtur
Alar men bī-gümān emdi aceb derd-i nihānım bar
- 4 Küyüp hasret bilen yığlap kéter men uşbu dünyādın
Çerāğ-ı şubh-dem yañglıg köp öçmes nişānım bar
- 5 Gül-i maqşad açılmay gonçe kaldı men nētey emdi
Bahārım zāyiç ötti bī-ğaber vaqt-i hazānım bar
- 6 Bolup el aldıda bī-ğam küler men zāhiren ammā
Velīkin gonçe yañglıg teh-be-teh bağrımda qanım bar
- 7 Ölük dengler Hüveydānı tirik bilmeñg birāderler
Yürür men şunça kim bir ölmegen ten içre cānım bar

89

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'lün

- 1 Öttiler bu dünyādın köp ademī dil-ğāhlar
Qalmadı dünyāda bākī hem gedā vu şāhlar

- 2 Hasretā aydı dostlar zālīm ölümni zulmidin
Bu qara yēr astıǵa kirdi perī-rū māhlar
- 3 Nā-gihān alsa yaqanǵdın qoymaǵay dem urǵalı
Hıç eşer kılmaz anǵa kılsaǵ fiǵān u āhlar
- 4 ʿĀqıl ersenǵ kıl ʿibādet bërme dünyāǵa könǵül
Bërdi dünyāǵa könǵülni ʿaqlı kem kütāhlar
- 5 Dünyā hasret-hāne érür ey Hüveydā dünyādın
Yüz tümen miǵ hasret ile öttiler hem-rāhlar

90

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Seni hicriǵde ey dilber ʿacāyib hasta hālīm bar
Yürekim kuvveti ketti yürerge nē mecālīm bar
- 2 Yigitlik qayta kēlse kāŝki tartsam seni derdiǵ
Qarıp men kuvvetim ketti ʿaceb kār-ı muhālīm bar
- 3 Murādım naħlı hergiz bërmedi şemer nētey emdi
Körüǵ bi-ṭālīʿimni bi-şemer zāyiʿ nihālīm bar
- 4 Baŝıǵdın örgüley yārim meniǵ aldıma kēlsenǵçı
Çıqarǵa cān yavuştı bir aǵız saǵa suʿālīm bar
- 5 Ölermen bi-gümān emdi meni kömgil yoluǵ üzre
Basar sen dēp mezārımni öterde bu hayālīm bar
- 6 Meniǵ derdim bilen ölgen Hüveydānıǵ mezārı dēp
Duʿāda yād etersin dēp saǵa köp ihtimālīm bar

91

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Yıǵlaǵıl Haq yādı birle kēçe kündüz zār zār
Köz yaŝıǵnı aquzup mānend-i ebr-i nev-bahār

- 2 Tıfıl tã yığlamağunça şır bërmes dãye hıç
Ebr tã yađmãy bolur mu deşt ü řađrã lãle-zãr
- 3 Tün ü kün yığla Ğudãđa bendeliğ kıl bendeliğ
Ğizmet êtgen bende bolđay Ğãcesıđa i'tibãr
- 4 Ādemĩ köpdür velĩ her kıysını ādem dème
Ādemĩ oldur ki bolsa řãlib-i dīdar-ı yãr
- 5 Nev-bahãr-ı ʻömür ötmesdin burun kıl bãde nüş
Yıl bahãrı dik saňđa her yılda këlmes nev-bahãr
- 6 Yürme bĩ-neşe Hüveydã bu öter dũnyã ara
Kim ki bĩ-neşe êrtür êrmes tirik bil mürde-vãr

92

Fãʻilãütñ fãʻilãtññ fãʻilüãtññ fãʻilññ

- 1 Yãrsız ʻömür ara ʻayş u firãkat nè bolur
Bu tiriklik içide ʻizzet ü Ğürmet nè bolur
- 2 Ger be-hem bolsa maňđa memleket uşbu cihãn
Nè kılay yãrsız devlet ü memleket nè bolur
- 3 Baʻzılarnıň talebi cennet ara Ğür u kıuşür
Bolsa bĩ-yãr maňđa Ğür ile cennet nè bolur
- 4 Yãrnı ister iseňđ maĞfĩ ʻibãdet kıla kör
Ğod-nümãlıđ bile bu kılđan ʻibãdet nè bolur
- 5 Bolmasa himmet ü Ğayret kışini özide hıç
Mürde-dil ādemĩđa saʻy u delãlet nè bolur
- 6 Her seđer eyleseseňđ Ğün-i ciger birle vuzũ
Ey Hüveydã su ile kılđan řahãret nè bolur

93

Fãʻilãtññ fãʻilãtññ fãʻilãtññ fãʻilññ

- 1 Dilberã maňđa seniňđ dik yãr-ı cãnãn kıydadur
Saňđa hem men dik êl içre zãr u Ğayrãn kıydadur

- 2 Yürekim boldı cerāhat baġladı zerd-āb an
Sen kibi merhem ılır yār-ı adır-dān aydadur
- 3 Hısta vu bīmār olup yoluġda yatsam mürde-vār
Soruġı hāl-i ġarībın merhem-i cān aydadur
- 4 ‘Arz etey dādımın saġa ey perī dādımġa et
Kışver-i ‘ışık ire sen dik ‘adl-i sultān aydadur
- 5 Luf etip cānā köter ay dik cemālınġdin niāb
Körgeli hısnünġni men dik zār u hayrān aydadur
- 6 Ğone yaġlıġ an yutup ‘ıřkınġ bilen hāmıř
Bul Hüveydā dik saġa baġrı tola an aydadur

94

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Dostlarım işim meniġ bülbül şıfat nālān erür
Münis-i cānım yārānlar āh ile efgān erür
- 2 Ğone-i ab‘ım aılmaydur ‘aceb āřıfte men
Bu elemdin yürekimde lahta lahta an erür
- 3 Bülbül-i āřıfte yaġlıġ ġam hazānıda alıp
Gül yüzini körmeyin köġlümde yüz ermān erür
- 4 Uradım men dostlar urfe devāsız derdġa
Derd emes ol derd kim řāyiste-i dermān erür
- 5 Ğone dik leb-teşnemen iimdedür zerd-āb-ı ġam
Zāhiren geri külermen bātınım pezmān erür
- 6 şerh-i derdim ayta bërsem zār yıġlayu el ara
Derd-mendler hāl-i derdimni körüp giryān erür
- 7 Mişnetim Mecnün-şıfat dīvāne ser-gerdān alıp
Hicr ü ġam řahrāsıda hālīm ‘aceb hayrān erür
- 8 Ey Hüveydā ten sémürtüp eylesenġ da‘vā-ı ‘ışık
Dilde derdinġ rüy-i zerdinġ bolmasa yalġan erür

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Lebiñni tişlep ey dilber tebessüm kıлмаğıñg nédür
Ser-encām-ı siriştimni meni kem kıлмаğıñg nédür
- 2 Nihānī aşınalığnı kıtur érdim seniñg birlen
Kılıp ğamze bir a'la élge ma'lüm kıлмаğıñg nédür
- 3 Kılıp hezl ü mü'tâyibe tékip cânıma ey dilber
Çaşıñg kaçıp külüp baķıp tekellüm kıлмаğıñg nédür
- 4 Közüñg cellād-ı bī-rahm urup cânıma yüz hancer
Men-i bī-çäreğa mundağ tazallüm kıлмаğıñg nédür
- 5 Rızā bolsañg kerek érdi Hüveydā sen süküt eylep
Anı kılgan cefāsığa terennüm kıлмаğıñg nédür

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Hüdāğa her kişi kim cân u dil birle çın 'aşıķdur
Kara topraķ hemān bolup lagad-küb-ı hālāyıķdur
- 2 Yatar ol kéçe vü kündüz kılip bir göşeni menzil
Éşitmey mā vu men söz kem-terin halk-ı hālīķdür
- 3 Belā vu miñnet ü renc ü meşakķatlar anıñg birlen
Kéçe kündüz enis ü hem-dem ü yār-ı muvāfıķdur
- 4 Melāmet baħrıda şām u şabāħ cevlān kıtur 'aşıķ
Nehengi 'ışķ bolğaylar bu baħr içre ğarāyıķdur
- 5 Kişi kim hāk-ı pā bolmay tapalmas yār vaşlını
Dédiler hāk-ı pālarını şanem vaşlığa lāyıķdur
- 6 Aķartma şuratıñgnı ey Hüveydā şubħ-ı kazīb dik
Zamīriñgnı şafā kılsañg ümīd-i şubħ-ı şadıķdur

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bî-haberlik birle ötti né kılay eyyām-ı ʿömr
Vaqt-i huften boldı vu hem qarşı keldi şām-ı ʿömr
- 2 Saç aqardı köz yaşardı vā-dirīgā vā-dirīg
Né tarīk birle ötti né kılay mādām-ı ʿömr
- 3 ʿÖmür dāmını koyup kıldım hevesniŋ saydını
Hālī qaldı ey birāderler körünŋler dām-ı ʿömr
- 4 Hāne-i hiştine dik bildim ʿömr maʿmūrasın
Künde bir hiştin ecel algaç tükendi tam-ı ʿömr
- 5 ʿÖmür nahlıga kélip tēkdi ecelniŋ salkını
Peşimān boldı hazān bul meyve-hā-ı hām-ı ʿömr
- 6 Şerbet-i dünyāni vaqt-i nūş eterde dostlar
Bu qolumdın tüşti vü sındı körünŋler cām-ı ʿömr
- 7 Saç aqardı bilmediŋ sargardı tüşti tişleriŋ
Bu nişān-ı merg dēp beri ölüm peygām-ı ʿömr
- 8 Tut yaqaŋnı tövbe dēp dāim Hudāga yığlağıl
Kēlgüsi dēp bu ölümni érte yā aqşam-ı ʿömr
- 9 Taŋla ol şāh-ı laʿl dese né kēltürdüŋ maŋga
Fısq u ʿişyān birle ötse né dēgüm müdām-ı ʿömr
- 10 Yārga éltseŋ Hüveydā tuhfe-i āh-ı seher
Bērgüsi hūr u kusūr saŋga inʿām-ı ʿömr

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bāde-i gâflet içip hîç bolmadıñg hüş-yâr-ı ‘ömr
Mest ü h‘âb-âlude bolma kıl özünñ bîdâr-ı ‘ömr
- 2 Bu tiriklikge işanma eylegil zıkr-i Hudâ
Zâyı‘ étme bir nefesni kılsa né miqdâr-ı ‘ömr
- 3 ‘Ömür bāzārıdın algıl zühd ü t‘at rahtını
Öyle miqdârıça sevdâ-ı rûz-ı bāzâr-ı ‘ömr
- 4 H‘âh oltur h‘âh yétküir bolmağıl bî-yâd-ı Haq
Bir ağız söz sözlegünçe kalğuşa miqdâr-ı ‘ömr
- 5 Bülbül-i şüride yanğlıg her seher feryâd kıl
Bolğusu bir kün hazân dep bağ ara gül-zâr-ı ‘ömr
- 6 Bahrlar dik mevc urup aqanğa mağrûr olmağıl
Evveli taşkun kélip ahir kurur enhâr-ı ‘ömr
- 7 ‘Ankebût dik târ urup kılgan bu mâl u rüzıgâr
‘Aqıbet ber-bâd olur nâ-geh üzülse târ-ı ‘ömr
- 8 Âhîret kârını kılgıl kâr-ı dünyâ hîçdür
İkki ‘âlemde Hudâni yâdudur der-kâr-ı ‘ömr
- 9 Yaşınğ olğaygan sarı t‘atni bisyâr étmesenğ
Ölgeniñ hûbdur Hüveydâ ölse mundağ kâr-ı ‘ömr

99

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Seni ‘ışkıñgda cānâ sebze-dem boldı bahâr-ı ‘ömr
nesīm-i iştiyâkıñgdın açıldı lāle-zâr-ı ‘ömür
- 2 Seni vaşlıñg izlep küll-i ‘âlemdin sivâ boldum
İziñg cān mülkide tapkaç yine boldum firâr-ı ‘ömr
- 3 Hayâliñg tüşgeli köñglüm ara bir dem qarâr almay
Mişâl-i güy-i çevgân-hurda cānâ yok qarâr-ı ‘ömr
- 4 Başıñgdın örgüley yârim körüp rahm eylemes hâlim
Küyüp ber-bâd boldı ‘ışk otıda kâr u bâr-ı ‘ömr

- 5 Alıpdur sen eyā dilber ʿanān u ihtiyārımı
Seni elkingdedür cānā né kılsañg ihtiyār-ı ʿömr
- 6 Vücūdum şahnığa éktim nigārā dāne-i mihriñg
Bérür hāşıl be-şad çendān eger bérse birer ʿömr
- 7 Béliñg merdāne bağlap ʿuqbā şehrige sefer kılsañg
Bolur maṭlūb hāşıl anda her né kār u bār-ı ʿömr
- 8 Çünān ey dilber nāzik cemāliñg körgeli her dem
Hüveydā-ı cefā-keş tartadur köp intizār-ı ʿömür

100

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Seni vaşlıñg yakın andağ közüüm aq u qarasıdur
Meni sendin yırağ salğan bu nefsimni belāsıdur
- 2 Nazargāhıñg idi yārim meni āyine-i köñglüm
Kara kılğan kara köñglüm günāhımnı qarasıdur
- 3 Seni vaşlıñgga her çend cehd eylep yételmes men
Ayağı bağlağan zencir urup dünyā hevāsıdur
- 4 Né tedbīr ü ʿilāc eyley ara yollarda kaldım men
Adaştırğan yolumdın rüzgārım mācerāsıdur
- 5 Kime dād eyleyin yārim körüp raḥm étmesenğ ḥālīm
Yürekim şerḥe şerḥe ḥancer-i hicrān yarasıdur
- 6 Mebādā ger qadem kıoysañg meni beytü'l-ḥazanımğa
İziñgniñg toprağı cānım köziniñg tütüyāsıdur
- 7 Cemāliñgni körüben dād dēp cān bérsem erzāndur
Seniñg bir tār-ı müyin ikki ʿālemniñg bahāsıdur
- 8 Maʿāza'l-İllāh gālaṭ aydım bahāsını bī-bahā érken
Yanıp bir baqışınıñgga yüz tümen miñg cān devāsıdur
- 9 Meşakḳatlık iken sevdā-ı ʿışk men özgesin aymay
Bu sevdānı Hüveydā cāndın ötmek ibtidāsıdur

101

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Seniñ ıŝkıñgda ey dilber 'acāyib kār u bārım bar
Yürekim kuvveti ketti yürerge né medārım bar
- 2 Tapar rüzāne köñglüm yār dostlarını körtüp teskīn
Kéçe seyyāreler yañlıg né ārām u qarārım bar
- 3 Meni ef'ı yılan çaqtı közümni uyqusı ketti
Tañg atkunça yürer men né yatar né olturım bar
- 4 Men-i bī-çāre bülbülga teraħhum eylegil ey gül
Kéçedin tā seher gam şāhıda feryād-ı zārım bar
- 5 Eyā bād-ı şabā yetkür gubār köy-i yārımdın
Közümga sürme eyley dep aña köp intizārım bar
- 6 Hüveydānı mezārıga barıp yārım temāşā kıl
Ünüpdür lāle-i ħasret ħazān bolmas bahārım bar

102

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Nigārā ikki 'ālemde seniñg dik dil-rübā yoqtur
Fırākıñg otıda men dik esır ü mübtelā yoqtur
- 2 Belālarğa düçār oldum vişālınğ izleben tün kün
Meniñg dik el arasında giriftār-ı belā yoqtur
- 3 Özüñgdin özgeni hergiz vefā-i tapmasdım aşlā
Men-i miskīn belā-keşga seniñg dik bā-vefā yoqtur
- 4 Cemālınğni tilep ey gül nevā vu nāleler kılğan
Gülistānda meniñg dik bülbül-i şırīn-nevā yoqtur
- 5 Küyüp kül boldum u aşlā yanıp bir kēlmediñg yārım
Seniñg dik köñgli kattıg rahmı kēlmes pür-cefā yoqtur

- 6 Yüz ögürme men-i miskīndin ey yār-ı kadir-dānım
Köyüñgüni yastanıp bolğan meniñg dik zīr-i pā yoqtur
- 7 Başım birle yürüp hizmet kılay dēr men be-hem bolsa
Nigārā köyüñgü içre özge hergiz müddeā yoqtur
- 8 Köyüñgü dervāzesi yürse közümnü kāsesi içre
Eger bir yol yüzüñgü körsem meniñg dik pādīshāh yoqtur
- 9 Raķīb-i rū-siyeh qoymas cemāliñgüga bir nazār salsam
Nēçük eyley ki ey dilber cefā-keşga vefā yoqtur
- 10 Ērür sen pādīshāh-ı hüsün eşikiñgde Hüveydā dik
Yüzüñgüni körgeli ey müştāk ey gül-ruh gedā yoqtur

103

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Yüzüñgüni körse āşık ey perī çün mäh-ı enver dēr
Közüñgü ahū tişingü gevher lebiñgü yāküt-ı aħmer dēr
- 2 Elif dik kāmetiñgüni rāst eylep kol salıp çıksañgü
Heme hayrān bolup hey hey nē hoş serv-i şanevber dēr
- 3 Niķābiñgü kötersenñgü ay yüzüñgüni pertevin salsañgü
Körüp tākāt kılalmay cümle el Allāhuekber dēr
- 4 Kaşingü kaçıp külüp baķıp tekellüm eylesenñgü āşık
Urup ahī çekip na're bolupdur rüz-ı maşser dēr
- 5 Nigāhiñgü cān alur tendin çün kābizü'l-ervāh
Hadeng-i nāvekiñgüni āşıkıñgüni cān içre neşter dēr
- 6 Hudāvendā Hüveydāga müyesser bolsa şu cānān
Müyesser boldı mañga devlet ü mülk-i Sikender dēr

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Derdi yok bī-derd kişiler derdi qadrin ne bilür
Dünyāda nā-merd köp durur merd qadrin ne bilür
- 2 Za'ferān boldı çırayım yār için ey dostlar
Bilmegenler bu çeray-ı zerd qadrin ne bilür
- 3 Cān üzüp cānnı uladım kākül-i cānānga
Fehmi yok bī-fehmler peyvend qadrin ne bilür
- 4 Az érür cānāneğa şarf eylesem men māl u cān
Qılmağan nā-dān kişi cān-ı merd qadrin ne bilür
- 5 Yıgladı her çend Hüveydā bilmedi el qadrini
Tüşmegen derd başığa bā-derd qadrin ne bilür

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Nigārim derdidin yıglap ne ārām u ne h̄'ābım bar
Közümdin her taraf bolğan revāne şurfe ābım bar
- 2 Ümīd-i hūbluq yoqtur tenimde titreşür cānım
Ölermen bī-gümān emdi 'ceb hāl-i harābım bar
- 3 Qılıpdur va'ce dil-dārim cemālim körsetey ölseñg
Kēl ey qābiz mañga emdi öley dep köp şitābım bar
- 4 Meniñg yıglaganımğa yār dep 'ayb étme ey zāhid
Aaramızda şanem birle ölüm atlık hicābım bar
- 5 İçerğa bāde-i gül-reng her kēçe qurup meclis
Tañg atqunça temāşā nağme vü çeng ü rebābım bar
- 6 Bihişt ü hūr u gilmān u dü 'ālemni unutgay sen
Eyā zāhid eger içseñg besi qattıg şarābım bar
- 7 Sen ey zāhid men-i mün'imni qılma mey harām érmes
Riyā'ī taqvādın bir kāse-i meyde köp şevābım bar

8 Hüveydānı mey içmekdin naşihat kılma ey zāhid
Çağan bir kāse meydin tirik men ictinābım bar

106

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1 Yigitlikde meyi içmeklik ne hoş u baht u sa'adetdür
Çarıklık mevsimi miḥnet yigitlik vaqt-i rāḥatdur

2 Gülistān mevsimi boldı mey içmekni ğanīmet bil
Tiriklik köp emes bir köz yumup açkunça sa'atdür

3 Kēl ey sāki kētür cām-ı pey-ā-pey bādeni şaf et
Yürütgil kāse-i devrān bu demler hem ğanīmetdür

4 Def ü tanbūr u bī-ney bāde içmek ança hūb ermes
Çıl ey muṭrib ğazel-ḥānlık bukün eyyām-ı işretdür

5 Gülistānlar ara seh-bergelerni yastanıp yatıp
Temāşā-ı çemen eylep mey içmek hoş nezāketdür

6 Tiriklikni ğanīmet bil mey iç ömrünġni hoş ötköz
Tēpip öt dünyā mālını heme renc ü felāketdür

7 Hüveydā tövbe kılma bāde içmekdin çarırdım dep
Mey içmeklik çarığanda ğıdā-ı rūḥ u rāḥatdur

107

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Bul çarīk-i ışık içinde cümledin derd itibār
Girye-i ādet ne ḥācet çehre-i zerd itibār

2 Bir pūlīdin ötmese bilse özin āşık aceb
İşk yolıda dünyādın kılmaç dilin serd itibār

3 Māldın ötmek cāndın ötmek kār-ı her nā-merd emes
Dünyānı terk eylegen ışık yolıda merd itibār

- 4 Dünyā mihrin t̄alib-i d̄id̄ār sen dildin çıkar
Körgeli dilber yüzün mir'āt-ı bī-gerd i'tibār
- 5 Bir fülüs bahrıdın ötmes ba'zılar 'aşıq 'aceb
Ey Hüveydā 'ışk ara merd-i civān-merd i'tibār

108

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilüātün Fā'ilün

- 1 Āh ölüm bağrımğa koydı yüz tümen miñg dağılar
Kaṭre kaṭre suv bolup aḳtı yürekdin yağılar
- 2 Nāgehān ten bāğığa yétse zemistān-ı ecel
Cān dıraḥtıdın tökilgey her taraf yaprağlar
- 3 Māl u mülkiñgğa kuvanma ey 'aḳılsız ādemī
Nāgehān kelse ecel ḳalğay bu mülk ü bāğılar
- 4 Dünyā mālını yığar sen toymağay çeşm-i ḥariş
Kāsesiğa tolmağunça gür ara toprağlar
- 5 İlgeri z̄ireklik ḳılır sen yétmes 'aḳlıñg fethiğa
Tañgla bolğanda ḳıyāmet tēlbe bolğay sağlar
- 6 Sāye-i raḥmet tiler bolsañg ḳıyāmet deştide
Kim alur Ḥaḳ raḥmetini tün ü kéçe uyğaglar
- 7 Tövbe dēp uşla yaḳañgmı ey Hüveydā yığlağıl
Zerreçe yoḳtur günāhıñg aldıda bu tağlar

109

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bülbülī çāh içre kördüm hem-nişin-i ejdehār
Yutḳanı ağızın açıp turğan érür leyl ü nehār
- 2 Hem yine bir mest u gurrān-ı şīr kördüm aldıda
Çengālin yazıp turur bülbül sarı yaz u bahār

- 3 Bir şîrîñ su çāhdın içkim uşal dem ʿandelib
kônġlidin boldı ferāmuş u hem şîr ü ejdehār
- 4 Ey Hüveydā bolma ġāfil ejdehā vu şîrdin
Vehmi birle yıġla dāim kēçe kündüz zār zār

110

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Seherlerde meniġ ħālimde mürġān-ı çemen yıġlar
Fiġānımdın şabā yırtıp kızıl gül-i pīrāhen yıġlar
- 2 Cigerde ʿūdı küyüp dūdı beyābān gerdiġa tüşse
Uşaldı ġadr-i müşkim dēp ġazālān-ı Ĥuten yıġlar
- 3 Yürekdin āteşin derdin alıp barsam lahid içre
Ķıyāmet taġġı atķunça küyüp ġūr u kefen yıġlar
- 4 Seni derdiġ bilen yıġlap fiġān u nāleler ħılsam
Kēçip ferzend ü mālının bolup ēl bī-vaṭan yıġlar
- 5 Tapalmay teve-i maķşad öyin cāı érür ħayrān
Çıdalmay cüst ü cüyimġa beyābān-ı ħaran yıġlar
- 6 Seherler Yūsufım dēp āh ursam Pīr-i Kenʿān dik
Fiġānımdın fiġān eylep küyüp beytü'l-ħazan yıġlar
- 7 Hüveydā zār yıġlap yār dēp yüzlense şahrāġa
Boyap lāle közüm ħanıġa gül-gün pīrāhen yıġlar

111

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün faʿlün

- 1 Dilberā köyünġde yürġen ʿāşıkıġ bisyārdur
Kim meniġ dik kēçe kündüz mübtelāy-ı zārdur
- 2 Bir seg-i bīmār yanġlıġ āsitānıġġa yastanıp
Ay yüzünġġa kim meniġ dik intizār u zārdur

- 3 Öltürür hem küydürür ger maqşadıñg bolsa şanem
Her cefā kılsañg nigārim ʿaşıkıñg tayyārdur
- 4 Silkinip öydin çıkıban bir kaya közüñg salıp
Bu gulām-ı zer-ħarīdim demekiñg der-kārdur
- 5 Bir nigāhıñge nigārā cān taşdıkdür seni
Né ermiş bir cān tümen miñg cān sañga étedür
- 6 Her taraf barsam cemāliñg şevkıdin köñglüm ara
Bolsa şahrālar mañga hem ħāne vü bāzārdur
- 7 Kim ki sañga ʿaşıq olmuş ey nigār-ı nāzenīn
Miħnet ü renc ü meşakķat ol kişıga bardur
- 8 Ölüme bērsin ölüm kēlmes Hüveydāga né dēp
Cān bērip körsem yüzün ʿālem né ħoş gül-zārdur

112

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Aymagıl sırrıñgı sen her kimge sırdaş özgedür
Derdi yoķ bī-derdga muñg dēme muñgdaş özgedür
- 2 Hem-reh-i qābil bile yür bir qarışlıķ bolsa yol
Yürmegil nā-cins birle yolda yoldaş özgedür
- 3 Qolda māliñg barıda yār u birāder ħiş köp
Ārī baş yastuķķa yētkende qarındaş özgedür
- 4 Barça yıǵlar āh dēp derdliķ kişidür bilgülik
Dil küyüp közdin tökülgen derdliķ yaş özgedür
- 5 Ey Hüveydā bērme dil her bī-vefānı yār dēp
İkki ʿālem bā-vefā yār-ı kara qaş özgedür

113

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bî-ḥaber bolma ölümün bol hemîşe bâ-ḥaber
Tün ü kün Allāh dēp közdün aḳuz ḥün-i ciger
- 2 Zāyi' ötkerme 'azîz 'ömrünḡni sen bir laḥza'î
Bolmaḡıl gāfil Ḥudādın yıḡlaḡıl şām u seḥer
- 3 Tün ü kün bildinḡ yügürdüḡ nef'i yoḡ işler üçün
Êmdi kél Ḥaḳnı tile dünyā işidin kıl güzer
- 4 Vaḳtinḡ ötmesdin burun kılḡıl Ḥudāḡa bendelik
Çıḳmaḡıl kirgen yolunḡdın kelse başınḡḡa teber
- 5 Yum közünḡni baḳmaḡıl hergiz Ḥudādın özgege
Bir yolay küll-i cihāndın eylegil ḳaç-ı nazār
- 6 Tut yaḳanḡnı tövbe dēp dāim her seḥer bîdār bol
Raḥmetidin bolma nevmîd ḳahrıdın kıl ḥazer
- 7 Tende cānıḡ barıda zînhār Ḥaḳnı kıl taleb
Kim ki dünyānı tiledi 'āḳibet taptı zarar
- 8 Sönmese her kim boyun bir Tenḡrini fermānıḡa
Rüz-ı maḥşer ol kişi bolḡay sezāvār-ı saḳar
- 9 Ey Hüveydā yıḡlamay né dēp yürer sen şādımān
Bolsa aldınḡda seninḡ bisyār yol ḥavf u ḥaḳar

114

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Körünḡ bî-ḫali'imni kélmedin ḥālim sorap dil-dār
Zamānî uyḳudın baḫt-ı zebūnum bolmadı bîdār
- 2 Könḡülni şem'-i enveriḡa bērip ḥayrān bolupdur men
Êlik sungan bilen pest olmaḡay bu günbed-i devvār
- 3 Uşal māh-ı perî-peyker alıpdur 'aḳl u ḥüşümni
Yürür men anınḡ üçün ḥalāyık içre Mecnün-vār

- 4 Cemālinġ vaşın oġudum men-i bī-ġāre-i miskīn
Söyüp cān birle boldum ġāybāne ‘āřkıġnġ ey yār
- 5 Dēdi yārım körey dēseġ cemāl-i bī-zevālimni
Vücūd řahrāsıdın ötgil ger olsaġ ‘āřık-ı devvār
- 6 Bolup ġayrān barıp sordım bu yoldın ötken érlerdin
Alar aydı ötey dēseġ tekebbür eyleme zīnhār
- 7 Tüşüp bařımġa bu sevdā bu Hüveydā şurfe ġayrān men
Vücūd mülkidin ötmeglik ėmes āsān iken düřvār

115

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Seni ‘ıřkıġnġda ey dilber né ġ‘āb u né řarārım bar
Cemālinġ körege şurfe ġeřmān-ı intizārım bar
- 2 ‘Acāyib saġınıpdur men cemālinġ körgeli yārım
ġıyāmeyt kün yaġaġdın dād dēp yıġlap tutarım bar
- 3 Seni derdiġ bilen yıġlap men ey yār-ı dil-ārāmım
Kētey men baş alıp ėmdi né bul yerde turarım bar
- 4 Terek yapraġıġa oġřař yürekimdür meni lertzān
Hemīře yerge āvīzān né yürerge medārım bar
- 5 Meniġ baġrım tola şandur kıızıl gül ġonġesi yaġlıġ
Eger yüz yıl bahār olsun açılmaslık bahārım bar
- 6 Heme aytur Hüveydāġa bu yārınġdın köġgül üzgil
Nefes tendin üzülgünġe řaġan köġgül üzerim bar

116

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Yürer men tün ü kün yıġlap nigārım derdidin men zār
Yüzüm üzre közüm yařıdın eylep Rūd-ı Ceyġün-vār

- 2 Felekni pîç ü tâb eyler bulut dik âteşin āhım
Seherlede opup feryād kılsam yār dp her bār
- 3 N tedbr ü ilac eylep bolur men vaşlınġe vāşıl
açan krgey cemālınġni eyā yārım ġarīb-i zār
- 4 n sensiz dnyāda her kn kzime bir yıldır
ayāt-ı Hızırdu bolsaġ myesser bir dem ey dil-dār
- 5 Cemālınġ hicridin her dem tirikley cān bripdr men
Eyā abiz brrde cān bolalmas sen maġga der-kār
- 6 lm brsn lmġa n un klmes Hveydāga
Ki lgen soġ uşal dem yārım kılıpdur vade-i ddār

117

Mstefln mstefln mstefln faln

- 1 Dnyā-ı ademdin arasam hblar tpdr
Dnyāga nazār eylemegen kpler tpdr
- 2 Her z-nefs almas lm Şerbetin imey
Her kim bu cihān-ı gzerān ire klipedr
- 3 Nvbet ayaġı dik bu lmni heme iti
Her kāse-i nvbet arasam maġga ytipdr
- 4 Bildrmek un zini ol Hlık-i b-n
zmāyiş un dnyāga bizni yubarıpdur
- 5 ail ešeġ ey dost ibādet ıla krgil
Cānınġni beden ire demi mhlet tipdr
- 6 Esbāb-ı taallunı salıp yolga adem kıy
Ferzend  zen  māl kimge vefā tipdr
- 7 Zerrine kıyip aşles  dbānı tşengen
Krgil kim anı hak-ı mezelletde yatıpdur
- 8 Ey dostlarım āibet ādem Őoldur
Kim zini bildi ziġa ulluk tipdr

9 Pişāneme ey dostlar kātib-i kudret
Taḳdīr-i ezeldin bilalmam nē pitipdür

10 Kim kılsa ʿibādet ey Hüveydā ḳulı men dēp
Maḥşerde aṅga vaʿde-i dīdār étipdür

118

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

1 Beyābānlarğa çıksam āh urup cümle giyāh yıǵlar
Fiǵān u nālişimdin taǵlar eylep şadā yıǵlar

2 Şanemni derdi tüşse köñglüm içre berḳ-i raḥşān dik
Küyüp cānım bulut āhım ḳılıp kökde nevā yıǵlar

3 Sen ey nā-dān ṭabīb aytma bu derdimğa devā ḳıl dēp
Devāğa yüz eger ursam körüp derdim devā yıǵlar

4 Bolur derdim meniñg dēp elğa şāyiʿ ança şabır étsem
Ḳılalmay şabr u ṭāḳat şabrıma şubḥ u mesā yıǵlar

5 Hüseyin-i vaḳt érdim meni şehīd etti yezid-i ʿışḳ
Ḳızıl ḳanım körüp ḥālimğa deşt-i kerbelā yıǵlar

6 Kēzip şahrāğa yürsem Leylā dēp mānend-i Mecnūn
Körüp ḥālimni heme cānlar ḳılıp vā-ḥasretā yıǵlar

7 Yürüsem kūh-be-kūh yıǵlap şanemniñg derdini aytıp
Heme ʿālem yaḳa yırtıp semekdin tā semā yıǵlar

8 Mey derd-i neşe salmas sen Hüveydā her neḳük ādem
Eger çendī ki yıǵlar neşesiz bād-ı şabā yıǵlar

119

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ey dilā ḳılma heves bu dünyāda sen dār u ğīr
Kār buldur bendeliḳ ḳıl bol heme éldin faḳīr

- 2 K z yumup a ku a y r birle yek-s n boldılar
Saltanat tahtıdagı men men d gen Ő h u em r
- 3 Maĥz boldılar kıy met z mini eylep sitem
K n a sevd  etti cih ndın y p alar m l-ı fak r
- 4 M l u p l ferzend   zen d p bolma H kdın b -haber
Ta la c n n ga ara kirmes alar ey Ő b u p r
- 5 Kelhemec dik t n   k n  ft n u ĥiz n y g r p
Yıĥk n n  teşlep k tip bolĥay mek n n  taht-ı y r
- 6 Ey bir der k r-ı d ny dın sa ga yoĥtur vef 
Ta la maĥŐerde bolur kılĥan nam z n  dest-g r
- 7 Tuĥ k tersen  b k bolup am   ler bolsan  n  s d
Bar a iş evl sıdur t at kılup bolmaĥ fak r
- 8 Ey H veyd  k r-ı d ny dın sa ga yoĥtur vef 
 Aĥil  rsen  d ny nı teşlep H d  yoluĥa kir

120

F il t n f il t n f il t n f il t n

- 1 H k-ı bolmıŐ men ayag n  astıda ey serv-i n z
 sit n ne yastanıp ey H srev-i Ş r n-nev z
- 2 Bir k ya baĥsan  n  bolĥay  Őıĥ-ı z r n  sarı
Ey sen n  dik n zen n n n   Őkıda c n b rsem az
- 3 Perde alg l ay y z n din kaş miĥr bın k r p
K ble-i ĥ sn n  sarı her dem baĥıp eyley nam z
- 4 Yanmaĥıl big ne yan lıĥ  Őin dur men sa ga
Perdeni alg l y z n din men-i ĥar b ga kılma nam z
- 5 Ey per  r z-ı eleste  Őıĥ sa ga bolmap mudım
Sen n  uk munda H veyd dın k lur sen iĥtir z

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün fe'ülen

- 1 Şikeste könġlüm érür yār mübtelāsı henüz
Ölerçe eyledi her dem anı belāsı henüz
- 2 Yétip ġamınıñ sipāhı şehīd kıldı meni
Demimġa nāle kıtur deşt-i Kerbelā henüz
- 3 Cihāndın ötgeli Mecnūn hezār sāl oldı
Enver mezārıdın anı héd-i cefāsı anı henüz
- 4 Tüşüpdür başıma derdi émes devāsı bölek
Cemālidin anı ġayr olmaġay devāsız henüz
- 5 Hüveydā ölse bolup ġür içinde miñg yıl ġāk
Sañġa kılarıdın arılmas anı cefāsı henüz

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īl

- 1 Eyā ey şāmıma şem^c-i şeb-efrüz
Seni ıřkıñġda kıldım cān u dil süz
- 2 Yürüpdür men seni dép télbeler dik
Yaman yaġşıġe hem külgü hem bolup süz
- 3 Ĥalāyıklar ara şermendeler dik
Bolup élge baġarġa mende yoġ yüz
- 4 Meni körgeç küler her kıaysı mevcüd
Melāmetler kılıban kéçe kündüz
- 5 Belālarġa düçār oldum seni dép
Eyā ey dilber-i şīrīn kıara köz
- 6 Seni ıřkıñġ meniñg könġlümde bolsa
Ĥamım yoġ küll-i  alem kılsalar söz
- 7 Bolur körsem tecelli-i cemālinġ
Mañġa her kün bahār u  īd ü nev-rüz

- 8 Felekni küydür himmetli ʿāşık
Seherlerde urup āh-ı ciger-süz
- 9 Hüveydā her kişini dost tutay dēr
Anıñg bî-himmetidin yat bolur öz

123

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Ayağı naqşığa sürtüp yüzüm būs u kinār eylep
Ġubār-ı rāhıdın kıldım közümğa tütüyā yalguz
- 2 Meni ahvāl-i derdimdin basıp elbette ayğay sen
Şanemniñg aldığa barsañg eyā bād-ı şabā yalguz
- 3 Yatıpdur göşede yār yār dēp bir ġarīb-i zār
Başın yerge urup yığlar dēgil eylep nevā yalguz
- 4 Şikeste muztarib ahvāl-i derdimdin beyān ētgil
Anı köñglüğe şāyed rahmını salgay Hudā yalguz
- 5 Seni hüsn-i kemāliñgğa Hüveydā-ı ġarīb-i miskīn
Kılur dēgil seherlerde açıp eylegin duʿā yalguz

124

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Hudāniñg zıkrini ger bende bolsañg qoymağıl hergiz
Tiriksen tā ki ölgünçe tiliñgdin salmağıl hergiz
- 2 Tiriklik köp ēmes bir köz yumup açkunça sāʿatdür
Namāz u rüzeni bir dem tiriksen qoymağıl hergiz
- 3 Yürüp yalğan u çin aytıp yığıpdur baʿzılar köp māl
Alar nē ēlti dünyādın sen andağ bolmağıl hergiz
- 4 Dēme ferzend ü zen yoqtur alardın sañğa hiç sūd
Bil öz cāniñgıni qadrini yolunğdın qalmağıl hergiz

- 5 Hüdādın qorqar érseñg mü'mininiñg mālını zīnhār
Qılıp qaşd-ı hıyānet igneni almağıl hergiz
- 6 Bu nefsiñg ra'yıge barsañg salur seni otqa
Alıp əaksin anı qılğıl degenin qılmağıl hergiz
- 7 Riyāzet birle bend eylep urup taqvā tayağını
Başın udda qılurğa ey Hüveydā qoymağıl hergiz

125

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Tün aqşam kélmedi külbemğa nigār-ı mihribān yalğuz
Alıp bürqa' cemālidin yüzün qıldı əayān yalğuz
- 2 Külüp āheste āheste kélip uyqudın uyğatdı
Seher boldı yatar sen mü dedi şīrīn-zebān yalğuz
- 3 Qolumdın uşlaban aydı nə hālīñg kéçti yaz u kuz
Küyüp hier otıda bolğan eyā ey nā-tüvān yalğuz
- 4 Özümdin bardım ol sāt yürekde qalmadı hālet
Qılalmadım aña aḥvāl-i derdimdin beyān yalğuz
- 5 Yanımda olturu çendān teraḥḥum birle söz qattı
Béralmadım cevāb aña ki lāl oldı zebān yalğuz
- 6 kélip hālīmğa köz açtım qolumğa kāse-i mey bérđi
Mey iç dep ol perī ketti bolup yolğa revān yalğuz
- 7 Hüveydā-ı garībin ol perī şīrīn sözi birlen
Yürekīğa salıp ot öterdi cān u cihān yalğuz

126

Fā'ılātün fā'ılātün fā'ılātün fā'ılün

- 1 Tā ezeldin men ebed boldum giriftārīñg henüz
Ḥalk-ı əalem içre boldım ışkıdın men belki söz

- 2 Şümlüğüm mu bilseñgizler yā meniñg bī-ṭālī'im
Bolmadı mañga müyesser dilber-i ehl-i rumūz
- 3 Ey seniñg ʿıŝkıñg niğārā kıldı ḥālīmni ḥarāb
Vah neçük ḥasret tüŝti ŝeb ü hem gāh rūz
- 4 Neçe künler ʿıŝk derdidin kılıp vā-ḥasretā
Rüzıgārımdın kēçip urdum beyābānlarğa yüz
- 5 Bī-rahām kıttıg köñgöl bolsa neṭey mañga naŝīb
Yārniñg bī-mihridin boldı naŝībim tağ u toz
- 6 Hīç kayan barurnı bilmem kök uzak kıttıg zemīn
Küll-i ʿālemdin savuttı dilni dünyā-ı ʿucūz
- 7 Renc ü ʿıŝyān u tamuğ cennet devāsı cām-ı mey
Bādedin perhīz éterler zühed ehli bilmes rumūz
- 8 Dilberā deme Hüveydānı mañga bī-iṭimād
Bolmadı derdiñg cüdā dildin bahār u yaz u kuz

127

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Hüdāniñg ʿaŝıķı kılları köñgülide elem bolmas
Cemāl-i Allāhdın özge alarda hīç ğam bolmas
- 2 Resül aydı bu dünyā seccen-i mü'min cennet-i kāfir
Anıñg üçün belā mü'min kılıdın zerre kem bolmas
- 3 Çıķıp minberğa bir kün ümmeti dep yığladı Aḥmed
Ol er dik ikki ʿālem ümmetiğa bā-kerem bolmas
- 4 Dedi āḥir zamān bolsa bolur ümmetlerim kıoy dik
Dēben yığladılar vāy ümmetim dik pür-sitem bolmas
- 5 Bolurlar aç böri yañlıg alarnıñg bek mollası
Ki endek söz étseñg alardın bir direm bolmas
- 6 Meniñg kıoy dik faķır ümmetlerim derrendeler içre
Neçük kılgay tiriklik ol zamān dik pür-sitem bolmas

- 7 Çü ol tã be-âhırğa ğam-ı ümmet üçün yığlap
Cihândın öttiiler nã-merd ümmetlerde ğam bolmas
- 8 Resûlullâh hadîşini Hüveydã sözledi yığlap
Alarnıñ sözleri tã şubh-ı maşşerğa ‘adem bolmas

128

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Hudânıñ yâdıda bolgan kişiniñ kâhişi bolmas
Anıñ fikri Hudâdur özge birle hiç işi bolmas
- 2 Tapalganda yegey bir parça nãn hün-i ciğer birle
Hudânıñ qahrıdın qorkup hem özge yemişi bolmas
- 3 Köngül bâğığa su bergey muhabbet cüy-bârıdın
Êrür bâğ-ı dili dâim bahâr hergiz kışı bolmas
- 4 Faqırlıq ihtiyâr eylp kılıp ked yemîn ol êr
Yegey bir parça nãnnıñ tama‘ birlen işi bolmas
- 5 Körünür el köziğa kem-bağal ol baylar mâlı
Tapıp genc-i muhabbet dünyâlıqdın nãlişi bolmas
- 6 Eger her künde yüz qamçın yeşe başığa zâlimdin
Tilide zıkr-i Haq könglide zerre kâhişi bolmas
- 7 Hudâdın qorkmağan beyhüda sözğa rağbatı bisyâr
Hüveydã dik bu öz ‘aşrı ara ‘aşî kişi bolmas

129

Fâ‘iläütü fâ‘ilätün fâ‘ilätün fâ‘ilün

- 1 Her sözüñ bolsa baqıp sözlep dilâ bâ her nefes
Eylegil perhîz kim aldınğda bolsa hâr u has
- 2 Hâne hâlî öy meniñ dik her qayı sözleme
Bolmağan revzen ara dîvârı kèynide kes

- 3 Vah nè hoş devlet  r r  uzlet-nişin h m şluk
Bolmadı mu s zlegendin t t  der-bend-i kafes
- 4 şişe-i p r-mey  zre  v z b rmes t kse taş
Mağzı yok b -mağz   n b rdi şad -h -ı ceres
- 5 Z yi  etme yaşı s zni fehmi yok b -fehmg 
N  bilir ş r   řekerniĝ lezzetini seg-meges
- 6 Her kişi bolsa k rekd r  z maķ m u h ddide
H r bile t nĝ bolmağay her  end l ğardur feres
- 7   kil ehliĝa işaret uşbu s z n -d nĝa zarb
Bolsa  aklınĝ ey H veyd  uşbu s zd r saĝa bes

130

M stef il n m stef il n m stef il n m stef il

- 1 Y rın y ziĝa hi  kişi baķıp karayalmas
K zi kamaşıp y zini hergiz k reyalmas
- 2 Ot dik tutaşıp şu le-i h sni bu cih nĝa
Taftıĝa anıĝ belki semender  ıdayalmasa
- 3 Y zini k r p boldı hi cil ay bile k n
H sni m lketide Y suf anıĝ dik bolayalmas
- 4 Nergisleri  h -ye H ten dik    rem de
K ş  gmesiĝa yay m ş beh bolayalmas
- 5 Mundaķ şanem dilber-i meh-veřĝa H veyd 
K nĝlini b rip  mdi otıĝa  ıdayalmas

131

F  il t n f  il t n f  il t n f  il n

- 1 B -vef  y rĝa k nĝ l b rĝen kişi  dem  mes
Mişnet-i cevr   cef  andın zam n  kem  mes

- 2 Dāimā renc ü meşakḳat ol kişini başıda
Barça bolğay şād u ḥandān ol kişī bī-ğam ėmes
- 3 Til uçıda ḳāl bėrip aytur saḅga dil-dār men
Zerre ġam kėlse başıḅğga laḥzaī hem-dem ėmes
- 4 Rāz-ı dilni aytmagıl her kimni sen maḥrem bilip
Bolmasa ehl-i muḥabbet derdiḅge maḥrem ėmes
- 5 Ey Hüveydā bī-vefā yār dėp bėrme köḅgöl
‘Āḳil ėrsenḅ sen eger uşbu naşihat kem ėmes

132

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Yaḥşınıḅ ayaḅınıḅ astıda ölsenḅ ‘ār ėmes
Tütüyā-ye tēc-ı ser ḳılsun yaman der-kār ėmes
- 2 Ölgüçe yaḥşı bilen olturgıl u bol hem-nefes
Yaḥşıdın ey dostlar hergiz köḅgöl āzār ėmes
- 3 Yaḥaşı bolmaydur yaman her çend naşihat eylesenḅ
Yaḥşıga pend ü naşihat eylemk der-kār ėmes
- 4 Ḥayf-ı sözdür bolmaḅıl tēḅ sen yamaḅga zīnhār
Sözleme hergiz yamaḅga lāyıḳ-ı güftār ėmes
- 5 Ehl-i derd dėp derdni hergiz yamaḅga aytmagıl
Ehl-i derd bilme yamannı çün ki bī-aḅyār ėmes
- 6 Nā-münāsib birle yā Rab ḳınama hīç bendeni
Ey Ḥudāyā hīç iş mundaḅ yaman düşvār ėmes
- 7 Sen boyun söḅgil Hüveydā Tenḅriniḅ taḳdīriḅga
Gölni körgil ‘ibret alḅıl hīç gül bī-ḥār ėmes

133

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün

- 1 İhtişâmlı derdime defter kılıp haṭge pitip bolmas
Anıñg esrârını bî-fehmlerge şerh étip bolmas
- 2 Cüdâlık ḥanceri birle yürekim çāk çāk oldı
Yürek zaḥmın açıp bî-derdlerğa körsetip bolmas
- 3 Felekniñg aḥterin kılsa bolur dërler ḥesâbını
Yürekim zaḥmınıñg hergiz ḥesâbını bilip bolmas
- 4 Elem tartıp yürek küymey kara közdin tükülmes yaş
Ḳazannıñg astığa ot yaḳmaḡunça ḳaynatıp bolmas
- 5 Hüveydâ gevher-i eşkim bî-meşakḳat bolmaḡay ḥâşıl
Meşakḳat tartmaḡunça yâr vaşlığa yétip bolmas

134

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Hîç kişi men dik seniñg ıışkıñg bilen ḥayrân emes
Teşne-leb vaşlıñg soraḡlap yolda ser-gerdân emes
- 2 Sendin özgeni dêmes men ay şanem tâ ölgüçe
Sen inan vallâhi billâh bu sözüm yalḡan emes
- 3 Ey seni vâhidliḡiñgğa kim ki ikrâr olmasa
Men anı kâfir bilürmen lâyıḳ-ı İmân emes
- 4 Kim seniñg dik nâzenîniñg ıışkı birle tâ seḥer
Kör bolsun ol kişiniñg dîdesi giryân emes
- 5 Ol kişide bolmasa âh-ı seḥer süz u güdâz
Lâf-ı ıaşıklıḳ nédür baḡrı anıñg biryân emes
- 6 Ey Hüveydâ körmegey sen ol gül-i bî-ḥârını
Ġonçe dik tâ ki yürekiñg zerd-âb birle ḳan emes

135

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Her kişi ırışk yolıda dāim seher bīdār ēmes
Bārgāh-ı kibriyāğa ol kişi der-kār ēmes³⁰
- 2 Tēkmegey her kimseğa bŷy-i muḥabbetdin nesīmi
Yürgenide gonçe yaŋlıđ deste deste ḥār ēmes
- 3 Her kōŋŷilde derd yoğtur her tikende tāze gül
Her ḳayan köptür keyik ol āhŷ-ye Tatar ēmes
- 4 Kim ki sındurđan ērür nāmŷsnıŋ dendānını
Kir ḳapan ēgniğa kiye ḥalk iĉinde ır ēmes
- 5 Bāde-i feyż-i seherdin tapmađaydur bir niřān
Ol kişi bīdār olup meřđŷl-ı istifđār ēmes
- 6 Ḥāceniŋ aldıda bolmas ḳulnıŋ iĉbāli bŷlend
Kēĉe kŷndŷz cān u dilde ḥizmetide bar ēmes
- 7 Kōrgŷsi ol kim tecelli-i cemāli yārniŋ
řayḳal-ı ırışkı bilen āyīnesi zŷngār ēmes
- 8 Ey Hŷveydā yārniŋ ḳaydın tapar sen vaşlını
ırĀḳl u hŷřuŋ bir zamānī ğayrdın bī-zār ēmes

136

Mefā'ılŷn mefā'ılŷn mefā'ılŷn mefā'ılŷn

- 1 Seniŋ derdiŋni ey dilber bitip aytıp ada bolmas
Eger bir zerresin ḳılsam beyān dŷnyāğa cā bolmas
- 2 Bu ḳoyđan dāđ u derdiŋ kōŋglŷm iĉre ey cefā-pişe
Ölŷp kētsem laḥidde ŷstŷḥānımdın cŷdā bolmas
- 3 Tapıp bir derd-mendi yētip aytıp yığlasam derdi
Ḳıyāmet taŋđı atḳunĉa yŷrekimdin cŷdā bolmas
- 4 Eyā dilber cihān ḥalkı ara efsānedŷr Mecnŷn
Saŋğa men dik zamāne ḥalkıdın Mecnŷn gedā bolmas

³⁰ Vezne uymamaktadır.

- 5 Bosğaŋda koyup başım tün ü kün yastanıp yatıp
Fiğān u nāleler kılsam eşkiŋdin şadā bolmas
- 6 Köyüŋni itleri köpdür veli ey yār-ı zulm-endiş
Kara toprak hemān bolup meniŋ dik zīr-i pā bolmas
- 7 Hüveydāğa müyesser bolsa cennet hūr u ğılmānı
Ki tā körmey cemāliŋni aŋga hergiz rızā bolmas

137

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Beşerdür yā perī yā hūr u ğılmānın bilip bolmas
Ērür tırfe nezāketlik köŋül andın üzüp bolmas
- 2 Köŋülni bir perī-veşka bērip hayrān bolup qaldım
İrem bāğı yırağ tüşti nētey anda barıp bolmas
- 3 Yüzi şem'-i münevverdür köŋül aŋga pervāne
Çerāğān dik yüzün körgeç karāŋuda turup bolmas
- 4 İçim kayğū bilen toldı köŋül teskīni bolğay dēp
Nētey bī-derdlerni aldıda feryād urup bolmas
- 5 Eger sen 'aşığ ērsenğ ey Hüveydā yatmağıl ğāfil
Meşakqatsız bu ğaflet uyqusıdın uyğanıp bolmas

138

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ey dilā bu dünyāda köp kılmagıl hāy u heves
Bu ölüm zālīm yürür bolup saŋga tün kün 'ases
- 2 Zikri birle bol hemīşe fikri birle yür müdām
Ölmegünçe kalmağay bu dünyāda her zī-nefs
- 3 Tiz ü tünd sevdā kılıp tayār eylep zād-ı rāhı
İntizār-ı rāh bol kārīvān ēli kaqmay ceres

- 4 Bu ölüm kelmey turup kılığıl Hudāğa bendelik
Bir tikilgenden këyin qoymas seni ol piş ü pes
- 5 Püşt-i pā urmay cihānning mülkini Edhem-şifat
Tapmağay sen vaşlını yastanmağunça hār u has
- 6 Āl u mülk ü rüzgārning kilīdin āzād bol
Ey Hüveydā tūti dik bolma giriftār-ı kafes

139

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ay yüzüningniñ nūrığa şem-i şeb-istān oşşamas
Közleriñningniñ şūhığa merrih çolpan oşşamas
- 2 Silkinip bir bir basıp kirseng gülistānlar ara
Qāmetiñningniñ nahlığa serv-i hūrāmān oşşamas
- 3 Ger tebessüm eyleseng gülşendeki güller ara
Lebleriñningniñ rengığa gül-berg-i rummān oşşamas
- 4 Kāküliñningniñ boyığa şermendedür müşk-i Çin
Tişleriñğğa gevher-i Deryā-yı Ummān oşşamas
- 5 Bul Hüveydāğa baqıp bir bir tekellüm eyleseng
Nerm ü şirīn söziñge tūti-i hoş-ğ'ān oşşamas

140

Mef'ülün mef'ülün fā'ilün

- 1 Köngül sevdā-ı ışkıñğdın pür-āteş
Ki cānım urtanıp könglüm tola gāş
- 2 Nè eyley nè kılay çārem nè ertir
Seniñ hicriñg bile könglüm müşevveş
- 3 Bolur vaşlıñgı aytıp yığlasam men
Közümniñg qanıdın yüzüm münakkaş

4 Bolupdur ba'zılargā ʿādet ü resm
Alarnıñ fikridür hem riş ü hem feş

5 Hüveydā sen uşal dünyā élidin
Nālinmağıl alar nā-dān a'maş

141

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Küydi ıŝkıñğ otıdın cismim yürek bağrım tutaş
Regdeki qanım qurup hem qalması közimde yāş

2 Yürekim boldı cerāhat hāne-i zenbūr dik
Merhemī kılsañğ ne bolğay ey meh qayırılma qaş

3 Tığ-i ıŝkıñğ bir sarı tır-i melāmet bir sarı
Cān qutulmas bu ikisidin egerçi bolsa taş

4 Raqm kılgıl men-i ğarīb-i bī-çāreni aqvāliğa
Tā be-key zālim bolur sen ey şanem bolğıl yavaş

5 Tırfe-i cellād-ı perī-veş raqmı yoq kattıq köñgöl
Körmedim ʿālemde sen dik nāzenin bağrı taş

6 Bir nazār kılsañğ ne bolğay men-i ğarīb-i bī-çāreğa
Āsītānıñğğa uradur men barıp her kēçe baş

7 Tuħfe elt āh-ı seher yār aldığa barma quruğ
Ey Hüveydā bir meşeldür taşnı nerm eyler aş

142

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün fe'ülen

1 Qara közüñğ qaralaş ne belā be-heybet emiş
Qaraqçı dik maralaş bil ʿaynı devlet emiş

2 Körüp çü zülf-i haqqıñğnı Ĥotendeki āhū
Yemey çü sünbül otını henüz hiclet etmiş

3 Közüñğ qaralıqınıñğ reşkini kılıp lāle
Anıñğki bağrı qaradur ki dāğ-ı ĥasret etmiş

- 4 Tişîñg êrür dür-i şeh-vâr lebleriñg gonçe
Sözünñgning tatlıgı gūyā ki şîr ü şerbet êmiş
- 5 Nihāl-i cennet içinde kadınñi bî-bedelin
Kürüp firişte-i rizvān henüz hiclet êmiş
- 6 Yürüşîñg āb-ı revān u tebessümiñg gonçe
Yanıp yanıp qaralaşîñg ğazāl-ı vahşet êmiş
- 7 Körüp seni bu şıfatda Hüveydā-ı miskîn
Nêçük ölmesün ‘aşîk tamāmı lezzet êmiş

143

Fā'ilün fā'ilün fā'ilün fā'ilün

- 1 Zamānī cān-ı ‘aziziñg ten içre mühlet êmiş
Hudānîñg zikrini kılgıl ki dem ganîmet êmiş
- 2 Sınār hāqkıda yiberdi ciħanğa bendesini
Yibermegey anı mundın ğaraz ‘ibādet êmiş
- 3 Ayağım astıda dēp murçağa zulm étme
Haşırda zālīm eliĝa ‘azāb u külfet êmiş
- 4 Hudānîñg zikrini kılgıl şebāne rüz müdām
Hemîşe yādıda bolsañg çi hoş hālāvet êmiş
- 5 Ölümni hāq biledür sen kanı ki inşāfîñg
Qarib günāh u fücürîñg yine ziyādet êmiş
- 6 Sağal u saçîñg aqını nişān-ı merg bilip
Tutup yaqanñı dēben yıĝlagıl ki ‘ibret êmiş
- 7 Hudānîñg zikrini kılgıl teniñni kuvvetide
İşanĝıl bu ‘ömürĝa zamānı fırsat êmiş
- 8 Nê sūd êrür ki sañĝa miñg yıl ‘ömür sürsenĝ
Baradurur yeriñg ey Hüveydā bu hāk-ı zillet êmiş

144

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īl

- 1 Dilā tā key yürür sen ğaflet āġuş
Kêl êmdi kıl muĥabbet cāmıdın nüş
- 2 Ĥalāyık közüġa rüsvā-ı 'ālem
Körünüp yür gedā-ı ĥāne-ber-düş
- 3 Körünüp yürmeġil köp ĥalk u êlġa
Kêter ġadrıng özüngni eyle rü-püş
- 4 İçip vaĥdet şarābıdın kişiġa
Yürüġil sözlemey bā-hüş u bī-hüş
- 5 Nê ĥoş devlet êrür 'uzlet-nişinlik
Uluġlarınġ sözini eylesenġ ġüş
- 6 Nê esrārıng ise könglünġde tutġıl
Çünānçi urmaġay yêtilse mey cüş
- 7 Açılmasdur ġül-i şab'ıng Hüveydā
Özüngni kılmasanġ çün ġonçe ĥāmüş

145

Fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün

- 1 Sāġiyā ġılsaġ kerem men ĥastaġa bir cām-ı ĥaş
Şol zamān bolġumdurur endüh-i devrāndın ĥalās
- 2 Rabbī erini aytıban şür-ı muĥabbet taġıda
Men uşal Mūsā kibi aldıngda tapġum iĥtişaş
- 3 Erini dep aydı çün Mūsā len-terānī dedi yār
Nāz êter ma'süşġ u 'āşık bir biriġa bolsa ĥaş
- 4 Bāķī yüzni fāni köz birlen körelmes sen dedi
Vah ġaçan bolġumdurur bu çeşm-i fānīdin ĥalās
- 5 Küşte-i nāzı bolupdur bul Hüveydā-ı ġarīb
Rüz-ı maĥşerde barıp alġusıdır kimdin ġışaş

146

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Yüzünġ şem'in yaqıp cānā kirip kēlsenġ mañġa bī-hāş
Başınġdın örgülür érdim urup pervāne dik raqqāş
- 2 Kerem kılsañġ mey-i la'linġ men-i maħmuraga cānā
Bozulmas bir ser-ī mū körer étgen bilen eşhāş
- 3 Şehīd-i ħancer-i nāzınġ men ey yār-ı cefā-pişe
Köyünġni itleriġa tu'ma kıl baġrımni ħāşü'l-ħāş
- 4 Ümīd eylep eyā dilber çumup men baħr-ı ırşkınġġa
Yétürsenġ né bolur maqqşad-ı dürin ékimġa ħün-ı ħavāş
- 5 Seħerlerde du'ā eylep seni ħüsn ü kemālinġni
Ĥaqqıda kól açıp cānā oħur men süre-i ihlās

147

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Barsa ey bād-ı şabā ħālimni kıl yārımġa 'arz
Men ġarīb-i ħastadın yār-ı cefā-kārimġa 'arz
- 2 Kēçe vü kündüz érür men teşne-i āb-ı ħayāt
Ĥızır dik mey-gün lebi ile şükür barımġa 'arz
- 3 Köz uçı birle baqıp her göşede qanım tüküp
Ĥamzesi cellād yanġlıġ közi ħün-ħ'ārımġa 'arz
- 4 Bir küyüp ölsem qutulsam kāşki pervāne dik
Künde yüz küydürgüçi kıl şem'-i ruhsārımġa 'arz
- 5 Köyide miskīn Hüveydānı firāvān yıġlatıp
Ĥiç ħālim sormagan kılġıl cefā-kārimġa 'arz

148

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ol ʿademni mülkidin dünyāğa kelmekdin ğaraż
Teñgriniñg zikri kılmak bende bolmakdın ğaraż
- 2 Tün ü kün bildiñg yügür nefʿi yoķ işler üçün
Hāşılī peydā kerek bilmek yügürmekdin ğaraż
- 3 Zikri birle vü köñgöl mirʿatıdın zengārı
Tālʿat-ı cānāneğa baķ şāf bolmakdın ğaraż
- 4 Hānımān ber-bād bër kıoysañg kıadem ʿışk yoluğa
Mā-sivā-ı şırfdur bu cāndın ötmekdin ğaraż
- 5 Ol Naşuḥā dik okup túbü ilāllāh āyetin
Yanğanıñgdın kıayta yanma bende bolmaķdın ğaraż
- 6 ʿAhd u peymāniñgni bozma başıñge kelse kıılıç
Yanmamaķdur ey Hüveydā tövbe kılmakdın ğaraż

149

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Ḥayfi ʿömrüm fāni dünyā dep ada kıldım ğalaṭ
Bilmedin gevherni kıadrin kem-bahā kıldım ğalaṭ
- 2 Puḥte vü ḥām her né mevcūd dünyāniñg dāmı érür
Mürğ-i rūḥımnı men añğa mübtelā kıldım ğalaṭ
- 3 Köp yemek köp uḥlamak köp sözlemeklikğa müdām
Ḥü kıldım cān-ı ʿazīzimğa cefā kıldım ğalaṭ
- 4 Kıız ü ğıybet hem kıazaf ğammāz u nammāmı bile
Ḥayr u tāʿatnı bozup hiç ü hibe kıldım ğalaṭ
- 5 Sürme-i zevķ-i muḥabbetdin közüğa çekmeyin
Seng-i ğafletni közümğa tütüyā kıldım ğalaṭ
- 6 Kēçeler bīdārлық birle yüzüm kılmay sarığ
Cān çekip dünyāğa rengim kehrübā kıldım ğalaṭ
- 7 Yürmişim deryā levide érdi ḥayra yol ʿaceb
Bāğ ara yüz miñg hevesde öy binā kıldım ğalaṭ

- 8 Hayr u ihsān t̄ac̄at̄ı eylep H̄ak rızāsın tapmadım
H̄aşıl eylep maqşadım nefsim rızā kıldım ğalať
- 9 H̄asretā h̄alim n̄eçük bolġay kıyāmet deştide
İkki künlük ʿömür üçün b̄ı-had h̄aťa kıldım ğalať
- 10 Yağşı dep qoyma Hüveydāġa birāder iʿtimād
Él ara nefsim üçün şuratda nümā kıldım ğalať

150

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 H̄üb yaraşur muşhaf-ı ruhsār üze bul h̄āl ü h̄ať
H̄acet érmesdür aňġa iʿrāb ile qoymaq noqat
- 2 Ey şanem rüz-ı ezel derdiňġ maňġa boldı nāşib
K̄atib-i kudret h̄aťı-ı taqdirni bitmes ğalať
- 3 Eylediňġ bir cilve vü aldıňġ qarār u şabr u h̄uş
Güňġ olup sözler sözümni lāl boldum men saqat
- 4 Qoymaġıl dil levh̄ide bir zerre-ı aġyārdın
Bolsa artuq noqtası tecennüs bolġay harf-ı h̄ať
- 5 Ey Hüveydā aymaġıl her kimġa sen esrār-ı ʿışq
Fāş kılmaklıġ émes esrārni bu yolda şart

151

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Qılıp men ey niġarım mihr-i yādıňġni be-cān maḥfūz
Könġül mülkide dāim saqlaban ʿışkıňġ nihān maḥfūz
- 2 Qadem qoysaňġ eger bu dem ġaribiňġni mekānıġa
ġubār-ı maqāmıňġ közümde bolsun sürme-sān maḥfūz
- 3 Seniňġ şerḥ-i ġamıňġ ey pür-cefā defterġa sıġmaydur
Tutup men şafḥa şafḥa levḥ-i dilde dāstān maḥfūz

- 4 Êrür mahrûm ʿâşıklar temâşâ-ı cemâlinîngdin
Nikâb astıdadur ruhsâr u laʿl-i dürfişân mahfûz
- 5 Seniñg sûz-ı firâkıñg kâbil-i tahrîr êmes bes kim
Yazarda küygüsi qalmay bâri şerh ü beyân mahfûz
- 6 Közüñgni fitnessidin bir kişi mahfuz qalmaydur
Nigâhıñg tîridin mendin yine qalmay nişân mahfûz
- 7 Hüveydâ şerh-i ʿışkıñg eyledim köz yaşıdın cânâ
Bitip mektûblar evrâk ara bir bir beyân mahfûz

152

Fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün faʿal

- 1 Hây-ı kayyumâ nikûlık birle kıl cânımnı hifz
Eyle şeytân şerridin ey dost imânımnı hifz
- 2 Gûr içiğa qoysalar kılsa suʿâl-i Mûnkir Nekir
Eylegil ol dem tilimde nâm-ı sübhâniñgni hifz
- 3 Sorsalar peygamberiñg kim dîn ü İslâmıñg nêdür
Kıldur ol dem yâ İlahâ dîn ü imânımnı hifz
- 4 Sorsalar qayıp melâ'ik kim kitâbıñg qaysıdur
Kıl dilimde yâ Kerimâ anda Qurânımnı hifz
- 5 Nefs-i bed birle hevâniñg êlkide boldum esîr
Kıldım bir dem huzûr dilde Fürkânımnı hifz
- 6 ʿArş sâkıda Muhammed kürside hayrî'l-beşer
Kıl köñgül içre Hâbib-i hâş Yezdânımnı hifz
- 7 Gerçi tüşmiş men dâlelet çâh-ı içre bes êrür
Eyledim dâmân-ı şerʿ pâk dâmânımnı hifz
- 8 Râh-ı ʿışkıda Hüveydâ hasta boldum cây-ı bar
Ger dese eyle kolını yolda qalğanımnı hifz

153

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Tüşgeli ıŝkıñg seniñg kıldım heme birle nizāc
Bir yolay kıldım cihänniñg mülk ü mälidın vidāc
- 2 Yürüdüm vaŝlıñg soraglap pā-bürehne küh-be-küh
Dost dé tün ü kün uruban dem-be-dem raqş u semā
- 3 ıŝkı meydānı ara baş oynagay ıaŝıqlarıñg
Yanmayın tır-i belādın şır-i merdān-ı ŝecāc
- 4 Pertev-i ŝemc-i cemāliñgni köñgülniñg öyiğa
Rüşen oldı tüŝkec oq bir zerri-ı andın ŝecāc
- 5 şayd éterğa mähı-ye cānımnı ten deryāsıdın
Algalı zülf-i hamıdın ol şanem kıldı kamāc
- 6 Hasta dil miskın Hüveydānı bu kün öltürğeli
Raħm kıl kim mañga kılmış leşker-i ğam ictimāc

154

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Eyledin ıŝkıñg ara ey ŝüh-ı efgān özge nevç
Eylegen dik el ara Mecnün-ı hayrān özge nevç
- 2 Gül yüzüñgni ğonçe ağızıñgı köñglüm kuşı
Eylemes pervā-ı gül-zār u gülistān özge nevç
- 3 ŝemc-i ruhsārniñg kaçan kim yār u turkuz manzarın
İstemes köz merdümi ŝemc-i şeb-istān özge nevç
- 4 Bāğ ara ŝimŝād-ı kaddiñg kördi oħŝar bāğıbān
Kılamadı perverde-i serv-i hıramān özge nevç
- 5 Atalanıp çıkdıñg hıram eylep bu meydān içre genc
Eyledi ışk ehli başın güy-i çevgān özge nevç
- 6 Bu Hüveydā yazdı haqq-ı ıarızıñg tavŝifini
Kıldı bu şırın-adā meŝhür-ı devrān özge nevç

155

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ey şanem vaşlınġnı izlep der-be-der saldım sorag
Barça aydı ol sañğa cāndın yaqındur sen yırağ
- 2 Vāle vü hayrān bolup sözler sözümnı bilmeyin
Tapmadım qayda barıp kimdin sorarımđın bıraq
- 3 Kim ki aytıp kim ki yığladı dād dep ıışqı derdini
Yürekimdin qatre qatre yār yār dep sezdi dāğ
- 4 Tapmadım baħr ile ber izlep seni arz u semā
Qalmadı men yürmeġen yer ü tağ u toz hem bāğ u rāğ
- 5 Ey firāķinġ otıġa kömekke tábım qalmadı
Hāl-i dilni kimge dep kimdin seni eyley sorag
- 6 İstedim cān şehrini andın sorap tapdım izinġ
Aydılar yārınġ yaqın ammā anı yolu yırağ
- 7 Uşbu hasret birle ölse Hüveydā-ı ġarīb
Qalgusı köñġlide ermān lāle dik baġrıda dāğ

156

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Dostlar maṭlab yaqındur līk anınġ yolu uzağ
Himmat atın minmegünçe yétmegey her kim be bāğ
- 2 Bir qarış hem bolsa yol qoyma qadem bī rāh-ı-ber
Uçramay qalmas belāğa her kişi yürse seyyağ
- 3 Sen qılavuz dik qarap yürgil yemin ü hem yasār
Bul ḥaṭarlıq yolda sen zīnhār bol öziñge sağ
- 4 Ger qarāñguda qadem koysañġ yıķılġunġ çāhğa
Ey birāder al qoluñġğa ıilm-i zāhirdin çerāğ
- 5 Bī-ıaşā yürme tayar yerġe tayıp yanınġ sınar
Yemegil şeyṭān-ı mel'ündın ayaġınġğa tayağ

- 6 Yol yırak menzil uzak köptür arakıdın maıf
Ubu yolda yürmegil b-azuk hem b-yara
- 7 Köp azım turfe atarlıkdur seni kirgen yolu
Vehm ü avfı ubu yolnı tlbeleri kıldı sa
- 8 Blbl-i uride yanlı nle v feryd kıll
Ey Hveyd kıllmaıl zikrini sen tald-i z

157

Filtn filtn filtn filn

- 1 Krgeli hsnni cn turfe zr oldum dir
un kafesinde tt yanlı intizr oldum dir
- 2 Tlbeler dik her taraf ftn u izn ygrp
Gy-i evgn-urda yanlı b-arr oldum dir
- 3 te-i n bile iimdedr ber-i cnn
Ek-rizn ygrp ebr-i bahr oldum dir
- 4  bzrda kıldım am metdn arid
Zer-inslar atda b-itibr oldum dir
- 5 Tapmadım bir hem-dem derdimni ihr tkdik
ıa- pr-uada leyl ü nehr oldum dir
- 6 Nime bismil mr dik baım urup ta atua
Cn zp derd-i amda r u zr oldum dir
- 7 Bir nazr kılsan n bolay men arb-i astaa
Kim Hveyd h tartıp b-arr oldum dir

158

Mefiln mefiln mefiln feiln

- 1 Ğazabda ötti bu dem yār-ı ŧeh-süvār dirīĝ
Bir iltifāt nē olur tutmasa nigār dirīĝ³¹
- 2 Körünĝ bul baht-ı zebūnumnı mañĝa Ʒalganda
bolupdur zālīm uŧal Ʒeŧm-i pūr-ħumār dirīĝ
- 3 Men-i ĝarīb sarıĝe cefā vü cev̄r eylep³²
Terahħum eyleyü kēlmes nētey nigār dirīĝ
- 4 Murādınĝız nēdür ey dılber-i Ʒadır-dānım
Cefānı tutmaĝay aĝyār-ı bī-ŧumār dirīĝ
- 5 Figān u nāle Ʒılıp firƷatınĝda ŧām u seħer
Közümniĝ yaŧını tutamam Ʒü cūy-bār dirīĝ
- 6 Yüzünĝni bir körüp ölsem Hüveydā-ı miskīn
Könĝülde Ʒalmadı ermān u ŧad hezār dirīĝ

159

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Zāhidā ŧum u ŧalāt Ʒıldım dēp ü köp urma lāf
Beh-terīn ŧā'at oldur bolsa nefsinĝĝa ħilāf
- 2 Vah nē hoŧ devlet ērür ārām birle tün ü kün
Olturur sen öy içide Ʒille birle i'tikāf
- 3 Vah meniĝ başımĝa tüŧti nē Ʒlay sevdā-yı ƷıŧƷ
Ayta bērsem zerresiĝa ŧāƷat ētmes Kūh-ı Ķāf
- 4 Bī-ħod u mestāne yürmiŧ men özümni bilmey men
Kimni körsem Ħızır dēp ēlkin tutup Ʒıldım ŧavāf
- 5 Bir ŧadā ƷıƷtı Ʒadaħdın yārını kör meyde dēp
Köreyalmas men dēdi tā aytmaĝunƷe mey nē ŧāf
- 6 Ayta bērsem kāf tā Ʒāf cihānĝa sıĝmaĝay
Ey Hüveydā āh sūz-ı Ʒayn u elif ŧin ü Ʒāf

³¹ Vezne uymamaktadır.

³² Vezne uymamaktadır.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fa'al

- 1 Nêçe yıldın yügürdiñg ey dilā sen her taraf
Nefs-i bedniñg yolıda 'ömr-i 'azîz eylep telef
- 2 Kem yêgil kem uḥlagıl yādıda bol şubḥ u şām
Ḳaṭre'îğa ḳani' ol zikrini aytıp çün şadef
- 3 Ḳaşr u cāyınḡnı tüzetip hem yine anbārlar
Bolmaḡıl mişl-i behāyim su içip hem yêp 'alef
- 4 Êgri bolma ey birāder Ḥaḳ yolıda rāst bol
Hîç kişi urḡan êmesdür tîr-i kec birle hedef
- 5 Nāziş êtme sim ile zer hem metā'ım bar dêp
Bolmsa ḥayrı anı efzel durur andın ḥazef
- 6 Dünyāniñg mālını yıḡsan toymaḡay nefsi-i bediñg
Tā ḳoyulmay közüñge topraḡdın bir müşt kef
- 7 Ey Hüveydā tîz ü tünd âmāde eylep zād-ı rāh
Raḥt u bāriñg baḡlaḡıl kārīvān êli ḳaḳmasda def

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ey dilā her kimge têkse derd-i 'ışk
Bolḡusu ikki cihānda ferd-i 'ışk
- 2 Çübçe bilmey ḥānımānın ḳadrini
Dünyānı bir ŧette urdı merd-i 'ışk
- 3 İkki künlük māl u mülkiḡa bolup
Otḳa saldı özini nā-merd-i 'ışk
- 4 Kün batarda pest kéter rengi sarıḡ
Çıḳsa bir a'lā çü reng-i zerd-i 'ışk
- 5 Kārīvān-ı 'ışk çengidür tola
Têkmegey nā-merdlerḡa gerd-i 'ışk

- 6 İkki ʿālem mülkini bir cevizğa
Kim Hārīdār olsa bérdi merd-i ʿıŝk
- 7 Kudsīlerniñ ʿıŝkı bar u derdi yoq
Ādemīdin özgede yoq derd-i ʿıŝk
- 8 Derdi yoq tenni Hüveydā ten dēme
Bolmasa ol ten içide derd-i ʿıŝk

162

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Ey meh-i nā-mihribānım nāle-i zārımğa baq
Hem hazān yaprağı yañlıq zerd ruhsārımğa baq
- 2 Lāle vü gül birle hūn-ālūd boldı nev-bahār
Dēmegil yérniñ yüzini çeşm-i hūn-bārımğa baq
- 3 Ey seniñ ʿıŝkıñda cānā lahza lahza qan yutup
Ġonçe dik köksümdeki zerd-āb ile hārımğa baq
- 4 Hīç zālīm tapmadı mazlūm āhıdın emān
Kıl hazer ey nāzenīn āh-ı şerer-bārımğa baq
- 5 Ėger dēp sen bul Hüveydānı mañğa bī-iʿtiqād
Ey meh-i nā-mihribānım nāle-i zārımğa baq

163

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Ėşikiñdin mañğa mümkün ėmes cānā güzer kılamak
Kēçe kündüz işim boldı raqīblerdin hazer kılamak
- 2 Raqībler gerd-i köyüñni maralap kēçe vü kündüz
İkevlerni tutup fikri alarnıñ şūr u şer kılamak
- 3 Başıñdın örgiley yārım hemişe bul érür kārım
Kafesde tütī yañlıq tērmülüp her yan nazār kılamak

4 Zâ'îf-i nâ-tüvândur men qolumdın hîç iş kêlmes
Êrür kârim devâmet yâr yâr dèp dîde ter kılmak

5 Hüveydâ qorqar êrsenġ ışık da'vâsın né dèp kıldınġ
Bu yolda kem-terîn bâzi êrür cândın güzer kılmak

164

Mefâ'îlün mefa'îlün mefa'îlün mefa'îlün

1 Hâyâlimde yok êrdi bî-vefâğa âşinâ bolmak
Özümnî küydürüp hicrân otıġa mübtelâ bolmak

2 Men aytıp men mü andın ayrılıp bî-hânımân bolsam
Ezelde kısmetim bolsa nétey bahtı qara bolmak

3 Meni köñġlümde yok êrdi cüdâlık otıġa küysem
Hüdânınġ işleriġa bendedin oldur rızâ bolmak

4 Besi kıttıġ dèdiler dostlar rûz-ı kıyâmetni
Kıyâmet ol ikendür yârı yârdın cüdâ bolmak

5 Heme êl aytadur dūzaġ otıdın kıttıġ ot yoktur
Né kıttıġ ot iken dostlar tirik olmay cüdâ bolmak

6 Hüveydâ saġga men aytay nişân-ı bendelik oldur
Belâ kèlse bolup şâbir kızâ kèlse rızâ bolmak

165

Müstef'îlün müstef'îlün müstef'îlün fa'lün

1 Her tünde seher vaġti qopmas mu bolur 'âşık
Yârıġa niyâzını aytmas mu bolur 'âşık

2 Ölmekke bêlin baġlap şevk otıġa cân dâġlap
Köyġa barıp yıġlap yatmas mu bolur 'âşık

3 İbrâhîm-i Edhem dik ferzend ile mâldın
Bir kıta'ı naşar eylep ötmes mü bolur 'âşık

4 Dünyâ yasanıp kèlse aldıġa külüp baksa
Teşlep ayaġ astıġa tēpmes mü bolur 'âşık

- 5 Nefsing seni duman dik tartıp kılıcın kelse
Cevc oқи bilen anı atmas mu bolur cāşık
- 6 Ger kılsa melāmet el çün gönçe bolup hāmüş
Yüz hün-ı ciger her kün yutmas mu bolur cāşık
- 7 Dīvāne Hüveydā sen mülk-i dü ciahānıngnı
Bir kāsede ki muğa satmas mu bolur cāşık

166

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Tañgla ne kılıgum Hudāyā yaḥşı tāt mende yok
Bī-riyā ihlāş ile kılıgan icbādet mende yok
- 2 Yēr ü kökge sıgmağan eylep günāh-ı bī-ḥesāb
Tövbe dep uşlap yaқа havf-ı kıyāmet mende yok
- 3 Yaḥşı içmek yaḥşı yemek boldı fikrim tün ü kün
Bar azāb-ı ahiret dep ah u ḥasret mende yok
- 4 Dünyalık dın yok қolumda ḥayr u iḥsān kılıgı dik
Yā Hudā-cūlık kılırga alī-himmet mende yok
- 5 Vah neçük ḥālim keçer bolsa kıyāmetniñ küni
Kılığanım boldı güneḥ zerre icbādet mende yok
- 6 Ādemīde yok turur men dik yaman şermendesı
Bu ölüklerni körüben hiç ibret mende yok
- 7 Saç akardı köz yaşardı emdi ki eylep günāh
Ey Hüveydā Teñgridin zerre ḥicālet mende yok

167

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün fa'lün

- 1 Ey bī-ḥaber ādem seniñ aşlā ḥaberiñ yok
Keldi eceliñ növbeti hergiz bileriñ yok

- 2 Ol hüsni-i melâhat kanı hem kuvvet-i a'zâ
Tâ tayanıp turmağınça tez turarınğ yok
- 3 Saçınğ aķarıp köz yaşarıp māl yığay dep
İşyân yolıdın ölmegüçe hiç yanarınğ yok
- 4 Tâ tolmağınça hâk közüñg kâsesi içre
Anbâr-ı zeriñg bolsa hem anğa toyarınğ yok
- 5 Özüñgni yıraķ eyle bu dünyâ-ı peliddin
Cehd ü cedeliñg birle hem anğa toyarınğ yok
- 6 Pişâniñge né bitmiş ise kâtib-i kudret
Bir zerre teredüd bile artuķ kılarıñg yok
- 7 Aķl u hırediñg bolsa ibâdet kıla körgil
Dilber yüzini bendelik étmey körerinğ yok
- 8 Dīvâne Hüveydâ kademiñg Haķ sarı koyğıl
Bir köz yumup açkunça cihânda turarınğ yok

168

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Her neçük ölgen köñgülgâ kelse ahyâ kıldı ıışķ
Cümle zerrât-ı âlemni hüveydâ kıldı ıışķ
- 2 Kıoydı deryâ-ı aẓimni katre dik bir zarfga
Zerre-i nâ-çizni hırşîd-i semâ kıldı ıışķ
- 3 İkki âlem mülkini bir tēkme içre töktürüp
Dâne dik bir pisteni puçağığa cā kıldı ıışķ
- 4 Aķl mektūbin yuvup her dem köñgülni levhidin
Bî-devât u bî-ķalem yüz defter inşâ kıldı ıışķ
- 5 Bir ķarı seksen yaşarnı kıyadım eylep civân
Közinin binâ kılıp öziğa şeydâ kıldı ıışķ
- 6 Seyr étip şâm u seher gül ıışķı birle zâr zâr
Bî-zebân bir müşt per bülbülni güyâ kıldı ıışķ

- 7 Körgil o pervāneni bilmey ziyān u sūdnu
Küydürüp özin bir demde yağmā kıldı ʿışk
- 8 Dāniş ü fehm ü hıredni dil öyidin köterip
Têlbe eylep mecūn u revā kıldı ʿışk
- 9 Ey Hüveydā érdi şabrıng tağ-ı Kūh-ı Kāf dik
Zerre yanğlıg ornıdın her lahza bī-cā kıldı ʿışk

169

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Her nêçük zīrek könğülğa kêlse nā-dān kıdı ʿışk
Hāy u hūy dep sözletip memnūn u hayrān kıldı ʿışk
- 2 ʿışk ottur ten otundur ʿaql érür mānend-i dūd
Tüşse ot hāşāk ara dūdını perān kıldı ʿışk
- 3 Yêr birle kök tağlarını eyleben bir kabzaʿı
Kaṭreʿı nā-çizni Deryā-ı ʿUmmān kıldı ʿışk
- 4 Nêçe yıllar özini bilmey yoḳattı Bāyezīd
Sözlemekdin ḳaldırıp êl içre hayrān kıldı ʿışk
- 5 Āfitāb u māhını eylep hemīşe bī-ḳarār
Şarḳdın tā ğarbğa çün güy-i ğaltān kıldı ʿışk
- 6 Mürtafaʿ eylep bulutnı yığlatıp yêr ü kök ara
Bağrıdın otlar çıkıp berḳ-i darahşān kıldı ʿışk
- 7 Tūr-ı Sīnā tağığa bir zerre-i pertev salıp
Pāre pāre eylep ü rīg-i beyābān kıldı ʿışk
- 8 Ey Hüveydā ʿışk êli dūzah otıdındur emān
Çünki Nemrūd otını bāğ-ı gülistān kıldı ʿışk

170

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿil

- 1 Kişige aytma esrār-ı haķāyık
Deme her gūşge bu sırnı lāyık
- 2 Dêgil eger tapsaŋg bir fırsat-ı hūb
Bilür sen ol kişi yār-ı muvāfık
- 3 Dirīgā tapmadım bir derd-mendī
Enīs ü hem-dem ü yār-ı muvafık
- 4 Cihān mülkini eyler ğarķ-ı tūfān
Seherler çeşm-i hūn-efşān-ı ‘āşık
- 5 Hādiş-i tövbe ü taķvānı teşlep
İçip bāde deme baħş-ı ‘alāyık
- 6 Deme nā-dāŋga rāzıŋgı Hüveydā
Ki bilemsdür bu sırnı ağyār-ı Hālik

171

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Örtedi cānā meniŋg bağrımnı nār-ı iştıyāk
Qalmanı şabr u qarārım taķatım hem boldı taķ
- 2 Küyeli yoķtur firākıŋg otığa tābım meniŋg
Baş alıp kêtsem mükin Rüm u Yemen ü Şām u ‘Irāk
- 3 ‘Āķibet ölgüm durur bu haşret ü ermān bilen
İltifātī kılmadıŋg ey nāzenīn-i hoş-mezāk
- 4 İzleyin tinmey seni birdin tüşüp birge minip
Barguça vaşlıŋg bu esved ü ebyeż yırak
- 5 Körmesem her dem yüzüŋg şūr-ı kıyāmetdür maŋga
Şiddet-i rüz-ı cüdālıķdın kıyāmet yahşırak
- 6 ‘İşķ otdur cān öyide ‘aql érür mişl-i tütün
Tüşse ot hāşāk ara dūd özini eyler yırak
- 7 Uşbu otğa küyeli bardur kerek érniŋg eri
Kār-ı her nā-merd émesdür köksige urmaķ bıçak

8 Ey Hüveydā yārınġ kılsaġ vişālini talep
Kem-terīn zerre bol kıılma hevā-ı tımtırāk

172

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 İstesem  alemdede sen dik dilber-i meh-p are yok
Hem seniġ ġıřkıġda men dik  el ara  v are yok

2 Seyr-i şahr  eyleben kılsam viřaliġni talep
Yıġlayu su bola men h alimġa seng-i h ar  yok

3 K al b erip  aklımnı aldıġ ey per -veş dilberim
Geh k r n p geh k r nmey sen kibi mekk re yok

4 K abl u ba d u ş b   b l  hem yem n   hem yas r
Her taraf baksam sen oġ sen  zge hi  nezz re yok

5 K zleriġ kanımnı t kti b k kılmay ey per 
 eşm-i cell diniġ kibi  alemdede bir h n-h  re yok

6 Va de-i vařlıġ birlen ma m r eylep dil  yin
Fitnedin bozġu ı sen dik dilber-i  ayv re yok

7 H k-s r u f kird r bolmaġ H veyd ġa karib
 ıksa h k- l de gejd m derdiġa hi   are yok

173

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Hi  kim ġıřk  y-i i re men kibi k ygeni yok
Uşbu ot a dostlar k ymekligimni sanı yok

2 Ne e m ddetler  r r ġıřk otı t şti k nġl me
Kıılmadım bir zerre z hir hi  kişi bilgeni yok

- 3 ışkı her çend pinh n eylesem dil m lkide
 şik r  bolmayın ey dostlar imk nı yok
- 4 am saĥ bıdın t ş pd r c n  yiĝa berĝ-i ışk
 Y rekimde Ő reŐi bir dem ar r alĝanı yok
- 5 T  y rek k ymey ara k zdin t k lmes atre yaş
 Ol kiŐiniĝ derdi yoĝtur n le v  efg nı yok
- 6 Bolmasa ol ten ara ışk u muĥabbet zerre^ı
 Şurat-ı d v r bilgil o tenniĝ c nı yok
- 7 Ol nig r-ı n zenin^ĝ ışkı birle her seĥer
 K r bolsun ol kiŐiniĝ d de-i giry nı yok
- 8 Ey H veyd  cehd  t  mdi k ter fikrini ıl
 Hiç kişi bu d ny da turmaĝa c  alĝanı yok

174

Mef 'il n mef 'il n mef 'al n fa'al n

- 1 Meniĝ dik olmasun  l z r u m btel -yı fir k
 Y rekte almadı ĥalet çekip cef -yı fir k
- 2 olumĝa k lse idi  lt r p anı men z r
 B rer idim anĝa men ya^{n } ĥ n-bah -yı fir k
- 3 fir k derdiĝa derm n yıĝı  r r  zge
 abib cehd ılur tapmaĝay dev -yı fir k
- 4 K z   anıĝ bile l le-g n  r r d im
 Bah r mevsimi dik deşt-i kerbl -yı fir k
- 5 Fir k z lm   te'add sidin men-i misk n
 T kendi  m r ada boldı vu bel -yı fir k
- 6 K sip başın hemeni t kti igelin anın
 Tam m-ı ışk  lini andur ĝıd -yı fir k
- 7 fir k ĝ retidin yıĝlamay n tey men z r
 Tikildi kişver-i c nĝa tuĝ u lev -ı fir k

8 Özüñge kelse Hüveydā firāk tutma yırak
Rızā-yı dost tapar bolsa kim rızā-yı firāk

175

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Hıç kişığa sözlemesdin dād etdüirdi felek
Köp hālāyık aldıda feryād etdüirdi felek

2  Arz-ı hālīm aytkudik bir yār u hem-dem tapmadım
Şād köñglümni nētey nā-şād etdüirdi felek

3 Men-i ġarīb ü ġastanı her dem firāk otı bilen
Küydürüp kökke külüm ber-bād etdüirdi felek

4 Saldı köñglüm şaydığa her laġza ġam şeh-bāzını
ġamnı men-i bī-çāreğa şayyād etdüirdi felek

5 Ey Hüveydā bolma gül bu çerġ-i kec-reftārga
Laġzada yüz şīveler bünyād etdüirdi felek

176

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

1 Be-nāgeh silkinip çıksa nigār kırmızı köñglek
Salıp ot ġayl-i ādemğa kılıp  alemni āteş-nāk

2 Semā çerġ urup pervāne yañlıġ cümle-i  alem
Şadā kılıġay körüp hey hey zemīndin tā ser-i eflāk

3 Seġer bād-ı nesīm dik güzer kılsa gülistāndın
Körüp güller boyap kañga yüz ü baġrını kıldı çāk

4 Uşal şūġ-ı perī-peyker eger ötse mezārımdın
ġayāt-ı cāvdan tapkum eger şad sāl bolsam ġāk

5 Leṭāfetlik cihān-süz dilber-i raʿnā Hüveydānıḡ
Alıpdur ʿaql u hüşümni dēmenḡler anda bar idrāk

177

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

1 Nigārim ay yüzünḡe hūb yaraşur dāne-i ḡālınḡ
Nē dep ḡāl üzre ḡāl eylep yasalmak boldı işḡālınḡ
2 Közünḡ hem sürme-sā bolḡaç cemālınḡ zīneti arttı
Körüp ʿuşşāklar boldı küyüp aldınḡda pā-mālınḡ
3 Lebinḡniḡ tatlıḡı kand u ʿaselni şaʿnını bozdı
Ki ḡüyā selsebīdin tamdı oḡşar şekerīn mālınḡ
4 Başınḡdın örgüley yārim seninḡ dik nāzenīn yoḡtur
Tüşer mü munça ʿālī hūbluḡ bābıda iḡbālınḡ
5 Küyüp küldik fenā bolḡan Hüveydā-ı ḡarībiniḡni
Kēliben dēmenḡ āyā nēçük ey ʿāşıkım ḡālınḡ

178

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

1 Şitāb eylep közümdin ötti nāgeh dilber-i çālāk
Çarap ḡaldım bolup ḡayrān aḡḡa men ḡasta-ı gam-nāk
2 ḡaya baḡmay nazar salmay ötüp ḡāzab birle
Maḡḡa köp itirāz eylep yūrekim eyledi şad çāk
3 Küyüp hicriḡde kül boldım dēsem hergiz inanmaydur
Nētey bed-nāmlik birle meniḡ bolsa étekim çāk
4 Alıpdur bend bendim zehr-i hicrānıḡ nētey çırmap
Aḡḡa kār étmḡey aşlā ṭabīb aytgan bilen tiryāk

- 5 Vücūdumdın çıkıp tüşse cihānga āreş-i derdiñg
Küyedür tağlar tāb étmegey gābrā ile eflāk
- 6 Anıñg derdin Hüveydāğa yārānlar tutmañgız āsān
Hudāyım bērmese şabr nētsün kem-terīn ez hāk

179

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 ʿIşķ ara ʿāşķ-ı hemīşe vāle vü mecnūn kerek
Āh-ı sūzān sīne-i biryān közleri pür-hūn kerek
- 2 Bāgībān nezzāre kılmam serviñge maʿzūr tut
Serv-i şimşādiñg kerekmes kāmēt-i mevzūn kerek
- 3 Ğonçe yañlıg her seher hūn-ābe-i hasret yutup
Eşķ-i hūn-ālūd birle cāmesi gül-gūn kerek
- 4 Kār-ı her nā-merd emesdür ʿişķ ara qoymaq qadem
Rüstem-i destān kerek yā merd-i Eflātūn kerek
- 5 Çekeli derd-i ğamın şehr içre tākat kalmadı
Çekelin şīrīn şanem derdini Hāmūn kerek
- 6 Bolsa her kim başıda sevdā-yı ʿişķ ol perī
Nē Sikender mülki nē tāc-ı Efrīdūn kerek
- 7 Ēl ara yırtıp yaqa ey yār dēp yıglap yürüp
Köksiğa nāhun urup çüb nāle-i Qārun kerek
- 8 Çerh-i dūnniñg rütbe bērgeniğa vaqtım hoş emes
Tālīʿ-i ferrüh kerekmes tālīʿ-i vājūn kerek
- 9 Ey Hüveydā ʿişķ ehliniñg figān u nālesi
Būlbül-i şūrīde dik her rüz u şeb efzūn kerek

180

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fe'ül

- 1 Vādī-ye ıışk kēzgeli Mecūn-ı bī-nevā kerek
Kaı-ı menāzil ētgeli himmet-i evliyā kerek
- 2 Ğayr kişiniĝ aldıda bir nefes demī urmaĝıl
Aytgalı yār derdini hem-dem-i bā-vefā kerek
- 3 Uşbu tariķ-i ıışk ara hıace vü şeyhlik nè sūd
Bende-i kem-terīn kerek ıaşıķ-ı hāk-ı pā kerek
- 4 Derd dēmeĝ ki derdni bilse devādını tabīb
Bīmār-ı yār bolĝanı derd-i çü bī-devā kerek
- 5 Zāĝ u zaĝanıĝ işi mü tartgalı gül cefāsını
Gülşen-i dehr ĝam ara bülbül-i hoş-nevā kerek
- 6 Seni kim ey Hüveydā sorĝalı yār vaşlını
İstegeli vişālını merdüm-i pārsā kerek

181

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Közüm aķ u karasıdın şanem vaşlı érür nezdīk
Veli cāndın güzer kılmay yételmes her қayu sālīk
- 2 Bu yolĝa ger қadem қоysaĝ çerāĝ-ı ıilm-i zāhir al
Қarangı kēçedin tārīk érür hem müydın bārīk
- 3 Vücüdıĝda seni şad hūk ile Firavun Hāmān bar
Alarnı қatıl kılmay bolmaĝay sen yārga nezdīk
- 4 Taleb-kār-ı vişālıĝ bolsaĝ dil ü cānıĝ bile dāim
Tirikley olmaĝunça tapmaĝy vaşlın sen ey sālīk
- 5 Seniĝ ceddiĝ érür yērdin Hüveydā yēr kılıķlıķ bol
Eger tēpse seni her zī-nefs dem urma bolĝıl tik

182

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ey seniñ derd ü firākıñ tartgalı hem-dem kerek
Göşe'ide sırr-ı ıışkıñ aytgalı maħrem kerek
- 2 Nè bilür ğam lezzetin her perişān-dil kişi
Neşe-i derdiñ sorarġa ħātır-ı bī-ġam kerek
- 3 Eylesem Hū de cemāliñni taleb ey nāzenīn
Dédiler pīr-i muġān dilde ta'alluġ-ı kem kerek
- 4 Yār aydı 'āşık érseñ mañġa terk-i cān kerek
Eylegil kim ıışķ yolida himmet-i Edhem kerek
- 5 Lāf-ı 'āşıklık eger ursañ Hüveydā el ara
Dūd-ı ġam ħūn-i ciger hem dīde-i pūr-nem kerek

183

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Nā-gihān gül-zār ara yārım meniñ
Seyr eylep kirse dil-dārım meniñ
- 2 Dēseler yārıñ yüzi mānend-i gül
Uşbu sözdin kélġüsü 'ārım meniñ
- 3 Ķaddini Ķıldım müşābe servġa
'Ār éter ol şūĥ reftārim meniñ
- 4 Ķıymet ü Ķadri uşaldı müşkniñ
Kākül-i efşān oldı ol yārım meniñ
- 5 Ėmdi ol meh ıışķı birle boldı dēr
Bul Hüveydā yıġlamaġ kārım meniñ

183

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Dilberā ıŝkınıĝ bile munça meni ħ̣ār eylediĝ
Hem cefā vu cev̄r étip köp ānima kār eylediĝ
- 2 Men-i ĝarīb-i ħastadın ey nāzenīn-i mihribān
Āŝinālıķnı üzüp kim birle reftār eylediĝ
- 3 Nêçe yıl boldı meni közdin salıp ey dil-rübā
Yā ulam söz aydılar yā özgeni yār eylediĝ
- 4 Men nê yāzdım yārım bu cüdālıĝnı kılıp
Āĥ uyķudın közümni êmdi bīdār eylediĝ
- 5 Barça sordı ħāl-i derdim sen kēlip ħālınıĝ nêçük
Ey Hüveydā-ı ĝarībim dēgeli ʿār eylediĝ

185

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Rüz-ı maĥşerde Ĥudāyā nê kēçer ħālīm meniĝ
Zāyiʿ ötti bī-ħaberlikde meh ü sālīm meniĝ
- 2 Kılmadım zıkr-i Ĥudānı bir ħuzūr-ı dil ile
Maʿŝiyet yolıda ötti dāimā ħālīm meniĝ
- 3 Ĥĥāb-ı ĝafletde yata men kēçeler taĝ atķuça
Kündüzi tā perveriŝlik boldı ŝuĝālīm meniĝ
- 4 Uŝbu ħāl ile ölüp kêtsem қarangı gūr ara
Kirse ol ikki melāʿik sorsa efʿālīm meniĝ
- 5 Rabbim Allāĥ dēp aĝĝa bērgüm nê yüz birle cevāb
Bolmasa aldımda ol dem yaĥŝı aʿmālīm meniĝ
- 6 Ey Hüveydā bolmasa ger özidin luṭf u kerem
Ēl ara meŝhūr durur bu ziŝt efʿālīm meniĝ

186

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Ganîmet bil hayâtınġnı ölüm qoymas t kilgen sonġ
Seni demġa maġal b rmes gir b nġnı alġan sonġ
- 2 Deminġni z yi   tkerme Hud nġnġ zikrini kılġıl
 n n n  t r-i vah i k lmedi dalavġa qa ġan sonġ
- 3 G list n mevsimid r b lb l kılġıl nev -1 ġo 
Fıġan u n le n  ġacet ġaz nnġnġ y ti gen sonġ
- 4 Met -1 na d-i  mr nġnġ barıda sevd -1  u b  kıl
N  s d bu nesye sevd dın k lunġdın na dı k tgen sonġ
- 5 Teninġni kuvvetide ey H veyd   stegil ma  s d
Qay u menzilġa y tg nġnġ mingen atnġnġ yolda bargan sonġ

187

F 'il t n f 'il t n f 'il t n f 'il n

- 1 H   k tti  aqlım azdı qalmadı t bım meninġ
Y r u y r d p aqtı k zdin e k-i h n- bım meninġ
- 2 Ten s zip ey dostlar hem regdegi qanım qurup
Qalmadı k zdin  ıkarġa qatre'   bım meninġ
- 3 Qı  a-1 p r-ġu  ada  v re boldı   qibet
K lmedi ġ lim sorap bir y r-1 a b bım meninġ
- 4  am f z n ġ lim zeb n bu qı  a-1 derdim uzun
Raġm kıl ġ limġa ba  ey   h-1 n y bım meninġ
- 5 Hicir a ım ġam qoya ım m nisi md r derd-i    
 asret   h n-i ciġerd r b de-i n bım meninġ
- 6     k ldi k tti  aqlım qa tı mendin c mle  l
Yok turur derd aytku dik bir y r-1 a b bım meninġ
- 7 Dilde derdim  h-1 serdim r y-i zerdimni k r p
Raġm kıl ey n zen n  e m-i  eker- ' bım meninġ
- 8  lġ ce boldı H veyd  d r ma ġa uyku ġar m
Bolmaġay k rmey seni  r m ile  ' bım meninġ

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Nigārā ay yüzünġni şevķi birle bes ki hayrānıġ
Bolupdur bul ġarīb-i müstemend dil perīşānıġ
- 2 Eşikiġde yürüdüm néçe yıl kulluķķa bēl bağlap
ġulām-ı zer-ġarīdiġ bolmadı bir kéçe mihmānıġ
- 3 Könġül bērdim saġga başımġa tüştü kār düşvārı
Cemālīġ körmegünçe bolmaġay hīç kār āsānıġ
- 4 Külüp bakıp qaşımdın berķ-i raġşān dik öter bolsāġ
Başıġdın örgülüp kılġay idim cānımnı ġurbānıġ
- 5 Gedādur men tama^c eylep kēlip men āstānıġge
Lebiġdin büse^ı yok mu gedāġa ġayr-ı iġsānıġ
- 6 Süleymān taġtını néyley nétey Cemşīd cāmını
Hüveydā-ı ġarībiniġ bolsa ger köyünġde der-bānıġ

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Men bolur men rüz-ı ġīd ġayrānı ruġsārıġ seniġ
Cān fidā kılmas mu āşık körse didārıġ seniġ
- 2 Kāküliġ bir tāresi āqlımnı aldı çıрмаşıp
Dīn ü dil ber-bād kıldı zülf-i zünnārıġ seniġ
- 3 Cilve birle nāz eylep toġanıp kılsa selām
Vah meni dīvāne kıldı ġadd ü reftārıġ seniġ
- 4 Ösme vü iglik ufā koymaķ né ġācetdür saġga
Afitāb u meh ēmes mü āks-i ruġsārıġ seniġ
- 5 Ķāmetiġ aytsalar çün tūbādur yā serv dēp
Uşbu sözdin ey şānem kēlmes müdür ārıġ seniġ

6 Bul Hüveydā aytadur sen dik gül-i bī-ḥārın
Tapmadım aṣlā kılıp men seyr-i gül-zārınḡ seniḡ

190

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 ıŖŖkı bāzārıda men boldum ḥaridārınḡ seniḡ
İkki ʿālem erzimiydür zülf-i zünnārınḡ seniḡ

2 Mest-i lā-yaḡal bolup eyle işimni bildim
Yata men ĩn kerāne men bolup çü bīmārınḡ seniḡ

3 Bernādın nā-dān iken men bilmedim ḡadriḡni men
Keldi ıŖŖkıḡ emdi bildim ḡadır-dānınḡ seniḡ

4 Dāimā ḡafletde ʿrdim bilmedim men ḡam neçük
ḡam yetiŖdi çün ki boldum emdi bīdārınḡ seniḡ

5 Her kiŖi ḡālib bolup kılsa cemālinḡni ḡaleb
BaŖıdın hergiz tükenmes ḡulm-i düŖvārınḡ seniḡ

6 Ey Hüveydā ol öyde zerreçe aḡyārdın
Bolsa yétmes yārga bu nāle-i zārınḡ seniḡ

191

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Dilberā ıŖŖkıḡ otıda küydi bu cānım meniḡ
Cān ne ʿrmiŖ belki küydi nūr-ı ĩmānım meniḡ

2 Sen eger luḡ ʿtmesenḡ men-i ḡasta vu bimārga
Bu tiriklikni neter men ḡoŖdur ölgenim meniḡ

3 Sensizin maḡga bu kılgan ḡānımān u rüzıḡār
Bir ḡūristān dik köründü köŖk ü eyvānım meniḡ

4 Körmesem bir dem yüzünḡni ey nigār-ı nāzenĭn
Nūh felekni küydürtür bu āh u eḡānım meniḡ

- 5 Sensizin bir loğma aş yâ parça-ı nân tişlesem
Ağzıma andağ uray sınısun bu dendānım meniñg
- 6 Ey nigār-ı mihrībān körsem yüzüñni men ‘ayān
Ol kıyāmet künide yerge teger yanım meniñg
- 7 Ey perī miskīn Hüveydā körmeý ölse dēr seni
Dāğlar bağrıda alğay hem yüz ermānım meniñg

192

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Günbez-i davvār içinde örgülür başım meniñg
Yār vaşlığa yételmey tókülür yaşıım meniñg
- 2 Yürer men giryān u nālān der-be-der dīvāne dik
Hīç hālim sormadı yār-ı ara aşıım meniñg
- 3 Barça bildi hāl-i derdim bilmediñg hālimni hīç
Sormadıñg āyā neçük sen dēp bağrı taşıım meniñg
- 4 Şada-ı derdiñg ılur men dünyāniñg ‘ayş u hoşın
‘Ayş érür h‘āb u hayāl derd yoldaşıım meniñg
- 5 Bu ğarīblik şehride muhtāc emesmen hīşğa
Kūlfetiñg boldı ağa derdiñg arındaşıım meniñg
- 6 ay küni bérdi kōñgöl ğamdın ğarīb başım meniñg
Hīç fāriğ bolmadı ğamdın ğarīb başım meniñg

193

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Firāiñg deştide kēldim nigārā atre su bērseniñg
Nē bolğay teşneğa āb-ı zūlalıñgdın be-hem kōrseniñg

- 2 Ğarīb ü ħāk-sār u bī-nevā miskīn gedādur men
Sevāb érmes müdür mey-gün lebiñgdin cür‘a‘ī bérseñg
- 3 Kızıl gül dik yürekim her taraf şad päreler boldı
Kaşñg kaçıp külüp baķıp çemende gonçe dik külseñg
- 4 Ğarībni köñglini bozmak günāh-ı bī-‘aded érmiş
Kefāret bolmgay yüz Ka‘beni kaytıp binā kılsañg
- 5 Hüveydā sen gedā bolsañg nigārñg pādişāh bolsa
Yeter müsen felekni bābıga yüz nerdibān kıosañg

194

Mefā‘ilün mefa‘ilün mefa‘ilün mefa‘ilün

- 1 Nè kıldım sañga men yārim cemālñgdin cüdā kıldıñg
Başımda gerd-i gamnı çün çerāğ-ı āsiyā kıldıñg
- 2 Hemīşe küydürüp şem‘-i firākñg birle cānımnı
Men-i pervāneniñg ħākisterini zīr-i pā kıldıñg
- 3 Cüdālķ eyler ikensen eyā Leylā-veş şīrīn
Nè dēp ol özüñgga men-i ğarībni āşinā kıldıñg
- 4 Nigārā bār-ı ğam birle faķīr-i nā-tüvān eylep
Elif dik ķāmetimni lām elif yanğlığ dü-tā kıldıñg
- 5 Firākñg āsımānıdın salıp bir berķ-i ‘ālem-süz
Vücüdüm ħırmenin örtep ada kıldıñg ada kıldıñg
- 6 Uşal rūzi bilür müsen meni dēp aydıñg yārim
Belī dedim seni söydüm belāga mübtelā kıldıñg
- 7 Eyā dilber Hüveydā dik belā-keşni eşiklerde
Salıp közdin esīr ü bī-nevā zār u gedā kıldıñg

195

Mefā‘ilün mefa‘ilün mefa‘ilün mefa‘ilün

- 1 Eyā vāy dilber-i zālīm meni köp nā-tüvān kıldıñg
Kızıl gül gonçesi dik tā büte bağırmıñı ƣan kıldıñg
- 2 Ğarīb ü müstemendiñgni hemişe āsıtānıñgda
Mişāl-i bülbül-i şūride ey gül der fiğān kıldıñg
- 3 Vişālıñg izlep kūh u beyābān deşt ü şahrāda
Yürütüp cüst ü cūyiñgde ƣırayım zaferān kıldıñg
- 4 Nē bolğay bir nazār kılsañg eyā ey nergisi cādū
Alıban ʿaql ile hūşūmnı rüsvā-ı cihān kıldıñg
- 5 Seherler seyr étip ʿışkıñgda ey gül-çehre bülbül dik
Közümni yaşını sē-lāb ƣün āb-ı revān kıldıñg
- 6 Meni közdin salıp rüsvā-ı ʿālem der-be-der eylep
Raķıbler rü-siyehlerni nigārā şādımān kıldıñg
- 7 Hüveydā cism ü cānını firāk otı bile örtep
Beyābān ara ƣalğan aķarğan üstüñ ʿān kıldıñg

196

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Yüzüñgni körsetip evvel yine ƣaytıp nihān kıldıñg
Başımda yüz tümen miñg fitne-i āħir zamān kıldıñg
- 2 Cüdālıķ hanceri birle yürekim ƣāk-ı ƣāk eylep
Kızıl gül gonçesi dik tā büte bağırmıñı ƣan kıldıñg
- 3 Cihānda ādemīdin kēlmegen cevr ü cefālarını
Men-i bī-çāreğā her dem eyā nā-mihribān kıldıñg
- 4 Barıp kimlerğā aytay dād dēp yığlap men-i hūsta
Yürek tağıda derdiñgni tükenmes mişl-i kān kıldıñg
- 5 Seniñg birle meniñg ƣavl u ƣarārım bul ēmes ērdi
Nēçükdin ey nigārım öltürürğā ƣaşd-ı cān kıldıñg
- 6 Bolup şayyād-ı şayd eylep meniñg bu hūsta köñglümni
Kızıl ƣanım bile şahrā yüzini erguvān kıldıñg

7 Hüveydâ bir gül üzmeý vaşıl bâğdın eyâ dilber
Sümüm-ı gam bile neyley bahârımnı hâzân kıldıñg

197

Mefâ'îlün mefa'îlün mefa'îlün mefa'îl

1 Bahâr mevsimidür nikheth-i şabâğa baqıñg
Kızıl gül ıışkıda zâr mürğ-i hoş-nevâğa baqıñg

2 Nefîr ü nâle-i mürğân çemende bolsa nêtenğ
Naqqâre-i seheri feyz-i dil-küşâğa baqıñg

3 Hüseyn-i ʻaqlım êtipdür Yezîd-i ıışk şehîd
Figân u nâle kıılır deşt-i Kerbelâğa baqıñg

4 Raqîb her nê dese ʻayb êmes hâzer kıılmay
Qademni pîş koyup êmdi siz Hudâğa baqıñg

5 Bihişt gülşenidin çıktılar ha tâ eylep
Ye ben çü dâne-i gendüm ata anağa baqıñg

6 Şanemniñg kâmetini ârzu kıılır êsenğiz
Elifni maşq kıılıp serv-i hoş-nümâğa baqıñg

7 Cemâl şevki bile gâybâne cân bergeñ
Garîb-i hasta Hüveydâ-ı mübtelâğa baqıñg

198

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 Dâd dâd dep yığlasam kimge yêter dâdım meniñg
Kim eşitgey bu zamâne âh u feryâdım meniñg

2 Qumrı yanğlığ teşne-leb gam çölide kıaldım azıp
Tut kolumdın yolğa sâl ey serv-i âzâdım meniñg

3 Bozdı köñglüm kişverini gâret eylep fevc-i ıışk
Kêl emîr-i mihrîbânım eyle bünyâdım meniñg

- 4 Tā cemālīᅇ körmegünçe ey cefā-ger dilberim
Şādılıᅇ körmegey bu ᅇab^c-ı nā-şādım meniᅇ
- 5 Ğam beyābānıda köᅇglüm naᅇli érđi teşne-leb
Kılmadıᅇ ey bī-mürüvvet Hızır ābādım meniᅇ
- 6 Koymagıl ğam élkide dāim Hüveydānı girev
Kél kaşığı kıl teraᅇᅇum eyle āzādım meniᅇ

199

Fāᅇilātün fāᅇilātün fāᅇilātün faᅇlün

- 1 Dünyālıᅇdın güzer ét ᅇizzet-i ᅇuᅇbā tileseᅇᅇ
ᅇālib-i māl u pul ol kāᅇişi ğavġā tileseᅇᅇ
- 2 Māl-ı dünyā yıġa kör cānda tutup çün Kārūn
Yētti kat yēr ᅇüyi taᅇte's-serāda cā tileseᅇᅇ
- 3 Reh-zen-i dīniᅇᅇ érür salma bu dünyāġa naᅇar
Yuġıl andım élkin cā-yı Meşiᅇā tileseᅇᅇ
- 4 Her né kim bolsa saᅇġa kedyimindin mevcūd
ᅇayr u iᅇsān kıla kör cennet-i aᅇlā tileseᅇᅇ
- 5 Şübhelik bolsa taᅇāmı yēme andın ᅇazer kıl
Pāk kiy pāk yēgil dilni muşaffā tileseᅇᅇ
- 6 Tērüzey dēseᅇᅇ ölüᅇni bu pelīd dünyādın
Sözni alma ᅇoluᅇᅇġa dem-i ᅇİsā tileseᅇᅇ
- 7 Kem-nümā bol él ara göşe-nişinlik ᅇū kılıp
Nām-ı meşᅇūr tapıp ᅇāne-i ᅇanᅇā tileseᅇᅇ
- 8 Yürügil munda ᅇırāmān sēmirip yēp ü içip
Miᅇnet ü renc ü elem külfetin anda tileseᅇᅇ

9 Kıla kör yahşı ʿamel pīşe-i fakīrī eylep
Haşırda bolmaq emān taŋla Hüveydā tilesenġ

200

Müstefilün müstefilün faʿlün

1 ʿArzımnı aytay şāhım eşitgil
Miskīn gedā men dādımğa yétgil

2 Kılsaŋġ yıraçraq munda özüŋdin
Vaşlıŋġ sarığa anda yavutgil

3 Cān aççıġını bilmey nigārim
Vaḫti ölerde aldımın ötgil

4 Sendin ayırġan dünyā-ı mekkār
Könġlümni andın emdi savutgil

5 Ey pādīşāhım kaçgan kuluŋġ men
Eylep teraḫḫum aldınğa tartgil

6 Sendin bölekni hergiz dēmes men
Vallāhi billāh sözümğa yétgil

7 Mihmānıŋġ oldı bu tün Hüveydā
Könġlini avlap yahşı köz atgil

201

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

1 Hudānıŋġ yādını tenhā-nişinlik birle ḫū kılġıl
Yamanlardın yıraç yür yahşılarnı cüst ü cū kılġıl

2 Seherler qop kılay dēsenġ namāz u āhnı qabül
Güneh derdiğa yıġlap āb-ı dīdenġde vuzū kılġıl

3 Saçalıŋġ aqını körgil aqardı né dēp ey nā-dān
Nişān-ı merg dēp yıġlap közüŋġ yaşını cū kılġıl

- 4 Güneh tiği bilen cān bağrını tā key kılar sen çāk
Kēl ēmdi rişte-i tāt bile bađrınđ rüfū kılgıl
- 5 Zen ü ferzend mālınđdın sańga hergiz vefā yođtur
Bil öz cānıńnı kıadrını tūn ü kün zıkr-i Hū kılgıl
- 6 Bu dünyā rāhatını hoşlama bir demli sātür
İbādet kı kıyāmet rāhatını āru kılgıl
- 7 Barıp ēlkinđ kuruđ maşşer küni bī-āb-ı-rū bolma
Hüveydā bendelik eylep özüń bā-āb-ı-rū kılgıl

202

Fā'ilāün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Vā dirīgā şad dirīgā ötti mendin māh u sāl
Zerre tāt kılmadım fikr ü hayālim boldı māl
- 2 Uşbu nev birle hayātım ötti Hağdın bī-haber
Āh u vāveylā nē keçgey haşır şahrāsıda hāl
- 3 Zerre zerre nīk ü bedni mendin alğaylar hesāb
Anda cānımğa ara kirmes nētey ferzend ü māl
- 4 Perveriş kıldım seni köp nāz u ni'etler bilen
Mańga aygıl hizmetinđni dese Hađ rüz-ı su'āl
- 5 Nē dēgüm nē sözlegüm şermende bolup ol zamān
Ser-nigün bolgum turur sözlerğa til yođ güńg ü lāl
- 6 Ey Hüveydā söymegil ğayr ez Hudādın özgeni
Zerre dūd ētmes sańga Karūnça yıgsańg mülk ü māl

203

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün me'ül

- 1 Sedd-i rāhı̄ng cān  r r cānı̄ngnı sen  sar kı̄l
Ba'd ez ān cān u k z ng cānib-i d dār kı̄l
- 2 Duman-ı cāndur k ng l bağla k ng lni bergey sen
Bolsa her cā-ı k ng l andın  z ng b -zār kı̄l
- 3  Aşık  rsenę h ah zāhid h ah  bid dil  z ng
Hizmet-i muğbıça eyelp řāhib-i z nnār kı̄l
- 4 Derd-i s z-i dil kerekd r  şık ara ey m dde 
Bolmas derdīng seni d nyā sarığa kār kı̄l
- 5 Zerre-i  şık u muhabbet m lk-i  lemdin ziyād
Mağzen-i k ngl ng içide derd-i  şık bisyār kı̄l
- 6 Kı̄l g zer tendin d se sağga haķıķat p r d r
Sen k ip cāndın  z ngni mağrem-i esrār kı̄l
- 7 Ey H veydā  şık otudur  rfe ķattıę perde-s z
Perdelerni k yd r p her dem nigāh-ı yār kı̄l

204

Mef ' l n mef ' l n mef ' l n mef ' l n

- 1 şanemnīng āstānıęa barıp t n   k n vaşan kılgıl
  Ya'ķub-ı neb  der k lbe-i beyt 'l-hazan kılgıl
- 2  ar ķ-i  şık ara ķoysaęg ķadem cāndın g zer eyelp
 l mdin ilgeri  lgil tenīngni der kefen kılgıl
- 3 Y berdi d nyāęe bizni mağga kılgıl  bādet d p
N  bolgım havl-ı cā u h ne   bāę u emen kılgıl
- 4 Bolay d seğg eger sen yār-ı ş r n vaşlığa vāşıl
Urup ęam tağığa metin  z ngni k h-ken kılgıl
- 5 H veydā kār-ı  şık d şvār  r r bilme anı āsān
Ki kiprik n ki birle y r ķazıp āh-ı secen kılgıl

205

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 İlahî gerd-i 'işyânım cebînimdin şafâ kılğıl
Zemîndin giyâh-ı hasret olsa kimyâ kılğıl
- 2 Gül-i tab'ım açılmay gönçe kaldı men ne'tey emdi
Nesîm-i rahmetiñni hem-dem-i bād-ı şabâ kılğıl
- 3 Heme kalğan metâ'ımdur riyâ vu nâ-sere munda
Uşal bāzārğa barganda bu rahtımnı sara kılğıl
- 4 Günâhım berki küydürdi tamâm-ı hırmen-i 'ömrüm
Anıñ fazlını yarıp hüşe-çinimğa 'a'tâ kılğıl
- 5 Giyâh-ı zir-i seng dik teşne-leb pejmürde bendeñni
Bêrip ebr-i keremdin kaçre-i nüsv ü nümâ kılğıl
- 6 Muhammed ümmeti men dep sañğa kul men degenlerni
Cemâliñğa müşerref dâhil-i gülşen-sarâ kılğıl
- 7 Hüveydâ-ı garîb munda has u toprağdın kemdür
Tufeyl-i yahşılar anda dür-i kıymet-bahâ kılğıl

206

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Melâhat bâğıda cānâ lebiñ gönçe yüzüñdür gül
Bolup men 'aşık-ı hüsniñ men-i dīvâne-i bülbül
- 2 Temâşâlar kılıp her dem tecelli-i cemâliñğa
Mişâl-i mest bülbül dik kıılır men nâle-i gülğul
- 4 Meniñ bahtım bêrip yarı çü vaşlınge bolsam vâşıl
Kılıp hizmet eşikiñde bolur êrdim sañğa men kul
- 5 Karanguça kılıp cilve eger şem'-i ruhuñ yansa
Kıılır êrdim özümni küydürp parvâne yanglıg gül
- 6 Kişi cānâne dep cāndın güzer kılsa né êrmiş cān
Hüveydâ cān neçük dep aytmagıl cān bērmegim müşkil

Mefā'īlün mefa'īlün fa'īlün

- 1 ʿAceb yoldur ʿarīḳ-i ʿıŝḳ müşkil
Nè yol peydā bu yolda nè menzil
- 2 Eger şad sāl kılsañg bī-muḥabbet
ʿİbādet bolmgay bir zerre ḥāşıl
- 3 Bu yolda ey dilā ger vaşl-ı cānān
Kèrek bolsa sañga cāndın güzèr kııl
- 4 Eger kılsa seni èl tīr-bārān
Kèyin yanma ḳadem ilgeri ḳoygıl
- 5 Yürelmes uşbu yolga her ravinde
Nèçe yol içmegünçe zehr-i ḳātil
- 6 Melāmetler belālar çekmegünçe
Bolalmas sen şanem vaşlıga vāşıl
- 7 Bu yolda ey Hüveydā köp ḥaṭar bar
Ḳadem ilgeri ḳoy eylep tevekkül

Fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün

- 1 Ṭalibā bolsañg bu yolda ger ṭaleb-kār-ı vişāl
Ḳıl özüñgni ḥalk ara ḥāk-ı siyeh dik pāy-ı māl
- 2 Bolsa ger ten mülkide cehl ü tekebbür zerre'ī
Eyleseñg şad sāl ṭā'at körmegey sen rüy-i ḥāl
- 3 Leşker-i ağıyār ger dil şehrde tapsa ḳarār
Ḳalmağay ol şehr ara bir zerreçe zevḳ ü vişāl
- 4 Mürg-i dilni ètmegil dān-ı ṭama'ga sen ḥariş
Hü ḳuşı yanğlıg Hü dèp bolgıl müdām şikeste ḥāl
- 5 Sen tiler bolsañg eger Ḥaḳ küllidin bizār bol
Bu ʿarīḳ-i ʿıŝḳ ara ètmek ḥarām ferzend ü māl

- 6 Düşmen-i şîrîn ertür ferzend ü zen bî-fâyda
Bir Hudādın özgeni sevmek biri ertür dalāl
- 7 Ey Hüveydā dünyāda ğayr ez Hudādın özge hîç
Bu hayāt ademî bilsenġ bir h̄āb u hayāl durur³³

209

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Hudānıġ ıışķ-ı birle tende cānıġnı fidā kılġıl
Kêçip bu cān u küllidin öziġni mā-sivā kılġıl
- 2 Seg-i nefsiġġa pāy urġıl ki qoymay êrkiġa zīnhār
Anıġ birle bolup der ceng hemîşe mācerā kılġıl
- 3 Hevā-ı nefis ile zīnhār tün ü kün bolma maġrūr
Çırayıġnı Hudanıġ yādı birle kehrübā kılġıl
- 4 Ölümnü yād êtip her dem turup öz ħalıġġa yıġla
Seherlerde yaqānıġnı çāk urup vā-ħasretā kılġıl
- 5 Günāhıġ yād êtip yıġlap seħāb-ı nev-bahār dik
Közünġni yaşı birle yer yüzini sebz-hā kılġıl³⁴
- 6 Müyesser bolsa saġga tāc u taħt mülket-i ėālem
Anı zıkr-i Hudā birle çü Edhem püşt-i pā kılġıl
- 7 Yürüdünġ kêçe vü kündüz bolup ālūde-i ėișyān
Yuvup tövbe su-ı birle zamiriġni şafā kılġıl
- 8 Dirīġā fıșķ u ėișyān birle zāyiė ötti ėömrüm dep
Hüveydā yer yüzün āhıġ bile mātem-sarā kılġıl

³³ Divanın 2007 yılında Taşkent'te basılan kiril nüshasına göre düzeltildi.

³⁴ Divanın 2007 yılında Taşkent'te basılan kiril nüshasına göre düzeltildi.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Țarīķ-i ʿıŝķ ara ķoysaŋġ ķadem cāndın gūzer ķılġıl
Taʿalluķāt-ı ʿālemdin özüŋni bī-ķaber ķılġıl
- 2 Bu dūnyā nev ʿarūsī dik seni aldar ķılıp cilve
Uşal mekkāredin zīnhār sen ķatʿ-ı nazār ķılġıl
- 3 Firāķatda yatıp ʿaŝıķ bolalmas yārga vāŝıl
Seķerler uyġanıp bülbül kibi feryādlar ķılġıl
- 4 Cihān efsānesi köpdür anı ayt sen ada bolmas
Tamāmını yıġıp bir maʿnā birle mühteŝer ķılġıl
- 5 Bu dūnyā dām érür dāmıġa sēpmiŝ dāne-i hırŝın
Giriftārı anıġ bolmasdın ilgeri ķazer ķılġıl
- 6 Muķabbet baġlama ferzend ü māl u rüzgārıġıġa
Ölersin ķalġusı āķir eger anbār-ı zer ķılġıl
- 7 ķılıp tül-i emel zīnhār Hāķdın bī-ķaber bolma
Cihān köhne rübāʿīdür özüŋni reh-gūzer ķılġıl
- 8 Hevā-ı nefis ile ʿömr-i ʿaziziġ zāyiʿ ötkerme
Seķerler uyġanıp Hāķ yādı birle dīde ter ķılġıl
- 9 Hūdāniġ zıkrudin özge vefāsı yok érür herġiz
Hūdāniġ ʿıŝķıdın yıġlap ġam-zād-ı sefer ķılġıl
- 10 Bilür sen yok bu dūnyānın beķāsın hem tiriklikniġ
Eyā miskīn Hüveydā ķelġil emdi terk-i şer ķılġıl

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Tapıp dāġ-ı muķabbet lāle yaŋġlıġ dīde hūn bolġıl
Dıraġt-ı meyve-dār dik hemiŝe ser-nigūn bolġıl

- 2 Tekebbür eyleme zīnhār egersen ʿāşık-ı dīdār
Hālāyıklar arasında zebūnlardın zebūn bolğıl
- 3 Eger sen ʿāşık-ı Leylā érürsen mişl-i Mecnūn bol
Muḥabbet deştide ser-geşte mānend-i koyun bolğıl
- 4 Başıñğa tēkse ger Ferhād ğamıdın yüz tümen miñg
Kılıp şabr u teḥammul aña kūh-ı bī-sütun bolğıl
- 5 Hüveydā cān u dilde bolsañg ol Leylā taleb-kārı
Hemān Mecnūn-ı bī-pervā kibi ğarķ-ı cünün bolğıl

212

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Eger kıoyañg kadem ışķ yolığa mānend-i Edhem bol
Bolup tārek-i Havvā dünyā ğamıdın ğülü bī-ğam bol
- 2 Zamāne ḥalkıdın bolğıl yırakrak vaḥşiler yañlığ
Yürüp şahrāda Mecnūn dik keyikler birle hem-dem bol
- 3 Çü ğonçe kıan yutup ḥāmüş bol kılsa melāmet el
Nesīm-i ışķ birle her şabā ḥandān u ḥürrem bol
- 4 Bolay deseñg uluğlıķ ile meh-i cānānega vāşıl
Faķırlık iḥtiyār eylep tamām-ı şeydin kem bol
- 5 Tārīķ-i ışķ ara mollā vu şeyḥ ü ḥ ʿacelik yoktur
Hüveydā ʿāşık erseñg kem-terin-i ḥalk-ı ʿālem bol

213

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Ey dilā ğül vaķtide ğül-zārdın endişe kııl
Üzmeğil beyhüde ğülü ğül-kārdın endişe kııl

- 2 Kim ki kirdi bu çemengā tā gül üzmeŷ qalmadı
Āri āri gül üzersen hārdın endīşe kıł
- 3 Peşe kim bidārlıqdın içti ādem qanını
Baʿzı baʿzı merdüm-i bīdārdın endīşe kıł
- 4 Rāz-ı dilni aytmagıl her kimni sen maḥrem bilip
ʿĀqıl ērseŷ maḥrem-i esrārdın endīşe kıł
- 5 Gencler tapsaŷ zāhir ētme tut nihān ēldin anı
Tapsa şöhret zālīm-i bed-kārdın endīşe kıł
- 6 Ey Hüveydā aymagıl Manşūr dik sırrıŷnı fāş
Eyleseŷ hevā-ı ene'l-ḥaḳ dārdın endīşe kıł

214

Fāʿilātün fāʿilātün Fāʿilātün fāʿilātün

- 1 Dilberā men ḥastanı ḥālin perīşān ētmegil
Körsetip ay dik yüzünŷni çehre pinhān ētmegil
- 2 Men-i ġarīb-i ḥastanı közdin salıp ey māh-rūy
Yürütüp ēşik-me-ēşik zār u ḥayrān ētmegil
- 3 Ḥāh öldür ḥāh küydür rāzıdur men ey şanem
Her nē kılsaŷ kılgıl ammā dāġ-ı hicrān ētmegil
- 4 Qol salıp bir bir basıp çıķıl bir aʿlā köreyin
Hem yüzünŷni şüm raḳīblerġa nümāyān ētmegil
- 5 İtirāz eylep men-i bī-çāredin ey nāzenin
Zār u ser-gerdān kılıp közümni giryān ētmegil
- 6 Leşker-i ḥāl ü ḥaḫḫıŷ bozdı köŷgölni mülkini
Ġāret eylep ey nigārım bāz virān ētmegil
- 7 Ġam-zede miskīn Hüveydānı bukün rüsvā kılıp
Şüm raḳībleri yine ḥoş-ḥāl ü ḥandān ētmegil

215

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Yatar sen tā key uyquda qop ėmdi dīdeni ter qıl
Seher bī-derdlerni āh u feryādınġ bile ker qıl
- 2 Duā-ı nīme-şeb rüzāne cürmiŋġa ėtür āteş
Bu has üzre salıp ot küydürp mānend-i aħger qıl
- 3 Qara yüzlük eger bolmay deşenġ ėarı maħşerde
Çerāġ-ı āh birle kēçelerni sen münevver qıl
- 4 Salıp ėud-ı cigerni āteş-i āh-ı seher üzre
Kēçedin tā şabāġa bām-ı gerdünnı mu'atqar qıl
- 5 Bolay deşenġ Hudā-cū şeyh ü mollā h̄ ėaceliq qılma
Özüŋni ey Hüveydā h̄ār u has birle berāber qıl

216

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün me'ūl

- 1 Yād ėtip qılġay günāhıŋ her seher bidarı bol
Tövbe eylep Tenġriġa meşġül-i istiġfarı bol
- 2 Hīç kişi qalġanı yoq bu dünyāda ölmey tirik
Men hem ölgümdür deben bā-nāle-hā-ı zārı bol
- 3 Tüş-e-i rāh-ı kıyāmet ġayr u iħsānıŋ ėrür
Qalġusı özge bāri közüŋ açıp hūş-yarı bol
- 4 Çün ölersen ey birāder āħiret fikrini qıl
Cehd eylep tün ü kün řātġa bes tayarı bol
- 5 Taŋla ėizzet-mend bolay deşenġ kıyāmet deştide
Cümle ėlġa zīr-i pā topraġ yaŋġlıġ h̄ārı bol
- 6 Bolma çün şeh-bāz-ı zālīm bol hümā yaŋġlıġ faqır
Üstüħānıġa qanā'at eyle bī-āzārı bol
- 7 Bay bērey deşenġ qoluŋdın ėizzetiŋ ile şama'ı
Tērmülüp derrendelerġa mişl-i kerges h̄ārı bol
- 8 Köz yumup açqunça sāt'dür ġayāt-ı ādemī
Şunçalık ėömrüŋni sen h̄ār eyleme bā-ārı bol

9 Ey Hüveydā bağlağıl bēl Edhem şıfat himmet kılıp
Hānımān u māl u mülkünġ küllidin bī-zārı bol

217

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılüm

1 Hüdānı yād étip yıgla seherlerde figān kılıgıl
Közünġni yāşını sēl-ābı çün āb-ı revān kılıgıl

2 Kıyāmet āb-rüyıdur né kılığan hayr u ihsānıġ
Riyā'ı kılmağıl ēl közide ēldin nihān kılıgıl

3 Günāhıġ derdīdin yıgla közünġ yaşın revān eylep
Könġül bāğın suġartıp sebze eylep büstān kılıgıl

4 Çü Ziynü'l-ābidin bol zılm-i zālimġa bolup şābir
'Arāşāt-ı kıyāmetde özünġni şādımān kılıgıl

5 Bolay deseñġ uşal gülşen-sarānıġ vaşlıġa vāşıl
Yutup hūn-i cigerni ġonça dik baġrıñnı kan kılıgıl

6 Kem uġlap kem yēgil yıgılap Hüveydā kēçe vü kündüz
Hüdānıġ kaħrıdın kōrkup çırayıġ za'ferān kılıgıl

218

Müstef'ilü müstaf'eli müstaf'eli fa'lin

1 Ey bād-ı şabā köy-i şanemdın güzer étgil
Elbette ańġa hāl-i dilimdın haber étgil

2 Bir hasta kuluġ āh urup kēçe vü kündüz
Bīmār u ġarīb hālidin aygıl hazer étgil

3 Der hālet-i cāndur ańġa zīnhār u zīnhār
Cān teslim éterde közdin bir güzer étgil

4 Kēlmese meniġ aldıma ol yār-ı sitem-ger
Başınġnı ayağıġa kōyup dīdeni ter étgil

- 5 Şāyed anı köngliğa Hudā raḥamını salsa
Aḥvāl-i dilimdin anğa şerḥ-i digeŕ étgil
- 6 Ger qoysa ayağını Hüveydā tarafiga
Ḥāk-ı qademin sürme-i ‘ayne’l başar étgil

219

Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün

- 1 Ey köngül dünyā tilep çün gūy-i ğaltān olmağıl
Dil bērip ḥod-mürdeğa mişl-i kalāğān olmağıl
- 2 Cehd eylep tün ü kün sencide kıl munda işiñg
Ḥām kılma puḥte kıl tañgla peşimān olmağıl
- 3 Sen qara yüzlük kıyāmet deştide bolmay deseñg
Rāst bolğıl rāst ayğıl sözi yalğan olmağıl
- 4 Barsalar kılğan ‘amel cennetge sen kılmay ‘amel
Tırmulup cennet sarığa zār u ḥayrān olmağıl
- 5 Nefs ra’yığa barıp eylep günāh-ı bī-ḥesāb
Rūz-ı maḥşer āfitābı birle tefsān olmağıl
- 6 İkki künlük ‘işret-i dünyā-ı bī-pāyān üçün
Yēp ḥarām āğıştēdin dūzaḥda sūzān olmağıl
- 7 Sāye-i raḥmet tiler bolsañg eger maḥşer ara
Cūd kılğıl munda bī-pervā-ı iḥsān olmağıl
- 8 İzzet-i dünyā tilep yēp nān-ı zālīm ‘ālimān
‘İlmiñge kılmay ‘amel mānend-i şeytān olmağıl
- 9 Ey Hüveydā tāt et maḥşerde tātatsız bolup
Ser-nigūn yerge baqıp el içre fazumān olmağıl

220

Mefā’īlün mefā’īlün mefā’īlün mefā’īlün

- 1 Eger sen merd-i ʿāķilsen bu dünyādın sivā bolġıl
Taʿalluķāt-ı ʿālemdin kēçip külli cüdā bolġıl
- 2 Bu dünyā mülkide köpdür yamanlar yaķşılar hem bar
Tapay dēp merdlerni cüst ü cüyide gedā bolġıl
- 3 Eger tapsaņġ uşal merd-i Ĥudānı kēçe vü kündüz
Kılıp ĥizmet eşigin yastanıp yatıp ada bolġıl
- 4 Cellādi tēkse ĥāş ʿerni salıp boynuņġġa bir nēçe
Kadem koyup yügürüp mülk-i dilġa pāşā bolġıl
- 5 Yigit sen yā ķarıdur sen alıp ʿerler duʿāsını
Kıyāmet deştide şāhen-şāĥ-ı şāĥib livā bolġıl
- 6 Eger her kimni körseņġ Ĥızır bolġay dēp tavāf eylep
Ki haftād u dü millet ĥalkı birle āşinā bolġıl
- 7 Bolay deseņġ emān taņġla kıyāmet āfitābıdın[sen]³⁵
Baĥıl bolma ʿel içre şāĥib-i cüd u siĥāvet bolġıl
- 8 Melāʿikler suʿālīġa cevāb-ı āsān bērey deseņġ
Tiliņġni saķla ġıybetdin ʿel içre kem-nümā bolġıl
- 9 Seni tēpse Ĥüveydā kıl teĥammul her ķayu mevcüd
Aġırlıķ pişe kıl yēr dik hemeġe zīr-i pā bolġıl

221

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Süleymān sen bu dünyāda veyā Cemşīd yā Bahrām
Nē sūd ʿetti Süleymānġa yüzük Cemşīdġa nē cām
- 2 Birāder ceĥd eylep tūşe-i reh-i kıyāmet kıl
Bilürsen ķalmadı şāĥ-ı cihānlar dünyāda müdām
- 3 Açıp ʿibret közin baķġıl heme ʿerler ķayan kētti
Cihān kimġa vefā ʿetti ölür sen ʿerte yā aķşam

³⁵ Divanın 2007 yılında Taşkent'te basılan kiril nüshasına göre düzeltildi.

- 4 Bu kılğan māl u mülkünġğa kivanma bir küni teşlep
Kéter sen yüz tümen miñġ hasret ile dünyādın nā-kām
- 5 Çü dünyā bir ölümsedür ki çendān it ötti³⁶
Körer sen kimge sūd etti munı dep bolġıl bed-nām
- 6 Ėtür ehl ü ‘ayālīñġ düşmeniñġ cāñġa ara kirmes
Kılıp özünġni fikrini Hudā yolıġa koyġıl gām
- 7 Tavāf-ı ka‘be-i maksad kılāy deseñġ kolinġ yuġıl
Bu dünyādın eyā miskīn Hüveydā bağlaġıl iħrām

222

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Tapalmay derd-i ıřkīñġdın seherler uyġanıp keldim
Raķıblerdin eyā dilber koynuñġġa kızġanıp keldim
- 2 Nē yerde şem‘ni körsem cemālīñġ şem‘i bolġay dep
Urup pervāne dik raķķāř bařınġdın aylanıp keldim
- 3 Közümde uyķu yoķ cünbişde kaldım nīm bismil dik
Urup başım kara yerge yılan dik tolġanıp keldim
- 4 Ata topraġıġa kırķ yıl turup ġam yamġuru yaġdı
Uşal yamġurġa men hem anda Ėrdim bulġanıp keldim
- 5 Ėazin bolmaķ ata mirāřī bolsa men nēçük eyley
Tenimġa çāder-i ġamnı ezeldin çulġanıp keldim
- 6 Dēme küymes Hüveydānı köyümde ey dil-ārāmım
Çerāġ-ı ravza dik tünler tañġ atķunça yanıp keldim

³⁶ Divanın 2007 yılında Taşkent’te basılın kiril nüshasına göre düzeltildi.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Seni vaşlınĝnı izlep men ĝarīb ü bī-vaṭan boldum
Kêçiben ḥānımānımdın giriftār-ı maḥan boldum
- 2 Muḥabbet deştide izlep seni yıĝlap yürüp ey dost
Alıp ĝam tēvesin êlkimĝa çün Vays-ı Qaran boldum
- 3 Körüp rüsvālĝımnı külmeñĝ ey yār u birāderler
Nê kim boldum cihān içre şanemniñĝ derdidin boldum
- 4 Qılıp ṭa'na küler ḥālīmni körse her qayı mevcūd
Nêtey dostlar ara şermende-i yüzi tün boldum
- 5 Hüveydāĝa melāmet 'ayb êmesdür kılsa her qaysı
Nêçük kim yār dēp rüsvā-ı ḥalk u encümen boldum

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Vişālınĝnı eyā dilber yürüp köp cüst ü cū kıldım
Nişānıñnı tapalmay kimni kördüm ĝüft ü ĝü kıldım
- 2 Uşal kün kim seni sévdim 'acāyib qayĝuge qaldım
Açıp köksüm belālarĝa özümni rü-be-rü kıldım
- 3 Yaqamnı çāk urup yıĝlap vaşlınĝnı yād eylep
Yüzüm yuvup köz yaşım birle seḥerlerde vuzū kıldım
- 4 Cüdālĝ ḥanceri birle dilim şad pāreler boldı
Teḥammul riştesi birle yürekimni rüfū kıldım
- 5 'Acāyib saĝınıpdur men seni men qayda sen ey dost
Köreyin dēp cemālınĝni besi köp ārızu kıldım
- 6 Hüveydā ḥalıĝa ey dilberim bir raḥm kılsañĝcı
Êşikiñĝde yatıp yıĝlap közüm yaşım cū kıldım

225

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Acebdür ikki āhū aldıda ikki kemān kördüm
Çurup sahmin atar bolsa aṅga bağrım nişān kördüm
- 2 Dü şām aldıda ikki şubḥ üzre dü şafağ peydā
Bolupdur gūyā qara üstide bir laḥta qan kördüm
- 3 Dıraḥt-ı serv üzre bir gonçe-i nev-rüste ösmiştir
Gül-i bī-bāğībān ermiş munı bī-bāğībān kördüm
- 4 Nihāl-i ıışk könglüm bāğı içre sebze bolmuşdur
Yürekde riştesi şāḥını fevq-i āsımān kördüm
- 5 Sen ey miskīn Hüveydā nāle vü feryād kıl emdi
Belā-yı cān anı ser-fitne-i āḥir zamān kördüm

226

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Çü ıışkıṅ derdidin bir şemme'ini dāsītān kıldım
Beyābān qumlarıdın köp idi endek beyān kıldım
- 2 Eger bir zerresin aytsam dü 'ālem mülkiğa sığmas
Köngül mülkin 'zīm derler anıṅ içre nihān kıldım
- 3 Dem urmay gonçe dik ḥāmūşlıknı ihtiyār éttim
Yürekim guşşağa toldı men özümğa ziyān kıldım
- 4 İçim gam guşşağa toldı kararım qalması zerre
Köngül teskīni bolğay dep şehirlerde fiğān kıldım
- 5 Hüveydānı demeṅ yēṅil kılor tağlarını ıışkı bī-cā
Nēçük eyley menem tağlar dik özni ser-girān kıldım

227

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 ‘Aceb perde-nişin şîrîn-liķāğa āşinā boldum
Körünür yā körünmes bir belāğa mübtelā boldum
- 2 Cemālin körgeli yıllar érür köyni yastandım
Çıķıp bir baķmadı bî-ťalı‘ımdin zîr-i pā boldum
- 3 Girîbānımnı çāk eylep barıp köyide dād éttim
Dédi dādınġğa yétmey men sitem-ger pādişāh boldum
- 4 Serāsîme bolupdur men kılur işimni bilmey men
Ķayan kêtġüm alıp başım bu ġam birle ada boldum
- 5 Ezelde kısmetim yā şûr-baġtım uçradım nā-geh
Raġmsız köñġli Ķattıġ dil-rübāğa mübtelā boldum
- 6 Ķaya baķmay közin salmay közümdin nā-gihān ötti
Demedin sen nêçük ādem ölümġa rızā boldum
- 7 Ķılur nā-mihribānlık kimġa kim men mihribān bolsam
Nê yār u āşinā baķmas nêçük baġt-ı Ķara boldum
- 8 Hüveydā urşa sökse yār yanmay ilgeri bargıl
Nê kılay cevri rāġatdur dēġil anġa rızā boldum

228

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ötti eyyām-ı tiriklik kēldi aķşam-ı ölüm
Mañġa herġiz aytamġızlar dostlar nām-ı ölüm
- 2 Nê uluġ u nê kiçik şāh u gedānı Ķoymadı
Bister-i ġāk üzre yatĶuzdı kēlip şām-ı ölüm
- 3 Bu ölüm devrān ayaġı dik kēlür növbet bile
İçmegünçe Ķalmadı tā hîç kim cām-ı ölüm
- 4 Ķılmadı cellād yañġlıġ bu ölüm hîç kimġa raġm
Ķan tökerdin bolmadı bir laġza ārām ölüm
- 5 Ey Hüveydā bî-ġaber bolma ölümdin zînhār
Çün ki boynuġġa tüşüp turġan érür dām-ı ölüm

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Dünyānı kēzip yürüp derdimğa dermān tapmadım
  Arz  terğa dād d p bir  adl-i sultān tapmadım
- 2 Başıdın y z  rg l p hem aldıda  urbān bolup
 Cān taşdik  ılmağunça yārga cān tapmadım
- 3 Ten s zip aqtı su dik boldum    laht  st h n
 Kavladım dāğ-ı cigerni  atre i  an tapmadım
- 4  gnede i  azğalandın ança m şkil k r-ı  ışk
 Tā ki cāndın  tmeg n e k r-ı āsān tapmadım
- 5 Ey H veydā  ışk derdi  urfe  attığ b -devā
 Yığlamağ dil  rtemekdin  zge dermān tapmadım

M stef'il n m stef'il n m stef'il n fa'lin

- 1 Ey dostlarım d nyāğa bir k ldim   k ttim
 Mānend-i řihāb  l k ziğa yandım u k ttim
- 2 şeh-bāz idim şayd-ı muĥabbet  ıla k ldim
 Bu dehr dırahtı  zre bir  ondım u k ttim
- 3 Her yılda  ner dāmen-ı řahrā g l   lāle
 Men lāle şıfat d nyāda bir  ndim   k ttim
- 4 Bu fān   emendın g l-i maĥşad t relmey
  asret g lidin bir ne e g l t rdim   k ttim
- 5 Bu dahr ara rāhatını k rmedim ařlā
 Bir ne e maĥal miĥnetini k rd m   k ttim
- 6 Men b lb l-i ĥoř-ĥ nı idim uşbu  emenniĥ
 Bir nāle-i cān-s z  lıp k ldim   k ttim
- 7 H   are v  tedb r H veydā yok  l mğa
 Tağd r aldığa boyun s ndim   k ttim

231

Müstefîlün müstefîlün müstefîlün müstef

- 1 Dünÿāğa kēlip yahşı yürmey ü zebün öttüm
Kılmay ‘amel-i şālîh ü cürmi füzün öttüm
- 2 Yürdüm bu ‘adem deştide dāim leb-teşne
Bā dāğ-ı ciger lāle şıfat dīde hūn öttüm
- 3 Ğamsız kişini dūnyānı kēzdim tapayın dēp
Hīç kim dēmedi dūnyāda bağrı bütün öttüm
- 4 Āvāre-i nefsim boluban yolnı adaştım
Yā Rab seni fazlınğnı tilep reh-namūn öttüm
- 5 Dünÿāğa kēlip şunça tevaqquf kıla kıaldım
Kēldim tūnagün dūnyāğa turmay bugün öttüm
- 6 Hāset çemeni içre kirip hasta Hüveydā
Sür‘at kılıban bād-ı şabādın burun öttüm

232

Müstefîlün müstefîlün müstefîlün fa‘lün

- 1 Dünÿāğa kēlip menzil ü me‘vā kılıp öttüm
Sermāye-i ‘ömrümni bī-cā kılıp öttüm
- 2 ‘İşyān bile zāyiç yüberip naqd-i hayātım
Nā-dānlığ ile maşraf-ı dūnyā kılıp öttüm
- 3 Her kimni körer men ğam-ı dūnyā bile mağrūr
Ser-tā-ser dūnyāğa temāşā kılıp öttüm
- 4 Kördüm hemeni azuğa nefsiğe hayrān
Hīç kim dēmedi tūşe-i ‘uqbā kılıp öttüm
- 5 Bolmasa nētey ‘aql u hıred sende Hüveydā
Bu sözni sañga evveli ifşā kılıp öttüm

233

Müstefîlün müstefîlün müstefîlün fa'lün

- 1 Dünÿāğa kēlip dūnyānı bir ŧettelep öttüm
Mānend-i neyistān kötīga ot ŧalap öttüm
- 2 Bildim men anı dūŧmen-i mekkār-ı  ayyār
Lāy turnağı birle yüzini tırmalap öttüm
- 3 Merdān-ı Hūdālar dēdi dūnyā mı aĉĉıđ
Aĉĉıđlıđını bilmek üĉün bir yalap öttüm
- 4 Bay oğlı kibi külbe-i virāne kılıp men
Hıurŧıd-i cefā ısığıdın teŧne-leb öttüm
- 5 Bu kāfir nefsim bile köp kıldım uruŧnı
Tenhā ŧılıĉı birle urup hey heylep öttüm
- 6 Hāmūŧi bıĉađın her dem anıĝ bağrığa kıoydum
Cev^c nıyzeŧi birle közige nıyzelep öttüm
- 7 Dıvāne Hüveydā dēdi bu sözni  aceb hoŧ
 Aŧıĉ ēliniĝ köksiğa bir ot ŧalap öttüm

234

Müstefîlün müstefîlün füstefîlün fa'lün

- 1 Menzilgeh-i dūnyānı körüp hoŧlāyu öttüm
ĉendān yüremen dēp anı bı-reg uŧlayu öttüm
- 2 Bir köz yumup aĉĉunĉa turarım yoğ ikendür
Her künde tümen iŧni baŧın baŧlayu öttüm
- 3 Ol mir-i ecel hıüküm kılip köĉ dēdi mundım
Bı-ĉāre bolup cümlesini teŧleyü öttüm
- 4  Uĉbā iŧini nesye bilip eylemedim hıĉ
Dūnyā iŧini nađd bilip uŧlayu öttüm

- 5 Şahrâ-ı hevesde yürüp ʿömürni keçürdüm
Âhir bu ecel kışlakını kışlayu öttüm
- 6 Zâyiʿ yüberip nefis ü hevâ birle hayâtım
Engüşt-i nidâmetni bukün tışlayu öttüm
- 7 Bilmem né bolur âhir-i ʿömrüm ey Hüveydâ
Her laḥza yaḳam tövbe dében uşlayu öttüm

235

Mefâʿilün mefâʿilün mefâʿilün mefâʿilün

- 1 Küyüp ʿışk otıda ey dostlarım baġrı kebâb öttüm
Közüm ḳanı bile gül dik giribânım boyap öttüm
- 2 Ḳalender boldum kèzdım bu dünyâ mülkini yek-ser
Bu derdimni devâsını yürüp éldin sorap öttüm
- 3 Heme aytur ki ey nâ-dân bu derdinġni devâsı yok
ʿİlâcım tapmadım yıġlap yüzümni tırmalap öttüm
- 4 Dirîġâ şad dirîġâ körmedim âsâyiş-i ʿömrüm
Semend-i ġamġa mindim berḳ dik eylep şitâb öttüm
- 5 Sen ey miskîn Hüveydâ uşbu ʿömrünġni ġanîmet bil
Yumup köz açḳuça ḳalmay bolup âhir türâb öttüm

236

Mefâʿilün mefâʿilün mefâʿilün mefâʿilün

- 1 Seḫerler uyġanıp ʿışkıġda bülbül dik nevâ kıldım
Ḳızıl gül dik çırayımni seni dép kehrübâ kıldım
- 2 Vişâlıġni soraġlap küh-be-küh u der-be-der boldum
Gedâlar dik eşiklerge barıp Hû dép şadâ kıldım
- 3 Né yerde naḳş-ı pâ körsem şanemni naḳş-ı pâyı dép
Alıp bir müşt ḥâk andın közümġa tütüyâ kıldım

- 4 Uşal rûz-ı seni sevdim garîb-i bî-vaţan boldum
Özümni māl u mülk hānımānımdın sivā kıldım
- 5 Kêlip körgil eyā dilber firākıñg hanceri birle
Yarıp köksüm yürekim bend-bendîdin cüdā kıldım
- 6 Hüveydā-ı garîbinğni kim bü'l-heves aşık
Cihān mülkin seni dep yığlayu mātem-sarā kıldım

237

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Minip aşkıñgı tahtıga özümni şehriyār êttim
Köñglini şehriğa hükümüm yürütüp itibār êttim
- 2 Hıtây u Hind ile Rûm u Yemen zîr-i nigînimdür
Ki maşrıq tā be-mağribğa revānımnı bērer êttim
- 3 Faķirlik tahtıda şāhen-şāh-ı rüy-i zemîndür men
Şeh-i Çin birle Kayşerni gulām u merd-i-kār êttim
- 4 Temāşā-ı cihān kılsam heme öz nefsigе hayrān
Urup yerge bu nefsimni ayağ astıda h'ār êttim
- 5 Közüñg açıp temāşā kııl Hüveydā cümle el ketti
Yürür men dep bu dünyāda kaçan men ihtiyārım êttim

238

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

- 1 Mecnün-ı bî-nevā kibi Leylāğa yığlağan özüm
Deşt-i cünūnda lāle dik bağrınıñg dāğlağan özüm
- 2 Aşkıñı şekerin tatıp bağrını çāk çāk etip
Fevte-i aşk bēliğa ney kibi çulgağan özüm
- 3 Dünyānı püşt-i-pā urup özini mā-sivā kılıp
Ölgeni yār köyide başını çağlağan özüm

- 4 Tevsen-i faķırğa minip dil Hıtāyını çapıp
Hamūşı-yı hancer bile nefsi bıçağlağan özüm
- 5 Rūz-ı eleste bi-Rabbīküm cümleğa bérdi Haķ uluş
Anda belā uluşını cānda kuçağlağan özüm
- 6 Yalguzı nīzsesin urup cevˆ kılıçı bile çapıp
Kāfir nefsi tutup boynını bağlağan özüm
- 7 Hısta Hüveydānı bilinĝ cümle taˆalluķātını
Mısl-i kelāl lāy-ı dik yerde yayılğan özüm

239

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Seniĝ ıřkıĝdın ey dilber elif kaddimni dāl éttim
Köyünĝni yastanıp dāim başımni pāyımāl éttim
- 2 Hayālinĝ özge bolmuş dep maĝga köp iˆtirāz étme
Başınĝdın örgüley yārim kaçan özge hayāl éttim
- 3 Köĝül bāĝıĝa ey dilber ékip mihriĝ nihālini
Bérip su köz yaşım birle nihālim ber-kemāl éttim
- 4 Vücüdüm öyide rūhum kuşını perveriş eylep
Bérip ĝam tuˆmasın aĝga anı hoş per ü bāl éttim
- 5 Köĝül bāĝıda ˆayşımniĝ nihāli ber-kemāl érdi
Koyup endūh u hasret arasın aĝga zevāl éttim
- 6 Eyā bād-ı şabā étgil şanemniĝ aldıda zīnhār
Bitip bir nāme baĝrım kanı birle hasb u hāl éttim
- 7 Felek sākı ölümni ey Hüveydā dünyādur cāmi
Urup bir pūşt-i-pā dünyānı sındurdum sıfāl éttim

240

Müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün mefāʿilün

- 1 Tün ü kün eyleben güneh kılmagan hıç şevāb özüm
Perveriş eylep beden kılgıçı hurd u h̄āb özüm
- 2 Dūnyā işige çüst men t̄at işige köp levend
Cürm işığa dil̄ir olup köp kıla men şitāb özüm
- 3 Êlniᅇ köziçe zühd étip yép içiben kinārede
Zerre harām u şübhedin kılmagan ictināb özüm
- 4 Şuratım evliyā kılp keşf-i kerāmetim oqup
Sāde-dil-ān ara kirip kılgıçı köp kebāb özüm
- 5 Tāᅇla Hudāniᅇ aldıda körsetür el şevābını
Mende günehdin özge yok né bérürüm h̄āb özüm
- 6 Fazlığa alsa raᅇm étip kūh-ı günehni yok kılpur
Adliğa alsa qahr étip cürmiğa yok ᅇesāb özüm
- 7 Raᅇmet eger kılpur meni lāyık-ı raᅇmetidür men
Ger qazab étse ol meger müstahāqᅇ-ı azāb özüm
- 8 Bolsāᅇ Hüveydā ādemī fehm ü ferāsetiᅇ qanı
Yaᅇşı yamannı bilmegen taᅇna-ı p̄ir ü şebāb özüm

241

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

- 1 Leylā şanemni izlegen Mecnūn u bī-nevā özüm
Dilde şehen-şeh-i cihān el közide gedā özüm
- 2 Bar bu cihānda her nima qurbığa lāyık qadri bar
ᅇāk-ı siyehniᅇ kem-terin cümleğa z̄ir-i pā özüm
- 3 Qıl meni ey Hudā uluᅇ yetti tamuᅇge men sıᅇmay
Mümin ü gebr küymesün aᅇi-i pür-günāh özüm
- 4 Mümin ü müminātnı cürmini maᅇᅇa bér alay
Küydür alar üçün meni lāyık-ı her cefā özüm
- 5 Kelse cihāᅇa her belā salma bu qullarıᅇ ara
Yalguz özümᅇa sal alay şābir-i her belā özüm

6 Her kişi kim Hüveydānı kılsa melāmet ʿayb ʿemes
Çün ki yamanlığım ʿayān nē dēseler rızā özüm

242

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

1 Künde tümen izā çekip kıлмаđan hıç ʿār özüm
Könđlüm ara ʿazīz-i vağt elge çü h̄ār u zār özüm

2 El bile yoğ turur işim yağşı yamağa sözleşem
Külbe-i fağr yastanıp göşede hāk-sār özüm

3 Sözüde zerre luğfı yoğ şuradı bir kuruğ yağaç
Başıda mağz u maʿnā yoğ günbez-i bir mezār özüm

4 El közüde namāz oğup tađvā-ı bā-riyā kılıp
Közge melā'ik bolup sāde-i sürh-i ʿayyār özüm

5 Yağşı bilip Hüveydānı kıлмаđıız itikād-ı hūb
Bérgüçi elge köp firīb fāsıđ u nā-be-kār özüm

243

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1 Uşbu dünyāđa çün keldim ki boldum ğam bile hem-dem
Zamānī urmadım könđlümni hoş eylep demī bī-đam

2 Közüm yaşı kurumaydur revāndur kéçe vu kündüz
Ağar köksüm üze cārī bolup çün çeşme-i zemzem

3 Tađđ atđunça sağış eylep közümni uyđusu yoğtur
Küler men zāhiren elđa veli könđlüm ʿemes bī-đam

4 Körünđler ey müsülmānlar meniđđ hālīm için yığlap
Kiyipdür āsımānlar hem tün ü kün cāme-i mātem

5 Gehi yalguz kirip öyđa özüm hālīmđa yığlay men
Külerler maşlağatdın geh bolup el aldıda bī-đam

- 6 Degenler ba'zını bî-gam bu söz ki turfe hayrân men
Bilalmas men neçük âdem bu dünyâdın öter bî-gâm
- 7 Kişi kim bilmesederd ü muhabbet ıışk bābıdın
Anı bî-şek bilinğ hayvān egerçi şuratu âdemdür
- 8 Hüveydā turmağıl öz hālınğga şām u seher yığla
Cemāl-i yārğa lāyık emesdür dīde-i bî-nem

244

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Könğül bērdim sañga men gāyibāne āşinā boldum
Belā vu miñnet ü gamğa hemişe mübtelā boldum
- 2 Savuğ urğan çapan dik yürğeli ašlā medārim yok
Bu gamdın ser-ğarīb mişl-i hazān dik kehrübā boldum
- 3 Cefā vu cevrini kördüm vefāsın körmedim ašlā
Vefā izlep birāderler giriftār-ı cefā boldum
- 4 Yeñgi ay dik bolup lāğar yürekde qalmadı hālet
Qalıp gam bārını astıda nūn yanğlığ dü-tā boldum
- 5 Qalender boldum u kēzdim heme şehr ü velāyetni
Sorağınğnı salıp elge ğarīb ü bî-nevā boldum
- 6 Bolup Mecnūn başım alıp çıkıp men kūh u şahrāğa
Eyā Leylā seni dēp el ü yurtumdın cüdā boldum
- 7 Fiğān kılsa Hüveydā aybī kıılmañğlar müsülmānlar
Neçük kim küydüm örtendim melāmetge ada boldum

245

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Dostlar ayb etmeñgiz men bir belāğa yığladım
Qol açıp amīn deben kādır Hudāğa yığladım

- 2 Bu belälarnı Hudā şāyed kötergey dēp bu dem
Ol şefi'ü'l muzenbin rûz-ı cezāğa yığladım
- 3 Āstānelerğa barıp başım urup eylep du'ā
İsti'ānetler tilep men evliyāğa yığladım
- 4 Bolsa nāzil her belā çün cihānnı mülkiğa
Şümlüğumdındur biri kılğan günāhğa yığladım
- 5 Ey Hüveydā şabr kıl dem urmağıl Haq emriğa
Āri āri ey köngül kılğan haqāğa yığladım

246

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Seni ıřkıñğın ey dilber 'aceb dīvāneler boldum
Hulāyıkğa bolup külgü besi efsāneler boldum
- 2 Kılur ta'na körüp her kim meni hālimğa ey māhım
Bu élni ağızıda her göşede efsāneler boldum
- 3 Heme kavm u qarındāşım meni körse kılur nāmūs
Barıdın yüz ögürdüm bir yolay bigāneler boldum
- 4 Seni élkinğın ey dilber muħabbet cāmını içtim
Uşal kündin bēri bilmey özüm mestāneler boldum
- 5 Şeb-istān içre ey yārim cemālinğ şem'ini kördüm
Başınğın örgülüp her subh-dem pervāneler boldum
- 6 Vişālinğ izleben dilber Hüveydā-ı gārīb-i miskīn
Gedālar dik sorap éldin yürüp āvāreler boldum

247

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ıl

- 1 Hayālinğ mūnisimdür kayda bolsam
Eger öyde veger yabānda bolsam

- 2 Köngülde kalmağay zerre gümanım
Sening derdingni ayta ayta ölse
3 Biri el maqşadığa yétse ol kün
Né hasretdür yételmey anda qalsam
4 Ölümniñ derdiğa hiç çäre yoqtur
Başımni men eger taşlarğa ursam
5 Vefası yoq tiriklikni Hüveydā
Bu dünyāda eger miñg yürüsem

248

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Bir ot peydā bolupdur könglüm içre gam bile hem-dem³⁷
Bir āhımdın mebdā bolmağay toquz felek ber-hem
2 Közüm yaşın saçıp aña bérür men dem-be-dem teskīn
Yoq érse küygüsü dünyā yüzi hem kalmağay ādem
3 Bu ıışkıñ aldıda Nemrūd otı gül bolganı yoq mu
Tamuğ otı érür ıışk otınıñ aldıda çün şeb-nem
4 Belā vu gam maña nañnü qasamnādın uluş bolğay
Bilalmas men neçük ādem bu dünyādın öter bī-gam
5 Alar kim yatadur bī-gam qabartıp qarnını öy dik
Behāyim neslidindür ol egerçi şuradı ādem
6 Cihānnıñ ayşı çün h'āb u hayāli yoq anıñ sūdı
Taşadduq-ı gam bolay gamdur maña iki cihān
hem-dem³⁸
7 Yatıp bolmas işiñ beh ey Hüveydā yatmağıl gāfil
Riyāzetsiz kişiler bolmağay gam ehliğa maħrem

249

³⁷ Birinci beyit vezne uymamaktadır.

³⁸ Vezne uymamaktadır.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Éllik altmış yaşadım bir yahşî t̄ā'at kılmadım
 Kılğanım boldı güneh bir dem 'ibādet kılmadım
- 2 Bir seher érte kopup kılğan günāhım yād étip
 Nāle vü zāri kılıp āh u nidāmet kılamadım
- 3 Bar mukın 'ālemde men dik bī-ḥaber rüsvā kişi
 Bu ölümni yād étip yād-ı kıyāmet kılmadım
- 4 Bara men bu dünyādın ḥasret bile dāğ üzre dāğ
 Bir velī-ye ni'emet bolup ḥayr u seḥāvet kılmadım
- 5 Tün ü kün nefsim üçün āvāre ser-gerdān bolup
 Bir zamān könglüm ḥuzurı birle t̄ā'at kılmadım
- 6 Bir nefeslik 'ömür üçün dünyā sürürını tilep
 Terbiyet-i tenni kılıp t̄ā'atga 'ādet kılmadım
- 7 Bu tiriklikni ölü bilmedim ḡam u külfet bilen
 Köz yaşımni aqızup bir kün ṭahāret kılmadım
- 8 Ey Hüveydā bu tiriklik ṭurfe-i bī-pāyān iken
 Öttiler yār u birāder hīç 'ibret kılmadım

250

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Yürekde derd-i köp defterge sıḡmaydur eger aytsam
 Ḳanı bir derd-mend aldıda yıḡlap ḥāl-i dil aytsam
- 2 Yüretim ḡan bolup aqtı dēsem hīç kim inanmaydur
 Nētey destūr yoḡ köksüm yarıp baḡrımni
körsetsem
- 3 İçim toldı ḡam u 'ışḡḡa bolup men ṭurfe-i dil-ḡiri
 Gehi himmet kıılır men baş alıp Rüm u Yemen
kētsem

- 4 Melāmet bir sarı ğam bir sarı cānımnı örteydi
Kétipdür taqatım emdi özümni ğamge örgetsem
- 5 Tüşüp men kişver-i ğamge meniñ dādımğa kim yétgey
Néçük hasret néçük bī-dādlıqdur ğam bile ölsem
- 6 Kézip deyr içre ol muğbeçedin kāse-i mey içmey
Né hasretdür Hüveydā dünyādın ermān bile
kétsem

251

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Vā dirīgā şad dirīgā ötti 'ömrüm bilmedim
Sel ü yamğuruñ mişāli ketti 'ömrüm bilmedim
- 2 Yürüdüm nefsi-i belā-keşni yolıda yaz u kış
Né olarnı yād étip né āhiretni bilmedim
- 3 Naqd-i 'ömrümni bērip dünyāğa sevdā eyleben
Bī-bahā 'ömr-i 'azīzim çübçe qadri bilmedim
- 4 Ehl ü evlādım dēben nefsimni ra'yığa barıp
Né helāl u né harām farkını hergiz kılmadım
- 5 Men né dēr men sorsa Hāq el aldıda yevmü'l-cezā
Hasretā vāveyletā burna özümge kēlmedim
- 6 Hasret étip ey Hüveydā yıgılasañ miñ yıl eger
'Āqibet ölmek durur özge 'ilācın bilmedim

252

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Seniñ ıışkıñda ey dilber seherler der fiğān boldum
Giyāh-ı zīr-i seng dik ser-i ğarīb mişl-i ğazān
boldum

- 2 Tenim su dik sèzip aqtı regimde qalmanı qanımdı
Beyābānlar ara qalğan aqarğan üstüñān boldum
- 3 Èlikimğa ʻaşā tēkdi èkildi qāmetim yerge
Qalıp ğam bārını astıda bī-ğād nā-tüvān boldum
- 4 Ètür men turfe-i ser-gerdān qayan barurnı bilmes men
Bu ğam deştide hayrān yoldın azğan kārīvān
boldum
- 5 Hicāletde qalıp men èlge sözlerge tilim yoqtur
Melāmet bahırıda mānend-i māhī bī-zebān boldum
- 6 Meni körse kıllur nāmūs heme qavm u qarındaşım
Bolup ʻışq tēlbesidin èl ü yurtumğa yaman boldum
- 7 Hüveydā nè kıllıp taʻna küler hāliğa düşmenler
Seni dēp ey perī èl içre rüsvā-ı cihān boldum

253

Müstefʻilün müstefʻilün müstefʻilün faʻlün

- 1 Bir perde-nişin dilber-i cānānga yolūqtum
Endek körünüp bolğuçı pihānga yolūqtum
- 2 Zerrāt-ı cihān hayl-i perī ins ü melekni
Bir ğamze bile kıllıgıçı hayrānga yolūqtum
- 3 Ten öyige yüz hırmen ot saldı be-yek-bār
Cān örteğüçı berq-i darahşānga yolūqtum
- 4 Kākül ipige ser-negün astı meni bağlap
Mānend-i ğanem kıllıgıçı qurbānga yolūqtum
- 5 Her göşe yüz qan töker ol közleri cellād
Kiprikleri çün hancer-i bürrānga yolūqtum
- 6 Kēldim çemen vaşlığa bir gül üzeyin dēp
Sunmay èlkim hār-ı muğilānga yolūqtum

7 Derdim kem olur d p   H veyd  sefer  ttim
Vah burnağının derd-i fir v ng  yoluğtum

254

M stef il n m satef il n m stef il n fa l n

1 Men teşne-i  ŐŐkını mey-h ne ara k rd m
Z nn r-ı muğabbetni but-h ne ara k rd m

2 Mey içme d p ey v  iz m n imni n  aytur sen
 Aks-i ruğ-ı dilberni peym ne ara k rd m

3 Meyd n k lt r ey z hid  v z-ı h ve'l-mağf r
Mey-h  areni  ayb  tmek hem-h ne ara k rd m

4 Meyd n-ı muğabbetde başını kılıp   n g y
C n-b zlık  tmekni merd ne ara k rd m

5 Her k nde y z  lg n e bir k nde  ley d r men
Bu himmet-i  alini perv ne ara k rd m

6 Bu  adet resm  rmiŐ  ŐŐkılarını her dem
K yd rmek  lt rmek c n ne ara k rd m

7  Ayb eyleme giz z nh r  lt rsem  z m y rıp
Ağy r ile y rımını bir h ne ara k rd m

8 D v ne H veyd  sen sorma k n g l  b d n
Men genc-i mur d izlep vir ne ara k rd m

255

Mef  il n mef  il n mef  il n mef  il n

1 Ey  dilber seni g Şekker lebi gdin s rmegey  rdim
Tatıp uşbu  aseld n zehr-i zenb r k rmegey  rdim

2 Yağıldın  ar u yamđur dik mel met başıga  ldin
K n g l b rip sa ga mundağ bel ga  almağay

 rdim

- 3 Eger bilsem idim men uşbu dünyā bī-beķāsını
Anıñğ için özümni munça rüsvā kıлмаğay érdim
- 4 Rızā men mañga sendin her nē kēlse külfet ü miñnet
Burundın sañga yārim āşınalık kıлмаğay érdim
- 5 Cefā vu miñnetiñğ tartıp bolurda vaşliñge vāşıl
Yētişti şām-ı hicrāniñğ nigārā bolmağay érdim
- 6 Hüveydā aytadur yārim cüdālık eylerin bilsem
Urup otqa özüm pervāne yañlıg küymeğey érdim

256

Fā'ilātün fā'iltün fā'ilātün fa'ülün

- 1 Yürekimdin kemi meydür nētey guşşa vu gam
Yār eger bolsa müyesser kem olur miñnet ü gam
- 2 Bolmadı laħza yıraқ guşşa vu gam cismimdin
Bolsa ten öyi nētey dostlarım hāne-i gam
- 3 Yürekim hāne-i zembūr kibi boldı şigāf
Her tarafdın tēgiben köksüm üze tıg-i gam
- 4 Kısmet oldı hemeğa nañnü қasamnāda uluş
Boldın oħşar uluşum anda mañga miñnet ü gam
- 5 Şādlık rahtını mıkrāz-ı cefā birle kēsip
Tikti hayyāt-ı ezel қaddime pīrāhen-i gam
- 6 Külmeñğ ey ehl-i selāmet ki Hüveydāni körüp
Tā yürek küyemeğüçe kimni bolur közide nem

257

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mef'ül

- 1 Tünagün érdi mañga üçredi 'azız dostum
Köñgül su içti sözidin hem-i lebin ustum

- 2 Kılıp mü'āniķe boynun kuşagladım cānda
Lebim lebbige koyup hürmen-i şekker söytüm
- 3 Kózini hürmet étip örtedi siyeh hālin
Kaşını kıble kılurda keyik yolın tustum
- 4 Körüp çü sīb-i zekķenni közüm nè su içti
Könġül hanāciridin meyve-i 'asel kıstum
- 5 'Adū tanābı bile hem 'adūnı bend eylep
Dıraht-ı reşk üze boynudın tutup astum
- 6 Bukün içip leb-i la'l-i nigār bādesidin
Dèdi ġarīb Hüveydā humār-ı ġam késtüm

258

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Bu dünyā mişl-i deryā'ı anıġ üzre hubāb öttüm
Ki körmey rüy-i ābādi hemīşe men harāb öttüm
- 2 Bolup müsteġrak-ı deryā ki içmey kaçre sudın
Nétey néyley dirīġā teşne-leb cuyān-ı āb öttüm
- 3 Çü bildim hānımānımnı emesdür cāy-ı āsāyiş
Rehā eylep barını berķ-i rahşāndın şitāb öttüm
- 4 Hevā-ı nefis için bildim yügürdüm her taraf ġaltān
Mişāl-i ġüy-i çevgān-hurda cānā pīç ü tāb öttüm
- 5 Kolumda zerre yok 'işıyāndın özge hāşıl u 'uķbā
Bu hāşretidin bu ermāndın küyüp baġrı kebāb
öttüm
- 6 Dirīġā şad dirīġā eylemey Haķ yādını herġiz
Behāyim dik kılip ten perveriş bā-hurd u h'āb
öttüm
- 7 Hüveydā yıġlap aytur körmedim dép bir demi şādī
Hemīşe dil hazīn hātır ġamīn ten der 'azāb öttüm

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Ğam-ı dünyānı yersin tā be-key emdi unut könglüm
Çü Edhem mā-sivā eylep özüñg andın savut
könglüm
- 2 Hudā-cūlık kılur bolsañg filān ibn-i filān bolma
Faķırlık dāmānın cānıñg bilen mazbūt tut könglüm
- 3 Faķırlıķnı libāsın kiy ħas u ħāşāk yastaygıl
Özüñgni kéçe vü kündüz 'ibādetga yavut könglüm
- 4 Melāmet kılsa el ħāmūşlıķnı iħtiyār etgil
Şabā ħandān bolur sen gönçe dik ħün-ābe yut
könglüm
- 5 Aralaş bolma tenlerga müdām tenhā-nişin bolgıl
Bukün 'ankā şıfāt el aǵzıda meşhūr öt könglüm
- 6 Hüveydā mişl-i Edhem dünyālıķnı püşt-i-pā urgıl
Ṭama' kılma ħarām cem' ile ķüt-ı lā-yamūt
könglüm

Fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün

- 1 Sındurup butnı Ħalīl dik ehl-i ĩmān bolmadım
But-perstlik birle öttüm ħiç müsülmān bolmadım
- 2 Nefsime boldum ra'ıyyet çıķmadım fermāıdın
Leşker-i nefsim ħarib bir şāh-ı devrān bolmadım
- 3 Beyħūda-gūlık bile boldın 'azīz 'ömrüm ada
Va'z etip el ara şırın süħan-dān bolmadım
- 4 But-perest āteş-perestlik neçe milletdin ötüp
Dīn ü millet izlegen mānend-i Salmān bolmadım

- 5 Bāde-i şevk-i muhabbetdin içip Mecnūn kibi
Leylā dēp deşt ü beyābānlarda hayrān bolmadım
- 6 Hayf öttüm dünyādın bī-derd rüsvālīk bile
İşğ tahtığa minip bir dem Süleymān bolmadım
- 7 Dāğ-ı hasretler bile āhır öter men dünyādın
Genc-i dilin şarf étip bā-vücūd-i ihsān bolmadım
- 8 Bir güneh eylep yığıda ötti Dāvūd-ı nebī
Künde yüz miñg cürm étip bir lahza giryān
bolmadım
- 9 Meclis-i işğ içre olturuban bir zamān
Bāde-i gül-gün içip mest ü hūrūşān bolmadım
- 10 Nefs için evkāt dēp yaz u kışın boldum helāk
Hidmet eylep yaḥşılar aldıda qurbān bolmadım
- 11 Ey Hüveydā bu tiriklik turfe-i bī-pāyān iken
Köz yumup tā açquça dünyāda mihmān bolmadım

261

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ança yaḥşı gāv ile ḥar merdüm-i cehāldın
Körmegey miñg yıl 'ibādet kılsa rüy-i ḥāldin
- 2 Sirke bozğanıñ 'aselni hūy-ı bed andaḳ bozar
Din ile İmānını hem qalmağay a'māldin
- 3 Merdüm-i bed-hūyğa pīr-i sa'īdin yétmes eṣer
Perveriş birle şemer önmes dıraḥt-ı taldın
- 4 Dédiler el-faḳrū faḥri seyyid-i her dü cihān
Ki faḳırlıḳ eyledi taptı bülend-iḳbāldin
- 5 Meyveler içre kavun boldı şerīf nédin uluḡ
Yastanıp tofraḡını taptı özin pā-māldın

- 6 Elhüb fevkü'n-neseb dèdi Resül sermedi
Tās u atlas ötmegey köp işge yétgen şaldın
- 7 Her nêmerse mesti bir kün mesti-i 'ilm ölgüçe
Mesti 'ilm êrdi şeytân azdı rāh-ı hāldin
- 8 H̄ ace melāllıknı sal bolsañg taleb-kār-ı Hudā
Kāl 'ilmige işengen kaldı 'ilm-i hāldın
- 9 Ger bolay dēseñg Hüveydā iki 'ālem bī-ḥaṭar
Dünyālıkdın almağıl êlkinğga bir mişkaldın

262

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

- 1 Nê kılğanım boldı güneh men yığlamay kim yığlasun
Könğlümdede yok şıdk u şafā men yığlamay kim
yığlasun
- 2 Êl kıldı könğlini şafā ṭā'at kılıp könğlüm meniñg
Bolsa birle k̄ara men yığlamay kim yığlasun
- 3 Kaldı dēben tün ü kün işim dünyā tapay birle yürüp
Boldı 'aziz 'ömrüm ada men yığlamay kim yığlasun
- 4 Kēçem öter uyku bilen ruzāne dünyā kayğusı
Könğlümdedir vā-ḥasretā men yığlamay kim
yığlasun
- 5 Sorsa Hudā yevmü'l-cezā ey bende nê kıldıñg mañga
Nê sözlegüm men-i rû-siyā men yığlamay kim
yığlasun
- 6 Tartsa terāzūga güneh kelse şevābımdın ağır
Kılğum nēçük vāveyletā men yığlamay kim
yığlasun

- 7 Ölgün dese Hâk yaşıdın eylenġ yamanlarını cüdâ
Bolsam men anda nâ-sere men yıġlamay kim
yıġlasun
- 8 Barsam şırâtnıġ aldıġa kêtse ‘amellikler ötüp
Qalsam qarap men-i rû-siyâ men yıġlamay kim
yıġlasun
- 9 Miskîn Hüveydâ her şabâ kılgan işim bolsa günâh
‘Af êtmese taġla Hüdâ men yıġlamay kim
yıġlasun

263

Müstefîlün müstefîlün müstefîlün mefal

- 1 Ey Hâlik-i hay hemmedin gende kuluġ men
Yazġan saġga köp fasık u şermende kuluġ men
- 2 ‘Ömri tükenip eylemegen yaşı ‘ameldin
Nefs êlkide bolgan tün ü kün bende kuluġ men
- 3 Dünyâ taleb eylep reh-i maqşadġa yêtelmey
Qalġan yol azıp ‘âşî vü dermânde kuluġ men
- 4 Yanmay kabuġuġ kaqtı kim aġga eşik açdıġ
Qakmaġan eşikiġni gürîzende kuluġ men
- 5 Eylep ‘amelin ketti hemme men ‘amel êtmey
Qalġan yol ara hasret ü ermânda kuluġ men
- 6 Bendem demeseġ sen meni luţ ü kerem eylep
Qullar içide fâsık nè sanda kuluġ men
- 7 ‘Af eylemeseġ cürm-i Hüveydânı ilâhım
Taġla êl ara bolġusı şermende kuluġ men

264

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ey köñgöl yıgla Hudāğa ten süzülmesdin burun
Bol hayātınñ riştesi oprap üzülmesdin burun
- 2 Mevsim-i güldür bugün cām-ı muḥabbet nüş kııl
Nāgehān eyyām-ı gül vaḳti ötülmesdin burun
- 3 Kārī kılgıl ey birāder az vaḳtınñni ğamlagıl
Bu uzaḳ yolğa kirip dermānda bolmasdın
- 4 Yıglağıl öz ḫālınñe kılgan ğünāhınñ yād ét
Āḫiretni ḫānesi sañğa ḳazılmasdın burun
- 5 Ey Hüveydā cehd étip t̄at yarağın rāst kııl
Leşker-i şāh-ı ecel başınñğa kélmesdin burun

265

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün fa'lün

- 1 Arzımnı aytıp yārğa men yıgılamay kim yıgılasun
Ol şūḫ-ı şīrīn-kārga men yıgılamay kim yıgılasun
- 2 Köyide yatsam cān üzüp aldımnda bir dem olturup
Raḫm étmese men-i zārğa men yıgılamay kim
yıgılasun
- 3 Küydürgeli men-i zārın közümnñ aldıda turup
Nāz eylese ağıyārğa men yıgılamay kim yıgılasun
- 4 Cellād közi öltürgeli ğam arḳalın birle asıp
Manşūr yañlığ dārğa men yıgılamay kim yıgılasun
- 5 Her dem urup raḳş-ı semāf bilmey özümni yata men
Başım urup dīvārğa men yıgılamay kim yıgılasun
- 6 Mestāne dik bī-ḫod bolup yıgılap çıkar men yār dēp
Geh kūçe vü bāzārğa men yıgılamay kim yıgılasun

7 Miskīn Hüveydā yār özi mihmān bolur dil öyiğa
Yol bérnese aǵyārlar men yıǵlamay kim yıǵlasun

266

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

1 Hudāvendā güneh derdini aytıp saǵa yıǵlay men
Kéçer hālim nêçük dèp rüz-ı maḥşer cānga yıǵlay

men

2 Yigitlik kètti èlkimdin qarıp hem eylemey t̄at
Güneh birle ʿazīz ʿömrüm ada bolǵanǵa yıǵlay men

3 Bu dünyā mülkiǵa kèldim nê taptım men nê iş kıldım
Körüñgler dest-i hālī dünyādın yanganǵa yıǵlay

men

4 Yèsün ehl ü ʿayālim dèp hoş ötsün rüzıǵarım dèp
Tapay dèp māl u pül yalǵan çın ayǵanǵa yıǵlay

men

5 Salıp men keşti deryāǵa emān çıqay veyā çıqmay
Nê bolǵum dèp ricā vu ḥavf ara qalǵanǵa yıǵlay

men

6 Körüp ehl ü ʿayālimni tüşüp evḳāt köyiğa
Tün ü kün ĩn ü ān bī-ʿamel ölgengā yıǵlay men

7 Öyüm ferzendlerim dèp yürüdüm men nê iş èttim
Çèkip beyhūde cān zāyiç hayāt ötkengā yıǵlay men

8 Meşakḳatlar bile kılgan ʿimāret bāǵ u menzilni
Kéterde yāş ʿayāller dik bozup yanganǵa yıǵlay

men

9 Hüveydānı dèmenḡ hergiz ölümni vehmidin yıǵlar
Ölüm kèlgengā ğam yoǵ bī-ʿamel ölgengā yıǵlay

men

267

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şarfı kıl ʿömr-i ʿazīzinġ ʿāşık-ı şeydā bilen
Bir zamān olturmaġıl bī-derd ü bī-pervā bilen
- 2 Tire könglünġ şemʿ yanġlıġ ölgüçe tapķay ziyā
Bir demi hem-soġbet olsaġġ merdüm-i dānā bilen
- 3 Kizb ü ġıybet laġv sözdin oķmaġay sen özgeni
Hem-nişin olsaġġ zamāni cāhil-i rüsvā bilen
- 4 Kāfir olġay ehl-i dünyā bolma hergiz hem-nişin
Şoġbeti bolġay müʿessir yürmeġil bī-cā bilen
- 5 Cān ġuzūrı bilgey aġmaķ yemek içmekni bukün
Çār-pā yanġlıġ anı pervāsı yok taġġla bilen
- 6 Rüzġār ehli tirik ernes ölükdür barçası
Behre almas ölükdin bol müdām aġyā bilen
- 7 Merd-i ʿākil dēr namāz u rüze cān rāġatı
Yok heves birle işi fikrini anı mevlā bilen
- 8 Çün ölersin ey Hüveydā yakķanıġġ ġalġay yürüp
Āġiret fikrini ġılġıl bolmaġıl dünyā bilen

268

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün

- 1 Ey köngül men munda tursam ġüb mukın
Baş alıp āvāre bolsam ġüb mukın
- 2 Ėlkime alıp ʿaşā jende kiyip
Küh-be-küh seyyāġ yürüsem ġüb mukın
- 3 Bir perī şirīn şanemniġġ ʿışķıda
Küh-ken-i Ferhād bolsam ġüb mukın
- 4 Ol şeh-i ʿālem-penāġım köyide
Sāye-i dīvār bolsam ġüb mukın

5 Ey Hüveydā ol perī la'lin söyüp
Cām dik ḥasretge tolsam ḥüb mukın

269

Fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün

1 Ey könġül pervāne-veş ışkıda küysem ḥüb mukın
Ḥanıķānı teşleben köyni sévsem ḥüb mukın

2 Ḳalmadı şabr u ḳarārım el ara Mecnün kibi
Leylā dep deşt ü beyābānlarda yürsem ḥüb mukın

3 İç küyer bir mihrībānım yoķ naşihat ḳılġu dik
Köp yaman dil-gire men bir yana kêtsem ḥüb
mukın

4 Dünyānı izlep yürüp bir derd-mend ādem tapıp
Zār yıġlap aldıda ḥālimni aytsam ḥüb mukın

5 Köp serāsīme bolup men iç küyer yoķtur ḳişim
Baş yıġlap çıkıp çöllerde ölsem ḥüb mukın

6 Yoķ mürebbim kimge yıġlap kimge aytay ḥāl-i dil
Öz içimdün şabr etip pinhānī küysem ḥüb mukın

7 Mā-sivā bolup bu dünyā mülkidin Edhem şıfat
Bir əzizini tapıp aldıda bolsam ḥüb mukın

8 Ey Hüveydā sen teḥammul pişe eylep yıġlama
Özime eylep naşihat şabr ḳılsam ḥüb mukın

270

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Eyā ādem binā ḳoyma özüñge sen neçük cān sen
Ki ne Cemşid erür sen bu cihānda ne Süleymān
sen

- 2 Minip esb-i müzeyyen tuğ köter başınġğa t̄ac urġıl
Ölümni destidin āhır ġara ȳer birle yek-s̄an sen
- 3 Filān ibn-i filān men d̄emekiġġ sendin ‘aceb ādem
Barur ȳeriġġ ġara topraġ egerġi ibn-i ġāġān sen
- 4 Heme iş k̄ar peyk̄arı faġırılık iġtiyār eylep
ġudānıġġ yādıda bolsanġ ġıyāmet bolsa sultān sen
- 5 T̄ama‘ ġılma ġiřidin igne-i kedyemin ġılġıl
Dürüstlik birle kisbiġġ veyā merd-i diġġān sen
- 6 Barıp nefsiġġni ra‘yıġa ġolunġġı ġılmaġıl ġgri
Oġıl ġızıġġ ȳegey ammā özünġġ dūzaġda sūzān sen
- 7 Dū rūze ‘izzet-i dūnyā üġün ey ġū āce vū mollā
Oġup ‘ilmiġġe ġılmasanġġ ‘amel m̄anend-i řeytān
sen
- 8 Tiriklik köp ġemes z̄inhār ġaġġ-ı merdūmdin ġt perġiz
Bu dūnyā mülkide bir köz yumup aġġunġa miġmān
sen
- 9 Nařıġatnı ġılıp ötti Hüveydā dādlar eylep
ġudādın ġorġ uyat ġldin eger merd-i müsūlmānsin

271

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Çıġarġa cān yavuştı k̄elmediġġ ġālīm sorap cānān
Yüzünġġni körmey öls̄em n̄ġġük derd ü renc n̄ġġük
ermān
- 2 Bařınġdın örgüley yārım ġadem bir renc̄e ġılsaġġġı
ġarībler külbesiġa raġm eylep ey řeh-i ġūbān
- 3 Mübārek naġř-ı pāyiġġı közümġa sūrsem ü öls̄em
K̄eter ġam ġuřřalar mendin iġimde ġalmaġay ermān
- 4 Cemāliġġ körgeli yārım yatıp men ārzū eylep
Köyünġde yıġlay u yıġlay aġardı d̄ide-i giriyan

- 5 Köngülde derd köptür qaysı bir derdimni men aytay
‘Aded mizānımğa sıǵmas bolur Mikā’ilim hayrān
- 6 Hūdāyım salmasun hıç bendeǵa dāǵ-ı cüdālıǵnı
Hüveydāǵa birāderler bu derdni dēmeñgiz āsān

271

Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Yār dēp her künde ölgen bar mukın
Yüz ölüp yüz yıl tirilgen bar mukın
- 2 Köz yumup ikki cihānnı mülkidin
Yār dēp cānını bērgen bar mukın
- 3 Hānımān u māl u mülkidin kēcip
Halk ara āvāre bolǵan bar mukın
- 4 Yār dēp Mecnūn bolup mest ü cünūn
Dāmen-i şahrāda qalǵan bar mukın
- 5 Gūsfend-i ‘aciz-i bī-çāre dik
Ser-nigūn yerge asılǵan bar mukın
- 6 Cānını yāri üçün qurbān qılıp
Boǵzıǵa hancer qoyulǵan bar mukın
- 7 Ey Hüveydā sen kibi rüsvā bolup
El ara āvāre bolǵan bar mukın

272

Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Hıç kişi men dik cefāǵa mübtelā bolǵan mukın
Bir perī-i perde-nişingā āşinā bolǵan mukın

- 2 Ārızū eylep yüzün tēlbe bolğan men kibi³⁹
Yüz beyābānğa urup mecnūn gedā bolğan mukın
- 3 Vāle vü hayrān bolup tapmay vişāl-ı yārını
Kūh-be-kūh ēldin sorap yār dēp ada bolğan mukın
- 4 Kāşki yētse ecel ölsem şutulsam derdīdin⁴⁰
Ölmekimğa hīç kişi men dik rızā bolğan mukın
- 5 Barsaŋız ey kārīvān her şehrğa ēldin sorsaŋız
Hīç ʿāşık men kibi küyüp ada bolğan mukın
- 6 Kimni körsem dād ēter men zār yıǵalp yār dēp
Yārdın hīç kim meniŋ dik dād-hʿāh bolğan
mukın⁴¹
- 7 Ey Hüveydā köp uzatma sözni ēmdi kışka kıl
Dünyāda aytgan bile ḥasret ada bolğan mukın

273

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Hīç kişi men dik bu ʿışkıniŋ derdīdin tartқан mukın
Tīğ-i ḥasret birle baǵrım çāk çāk étgen mukın
- 2 Zār yıǵlap ayta men kün kün şanemniŋ derdini
İhtiyār eylep ğarīblik baş alıp kētgen mukın
- 3 Künçikardın künbatardın cümle ʿālemdin sorap
ʿİşğ derdiğa devā hīç kim yürüp tapgan mukın
- 4 Aldurup cān Yūsufın ʿışğ gürgiğa Yaʿqub dik
Ġam beyābānı ara beytü'l-ḥazan kılgan mukın
- 5 Dost u düşmenler ara yüz miŋ melāmetge qalıp
Kāse kāse zehr-i ğamnı künde nüş étken mukın

³⁹ Vezne uymamaktadır.

⁴⁰ Vezne uymamaktadır.

⁴¹ Vezne uymamaktadır.

- 6 Dünyānı şaykal uruban izlesem tapgay mu men
Hîç kim maḫşūdıǵa bu dünyāda yētken mükün
- 7 Bākī yüzni fāni köz birle körüp bir bendeī
Ayrılıp ğam êlkidin bī-ğam bolup ötken mükün
- 8 Ḥasret ü dāğ-ı şanemni tā kıyāmet bolǵuça
Ey Hüveydā hîç kim aytıp ada êtken mükün

274

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Yār dēp hîç kim küyüp men dik ada bolǵan mukın⁴²
Kül bolup ḥalk-ı cihānga zīr-i pā bolǵan mukın
- 2 Kêçe kündüz Leylā dēp deşt ü beyābānlar ara
Vaḫşiler birle yürüp Mecnūn gedā bolǵan mukın
- 3 Yār dēp gül-zār ara her şubḥ-dem feryād urup
Bülbül-i āşufte dik şīrīn-nevā bolǵan mukın⁴³
- 4 Bir kaya köz salmayın ötti qaşımdın kol salıp
Hîç ʿaşıq yārıdın mundaḫ ızā bolǵan mukın⁴⁴
- 5 Ğamze-i nāz u tekebbür tīğ-i istignā bile
Bulǵanıp ǵanga şehid-i Kerbelā bolǵan mukın
- 6 Kêçe kündüz köp cefā tarttı Hüveydā yār dēp
Bildinǵız mü hîç ʿaşıqǵa vefā bolǵan mukın

275

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Könǵülde derd köp ayturǵa bir maḫrem tapalması men
Kéterǵa baş alıp çölleri ara hem-dem tapalması men

⁴² Vezne uymamaktadır.

⁴³ Vezne uymamaktadır.

⁴⁴ Vezne uymamaktadır.

2 Yürekim guşşaga toldı kişim yoq aytgalı hālim
Nétey derd aytku dik bir derd-mend ādem tapalmas
men

3 Külerler qahqaha eylep neçük bi-ğam kişilerdür
Külerğa bir zamānī hātır-ı bī-ğam tapalmas men

4 Kêçe kündüz aqar yaşım közümdin jāleler yaŋlıq
Yaqamni köksüm üzre bir zamān bī-nem tapalmas
men

5 Cerāhat boldı baqrım tīğ-i ḥasret birle men néyley
Yürüp izlep ṭabiblerdin aŋğa merhem tapalmas
men

6 Muşibet-hānedür dünyā neçük ādem yürür bī-ğam
Özümnü ey Hüveydā laḥza'ī bī-ğam tapalmas men

276

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Vā dirīgā ötti 'ömrüm ḥasret ü ermān bilen
Qılmadım zikr-i Ḥudānı bir zamānī cān bilen

2 Ey birāderler munıŋ dik dāğ-ı ḥasret bar mukın
Māl u pül dēp bī-'amel kētsem ölüp 'işıyān bilen

3 Bu né dāğ bu né ḥasretdür maŋğa ey dostlar
Bī-ḥaberlik birle 'ömrüm ölse in ü ān bilen

4 Uşbu derddin zār yıqlap baş alıp kêtüm durur
Qayda barıp cāy alur men gerdiş-i devrān bilen

5 Né namāz u rūze kıldım né seḥāvet el ara
'Āqibet ölgüm durur bu ḥasret ü ermān bilen

6 Eylemey yaḥşı 'amel āvāre boldum 'āqibet
Bu felekni zāl-i füsün-ger va'desi yaqlan bilen

7 Ötti eyyām-ı yigitlik yètti pīrī ʿilleti
Dünyādın kètküm durur bu derd-i bī-dermān bilen

8 Maқşadıñg hāşıl kılay dèseñg Hüveydā yıgılagıl
Dürr-i şadefdin boldı peydā girye-i nisān bilen

277

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

1 Hüdāvendā sañga yazğan yamanlardın yaman kıl men
Heme èlniñg yamanı hıç şeksiz bī-gümān kıl men

2 Behāyim dik bilürmen yèp içerni özgeni bilmem
Tañg atқunça küyüp yatıp olarnı bilmegen kıl men

3 Hārām yèdim hārām kiydim tenimni rāhatın közlep
ʿAzīz cānım salıp otқа cefāsın közlegen kıl men

4 Kılıp yahşısı ʿamellerdin heme yolğa revān boldı
Küçerde men metāʿ-ı maʿşiyetni yüklengen kıl
men

5 Beyābān kumleridin köp köp günāh-ı bī-hisāb eylep
Seherlerde yürüp yıgılap nidāmet kılmagan kıl men

6 Tilimde zıkr-i Hāq yoқtur sözüüm düşnām u ğıybetdür
Hemīşe èl ara beyhude sözni sözlegen kıl men

7 Barıp nefsimni raʿyige yüberip kıldın inşāfım
Kıyāmet ʿazābını köñgülge almagan kıl men

8 Yüberdiñg āyet-i lā-teқneṭü min raḥmetiʿl-lāh
Eger çendī günāhım köp ümīdim üzmegen kıl men

9 Hüveydānı yaman dèp hüküm kılsañglar münāsibdür
Èl ara bilgülük āri yamanlardın yaman kıl men

278

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Hāk-ı-pā-ı yahşılar bol hāk bolmasdın burun
Bu qara yèr qoyı saŋga çāk bolmasdın burun
- 2 Mü'minniŋ ğıybetidin munda ağızıŋ pāk kıl
Anda dūzaħnıŋ otı misvāk bolmasdın burun
- 3 Körsetip genc-i kanā'at aç közüŋni seyr kıl
Közleriŋni kāsesiğa hāk tolmasdın burun
- 4 Hār u hasnı yastanıp kılma tama'dın bir hası
Qabriŋ üzre tüde-i hāşāk önmesdin burun
- 5 Kılma ğam-ğın mü'minni köŋlini şād eylegil
Taŋla maşşer deştide ğam-nāk bolmasdın burun
- 6 Ey Hüveydā keçeler yığlap yaqaŋnı çāk kıl
Dāmen-i şubħ-ı kıyāmet çāk bolmasdın burun

279

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Hudāvendā saŋga yazgan nè kılğanı haṭā kul men
'Ameldin zerre yoq lıkin heme kārı riyā kul men
- 2 İçip yèp köp türüp qarnın taŋ atkunça yatıp bī-ğam
Behāyim dik yemek içmekge bolğan mübtelā kul
men
- 3 Şeherlede turup yığlap günāhımge nidāmet yoq
Yatıp ğafletde dāim 'ömrini kılğan ada kul men
- 4 Tüşüp yüz miŋ terddüdğa kılıp dünyā için sevdā
Bahāsız 'ömrini dünyāğa kılğan kem-bahā kul men
- 5 Bahāsız 'ömrini bī-ğadır eylep el arasında
Kızıl gül dik yüzün kılğan tama'dın kehrübā kul
men

- 6 Müdām cünbişde men sîm-âb yaŋlıg kâr-ı dünyāge
Tenim sêssizlikge alan nefis-i bedge mübtelâ ul
men
- 7 Yürüp evat dêp yaz u zemistân zerre tâ‘at yok
Nêtey ey dostlar Şermende-i rûz-ı cezâ ul men
- 8 Güneh eylep ayrılmagan kiikdin tâ arıgıuna
udādın ormaan inşāfı yok yüzi ara ul men
- 9 udāvendā Hüveydāga azab ılma teraum ıl
Eger endî yamanlarınıg yamanı pür-atā ul men

280

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Nêuk eyley müsülmānlar ölermez ‘āibet bir kün
Bu asrettin ara yerge kirermez ‘āibet bir kün
- 2 Cihānga pādīşāh bolsak Süleymān tatıga minsek
Libās-ı ar-ı zer kiysek ölermez ‘āibet bir kün
- 3 ayāt-ı Nū eger tapsak hevesde ān u mān tüzsek
Yine enbār-ı zer yıgsak ölermez ‘āibet bir kün
- 4 Yemek içmek bile bolsak firāatda ‘ömür sürsek
Bu dünyā ‘iŐretin körsek ölermez ‘āibet bir kün
- 5 Devāmet derd bile bolsak am u külfet bile bolsak
Yarım nānga zār olsak ölermez ‘āibet bir kün
- 6 arāz bu söz bile ādem yeme dünyā üçün sen am
Özüŋ ālıne tut mātem ölermez ‘āibet bir kün
- 7 Hüveydā-ı arīb-i miskīn érür pür-asret ü am-īn
am andın tapmadı teskīn ölermez ‘āibet bir kün

281

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bir perī-rū'ī közümdin ötmişin kördüm bukün
Télbe eylep 'aqlım alıp kêtmişin kördüm bukün
- 2 Başı yétmiş yüz ayağ üçyüz bedenlik kuş kèlip
Ten tüzide murğ-ı cān şayd étmişin kördüm bukün
- 3 Bir kalender Hindü-beçe hırmen-i gül üstide
Rūmgā miḥmān bolup olturmuşin kördüm bukün
- 4 Bir kara kuş ol zamān uçkanda gül-zār üstide
İkki āhū şahn-ı gül-zār tüzmişin kördüm bukün
- 5 Yétti baş ottuz beden seksen ayağ mār-ı siyeh
Ḥam bolup gül üstide talpınmışin kördüm bukün
- 6 Yār bezmide Hüveydā érđi reşk eylep rakīb
'Āşık ehli gönçe dik kan yutmuşin kördüm bukün

282

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ḥoş érür ölse ḥayātünġ miḥnet-i zindān bilen
Bir nefes olturmaġınġ andın beter nā-dān bilen
- 2 Rāst aytsaġnġ eğri sözlep boġsa boġzınġ bī-tenāb
Küfr érür yarsaġnġ özünġni ḥancer-i bürrān bilen
- 3 'Aksi alıp bir sözni miġnġ söz eylese né étmek kérek
Gönçe dik ḥāmüş olup toldur yürekni kan bilen
- 4 Zehr ayaġın sunsa dānā bil anı kand u 'asel
Zehrdin bed-ter érür içsenġ 'asel nā-dān bilen
- 5 Ursa sökse merd-i dānā alma köñglünġge girān
Çapsa nādān cāndın ötkey bir gül-i ḥandān bilen
- 6 Hīç mundağ kattık iş yoġtur Hüveydā dünyāda
Bir zamān kılmak tiriklik 'aqlı yoġ nā-dān bilen

283

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bu cihān mülkin érür miḥnet-sarā-ı ʿāşıkān
Boldı rāḥatdın yıraq köpdür cefā-ı ʿāşıkān
- 2 Yüz tümen miñg kāhiş-i ğam birle bir loĸma ʿaʿām
Her şabā ḥün-i ciger boldı ğıdā-ı ʿāşıkān
- 3 Bu ḥalāyıklar içide közge ḥ̣ār u zār érür
Barçadın ʿālī érür maḥşerde cāy-ı ʿāşıkān
- 4 Zālīm ü kāfir ki yoĸtur bu cihānda ḥiç belā
Él arasında veli köpdür belā-ı ʿāşıkān
- 5 Bérmeñgiz āzār añġa siz kim yéter dèp dādıġa
Yètti ĸat kökdin öter tır-i duʿā-ı ʿāşıkān
- 6 Ḥār u ḥas yañġlıġ érür munda hemege zır-i pā
Tañġla ʿarş üstide sançılġan levā-ı ʿāşıkān
- 7 Ey Hüveydā şabr kıll kèlse sañġa her nè belā
Çün ezeldin ġam bile āġıştā lāy-ı ʿāşıkān

284

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

(fā'ilün)

- 1 Küyüp firāķıñ otıda müdām yıġlay men
Ġamiñġni zehrin içip telḥ-kām yıġlay men
- 2 Bolup çü mār-ı siyeh çaktı hicrān yatĸum yoĸ
Közümge uyĸunı eylep ḥarām yıġlay men

- 3 Ğarīb cānga tēkip tīġ-i ġam cerāhatıdın
Közümge an toluban Őub u Őām yıġlay men
- 4 Ciger kebābı suydın közüm sarı tamdı
Yaşım revāne ılıp her maām yıġlay men
- 5 Cününmı deŐtıġa ıdım seniġ soradıın ile
Yürekde dāġ-ı cünün lāle-fām yıġlay men
- 6 Köyüġ deriġa Hüveydā başım oyup ey dost
Yatıp hem ay ile hem yıl tamām yıġlay men

285

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Seniġ ıŐkıġdın ey dilber hemişe zār yıġlay men
Köyüġni yastanıp Şeb tā Őeer yıġlay men
- 2 Kēe bolsa nē h'ābım bar nē kündüz bolsa ārāmım
Közümdin an saıp ey nāzenin hün-bār yıġlay
men
- 3 Gehi yādımġa tüŐseġ āh urup köksüm bērip yēġa
Yatar men ayda sen dēp ıurup efgār yıġlay men
- 4 Cemāliġ saġınıp ayrān boluban ey perī ehre
ııp geh kūelerga yürüp bāzār yıġlay men
- 5 Gehi öydin ııp feryād urar men dād dēp ey dost
Özüm ālimġa yıġlap dād dēp ey yār yıġlay men
- 6 Cihānda bar mukın bolgan Hüveydā dik saġna āŐı
Bosaġaġda yatıp dāim bolup bīmār yıġlay men

286

Fā'ılātün fā'ılātün fā'ılātün fā'ılün

- 1 Eylegil yād-ı Hudānı pīrī bolmasdın burun
Elkiġe tēgip āŐa addiġ bükülmesdin burun

- 2 Kılmagıl zāyiḥ hayātınġ eyle zād-ı āh̄iret
İhtiyāḥ ét bu zamāndın peymāne sınımsdın burun
- 3 Cān emānetdür teniġde kıl ölümni fikrini
Bol emānet şāhibi alġanı kélmesdin burun
- 4 Her deminġni tut ġanımet bendeliġ kıl bendeliġ
Çün maḥāşıl dik yaġanıġdın merg almasdın burun
- 5 Dāne vü dāmın ġopupdur saġıa şayyād-ı ecel
Kıl ḥazer bir dānedin dāma aylanmasdın burun
- 6 Turmaġıl vaġt-i yigitlikde ʿibādet eylegil
Kuvvetinġni riştesi tendin üzülmesdin burun
- 7 Ey Hüveydā yıġlaġıl öz ḥaliġe şām u seḥer
Dāne dik yer ġoynuġa başıġ kömülmesdin burun

287

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Būriyā-ger nē bilür aḥlas-ı kamḥā toġurun
Nē bilür ehl-i selāmet kütüb-i derd oġurun
- 2 Her ġayu leng ü levendler nē bilür lezzet-i ʿışġ
Seg-megesler nē bilür şır ü şeker taturun
- 3 Köz yaşınġdın su bērip şūr-ı diliġ rüşen kıl
Bilesen tuḥm-ı ümīd şüre-zemīnde ġururun
- 4 ġoyma dil bāġı ara ḥār-ı hevesni zīnhār
Tez üzülmes anı sāl-i diger tapsa orun
- 5 Baġ ʿamel āḥiriġa sonġra peşīmān bolma
Her nē kārıġa Hüveydā ihtiyāḥ eyle bīrün

288

Müstafʿelü müstafʿelü müstafʿelü faʿlün

- 1 Öttüm bu cihān mülkine bir kēçe kōnup men
Yok mende ʿamel zerreçe gārķ-āb-ı zūntüb men
- 2 Hālīm nē bolur rüz-ı kıyāmet meniñg heyhāt
Şeb mest seher bengi vü rüzāne cūnüb men
- 3 Dāim kıla sen terk-i ʿamel kaldı işim dēp
Dünyā işidin Hāk işini songra koyup men
- 4 Éllik yaşap altmışğa yētip zerre ʿamel yok
Ölmek hoş érür mañga ki dünyāğa toyup men
- 5 Saçım aķarıp men nē iş éttim ey Hüveydā
Élkimni cihān rāhatıdın emdi yuvup men

289

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Seniñg ʿışkıñgda ey dilber hemişe dīde giryān men
Hızān yaprağığa oħşaş ʿaceb hātır perişān men
- 2 Yutar men gonçe dik zerd-āb ile kōn tūn ü kün yıđlap
Kūler men zāhiren elge kōz ü ađzı tola kōn men
- 3 Boyap kōz kōnı birle lāle dik gül-gün kōbā kiydim
Yūrekde dāđ-ı hāsret meskeni kūh u beyābān men
- 4 Eger yüz miñg bahār olsun açığmađlıķ tamaʿ kılmāñg
Kızıl gül gonçesi yañlıđ yūreki teh-büte kōn men
- 5 Érür sen taht-ı nāz üzre meniñg āhım eşitmes sen
Kēçedin tā seher bülbul şıfat hicriñgde nālān men
- 6 Yüzüm sürtüp aygıñg naķşımı būs u kinār eylep
Cihān mülkin müsahhar eylegen güyā Süleymān
men
- 7 ʿAdemniñg şeceridin kēlgen gārīb men şād kıl kōñglüm
Hüveydā bir yollavçı dik sañga bir kēçe mihmān
men

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Hüdāvendā günehniñg bābını açқан қулуñgdur men
 Seniñg emriñg қoyup nehing sarı қаққан қулуñgdur
men
- 2 Heme bendeñg arasıda haṭā dihkānı men boldum
 Vücūd şahrasığa tühm-ı güneh saçқан қулуñgdur
men
- 3 Bilip dünyāniñg mülkini vefası yoқ men-i nā-dān
 Sañga қılmay ʿibādet cān bile қаққан қулуñgdur
men
- 4 Ölüm köñglümde yoқ zerre tereddüd maḥfili içre
 Kirip hırş u hevesniñg bādesin içken қулуñgdur
men
- 5 Tiriklik lezzetiğa hıç kişi toyganı yoқ hergiz
 Қaddiğa tün ü kün ölmek tünin içgen қулуñgdur
men
- 6 Dēdiñg baғlap tekebbürni faқırlık riştesi birle
 Hevā birle hevesniñg bendini çеçgen қулуñgdur
men
- 7 Hüveydāğa gāzab қılma teraḥḥum eylegil yā Rab
 Eger çendī günehni şerbetin içgen қулуñgdur men

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Belā-engiz étip cādū közüñgga sürme tartıp sen
 Meni rüsvā қılurға el içinde köz қarartıp sen

- 2 Yüzünge intizār eylep eyā yār-ı kara közüm
Bulut dik yıǵlatıp kökde kara közüm qarartıp sen
- 3 Közümdin bir rubūd eylep hemīşe yıǵlatıp hūn-bār
Közümniñ qanı birle cāme-i gül-gūn qarartıp sen
- 4 Şeb-i halvet kélür érding né iş mendin gümán eylep
Burunğı āşınalıǵdın özünǵni soñgra tartıp sen
- 5 Tenim şahrāsı çöl érdi ékip tuhm-ı cefā ańǵa
Aqızup çeşme-i çeşmimdin nihāliñni suǵartıp sen
- 6 Muhabbet riştesin özünǵ Hüveydādın qılıp kütāh
Né qıldım men sańǵa aǵyārlardıñ köp uzartıp sen

292

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 ʿAceb perde-nişin bir meh-liqā dilberǵa uçrap men
Üzüp bolmas köñgöl andın perī peykerǵa uçrap
men
- 2 Yanıp bir baqışdın cān qutulmas közleri cellād
Qızıl qan tökküçi kiprikler hancerga uçrap men
- 3 Köründin bir keret ʿaqlımnı aldı men néçük eyley
Fusun-ger mekir-ger ʿayyār cādū-gerǵa uçrap
men⁴⁵
- 4 Nihāl-i rişte-i mihri reg-i cānımǵa çulǵandı
Köñgöl bāǵıda ösgen serv-i hoş nev-berǵa uçrap
men
- 5 Körüp hālimni raħm eylep su boldı taşlar yıǵlap
Nétey bir raħmı kélmes bī-raħm dilberǵa uçrap
men

⁴⁵ Vezne uymamaktadır.

- 6 ʿAzāb-ı saht-ı maḥşer ʿāşilerğa bir küni bolsa
Maḅğa her künde yüz maḥşer kıılır dilberğa uçrap
men
- 7 Hüveydā nālišiğa ʿayb kıılmaḅlar birāderler
Nēçük kim cān közide kāküli ejderğa uçrap men

293

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Yüzüḅdin perdeni alğıl cemāliḅni körey dēr men
Közüm sürtüp ayaḅıḅğa başıḅdın örgüley dēr men
- 2 Meni kıulluḅğa lāyık körsenḅ ey yār-ı dil-ārāmım
Kēçe kündüz kıılıp ḥidmet eşikiḅde öley dēr men
- 3 Ayaḅıḅ naḅşıdın yārım alıp ḅabzaʿı topraḅ
Közümğa tütüyāy tā dem-i maḥşer kıılay dēr men
- 4 Çıḅıp öydin külip baḅıp meni ḥizmetğa emr etsenḅ
Ḥudāyımğa kıılıp yüz şükr ol dem cān bērey dēr
men
- 5 Çıkarğa cān yaḅın boldı nē bolğay bir keret kēlsenḅ
Könḅülde ḅalmasın ermān cemāliḅni körey dēr
men
- 6 Bolup topraḅğa āḅışta çöküp batğan Hüveydāğa
Dēsenḅ şükrānesiğa āḅ cānım bērey dēr men

294

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Cān çıḅar ḥāletğa yētti miḥribānım kēldi mü
Ḥāl u ḅadrim bilgüçi ārām-ı cānım kēldi mü
- 2 Bülbül-i ḅam-dīde dik müştāḅ érür men körgeli
Gül yüzün gül dik gülüstānım kıızartıp kēldi mü

- 3 Kāmeti çün nahl-i tūbā meyve-i bāğ-ı bihişt
Sözleriniñ tatlığı rüh u revānım keldi mü
- 4 Qalmağay köñglümde zerre dāğ-ı ermānım meniñg
Bir körüp ölsem yüzini dilistānım keldi mü
- 5 Telh-kāmım zehr-i gāmdın nūş cān-perver lebi
Qılğanı cān kāmını şīrīn-zebānım keldi mü
- 6 Şerm-gīn étgey Hıtāynıñg müşkini kākül yazıp
Cān mu‘aṭṭar qılguçı ‘anber-fişānım keldi mü
- 7 Atquçı bir kün Hüveydā dik gārīb-i zārını
Tīr-i müjgānı bile ebrū-kemānım keldi mü

295

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Seniñg ‘ıŝkıñg bile men dik gārīb ü bī-nevā bar mu
Nevāziş qılguçı sen dik gārībni pādīşāh bar mu
- 2 Érür sen salṭanat taḥṭı üze nāzıñg bile mağrūr
Meniñg dik zār u ser-gerdān köyüñgde mübtelā bar
mu
- 3 Seniñg derdiñgni ey dilber heme el bī-devā dērler
Yürüp sorsam ṭabīblerdin bu derdimğa devā bar
mu
- 4 Heme zī-rūḥ dünyāda érür vābeste-i ‘ıŝkıñg
Velīkin zīr-i pā men dik eşikiñgde gedā bar mu
- 5 Heme el tīr-bārān étse yārıñgdın cüdā bol dēp
Hāzer eylep mañga sendin cüdā bolmağ revā bar
mu
- 6 Belā oqı yağılsa başım üzre ey dil-ārāmım
Siper cānımnı qılsam lāyık-ı tīr-i belā bar mu
- 7 Seniñg ‘āşıklarıñg köpdür eyā dilber cihān içre
Hüveydāğa seniñg üçün külüp bolğan ada bar mu

296

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Ölümniñ elçisi keldi eyā ten hiç bildiñ mü
Sañga bérdi haber emdi köziñ açıp uyandıñ mu
- 2 Teniñni kuvveti ketti köñgülni rāhatı ketti
Henüz bilmes sen ey gāfil turar dēr tayandıñ mu
- 3 Bahār u yaz u kuz ötti ölüm kışlağığa yetti
Köçer vaqti yaqın boldı sefer zādını kıldıñ mu
- 4 Yigitlikğa bolup mağrūr Hudādın bī-haber bolma
Qarib yolıñ qarib yerge bugün yay dik büküldiñ mü
- 5 Nè haşıl eylediñ peydā günāhıñ berki küydürdi
Tamām-ı hırmeni ʿömrüñ Hüveydā emdi bildiñ mü

297

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Seniñ ʿışkıñda ey dilber meniñ dik zār bolğay mu
Melāmet hanceri birle dili efgār bolğay mu
- 2 Belā vu miḥnet-i dünyā meniñ başımdadır bī-ḥad
Seniñ dik dünyādın bī-ğam gül-i bī-ḥār bolğay mu
- 3 Köyüñni yastanıp yatıp bolup āğısta-ı toprağ
Meniñ dik zir-i pā bolğan köyüñde ḥār bolğay mu
- 4 Qarıp toprağ bolğunça kēlip bir sormağan ḥālim
Seniñ dik hem cihānda köñgli kattıg yār bolğay mu

- 5 Yolunġ üzre yatıpdur püšte püšte küşte-i ‘aşıq
Bu ‘alem ħaylide sen dik közi ħün-ħ̄‘ār bolġay mu
- 6 Men-i bī-çāreġa raħm étmegen köp köngli ħattıġ sen
Seninġ dik zālīm-i bī-raħm dil-āzār bolġay mu
- 7 Bosāġamda yatıpdur neçe yıldur bu neçük ādem
Hüveydāġa demeklik saġġa yārım ‘ār bolġay mu

298

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

- 1 Cemālinġni eyā dilber men-i bī-çāre körgey mü
Seni körüp kıyāmet deştide könglüm sévingey mü
- 2 Ölüp kêtsem meni-i miskīn yüzünġni ārzusıda
Laħid öyide köp yatmay tenim tezraġ tirilgey mü
- 3 Ķaçan bolġay kıyāmet kün cemālinġge bolup vāşıl
Kırıp cennetġa yıġlardın közüm yaşı tirilgey mü
- 4 Kétip şabr u ħarārım ħayda sen dēp ħıçırıp ey yār
Barıp maħşerġa dād étsem köngül teskīni bolġay
mu
- 5 Yaġamrı çāk urup eşkim tóküp feryādlar ħılsam
‘Arasāt ehli yıġlap ħālīme nālişġa kēlgey mü
- 6 Hüveydā-ı ġarīb öler demde eyā dilber
Tenimdin rişte-i cānım seni aytıp üzülgey mü

299

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

- 1 Tutup turġan ħolunġda ey perī zeytün-ı yaġ bar mu
Körünür erguvāni ħün-i ‘aşıġġa boyalıġ mu

- 2 Cefā vu cev̄r êterdin yanmayın qorqup vebālimdin
Men-i bī-çāreġa kıldıñġ cefālarını nē çağlıq mu
- 3 Beyābān tünleridin köp yürekde derd ü ġamlar bar
Qayı birin beyān eyley seni derdiñġ sanaġlıq mu
- 4 Dimāġım tāze êrdi her seher bŷyŷñġdin ey gül-ruġ
Gile kıldım şabādın yā yaqanġnı bendi baġlıq mu
- 5 Alıp cān şānesini kākŷlŷñġni şāne eylerdiñġ
Hŷveydā cānın almas sen qara zŷlfinġ taraġlıq mu

300

Mefā'ılŷn mefā'ılŷn mefā'ılŷn mefā'ılŷn

- 1 Seher vaktide raġm eylep başımqā yārī kēlgey mŷ
Sorap bīmār ġālim dil-sitān-ı dil-dār kēlgey mŷ
- 2 Yatıp men ġasta qumrı dik elem şahrāsıda susap
Qaddi serv-i şānevber dik ruġ-ı gül-zār kēlgey mŷ
- 3 Çıqarġa cān yaqın boldı yürekde qalmadı ġālet
Közŷmni aldıġa ol şŷġ-ı şīrīn-kār kēlgey mŷ
- 4 Kŷrpem kŷkke tikilgende 'azīz cān lebge tēkkeni
Kŷrŷp ŷlsem cemālini kŷzi ġumār kēlgey mŷ
- 5 Yŷrekim ġuşşāġa toldı kişim yoq aytġalı ġāli
Qılay dēymen anġa rāz-ı dilim izġār kēlgey mŷ
- 6 Eyā bād-ı şabā aytsanġ meniñġ aġvāl-i zārımdın
Kŷrŷp ġālim qaşımġa raġm êtip yek-bār kēlgey mŷ
- 7 Meniñġ dik yŷz miñġ 'aşıqıñı aytıp ŷldŷrgŷçi merdŷm
ġadeng-i kirpigi birlen kŷzi ġŷn-ġār kēlgey mŷ
- 8 Nēçe yıl boldı hicrimde seniñġ ġālin nēçŷk kēçti
Eyā miskīn Hŷveydā dēp qaşımġa yār kēlgey mŷ

301

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Hudānıñ yādını kılmas kişini bilgil ādem mü
Namāz u rūzesi yoq bolsa andın çār-pā kem mü
- 2 Tenini yēp içim birle sēmürtse bozulgan öy dik
Ērür bir gāv-ı pest-i ħar beşer nesliğa hem-dem mü
- 3 Tün ü kün māl yığay yaḥşı içey yaḥşı kiye birle
Öter uşbu cihāndın cur'a'ī Kāründın kem mü
- 4 ʿAyālim öylüm dēp āḥiretni yolıdın kalsa
Anıñ dik ādemiler Bal'am-ı Bā'ürdın kem mü
- 5 Hudādın kōrkmasa ol kım yine rüz-ı kıyāmetdin
Ērür cins-i biğāne müsülmānlıqqa maḥrem mü
- 6 Resül aydı Hudā sēvgen kuluğa derd ü ğam bērdi
Taşadduq-ı ğam bolay her kaysı ādem lāyık-ı ğam
mu
- 7 Eşer kılmas Hüveydā taşka ger kılsañ naşihatnı
Kılur mu taşnı yamğur yağıp mağz-ı dilin nem mü

302

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Mañga ol nāzenīnim bir zamānī mihribān bolsa
Kaya köz salmağay ērdim be-hem ikki cihān bolsa
- 2 Süleymān tahtını nēyley yine Cemşid cāmını
Közümniñ kāsesi dervāzesiğa āsitān bolsa
- 3 Satar bolsa köyini ḥākıdın bir neseb tofrağın
Ḥaridārı bolur ērdim bahāsı ger bu cān bolsa
- 4 Meni yaşım seni yoluñ nigārā tā tirikdür men
Bu sözdin kaytarım yoqtur anı ger yüz miñ ziyānı
bolsa

- 5 Hüveydâ bolmadıñg aşlâ şanemniñg köyiğa lâyıq
 aan lâyıq bolur sen kâr u bârıñg ĩn ü ân bolsa

303

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 ‘Āşık ölmez ol kişiniñg közi giryân olmasa
 Āh otı birle seherler bağıri biryân bolmasa
- 2 Zâr yıglap yâr üçün ‘āşık êmes bağıri anıñg
 Şem‘ yanğlıg kêçedin tâ şubh sūzân olmasa
- 3 Koyğalı yoqtur kadem ‘ışk yolığa Mecnûn kibi
 Leylâ dēp ölgim dēp beyābānlarda hayrân olmasa
- 4 ahrı kēlse ēl söziğa da‘vāsı yalğan ērür
 Ğonçe dik hāmūş olup bağıri tola an olmasa
- 5 Yārğa zerre münāsib bolmağay ‘āşıklıgı
 Būlbül-i āşıfte dik her şubh nālān olmasa
- 6 ılsa rūşen köñgli ni çün şubh-ı şādık merd-i evvel
 Şubh-ı āzib dik bolup şuratda yalğan olmasa
- 7 Ey Hüveydâ bul ērür ehl-i fāni bilgüsi
 Kēlse ēldin her cefā hātır perīşān olmasa

304

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Meniñg köñglümde yâr-ı nāzenīn-i sīm-ber bolsa
 Ğamım yoqtur cihān mülki eger zīr ü zeber bolsa
- 2 op ey ġāfil hūrūs uyğaq bolupdur tün çağı çāk
 Kēlür men dēp aydı yārım eger vaqt-i seher bolsa

- 3 Seherler eşk-i hüznü közüñdin eylegil cāri
Kızıl gül bolgu sen rüşen seher şeb-nemde ter
bolsa
- 4 Koluñda hāşılñg bolsa sever yāriñg sañga hem-dem
Yanıp bir kayrılıp bakmas dırahtñg bī-şemer bolsa
- 5 Hüveydā sen meşakkat terk kılay deseñg murād hāşıl
‘Acebdür bī-meşakkat işlemey bu hāk zer bolsa

305

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 ‘Āşık érmes ol kişi her kéçe bīdār olmasa
Akuzup köksiğa eşkin zerd-i ruhsār bolmasa
- 2 Ārzu-ı vaşl eylep yārnı ‘āşık émes bağırı anı⁴⁶
İñgirenip tañg atkuça mānend-i bīmār olmasa
- 3 Bāde bā-şevk ü muhabbetdin içip şām u şabā
Mest olup ‘āşık émes feryādı bisyār olmasa
- 4 Cev^c ü cā vu niyāz delīl-i gürbet érür qarib yolu⁴⁷
Tālib érmes bu şıfatlar anda ger mār olmasa
- 5 Yēp içip nāz u ne‘im ‘ışk yolıda tapmas murād
Perçe-i nān cev beyniğa el ara zār olmasa
- 6 Māl u pül ‘izzet içide da‘vāsı yalğan érür
Cāme der-ber pāy leç toprağ hemān hār olmasa
- 7 Zerreçe kılmay ‘amel evvel özüñg beyhūde söz
Ey Hüveydā ayta sen nēyley sañga ‘ār olmasa

⁴⁶ Divanın 2007 yılında Taşkent’te basılan kiril nüshasına göre düzeltilmiştir.

⁴⁷ Vezne uymamaktadır.

306

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün

- 1 Bir bozuḡ virānedür ol öyde kim yār olmasa
Yār ile ābād érür ol öyde aḡyār olmasa
- 2 Gāh körünüp gāh kaçā ʿāşıkların küydürġeli
İşğ lezzet bérmeġey dilber ki ʿayyār olmasa
- 3 Āşinālıḡnı üzüp yār andın eyler ihtirāz
Ol kişi kim yārıdın bir dem ḡaber-dār olmasa
- 4 Köp belā oḡın atar ʿāşık sarı ʿāşık émes
Köksin açıp yārınġ aldıda tayār olmasa
- 5 Bolmaġay āh u fiġān taḡ atḡuça bidārlıḡ
ʿĀşık-ı dil-ḡastanı yār-ı sitem-gār olmasa
- 6 Yép yatıp ārām ile ʿāşıklıġı bī-kār érür
Çerb ü şīrīn yép içerdin kim ki bī-zār olmasa
- 7 Evvel özünġ kıl ʿamel sonġra naşihat élġa dé
Ey Hüveydā sözleme sende ʿamel bar olmasa

307

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 ʿĀşık émes ol kişi kim çeşmi ḡün-bār olmasa
Kökside dāġ-ı muḡabbet lāle-ruḡsār olmasa
- 2 Hīç ʿāşık bī-meşakḡat tapḡan érmes genc-i ıışğ
Genc émes ol gencni kim astıda ger mār olmasa
- 3 Bī-melāmet hīç ʿāşık bolmaġay ḡāmūş bol
ġonçe ḡandān bolġay ger kökside ḡār olmasa
- 4 Cāme-i ren-ġīn kiyip esb ü licāmın rāst kıl
Nefs ḡilāfın étmegen ʿāşık su murdār olmasa

- 5 Āsımān-ı ıřık űzre koyguŋg Mesihā dik adem
Mihr-i dűnyādın kűngűlde zerree bar olmasa
- 6 ıřk-ı dűnyā ikki řemřir cān űyidűr bir ılāf
Sıgmaay berin ara tā biri bī-kār olmasa
- 7 Ey Hűveydā yārga aytsaŋg bolur avāl-i dil
Cān űyi alvet bolup aldıŋgda ayār olmasa

308

Műstefilűn műstefilűn falűn

- 1 Arzımnı aydım bād-ı řabāa
Yētkűrse ālīm ol dil-rűbāa
- 2 ılsa Hűdāyım kűnglin műlāyım
Ru eylegey mű men-i műbtelāa
- 3 ılay mu ayrın űz evli birle
Barsam kűya miskīn gedāa
- 4 Dēdi raībler yārga yamanlap
Saldı cűdāl nēyley araa
- 5 Kűnglűmde yotur zerre gűmānım
Kim ki yamandur saldım Hűdāa
- 6 ālīmni aytsam yārım inanmas
Ēmdi oyup men yevmű'l cezāa
- 7 Yārsız kiřiniŋg ferdāsı yotur
Sēvdim şanemni aldım belāa
- 8 Dűřmenlerini nāz u naimde
Perveriş eylep saldı ināa
- 9 Dostımı yārım renc ű elemde
oydı ēl ire cevr ű cefāa

10 Miskīn Hüveydā şabr u teħammul
Eylep hemīşe yıǵlar Hūdāğa

309

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Āşık ermes ol kişiniñ köñglide ğam bolmasa
Her zamāni ehl-i ğamlar birle hem-dem bolmasa
- 2 Maḥz-ı ğömrin ötkerip ğül-i beyābān dik burun
Hizmeti eylep yaḥşılar aldıda bir dem bolmasa
- 3 Çarıpā dik yēp içip cismin sēmürtip yürse ol
Dēmegil ādem anı kim ma'na vu fehm bolmasa
- 4 Şūfī eyler şuratını ba'zılar şūfī dēme
Hakḳ-ı merdümğa anıñ ğol salmaǵı kem bolmasa
- 5 Tutsa muḥkem dünyānı āşıklıǵı yalǵan érür
Her nē tapsa ḥayr étip mānend-i Hātem olmasa
- 6 Ğzzet-i dünyā bile hergiz kişi tapmas murād
Hı'arlıǵnı pīşe eylep mişl-i Edhem bolmasa
- 7 Tapmaǵay ḳurbet yolını hıç tālib dünyāda
İgne almay élkige Ğsā-ı Meryem bolmasa
- 8 Ey Hüveydā kimge aytur sen bu sözni cān çekip
Salǵu dık sözğa ḳulaḳ bir merd ādem bolmasa

310

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Derdi yoḳ bī-derdni ādem dēme
Çār-pānı hergiz andın kem dēme

- 2 Dem ğanīmetdür dēme sen zīnhār dēm
Dem çü ğāfillikde ötse dem dēme
- 3 Kimni yoğ bolsa namāz u rūzesi
Çün ħar-ı bī-düm érür ādem dēme
- 4 Şuratığa bağmağıl sīretığa bağ
Her ħayunı yārga maħrem dēme
- 5 Zerre maʿnidin ħaber-dār olmasa
Şurat-ı dīvār érür ādem dēme
- 6 Dünyādın kēçtim dēgendin ħaça kör
Sen anı İbrāhīm-i Edhem dēme
- 7 Mā-sivā bolğan kişidür ğāh ğāh
Her ħayunı ʿİsā-ı Meryem dēme
- 8 Yēmegil dünyā ğamını zīnhār
Ġam-ı ğamdın özge ğamnı ğam dēme
- 9 Ey Hüveydā merd kem nā-merd köp
Her ħayunı Şebeli vü Edhem dēme

311

Müstefʿilün mefʿülün feʿülün

- 1 Raħm eyleseñĝçi dīvānelerğa
ʿİşķıñĝda bolğan efsānelerğa
- 2 Eylep cüdālıķ ey hem-nişinim
Ķıldınĝ cefālar hem-ħānelerğa
- 3 Küydürme cānım reşķ otı birle
Açıp yüzünĝni bīĝānelerğa
- 4 Secde kılay dēp şīrīn bētımğa
Bardım sorağlap but-ħānelerğa
- 5 Mey-ĝün lebiñĝden bir buse bērgil
Sınsun ħumārı mestānelerğa

- 6 Bir dem tiler men hüsni kemâliñg
Urup başımnı āstānelerga
- 7 Yandur küyeyin halvet içine
Şem-i cemâliñg pervānelerga
- 8 Işkıñgı genci virān köñgülde
Koysañg turar mu kāsānelerga
- 9 Ey mey-fürüşim bir kâse mey bër
Keldi Hüveydā mey-hānelerga

312

Müstefilün mef'ülün fe'ülün

- 1 Āşıklarınğnı küydürdüñg ey mäh
Bolsañg né bolğay hālimdin āgāh
- 2 Otdın alur sen otğa salur sen
Nédür günāhım ey yār-ı dil-h'āh
- 3 Eylep terahhum kēlgil yanımğa
Hālimni atay ey yār-ı hem-rāh
- 4 Sendin özgeni hergiz dēmes men
İnan sözümğa vallāh billāh
- 5 Hüsni ü kemâliñg haqqıda yārım
Her kün oğur men miñg kul hüvellāh
- 6 Mey içgenimge aybımnı eyler
Zāhid-i cāhil vā'iz-i gümrāh
- 7 Bende-i haṭāsız yoğtur cihānda
Kıldım haṭālar estağfirullāh
- 8 Cem-i melā'ik nālişğa kēlgey
Ursam nigārā āh-ı seḥergāh
- 9 Miskīn Hüveydā ol dem dēmesdür
Derdiñgıni aytıp cān bërse her gāh

313

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Oꞑunġlar bu naşıhat müdām elbette elbette
Hudānı yād étingler şubḥ u şām elbette elbette
- 2 Tiriklikge işengen kār-ı aḥmaqlıq olur barça
Cedel eylep ƙoyunġ ƙā'atğa gām elbette elbette
- 3 Ceres feryād eyler bağla yük dēp uşbu dünyādın
Körersiz ƙança rāḥat ey girām elbette elbette
- 4 Şeh-i 'ālī bolay dēsenġ ƙıyāmet kün sen öziñge
Bu dünyā 'izzetin ƙılığıl ḥarām elbette elbette
- 5 Bu nefis-i ser-keşinġ öz ra'yıge ƙoysanġ yögen bērmes
Ƙenā'atdın anġa salğıl licām elbette elbette
- 6 O kim dünyā üçün otğa salur cān ƙadrini bilmes
Dēmenġ ādem bilinġ bir gāv-ı ḥām elbette elbette
- 7 Tirik ƙalmas öler barça ƙulunġdın kēlse ƙıl ḥayrāt
Ve gerne ƙıl namāz u tut şiyām elbette elbette
- 8 Zen ü ferzendir sizge vefā yoq māl u mülkdin
Olunġ ƙā'at bile ey ḥ'āş u 'ām elbette elbette
- 9 Hüveydā ötti dünyādın hemişe bī-ḥaberlikdin
Anınġ dik bolmanġız sizge selām elbette elbette

314

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Nişān-ı bendelik oldur faƙırlıqde fenā bolsa
Ƙara topraq hemān Ḥalıq-i cihānga zīr-i pā bolsa
- 2 Yēp içip çerb ü şīrīn ten-perestdür dēmegil zāhid
Nişān-ı zāhid oldur yēmeki dāim giyāh bolsa

- 3 Zamâne pîrleri dünyâ-perestdür Hâk-perest êrmes
Mesihâ dik pîr oldur mâl-ı dünyâdın sivâ bolsa
- 4 Ölümnîḡ derdige dermân ölüm bolsa né ğam yêrsin
Anı derd bilmeḡiz ey dostlar aḡa devâ bolsa
- 5 Devâsız derd oldur âdemîḡa ey birâderler
Yürüp dünyâda ğâfillik bile ʿömri ada bolsa
- 6 Munıḡ dik dâḡ u ḡasret bolmaḡay ey dostlar
Kıyâmet kün Hüdâyım bendesidin nâ-rızâ bolsa
- 7 Hüdâvendâ ʿaf kılḡıl Hüveydâḡa ğazab kılma
Eger çendî ki ol şermende-i rûz-ı cezâ bolsa

315

Müstefîlün mefâʿilün fâʿilâtün faʿlün

- 1 Derdinḡ êrür nigârım cismimde cân içinde
Peykân-ı tîr-i ʿışkıḡ baḡrımda kan içinde
- 2 Sorsam köyünḡni êldin hîç âferîde bilmes
Ey yâr-ı lâ-mekânım yok sen mekân içinde
- 3 İkki cihânnı kèzdim hîç tapmadım nişânıḡ
Nâm-ı ḡoşınḡnı taptım şerḡ ü beyân içinde
- 4 Arz u semânı kèzdim êmdi ten içre kèldim
Taptım nigâh-ı kurbınḡ mirʿât-ı cân içinde
- 5 Mey-ḡâne içre mey bar içken bilür mezesin
Aççık çüçüklidür kâm u zebân içinde
- 6 Feryâd u nâle kılsa ʿayb eylemeḡ Hüveydâ
Teskîn-i dil bolur dèp kâldım beyân içinde

316

Mefʿûlün mefâʿilün mefâʿilün faʿûlün

- 1 Her işni bukün kılğıl tañlağa işanma
Tañlağaça bul cān Hüveydāğa işanma
- 2 Her naqd-i metā'ıñg ise sevdānı bukün kıl
Naqdiñgni koyup nesye sevdāğa işanma
- 3 Bir tün içide zāl-i felek köpni keçürdi
Bu tünni ğanımet bil ferdāğa işanma
- 4 Ahvāl-i ciḥān bolğusı bir demde diger-gün
‘Aql u ħirediñg bolsa bu dünyāğa işanma
- 5 Cāy-ı tınarıñg anda érür mundağıdur hıç
Āsāyişī yok menzil ü me>vāğa işanma
- 6 Deryā-ı ḥayāliñg çü Hüveydā tola keldi
Mār ötse kurur taşkunı deryāğa işanma

317

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün fe'

- 1 Ey dostlarım tendeki bu cānga işanma
Yol ötküçi yoldaki kārvañga işanma
- 2 Dāim sañga ten öyide hem-ḥāne ėmesdür
Her keçe konup ötküçi mihmāñga işanma
- 3 Devrān-ı ḥayātıñgda Ḥudā yādını kılğıl
Bu demni ğanımet bil ü devrāñga işanma
- 4 Bu kılğan ‘imāret bāri çün bāzi-i eṭfāl
Uşbu bozular ḥāne-i virāñga işanma
- 5 Ten kuvvetide yaḥşı ‘ameller kıla körgil
Sendin kéter kuvvet-i dermāñga işanma
- 6 Çendāñga bèrip va‘de vefā kılğanı yoktur
Bu zāl-i felek va‘desi yalğañga işanma
- 7 Bildiñg Hüveydā bu cihānda turarıñg yok
Koyğıl kademıñg Ḥaḫ yolıga cāñga işanma

318

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Çadem maqşadğa qoysañg bol revān āheste āheste
 Yıraç yolğa yüermiş kārīvān āheste āheste
- 2 Cedel eylep yételmes bu yolğa ger yètey dèseñg
 Aşuqma silci çün rīg revān āheste āheste
- 3 Her işğa kıl teħammul bī-teħammul bolmağıl zīnhār
 Teħammuldın bolur yēr büstān āheste āheste
- 4 Şimāl sözdin endek tøkse ney dik kılmağıl gavgā
 Küler sen gönçe dik açsañg dehān āheste āheste
- 5 Günehni sehl bilme zerreçe bolsa hāzer kılğıl
 Çılur endek kesel āhır ziyān āheste āheste
- 6 Ėrenlerdin alıp ta'lim tün kün hizmetin kılğıl
 Ki tūṭī bolğusı şīrīn-zebān āheste āheste
- 7 Tiriklikge işanma ey Hüveydā kıl 'ibādet kim
 Bolur sen bir küni topraç hemān āheste āheste

319

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Dilā gāfletdin uyğanğıl sañga cennet kèrek bolsa
 Günāhıñgga nidāmet kıl eger raħmet kèrek bolsa
- 2 Köziñgni yaşın her şubḥ-dem çün cūy-bār eylep
 Könğül bāğın suğargıl meyve-i qurbet kèrek bolsa
- 3 Vücūd şahrāsıda kişt ü zirā'at eylegil bisyār
 Uşal dārü'l-beķāda ni'met ü rāħat kèrek bolsa
- 4 Bèrip nān her şabā bī-çārelerini könğlini şād èt
 Başıñgga rüz-ı maḥşer sāye-i devlet kèrek bolsa

- 5 Barıp nefsiñgni ra'yyige yaman işler kılsañg kıl
Tamuğ içre 'azāb u külfet ü miḥnet kerek bolsa
- 6 Hudādın korkmasañg her kār-ı bed aldınğdadur kılğıl
Kıyāmet deştide dād u vāveylatā ḥasret kerek bolsa
- 7 Namāz u rüze eylep bendelik kılğıl Hudāyınğga
Uşal şahrāda kevşer cüyidin şerbet kerek bolsa
- 8 Uluğlık kılmağıl hergiz Hüveydā sen faķirlik kıl
Maķām-ı 'arş-ı 'alā 'izzet ü ḥürmet kerek bolsa

320

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Yürekim zerd-ābidin nāme bitip men yārga
Yétkür ey bād-ı şabā nāmemni ol dil-dārga
- 2 Bir bir aytıp ḥāl-i derdimni yazıp men nāmeğa
Şāyed ol raḥm eylegey ḥaṭnı oķup men-i zārga
- 3 Külbe-i virāne içre kēçe kündüz zār zār
Yığlayu başım urar men yār dep dīvārga
- 4 Her zamān yādımğa tüsseñg ṭākat u şabrım kētip
Āh urup yığlap çıkar men kūçe vü bāzārga
- 5 Dem-be-dem ḥayrān bolur men bī-ḥod mestāne dik
Yata men oḥşaş bolup bilmey özüm bīmārga
- 6 Nē ölükdür nē tirikdür sanda yoķtur el ara
Bu Hüveydānı körünğler kaldı müşkilğa

321

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şabā yetkür selāmımnı kad-i serv-i revānımğa
Kara közlük kara kākül uşal şirīn-zebānımğa

- 2 Yatıpdur bir ğarīb-i zār olup āşüfte-i toprak
Bu hālīmni barıp aygıl meniñg ārām-ı cānımğa
- 3 Meniñ başım anıñg yolu arağa bir belā kelse
Bağar men ey birāderler kaçan sūd u ziyānımğa
- 4 Felek çerhi üzüldi vü yırağ saldın meni andın
Kağan çoşqay Hudāvendim anıñg dik
mihribānımğa
- 5 Anı derd ü firākı ölgüçe mendin cüdā bolmas
Tër almış cismime cān dik tamām-ı üstüh̃ānımğa
- 6 Hüveydānıñg firākığa anı hıç kélmedi raħmı
Kağara taşlar su boldı raħm étip āh u fiğānımğa

322

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Firāğ u derd ü dāğınğnı kēçe kündüz fiğān eylep
Beyān kılsam ada bolmas heme cānlar zērilğünçe
- 2 Nēçük derdiñni salsañg köñglüm içre ey dil-ārāmım
Nē kündüz kararım yoğ kēçe bolsa tañg atğunça
- 3 ‘Aceb otnı mañga saldınğ ölüp kētsem laħid içre
Çıkar dūd-ı üstüh̃ānımdın felek sağfı bozulğunça
- 4 Kağan bolğay kıyāmet kün cemāliñg āru eylep
Yatar men örtenip gūrda kıyāmet tañgı atğunça
- 5 Yüzüñni sağınp maħşer içide ança yığlar men
Közüm yaşı bile şahrā-ı maħşer suğa tolğunça
- 6 Yığdın bolmağay fāriğ Hüveydā-ı ğarīb-i miskīn
Cemāliñni körüp vaħşet ara ğamdın kütulğunça

323

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Közümniñ aldıda ol nāzenīn sīm-ber bolsa
Yemes men ğam cihān mülki eger zīr ü zeber bolsa
- 2 Süleymān tahtını nēyley yine Cemşīd cāmını
Közümniñ kāsesi köyğa dāim zīr-i der bolsa
- 3 Basıp köksüm öter bolsa ziyāde pādişehlik
Bilür men gerçi seng-i āsyā bālā-ı ser bolsa
- 4 Bu dünyā mülkide kıymet-bahā cāndur bērip cānım
Alay dēr men ğubār-ı köyidin dilber satar bolsa
- 5 Mening başım anıñ köyi nēçe kün tā tirik bolsam
Sözümdin kaytarı yoqtur eger yüz miñ zarar bolsa
- 6 Açıp köksünğni ötrü tur Hüveydā her belā kelse
Nēçük ʿāşık bolur ol kim belādın pür-ħazer bolsa

324

Müstef'īlün müstef'īlün müstef'īlün fa'lün

- 1 Tā zühd ü varaç kılmayın ey tālib-i āġāh
Bolğunğdur kaçan maħrem-i esrār-ı sheh-şāh
- 2 Zīnhār ki sen tekye ʿamelğa kıla körme
Tā nezd-i Ĥudā bolğudur sen mülhid-i gümrāh
- 3 Maqşad yolıda kem-ter ħalk-ı bu cihān bol
Bolğusı seniñ cān u diliñ lāyık-ı dergāh
- 4 Bil Ĥağdın érür cilve her zerre cihānda
Ey dil bola kör her nefsi ħāzır u āġāh
- 5 Her şeyğa baqsam men uşal yār ʿayāndur
Her yērde körer yārını ol ʿāşık-ı āġāh

6 Zīnhār köngil bërme bu dünyāğa Hüveydā
Körgil ki vefā kimge kılpdur bu güzer-gāh

325

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün fa'lün

1 Cānımnı taşadduq kılayın köz kaçışınġğa
Āhū perī dik kayrılıban her baqışınġğa

2 Gül dik yasanıp ġamze bile aldıma këlseñġ
Men bende bolay köziñge sürme yaqışınġğa

3 Müşhaf yüzünge hūb yaraşur noqta-ı ebced
Ķurbān bolayın Rūm ile Hindü tokışınġğa

4 Zülf-i kecekiñġ çırmay alıpdur yürekimni
Çün mār-ı siyeh şadqa bolay cān çıkışınġğa

5 Düzdide nazār kılsañġ pinhān küle këlseñġ
Men aylanayın tişleyü leb kaç kaçışınġğa

6 Sendin nege örgülmeyin ey dilber-i 'ayyār
Bigāne dik el aldıda yalğan söküşinġğa

7 Dīvāne Hüveydā sañğa bu emes mü taşadduq
Hezliñġ bile köñlümnı alıp söz qatışınġğa

326

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1 Muḥabbet ḥāşıl etgil dide-i pür-nem kerek bolsa
Ḥudāniñġ yādıda bolġıl dil-i bī-ġam kerek bolsa

2 Yıġıdın baş kötermeġil günāhınġğa bolup mātem
Felekdiñ ser-nigün bol cāme-i mātem kerek bolsa

- 3 Heves tağıda su yoktur yügürme anğa çün Hâcer
Zebîh dik dünyanı tēp çeşme-i zemzem kerek
bolsa
- 4 Ölümse dēp kalāgān dik günehni diştide qalma
Çü bülbül-i hoş-nevā bolgıl gül-i hürrem kerek
bolsa
- 5 Kıyāmet āb-ı-rūyidür Hüveydā yığlağıl dāim
Gül-i ruhsārıng tañgla seni şeb-nem kerek bolsa

327

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Kim ki dünyāğa kēlipdür t̄alib-i yār olmasa
Cehd eylep tün ü kün cūyān-ı dīdār olmasa
- 2 Çarıpādın bed-ter olğan çarıpā nesli ēmes
Āhıret naqd ü metā'ığa haridār olmasa
- 3 Sırr-ı esrār-ı ilāhīdin kaçan algay haber
Kēçeler tañg atquça zıkr bile bidār olmasa
- 4 T̄alib-i dünyā bolup āvāre-i ikki cihān
Körīdin a' mā qopar Hāqdın haber-dār olmasa
- 5 Çerb ü şırīn yēp içerler demegil 'aşık anı
Dünyānıng ni' metleridin kim ki bī-zār olmasa
- 6 Kēçeler yatmaq bile hergiz kişi tapmas murād
H̄'āb-ı gāflet süstlikdin kim ki hūş-yār olmasa
- 7 Ey Hüveydā āri tapquñgdur vişāl-ı yārını
Zerreçe könglüng öyide qahr-ı agyār olmasa

328

Müfte'ilün mefā'i'ün müfte'ilün mefā'i'lün

- 1 Cānım alurğa keldiñgiz munça şitābıñgız nıma
Men bolayın taşadduqıñgıñ qahr u ʿitābıñgız nıma
- 2 Ğamze oqı bile atıñg meni bes öley uşal zamān
Künde meni yüz öldürüp munça ʿazabıñgız nıma
- 3 Baĝlañgız askalı meni rişte-i zülfiñgız bilen
Rāzī men ey perī-veşim özge ŧanābıñgız nıma
- 4 Bī-güneh öldürüp meni qanıma qaldıñgız bukün
Tañgla yaqadın uşlasam anda cevābıñgız nıma
- 5 Sāki-i simsağ ile baş kıızıĝanda mey içip
Çeng ü muĝāne bes idi ney ü rebābıñgız nıma
- 6 Evveli özni küydürüp cānıma otnı qoydurup
Vāşıl olurda vaşl ara munça hiçābıñgız nıma
- 7 Cevr ü cefānı eylemek ʿışq ʿelıĝa şevāb idi
Öldüresiz Hüveydānı ʿemdi şevābıñgız nıma

329

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Günāhıñgıñ derdīdin yıĝla qopup vaqt-i seher bolsa
Ayaĝıñgıñ astıda ey bī-ħaber nār-ı saqar bolsa
- 2 Köziñgıñdin eşk-i ħasretni yüziñgıñga nege tökmes sen
Şabā rüşen bolur gülniñgıñ yüzi şeb-nemde ter bolsa
- 3 Yigitlikni ĝanımet bil ʿibādet kııl ʿibādet kııl
Suyukluk bolĝusıdur ħ ʿāceĝa kıul kār-ger bolsa
- 4 Körer sen her kışiniñgıñ şuratını ādemī bilme
Ērür bir ĝāv-ı bī-şāħī Ĥudādın bī-ħaber bolsa
- 5 Keçe kündüz meħāşıl dik ölüm uşlap saqalıñgıñdın
ʿAceb ādem bu dünyānı meniñgıñ dik bī-reg tutar
bolsa
- 6 Közüñgıñ uyquda ey ĝāfil henüz uyĝanıñgıñ yoktur
Laħid öyide uyĝanıp körer sen her ħaṭar bolsa

7 Naşihatnı Hüveydâ kim eşitse anğa şarf êtgil
Önüñni kılma zâyi^ç ol kişi kim güng ü ker bolsa

330

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 ʿİşknıñ menşübesin Mecnün-ı hayrâdın tile
Leylâ dik hâl-i siyeh zülf-i perîşândın tile

2 Nê sorar sen âşikârâ ol şanemniñ derdini
Kêl şeb-i halvet içinde âh-ı efgândın tile

3 Her neçük nâ-dân tabibdin sorsa derdiñğa devâ
İzlegil hâzık tabîb derdiñğa dermândın tile

4 Her tikende tâze gül her baırda yoqtur şadef
Gevher-i kıymet-bahânı baır-ı ʿUmândın tile

5 Nê bilür zâğ u zağan reftâr-ı gül ʿışk kadrini
Bülbül-i âşüftedin kadr-i gülistândın tile

6 Lezzet-i dünyânı hoşlar nê bilür ten özgeni
Zevk ü şevk-i yârni dil öyide cândın tile

7 Laʿl-i maqşad her kayu tağdın tapılmas isteseñg
Ur riyâzet metinin küh-ı Bedeşşândın tile

8 H̄ ʿace Nazâr-ı ʿâşığa koydum Hüveydânı laķab
Bul ğarîb-i müstemenddin şehr-i Çimyandın tile

331

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Bu ölümniñ zulmidin kavm ü qarındaşlar kanı
Birge ösgen yâr u dost u hem-râh u yoldaşlar kanı

2 Ey birâderler kanı biz birle ösgen tēñg ü tōş
Cânıdın artuķ mihribân dostlar êmekdaşlar kanı

- 3 Hasretā ey dostlar zalim ölümniñg zulmıdın
 Yüz gülidin bir güli açılmagan yaşlar qanı
- 4 Öttiler bu dünyādın yār birāderler beri
 Ėmdi barıp hāl-i dil ayturğa sırdaşlar qanı
- 5 Ey Hüveydā bağla bil merdāne bol kelse ölüm
 Köz açıp körgil bugün sendin kiçik yaşlar qanı

332

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Kiyip gül-gün qabā ötti közümdin bir perī-rū'ī
 Serāsime kılıp ketti füsün-ger çeşm-i cādū'ī
- 2 Minip ğamze atın şemşir-i nāzın bağlanıp ötti
 Şadā-ı na'ra-ı vā-ħasretā çıktı be her süy'ī
- 3 Yazıp zülfin şabā dilber mu'athtar kıldı cānımnı
 Dimāğığa Ğoten deştidin indi müşk-i āhūy'ī
- 4 Kirip meydān ara cevlān kılıp taş oynadı ol şūħ
 Qara zülfin kılıp çevgān başımnı eyledi gūy'ī
- 5 Anıñg ırşkı bile yığlap aqardı köz yaşım aqıp
 Közüm aqın qara kıldım qaralap hāl-i Hindū'ī
- 6 Hüveydānı yürekide bütün oq körsetip bolmas
 Qılıpdur pāre pāre her tarafdın tıg-i ebrūy'ī

333

Fā'ılātün fā'ılātün fā'iltün fā'ılün

- 1 Ey köñgöl yığlap Ğudāğa tövbe kılganıñg qanı
 Cürm işidın yēp nidāmet çeşm-i giryānıñg qanı
- 2 Dest-i hālī köç koyar sen uşbu fānī dünyānı
 Bir amel hāşıl kılıp élinğga alğanıñg qanı

- 3 Kéttiler bu dünyādın yār u birāderler beri
Yétti mañga bu ölüm dep tövbe kılğanıñ qanı
- 4 Her günehdin yıǵladılar üç yüz yıl Ādem ata
Künde yüz miñ cürm étip kılğan peşimānıñ qanı
- 5 Bu seni kirgen yolunğ turfe uzak bī-azuqa
Yétmekinğ mümkün émesdür tüşe alğanıñ qanı
- 6 Sen henüz gafletdedürsen cān bérürde uyqudın
Uyǵanur sen köz açıp burna uyǵanıñ qanı
- 7 Öylükünğ ferzendleriñ birle bolup maǵrūr u mest
Bī-ħaber sen ketti el émdi tuyulğanıñ qanı
- 8 Qoydı yük kārıvān eli baǵlap ʿibādet raħtını
Sen güneh raħtıdın özge cemlep alğanıñ qanı
- 9 Baʿzı ölse ayta sen biz hem ölürmiz kem qalur
Qılmağan işni qılur sen ʿibret alğanıñ qanı
- 10 Bendemen dēr sen Ĥudāga tilde yalǵan el ara
Bende bolsañ tañrıdın qorqup uyalğanıñ qanı
- 11 Cānda yıǵdıñ māl u pūlnı cānnı qadrin bilmediñ
Yıqkanıñ qaldı turup öziñğa alğanıñ qanı
- 12 ʿAndelib dik ey Hüveydā āh u feryādıñ né sūd
Yazıñ ötti boldı qış vaqti gülistānıñ qanı

334

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Ümīd-i vaşl-ı yārım köñlüm içre bolmasa érdi
Né dūdi qalǵay érdi örtenip cismimde né gerdi
- 2 Dem-ā-dem hātif-i ğaybim nidā eyler mañga şabr ét
Urup verne bozar ebr ü felekni āh-ı bā-derdi

- 3 Ğam u derdi firāvāndur köngülde men neçük eyley
Ki tā körmey cemālını ada bolmas ğam u derdi
- 4 Dilā ölmey deseñg hergiz yürekde derd hāşıl kıł
Tirik êrmes ölük bil ol kişiniñg bolmasa derdi
- 5 Riyāzet çek ruħ zerd ét kızıl yüzlük bolar deseñg
Dü-bāre eylemes ʿāşıkını dilber çehre-i zerdi
- 6 Sen ey miskīn Hüveydā şemʿ yanğlıg örtenip kül bol
Seher bādı yétürgey yārga şāyed küliñg gerdi

335

Müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün faʿlün

- 1 Her kim ne bilür dildegi derd ü elemimni
Bu ğam-zede başımdağı sevdā-ı ğamımni
- 2 Bir Teñgri bilür men bilemen hiç kişi bilmes
Tün keçeleri ötküçe tartgan sitemimni
- 3 Aḥvāl-i köngülni barıp elbette degey sen
Ey bād-ı şabā aldıda zībā şanemni
- 4 Hicride küyüp qalması bir zerre mecālım
Kéyin ketedür ilgeri qoysam qademimni
- 5 Bir ḥasta kulıñg küçede toprakqa aralaş
Yatıpdur değıl aldıda qaş u qalemimni
- 6 Hālimni bilip raḥm kılıp aldıma kélse
Bī-ğam bolup ötkergey idim her ne demimni
- 7 ʿİşret-i meydin vaḳti içerdin bu Hüveydā
Sındurdı felek yerge urup cām-ı cemimni

336

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Dilā tā key kılor sen dünyāda ʿayş u firākatnı
Kêl êmdi kıł Hūdānıŋ yādını teşle bu ʿişretni
- 2 Gūrīstān haddıga bargıl faķır ü baynı körgil
Yatıpdur kıul sengek bolup kıuçup hāk-ı mezelletni
- 3 Eger sen merd-i ʿāķil sen bu hāletni körüp yıġlap
Menem şundaķ bolur men dēp alardın algıl ʿibret
- 4 Bolup maġrūr-ı devlet Hūdādın bī-ķaber bolma
Alıp barganı yok hīç kim lahidġa māl u mülketni
- 5 Ölüm növbet ayaġı dik kēlür ol növbeti birle
Ki tā içmey kışı kıalmas cihān içre bu şerbetni
- 6 Faķır mālın yeġenler zılm birle kıay sarı kētti
Berı yer kıoynuġa kētti körerler anda miķnetni
- 7 Yamanlık eylegenler bu cihān mülkide nē taptı
Meger taptı kıyāmet kün ʿazāb-ı saħt u külfetni
- 8 Bil ey miskīn Hüveydā lezzet-i dünyāġa kim toydı
Alıp kētti bu dünyādın heme êl dāġ u ķasretni

337

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Ölümniŋ êlçisi kēldi saŋġa bērdi ķaber êmdi
Yürür sen tā key ey ġāfil Hūdādın bī-ķaber êmdi
- 2 Saķal saçıŋġ aķardı teniŋni kıuvveti kētti
Ölümni êlçisi dēp eylegil zād u sefer êmdi
- 3 Seni kıoymas ölüm dāim cihān-ı bī-beķā içre
Bukün taŋġla kēlür dēp eylgil āh-ı seķer êmdi
- 4 Hāyātıŋġ boldı zāyiç kıılmadıŋġ yaķşı ʿamel herġiz
Günāhıŋġ bara bara boldı kün kündin beter êmdi

- 5 Kéter sen uşbu dünyādın seni āhir ecel qoymas
Qara yerge kirer men dep qıl āhir terk-i şer emdi
- 6 Yaşap ellik Hüveydā kelmese yaqşı əamel sendin
Bu yanğlıq yürgeniñdin ölgeniñdür hūb-ter emdi

338

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Qarılıkdın eşer qıldı miyānım yerge ham boldı
Elkimğa əaşā tēkdi qulağım hem eşem boldı
- 2 Qarıp yerge qarib boldın köñül hergiz qarımaydur
Küçüm yétmes hūner qılsam yürekim tola gam
boldı
- 3 Yigitlikde əaziz-i əallām idim kıymet-bahā sözlük
Uşaldı gevher-i əaqlım sözümninğ kadri kem boldı
- 4 Qarılıqdur hezār illet bu illetniñ devāsı yoq
Ölümdin özge yoq dermān ölüm āhir be-hem boldı
- 5 Yigitlik ötti eyyām-ı qarılıq hüfteni kēldi
Henüz yatur mu sen gāfil qop emdi şubh-dem
boldı
- 6 Leb-ā-leb eyleben tutğıl mañğa cām-ı mey ey sāqi
Ki eyyām-ı dey ötti emdi faşl-ı sebze-dem boldı
- 7 Köziñ açıp temāşā qıl Hüveydā cümle el kētti
Meşāhibler birin birin bu dünyādın əadem boldı

339

Mefā'elün fe'ilātün mefā'elün fa'lün

- 1 Dirig ömr-i əazizim çü berç ü bād ötti
Yarım nefes idi bilmem veyā ziyād ötti

- 2 Minip sefid ü qara atga bir birin yandap
Ölümniñ kişverigä bir nefes ara yetti
- 3 Közümi tã yumup açtım lahidğa yetti qadem
Ki bu tariqa-ı ʿömürğa kim iʿtimād etti
- 4 Cihānnı rāhatın izlep ʿaqlısız ādemiler
Qılıp cevr ü yine tümen fesād etti
- 5 Turur yaqanğdın alıp bu ölüm maḥāşıl dik
Nêçük köngül bile ādem özini şād etti
- 6 Öziñni yoq ʿameliñ sözlemek nê ḥācetdür
Seni söziñğa Hüveydā kim iʿtimād etti

340

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 ʿĀqıl ersonğ keçe kundüz eyle zıkr-i Allāhnı
Qoymağıl hergiz tiliñdin bir demi Allāhnı
- 2 Tã tiriksen ey birāder bolma gāfil Tenğridin
Dost tutar Tenğri Teʿālā bende-i āgāhnı
- 3 Ehl-i gāflet birle qılma bir demi hem-rāhlıq
Küydürür otqa özini hem taqı hem-rāhnı
- 4 Dünyāniñ ḥırşı bile yüz miñg tereddüdğa tüşer
Ger gāzab qılssa Ḥudāyım bende-i güm-rāhnı
- 5 Dünyānı dost tutqanıdın ketti Qārūn yer quyı
Māl dep tahteʿs-serāda qıldı seyr-gāhnı
- 6 Ger qılay dersenğ Mesihā dik maqāmniñ āsımān
Dünyālığdın almağıl elkiñğa per-i kāhnı
- 7 Dīn ü İmāniñni bërme ikki künlük dünyāğa
Rāstlıq birle yürügil tutma eğri rāhnı

8 Tövbe dēp uşlap yaķanġnı ey Hüveydā yıġlaġıl
Yazuķunġnı yād etip kılġıl fiġān u āhnı

341

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

1 İlahım kıl yıraķ men-i ʿāşı ķıldım hı̄āb-ı ġafletni
Ayırma tende cānım barıķa tāt u ʿibādetni

2 Yaman yürdim yaman içtim yaman endişeler ķıldım
Sal emdi köñġlüme yaķşı ʿamel hem yaķşı niyetni

3 Hevā-ı nefis ile yürdüm ġüneh lāyıġa bulġandım
Yuvup lāyım uşla rūzi aķuz deryā-ı raķmetni

4 Sévip dūnyānı men tūl-i emel derdiġa uçrap men
Savut köñġlümni dūnyādın ayır mendin ġaflet
munı

5 Ğubār-ı maʿşiyet tuttı köñġül āyīnesin yā Rab
Muķabbet şayķal-ı birle köter gerd ü küdüretni

6 Bukün bu işni men ķıldım ķılay tañġla filān iş dēp
Bolup āvāre-i nefsim ķılalmadım ʿibādetni

7 Ğudāyım sorsa ey bendem né kēltürdüñġ mañġa ayġıl
Né ķıldım dēp cevāp ayġum besi tartķum hiķāletni

8 Ğuzūhüm hem feʿülühüm nidāsı kēlse her yana
Men-i ʿāşı sarı salma uşal rūzı bā heybetni

9 Ğüneh ķılma tiriklik yoķ érür men bende-i ʿāşı
Kēķip cürmim kerem eylep liķāy-ı hūr-ı cennetni

10 Namāz u rūzeʿı yoķdur yine hem ey Ğudāvendim
Yüzümge salma anda lāle dik dāġ-ı ķıyāmetni

11 Hüveydā gerçi ʿāşidür duʿāsın müstecāb eylep
İlāhı cümle-i müʾmin ķuluñġġa sal bu raķmetni

342

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Dilā qalmay cihāndın Türk ü Tācık ü 'Arab ketti
Meşāhibler beri yolğa tüşüp saᅇga qarap ketti
- 2 Seferniᅇg zādını emdi nē dēp kılmās sen ey nā-dān
Ecelniᅇg leşkeri 'ömriᅇg metā'ın ölcelep ketti
- 3 Tiriklik bādesiᅇa hīç kişi toyᅇanı yoᅇ hergiz
Eger şad sāl āb-ı ᅇayvān içmedin dēp teşne-leb
ketti
- 4 ᅇayāt deryāsını miᅇg yıl aᅇuzdı ᅇazret-i Loᅇmān
Ki bilmey ᅇatre'ī dik ᅇasret eylep ᅇuşk-leb ketti
- 5 Dirīᅇā ᅇayf güller dehr bāᅇıda ᅇarār almay
ᅇazānnı derdīdin yırtıp yüzün ᅇaᅇga boyap ketti
- 6 Hüveydā sen yaşap ēliᅇg nētey bir kılmadıᅇg ᅇā'at
Sefer zādını kılgıl emdi eyyām-ı ᅇarab ketti

343

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün fa'lün

- 1 Bu ᅇaflet uyᅇusıdın aᅇ köziᅇni aᅇ emdi
Seᅇerler eşk-i nidāmet yüziniᅇga saᅇ emdi
- 2 Günehniᅇg deştide tā key yürür sen ey ᅇāfil
Ki közle gülşen-i ᅇā'atnı zūd ᅇaç emdi
- 3 Vücüdiᅇg içre ērür zulmet-i güneh peydā
Namāz u rüze bilen eylegil tārāc emdi
- 4 Laᅇid ērür barur öyüᅇg ᅇarāᅇu bī-revzen
ᅇudāniᅇg zıkridin ētgil aᅇga serāc emdi

- 5 Esās şāhi nè sūd ‘āķibet öler bolsanġ
Külāh-ı faķr-ı nemed beh-terīn tād emdi
- 6 Ecelniġ şāhi Hüveydā metā^c-ı tendin bil
Alur bu cān ‘aziziġ neġün ħarāc emdi

344

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Şitāb eylep közimniġ aldıdın bir kün nigār ötti
Yürekimġa yine aġyār zaġmı bī-şümār ötti
- 2 Raķıbler reşkidin yıġlap közimniġ yaşı ħan boldı
Ķurup ħanım küyüp cānım vücūdım ġün şerār ötti
- 3 Tün ü kün titreşür cismim nigārım şevķidin yıġlap
Terek yapraġı dik cünbişde cānım bī-ķarār ötti
- 4 ‘Anān-ı iġtiyārim ketti elkimdin eyā dostlar
Könġül Mecnūn-ı bī-pervā bolup bī-iġtiyār ötti
- 5 Neġük kim könġli ħattıġ raġmı yoķ dilberġa uçrap men
Kēlip cān alġanı elkide tıġ-i āb-dār ötti
- 6 Gehi ħandān gehi giryān gehi ħayrān bolupdur men
Başımdın ey birāderler ‘aceb sevdā-ı kār ötti
- 7 Ķoluda deşne-i müjġān ġekiben ol cefā-pişe
Ķızıl ħanım bile şaġrānı eylep lāle-zār ötti
- 8 Bahār-ı ‘ömr bir kēlġey dü-bāra kēlmeġey aşlā
Hüveydā yıġlaġıl ħālinġġa vaķti nev-bahār ötti

345

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ey dilā dünyāğa köngül bérme köpni aldı
Boynığa salıp kemend êlni tamāmın bağıladı
- 2 Körsetip āt-ı serv-pā nāz u ni'metlerni ol
Hāşıl-ı 'ömriñg tügegünçe bular da qaldadı
- 3 Yér ü su bu māl u mülk barça seniñg dép şād étip
Teñgridin gāfil kılıp çendānı dünyā dāğladı
- 4 Naqd-i 'ömriñg qalmağan soñg деп sen dik êrni ol
Boynığa silī urup bī-zār men деп kavladın
- 5 'Āqıl êrsenğ ey birāder bérme dünyāğa köngül
Olturup çendānı ol qanığa êlkin bulğadı
- 6 Uşbu kün ger bolmasa tañgla kılır sen tövbe деп
Yaş sen 'ömriñg uzun aşuqmağıl деп sözledi
- 7 Ey Hüveydā hāzır ol dünyā-ı dūnnıñg mekridin
Hem bilip kördüm yine çendānı güm-rāh eyledi

346

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Hūdānıñg sevgen êrleri hānımānıdın sivā boldı
Yumup köz bir yolay ğamhā-ı 'ālemdin cüdā boldı
- 2 Nè pervā-ı zen ü ferzend alarda nè ğam-ı dünyā
Zebānıda alarnıñg tün ü kün zıkr-i Hūdā boldı
- 3 Ölük bildi tiriklikni Hūdānıñg yādıda ol qavm
Ölüm kélmesdin ilgeri ölümğa āşınā boldı
- 4 Alarnıñg özleri munda yiberip rūhını anda
Maqām-ı 'arş-ı 'alā-ı 'illiyīn mülkide cā boldı
- 5 Yiberip özleridin bernā anda kılgan a'mālin
Tururlar muntazır munda ölüm kélse rızā boldı

- 6 Kaçan kelse ölüm vaqti söyünüp merhabā ile
Kirip yolğa hıramān talib-i hür liķā boldı
- 7 Ölüür sen ey Hüveydā bu cihānda turmağınğ yoktur
Hayātınğnı ğanīmet bil hemme erler fenā boldı

347

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Sening derdinğni aytıp yığlasam cān u cihān küygey
Fiğānımdın fiğān eylep zemīn ü āsımān küygey
- 2 Eger feryād kılsam halk ara derdim bolur ayān
Eger dem ursam neyley yürek bağrım nihān
küygey
- 3 İçip men zehr-i ğamnı şiddetidin köz yaşıım aqtı
Tamuzsam kaçresin yerge heme āb-ı revān küygey
- 4 Girībānımnı çāk eylep yürüsem küh-be-küh yığlap
Körüüp hālimğa raħm eylep heme yahşı yaman
küygey
- 5 Kebāb dūdı bağrımın Hotān şahrāsığa tüşse
Uşaldı qadr-i müşkim dep keyik bağarıda qan
küygey
- 6 Şanemniğ derdini pinhān tutup tā-key bolay hāmüş
Demesem örtenür cānım desem kām u zebān
küygey
- 7 Hüveydā derdini ey dostlar siz tutmağınız āsān
Bir āh-ı şubhığāhımdın zemīn ü āsımān küygey

348

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ey şanem bağımda koyduñg yüz tümen miñg dāğnı
 Kaatre kaatre akuzup her dem közimdin yağnı
- 2 Kêçeler yok mende uyku hem karar u fakatım
 Ney urup ayırdıñg êrdiñg êt bile tırnağnı
- 3 Her kişi tağ oturuluşlık bolsa vezbinlik bile
 Orımdın bî-câ kılur bu ıışk derdi tağnı
- 4 Müştegil-i rüzgâr u hem yine dünyâ bolup
 Bilmedi nâ-dân kişiler ıışk derd ü dāğnı
- 5 Yıglap ayttım el arasığa kirip men derd-i ıışk
 Barçanı dîvâne eyler telbe vü hem sağnı
- 6 ıAyb kılmañglar Hüveydâ kılsa feryâd u figân
 Bülbül güyâ kılur yârimniñg derd-i zâğnı

349

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'iltün fâ'ilün

- 1 Ağrımay cânı ne bilsün ol kişi cân kadrini
 Derdı yok bî-derd ne bilsün derd-mendân kadrini
- 2 Kadr-i gülni bülbül-i şeydâ bilür her nev-bahâr
 Ne bilür zâğ u zağan gül birle büstân kadrini
- 3 Maqşadın hâşıl kılalması bî-meşakkat hiç kişi
 Tâ ki çekmey açlığını ne bilür nân kadrini
- 4 Halk ara köp sözleme saklap öziñni sözlegil
 Tez ağızlık kılmağıl bilgil sühan-dân kadrini
- 5 Gonçe köp ağzını açқан bağda kolay üzdiler
 Ağzını açmaslığıda bildi bâğıbân kadrini
- 6 Her kayu bilmes Hüveydâ kadr-i derd-i ıışkını
 Âri bilmes seg-megesler şekker-istân kadrini

350

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Tünagün yol üzre êrdim mañga dilber uçradı
Cân dimāğın tâze kılğan zülf-i 'anber uçradı
- 2 Kımrı yanğlığ teşne-leb kadni êküp nālân idim
Tālî'im kıldın meded serv-i şanevber uçradı
- 3 Kām-ı cānım telğ êrdi zehr-i ğamdın nüş êtip
Lebleri kand u 'aseldin şîr ü şekker uçradı
- 4 Göşe-i çeşmi bile peyk atıp kıldı nigāh
Sīnedin parān ötüp cānımğa nişter uçradı
- 5 Könğlüm öyi çün şeb-i dicür êrdi kapkara
Şükr-i Allāh kim bütün şem'-i münevver uçradı
- 6 Kaldın hayretde Hüveydā her nêçük söz sözlese
'Ayb kılmañg sihir-ger çeşm-i füsün-ger uçradı

351

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Hızān êttim zemistān-ı ğamıñgda gül 'izārımnı
Kêlip dilber temāşā kıl hızān bolğan bahārımnı
- 2 Kırudu bāğ-ı tab'ım gonçe kaldı gül açılmasdın
Kerem ābın bérıp sebz eyle bāğ u lāle-zārımnı
- 3 Nê kündüz lezzetin taptım nê tünlerde yatıp ārām
Kêçürdüm hicir otıda küydürüp leyl ü nehārımnı
- 4 Yaşamnı çāk urup yığlap barıp köyide dād êttim
Uşal bī-rahm eşitmeydür meniñg feryād-ı zārımnı
- 5 Çıkarğa cān yakın boldı öley dër men körüp dīdār
Eyā bād-ı şabā ayğıl barıp bī-rahm yārımnı

- 6 Men ölsem ey birāderler anıᅇg yolıda kömgeysiz
Ki her yana öter bolsa basıp ötgey mezārımnı
- 7 Hüveydā aytadur yıᅇlap ölüm haᅇᅇdur öler barça
Könᅇgölde ᅇalmaᅇay ermān körüp ölsem nigārımnı

352

Fā'ılātün fā'ılātün fā'ılātün fā'ılün

- 1 Her küni aldımᅇa kēldi dilber-i ʿayyār özi
ᅇaᅇ ᅇaᅇıp könᅇglümni aldın ᅇurfe-i ᅇīrīn-kār özi
- 2 Söz ᅇatıp bīᅇāneler dik özini teᅇlep yıraᅇ
Ēlni ᅇāfil eylegen köp ʿāᅇil ü mekkār özi
- 3 Geh körünüp geh körünmes geh ᅇıᅇar aldımᅇa ol
Körünüp yüz ᅇīve birle ʿāᅇıᅇın dil-dār özi
- 4 Gāh mest ü gāh bī-ᅇod gāh tēlbe gāh saᅇ
Eyleben baᅇımᅇa saldın ᅇurfe-i müᅇkil-kār özi
- 5 Gāh zāhid gāh fāᅇıᅇ gāh kāfir eyleben
ʿĀᅇıᅇ-ı bī-ᅇāreᅇa baᅇlatᅇuᅇı zünnār özi
- 6 Her cefā vu cevı kēlse ey Hüveydā ᅇaᅇmaᅇıl
ᅇabr u ᅇāᅇat eylesenᅇ aldımᅇᅇa kēlgey yār özi

353

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Bu dehr-i bī-beᅇā iᅇre nē yaᅇᅇı nē yaman ᅇalᅇay
Heme bir bir fenā bolup nē pīr ü nē civān ᅇalᅇay
- 2 Tün ü kün ceᅇd eylep āᅇiretᅇiᅇ tūᅇesin ᅇılᅇıl
Ölümni ᅇerbetin iᅇmey bu dūnyāda nē cān ᅇalᅇay

- 3 Köziñg açıp temāşā kıl heme etrāf-ı ʿālemğa
Ki tā ölmey bu dünyāda nēcük ādem emān ƣalgay
- 4 Vücüdñg levhi üzre bendelikniñg naqşını urgıl
Ƙıyāmet bolğuça sendin dēseñg nām u nişān
ƣalgay
- 5 Faƣırlık bēkligin kıl ƣılma bēglig ārzu zīnhār
ʿAzīz cān aççığın çēkmey nē mirzā vu nē hān
ƣalgay
- 6 Bu ƣılğan cāy u menzilni salıp ēmdi kēter men dēp
Öler demde ƣılıp ƣasret yürekde tola ƣan ƣalgay
- 7 Beşer bolsañg bolmay müʿeddeb bir işi ƣıl kim
Ƥalāyıklar arasında bu şerh ü bu beyān ƣalgay

354

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- 1 Ƙayu işƣa ƣadem ƣoysam mañga andın ziyān boldı
Meniñg bī-ṭāleʿim ey dostlar köp imtiḥān boldı
- 2 Yüzüm şūr u yolum ƣattıg ērür men ṭürfe-i bī-ṭāliʿ
Kime men miḥribān bolsam mañga nā-miḥribān
boldı
- 3 Söyüp cān u dilimde kimğa ƣıldım āşınālıƣını
Üzüp ol āşınālıƣını ʿāƣıbet mañga yaman boldı
- 4 Heme él baḥtıdın élkiğa alsa ḥāk zer boldı
Meniñg élkimdeki zer şol zamān topraƣ hemān
boldı
- 5 Gülistānlar ara kirdim élik sundum alay dēp gül
Köriñg bī-ṭāliʿim gül ḥārī sīnemğa sinān boldı
- 6 Hüveydā eyledi zālīm felekni zūlmidin şad dād
Mañga ƣalganda ol zālīmniñg çerḫi kec revān boldı

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 İlahi cümle mü'minni ata birle ana haqqı
Günāhını bağışlagıl tamām-ı enbiyā haqqı
- 2 ʿAzīz cān lebge yétgende ölümni vaḳti kélgende
Ḳıl āsān telḥi cānnı ḥabibiñg Muṣṭafā haqqı
- 3 Beyābān ḳumlarıdın köp günāh-ı bī-ʿaded kıldım
Kerem eylep kécürgil ʿāşıkān-ı mübtelā haqqı
- 4 Şırāt üzre ḳadem ḳoysam ayağım üstüvār eylep
Çü berḳ ü bād ötkergil uşal sekkiz sarā haqqı
- 5 Terāzūga sebük ḳılma günāhımdın şevābımnı
Ki yétmiş miñg şaḥāba çār-yār-ı bā-şefā haqqı
- 6 Hüveydā dik günāh-ı bī-ʿaded ḳılğan ḳuluñg yoḳtur
Kécürgil yā Rab şehīdān-ı Hüseyñ-i Kerbelā haqqı

Müstef'īlün müstef'īlün müstef'īlün fa'lün

- 1 Küydürmek üçün dilber özini ʿayān etti
Ḳatıp yine nāz eylep özini nihān etti
- 2 Ol közleri cellādım kirpik ḳılıcı birle
Her göşede ḳanıımız çün āb-ı revān etti
- 3 Meydān-ı muḥabbetde müjgānları şaf tartıp
Ġamze oḳın atmaḳқа ḳaşını kemān etti
- 4 Bolğanda ada yıl ay idi mañga körkünğ yüz
Vaʿdeni yırağ eylep bilmem né gümān etti
- 5 Nāz ötti bile örtep bağrını kebāb eylep
Ol lāle şıfat dāğın köksümde nişān etti
- 6 Her laḥzada külüp baḳıp sözledi ḳaşın ḳaḳıp
Düzdīde nazār eylep ʿāşıkñı ḳırān etti

- 7 Ol dilber-i şāh-ı hüsn gamze çiriki birlen
Cān kişveride ʿaqlım rahtını talān etti
- 8 ʿIşkı perī dik tēkdi cānığa Hüveydānı
Ēl içre kılıp Mecnūn rüsvā-ı cihān etti

357

Mefʿülü mefāʿilün mefʿülü mefāʿilün

- 1 Dilber gamıdın ol kim özini emān etti
Ferdā-yı kıyāmet cānığa ziyān etti
- 2 Könġlin savutup ol kim zevk-i gam-ı dilberdin
Gül-zār-ı muḥabbetni bilgil ki ḥazān etti
- 3 Dāim anıġ āhı yoġ bülbülni demēġ ʿāşık
Gül mevsimide beş kün feryād u fiġān etti
- 4 ʒurb bāġığa kirgen ér él taʿna sözi birle
Çün ġonçe bolup ḥāmüş baġrın tola қан etti
- 5 Yār aydı maġga bir kün ol kim maġga ʿāşık yoġ
Ēl içre bolup meşhūr nāmını filān etti
- 6 ʿIşk genci kérek maḥfī virāne könġül içre
Genci kéter élkidin her kimge ʿayān etti
- 7 ʒoyġıl kadem yoġdur ol mülk-i velāyetga
Keşf ile kerāmātın él içre beyān etti
- 8 Ğayb işini kem étse özini velī eylep
Evvel kişi eylep bolup kāfir öziġa ziyān etti
- 9 Bilgil ki Hüveydā sen men men dégen érlerni
Bu nefs-i pelīd-i mekkār rüsvā-ı cihān etti

358

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- 1 Kimğa barıp dād étey zŭlm-i felekdin dādını
Oqmağay ehl-i zamāne nāle vü feryādını
- 2 ‘Ayb étmeñg āh ursam men neçük āh étmeyin
Şād hergiz tapmadım men hātır-ı nā-şādını
- 3 Hızır ta‘mir eyledi dīvār-ı virān-ı tenim
Bu neçük Hızır érür virān kıllur ābādını
- 4 Bu ‘aceb şaydı érür cādū-ger ü hem dil-ferīb
Kim anıñg şayyadı bolsa öltürür şayyādını
- 5 Baħr kördüm hoqkada aq u kara cānavar anğa
Nöl urup bir bir tögetti baħr-ı nev-bünyādını
- 6 Ey Hüveydā tut ganīmet bu nefesni şadı bol
Tūtiğa bérseñg bozulğay ruħşār-ı āzādını

359

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Kılray dēp tā-be-key bilgüñg yügürgüñg koy u at émdi
Sağal u saçınğ aqardı Hudāyınğdın uyat émdi
- 2 Eger tapsañg bu dünyāda hayāt-ı Hızır ile İlyās
Tapalmas sen ölümniñg êlkidin hergiz necāt émdi
- 3 Ebu-Bekr ‘Ömer ü ‘Osmān uşandaq Haydar-ı Kerrār
Körer müsen qalıp mu uşal êrler hayāt émdi
- 4 Heme işi kār u peykār Hudānıñg kullıgın kılğıl
Tapay dēseñg eger rüz-ı kıyāmetdin necāt émdi
- 5 Neçe künlük öter dünyā üçün yahşı yaman yürdüñg
Kêl émdi saç aqardı kıl öziñgni ihtiyāt émdi
- 6 Turar menzil émes dünyā kèterniñg fikrini kılğıl
Halāyık kārıvānidur bu dünyā bir ribāt émdi
- 7 Cihān çün tahta-ı şaṭranc érür yürseñg kerek toğrı
Ayağınğ koyma égri hem çü ferzin mişl-i at émdi

8 Hüveydā şah-vār oltur ölüm vaḳti yaḳın boldı
Ölerniḡ fikrini ḳılıḡıl yétipdür ḳışt ü māt emdi

360

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 ʿİşk derdin tarta tarta mende ḥālet ḳalmadı
Tā ḳopup olturḡuça cismimde ḳuvvet ḳalmadı

2 Vāşıl-ı maḳşād bolalmay ʿömrüm vā-dirīḡā
Örtenip bu otḳa mende şabr u tāḳat ḳalmadı

3 Ḳāmetim naḥli egildi pīrlīḡ zaḥmı bilen
Meyve-i tāʿat bérürge şah-ı himmet ḳalmadı

4 Yép ḥarām ḳattıḡ köḡül baḡlandı cismim çeşmesi
Emdi köz yaşıḡm bile eyler tahāret ḳalmadı

5 Maşıyyet ḳuflın salıp bend etti nefsim bāb-ı dil
Zıkr-i meftāḥın alıp açmaḳḳa himmet ḳalmadı

6 Vaḳtiḡ ötti ey Hüveydā baḡla bēl merdāne bol
Emdi saḡḡa dünyāda turmaḳḳa fırşat ḳalmadı

361

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

1 Eger dem ursam bir dem küyüp baḡrım kebāb olḡay
Fiḡān u nāle eylep yıḡlasam ʿālem ḥarāb olḡay

2 Yürekim ḡamḡa toldı kem ḳılay dēp yıḡladım endek
Zamānī tökmesem yaşıḡm yürekim tola ḳan olḡay

3 Meni öltür kēsip başım rızā men ey dil-ārāmım
Bu ʿāşıḡ ölmeki yār élkide bī-ḥad şevāb olḡay

- 4 Beyābānlarda töksem yār yār dēp eşk-i hūn-bārim
Tamām-ı deşt ü şahrā lāle dik gül-gūn şiyāb olğay
- 5 Eger kirsem yığığa köz yaşımdın ey cefā-pişe
Ki maşrıq tā be mağrīb-ı cihān āb-ı ‘azāb olğay
- 6 Beyān kılsam el içre men seniñg efsāne-i derdiñg
Uyangay derd-mendler derdsizler mest-i hū āb
olğay
- 7 Tün ü kün zār-ı zār yıglap seniñg derdiñgni ey yārim
Hüveydā ayta ayta el ara āhir türāb olğay

362

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Eger bolmasa érdi köñgöl içre şabr mevcüdü
Tenim kül bolğay érdi örtenip qalması idi düdü
- 2 Hudāyım munda küyenni dü-bāra anda küydürmes
Kéçe kündüz sen ey ‘aşık küyüp bol munda nābüdü
- 3 Bu dünyāı Resūlüllāh dedü zindān-ı mü‘mindür
Nêçük zindān ara mü‘min körer şādī vü bih-büdü
- 4 Zen ü ferzend vefāsız māl émes mü şādī-i ‘ālem
Taşadduq-ı gam bolay köpdür anıñg iki cihān
südü⁴⁸
- 5 Tiriklikni gānīmet bil yürekde bolsa ger derdiñg
Vegerne ölgeniñg hūbdur yürür sen gāflet ālüdü
- 6 İşanma köz yumup açkuñçalıq sâ‘at bu dünyāğa
Bu sâ‘at bolmasa derdiñg anıñg yoktur sañğa südü

⁴⁸ Vezne uymamaktadır.

- 7 Eger bilsenġ bu dünyā dām-gāh-ı nefis-i şeytāndur
Saġgadur dāne dām-ı puhte vü hām her ne
mevcūdı
- 8 Tēpip ötti tamām-ı dāne vü dāmını dānālar
Élendi merd-i aġmaqlar bolup çün ‘Ād-ı ruġbūdı
- 9 ‘Amel kılmay tilep dünyā güneh ġarķ-āb-ı bolġunça
Ĥoşı-ye devlet émes mü ey Hüveydā ölgeniġ zūdı

363

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Beyābānlarda kılmāķ āşıyān zāġ u zaġan yaġşı
Velikin bülbül-i şūrideġa bāġ u çemen yaġşı
- 2 Muġabbet būyidin bir zerre lezzet tapmaġanlarġa
Dimāġıġa alarnıġ müşk-i āhū-ye Ĥoten yaġşı
- 3 Yıraġdın dīl-rübāġa āşınālıķ ança ġüb érmes
Tün ü kün āsitānıġa barıp kılmāķ vaţan yaġşı
- 4 Yürüdi Leylā dep nēdin beyābānlar ara Mecnūn
Émes müdür sorarġa Leylānı şahrā-ı ten yaġşı
- 5 Kıluġa ‘ışķ bāzārıda sevdā cāy-ı ġalvet ġüb
Aytaġa nefis bāzārıda sevdā-ı encümen yaġşı
- 6 Kefen kılmāķ érür sünnet tiriklikde ölüler dik
Yaġaç atġa minip başımġa çulġangan kefen yaġşı
- 7 Libās-ı köhne ġadrini bilürler ġüb dānālar
Velī eţfāllerġa sürġ ü zerd pīrāhen yaġşı
- 8 Bilür özini ġasdın kem anıġ dik pīrġa kılmāķ ġizmet
Yaġın barma anġa zīnhār özini dese men yaġşı
- 9 Seni her kim yaman dese Hüveydā kēlmesün ġahrıġ
Dēġil āri yamandır men anġa ayġıl ki sen yaġşı

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mef'ūlen

- 1 İçerğa bāde-i seher mevsim-i çemen yahşısı
Nevā-ı muṭrib hoş meclis encümen yahşısı
- 2 Süzüp piyāle-i meyni yığılsa 'işret eli
Sunarğa muğbeçe-i mey kāse-i Ḥotān yahşısı
- 3 Hoş ötker 'ömr-i 'azīzinġ cihān ġamını yemey
Mey iç tiriklik ara şihhat-ı beden yahşısı
- 4 Kişi kim içmese meyni tirik emes ölgen
Anınġ dik ādemīğa gūr ile fen yahşısı
- 5 Namāz u āhnı maqbūl kılay deesenġ 'āşık
Vuzūnı mey bile kıl secde-i bī-'ilm yahşısı
- 6 Mey içmeyin çü Hüveydā 'ömürni ötkersenġ
Seninġ dik ādemīlerdin leçekli zen yahşısı

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Ölüm peygāmi ermes mü saḡal aḡardı tiş tüşti
Yaraġınġ kılgıl ey ġāfil başınġğa ḡattıġ iş tüşti
- 2 Vücūdınġ bāġını körgil heme naḡl-i ḡazān boldı
Cedel eylep zirā'at kıl bahārinġ ötti kış tüşti
- 3 Heves oġını kēzler sen atarğa dūnyā şaydını
Henüz bilmes sen ey ġāfil kemānıġdın kuş tüşti
- 4 'Amellikler hoş u ḡürrem barur dārü'l-ḡarār içre
Bilip bolmas 'amelsizlerni başıġa nē iş tüşti
- 5 Ḥayātını kılıp zāyi' 'amel kılmay ḡarıġunça
Nēçük kılgum dēben taġla Hüveydāğa saġış tüşti

366

Müstefîlün müstefîlün müstefîlün fa'lün

- 1 Çendân kişiler dünyâ meniñg dēp uup otti
Dünyâ tileşip bir biridin an saıp otti
- 2 Tâ h ak-ı siyeh k ase-i cismim a t ok lmey
Toymay o cih an m lki a a zın aıp otti
- 3 Men men d diler sı madılar uşbu cih anga
K rgil kim anıñg u arış y rni uup otti
- 4 H i k rmediler zerre z l-i felekdin
 h ir hemesi b b-ı  ademni aıp otti
- 5 Kim k rdi vef  m l yı ıp uşbu cih andın
Teşlep beri  l ba r-ı fen nı k ıp otti
- 6 D ny nı bilip reh-zendin merd-i H ud lar
Salmay naz rın an a yır kđın aıp otti
- 7 D ny  a k lip zerre H iveyd   amel  tey
Dil  arşası a tu m-ı g nehni saıp otti

367

Mef  l n mef  l n mef  l n mef  l n

- 1  Az z  mr m ada boldı ılıp lehv   arab b z 
Bolup  v re-i nefsim az n boldı  m r yaz 
- 2 H d dın or ma an  işy n ılurdın yanma an hergiz
Beşer neslide bol an mu men dik hem g neh s z 
- 3 Ser s me bolup ev t ile n yley  şitmey men
Emir-i k r v n ba la y k n g d p ıldı  v z 
- 4 Kirip y rge ara toprak bolurnı k n gl me almay
 zim a men fil ni d p ılır men urfe end zi

- 5 Hemîşe elğa rû-bînlîk kıılır men hem sühân-bînlîk
Yanar otqa özüm saldım tapay dep eldin iczâzi
- 6 Yaman işlerni men kııldım hesâbın hîç kîşi bilmes
Nêçük hâlim kêçer tañla Hudâyım kılsa igmâzi
- 7 Öyüm hem mâl u mülküm dep ebâdet eylemey rüsvâ
Bolup yürgen ikenmen yaş ayâller dik kıılıp bâzi
- 8 Hudâdın kôrķmağan bolğan hemîşe tâlib-i dünyâ
Bu dünyâ mülkide yoķtur Hüveydâ dik güneħ sâzi

368

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Sañga oķuy mendin eşıt bir beyt-i Haķķânî
Kıulaķ sal yığlağıl öz hâlinñe kııl âh u efgâni
- 2 Tiriklikni ğanîmet bil Hudânıñ yadıda bol
Yumup kóz açķunça bar sen bu dünyâ mülkide
- 3 Başıñda bolsa aķlıñ koymağıl hergiz namâzıñı
Kıılay deseñ kıyâmet müşkilini munda âsân
- 4 Kêçürgil her ne ömrinñi Hudânıñ zikrini aytıp
Kılıp beyhüdeğa şarf olmağıl tañla peşimâni
- 5 Könğilde ayta sen hâli yigitmen ança ömrüm bar
Öler sen érte vü aķşam bu hayâl ü fikr-i şeytâni
- 6 Hayâtıñı ğanîmet bil yeme dünyâ ğamın hergiz
Érür sen ey Hüveydâ dünyâda bir kêçe mihmâni

Müstezadlar

369

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Kördüm tünagün küçede bir serv-i hırāmān
Kaş kaqtı yine ketti
- 2 Tişlep lebini kaş uçurup imledi pinhān
Eyledi ĩmā ketti
- 3 Sėkin sėkin bardım anıŋ köyiga men zār
Ol çıktı kaşımğa
- 4 Kaddini ěgip kıldı maŋa ol meh-i tībān
Ta'zim be-cā etti
- 5 Ęşikni aıp baqtı maŋa kıldı işaret
Hem kökside qolı
- 6 Dėdi kirinĝiz iğerige yār-ı kadir-dān
Könĝlümni hořā etti
- 7 Astımğa bisāt saldı vu hem koydı maĥāzır
Ol dilber-i ra'nā
- 8 Hem sāĝar-ı mey kėltürüben eyledi mihmān
Üslüb be-cā etti
- 9 Ğālem içide uşbu şefat-ı ādemīliĝni
Körĝen yoĝ idim men
- 10 Nādān bile neyley ne kılay cümle-i yārān
şad ĥayf ki Ğömür ötti
- 11 Her dem uradur āh-ı nidāmet bile yüz ĝam
Dīvāne Hüveydā
- 12 Öz ĥālını aytıp yine yıĝlaydı firāvān
Ğömrüm çü řabā ötti

370

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Men seni unuttum nétey ey şāh-ı cihānım
Dünyāğa bolup yār
- 2 Nā-dānılg ile bildim āh u sūd u ziyānım
Ey hākım-i cebbār
- 3 Yoldın azıban nefis-i beyābānga tüşüm
Sensin maṅga reh-ber
- 4 Men bende-i bī-çāreğa ey mūnis-i cānım
Sendin özge kim bar
- 5 Emriṅni koyup nehiṅge bī-ḥad yügürüp men
Nefsimeğa çıdalmay
- 6 Ğaffār sen āri kēçir sen yaḥşı yamanım
Sen gerçi ki qahhār
- 7 Kılısaṅğ ğazabnı āri sezāvār-ı ğazab men
Öz fi'l-i bedimdin
- 8 Ger raḥmet étip rüz-ı cezā bērsenḡ emānım
Hem aṅga sezāvār
- 9 Ğāşık kirini yuğuçı şābūn-ı melāmet
Bilsenḡ Hüveydā
- 10 Her kimge kıılır yaḥşı yaman sözde beyānım
Aygıl né deesenḡ bar

371

Mef'ülü mefā'ili mefā'ili fe'ülün

- 1 Ey māh-veşim rāḥat-ı cān men saṅga érdim
Hem hem-dem ü hem-rāz
- 2 Né dép kaçā sen yat kişiler dik meni körgeç
Nāz üzre kıılıp nāz
- 3 Él ta'na sözi birle tirikle men ölüp men
Ey yār-ı sitem-ger

- 4 Kaşınġ kaçıp aġyār sarı kılma ĩmāĩ
Öltürme meni zār
- 5 Her cevr ü cefā eylesenġ ey yār-ı ʿazĩzim
Tayyār érür men
- 6 Aşlā yanarım yok meni koy cānıma minnet
Hem kış bile hem yāz
- 7 Ne külfet ü ġam yétse men-i ġasta sarı
Aşlā kaçarım yok
- 8 Nè kèlse anı erzişi köpdür saġga mendin
Bisyār émes az
- 9 Könġlüm kuşı zülfinġ tarāġıġa aylanıpdur
Hergiz ġutulalmas
- 10 Şayyād-ı ġaminġ yoldın tutup bāl u perĩmni
Eylep meni mümtāz
- 11 Oġup yürüsem kışşā-ı derdinġ çemen içre
Feryād uruban
- 12 Gülşendeki kuşlar bile ġumrı maġga ber-dem
Bolġay mu hem-āvāz
- 13 Men defteri ʿışķımnı yazıp kũçe-be-kũçe
Oġup yürer érdim
- 14 Derdlik kişiler āh urup aydı ey Hüveydā
Şabır eyle dèdi bāz

372

Mefʿülü mefāʿilü mefāʿilü feʿülün

- 1 Kördüm tünagün kũçede bir māh liķānı
ġayrān bola ġaldım
- 2 ġüsnidin anıġ könġlüm öyi taptı ziyālı
Raġşān bola ġaldım

- 3 Aydım ey perî kayda barur sen cedel eylep
Aççıġlanıp aytur
- 4 Şeyhim né sorar sen né işiñg bar bu zamāni
Fezmān bola aldım
- 5 Men örgüleyin dēdim eyā māh-ı perî-veş
ahrıñg nége kēldi
- 6 Kim koydı seni sorguı dēp bir daydı
ayrān bola ldım
- 7 Bildim bar iken anda raıb aldıda bisyār
Andın azer eylep
- 8 attıġ tēkiben aş uurup kēldi nihān
Şādımān bola aldım
- 9 alvetge kirip sökti mañga ıldı naşıat
Mundaġ dēme zīnhār
- 10 Ēl aldıda bīgāne şıfat açma zebāni
urbān bola aldım
- 11 Başımnı ayaġıġa oyup öptim ü aydım
Nā-dānlı ētip men
- 12 Mendin kēürüñg ēmdi bugün her né atāni
Giryān bola aldım
- 13 āşık işi rindān işi ey asta Hüveydā
Yok sende ferāset
- 14 Bilsem bar iken ış ēlini urfe zebāni
Rindān bola aldım

373

Mef'ülü mef'ılü mef'ılü fe'ülün

- 1 endān kişi bu dūnyāda köp māl u zer ētti
Hı tapmadı pāyān

- 2 Teşlep barını sūy-ı gūristān gūzer etti
Bā-ḥasret ü ermān
- 3 Bilgen kişığa ʿişret-i eyyām-ı civāni
Çün ḥʿāb u ḥayāli
- 4 Bir köz yumup açkunça civānlık gūzer etti
Nē körgeni yalğan
- 5 Dünyā-ı dü-reng dostluığı hergiz işanma
Aldar seni yoldın
- 6 Köplerni alıp koynığı zarar etti
Ey aḥmaḳ-ı nā-dān
- 7 Baʿzı koyadur öziğı köp ṭurfe binālar
Dēp yēr ü soyum bar
- 8 Teşlep barını sūy-ı gūristān sefer etti
Yoḳ derdiğı dermān
- 9 Yaladı bu cihān mülkini cāy-ı turar ʿermes
Merdān-ı Ḥudālar
- 10 Her şām u şabā izledi zād-ı sefer etti
Ölgünçe çekip cān
- 11 Bī-ḥūn-i ciger tatmadılar zerre ṭaʿāmi
Vehm ile ʿerenler
- 12 Kimniḡ ki Ḥudāyım özidin bī-ḥaber etti
Nān yemekki āsān
- 13 Közüni aç u laḥza temāşā-ı cihān kııl
Ey ḥasta Hüveydā
- 14 Yérliḡ yétkürüp yēr yüzige ḳay sarı ketti
İskender-i devrān

Dörtlükler⁴⁹

374

Elhamdü limen enzelehü'l-ışk-i hüda
Ve'ŝ-şükrü limen hâtır fi'l-kalb-i vefâ
Âyine-i esrâr-ı Hâk eylep bizni
Ol âyinedin oldın özi cilve-nümâ

375

Luţf ile inâyetiñni yâr eyle mañga
Feyz ü nazâr-ı hâş düçâr eyle mañga
Bîmâr-ı muhabbet harâb-ı ıŝkım
Ey dost devâ-ı derd-i yâr eyle mañga

376

Ey maħrem-i esrâr taħaddes ü te'âlâ
Hâk-ı kademi sürme-i çeşm heme a'mâ
Kör olsa közüm anda zelâlet birle
Siz eyleñg onı kehel keremdin bînâ

377

Ol ŝüh-ı perî çeħre kerem kılamdı aşlâ
Cevr ile cefâsın yine kem kılamdı aşlâ
Vaşlıdın aytıp va'de mañga bir katla
Ol ŝüh-ı köñgöl saħt vefâ kılamdı

aşlâ

378

Ĥamdiñgga tilim eyle güyâ yâ Rab
Fikrimni yine vaŝfıñgga dâna yâ Rab
Dil heclesidin né kılsa cilve bêrgil
Meŝŝâte-i luţfüñg eyle yâ Rab

379

Zâtiñgdin êrür biri uķul-ı melekût
Vaŝfıñgdın olup beri ĥayâl-i ceberût
Men ĥod né kişi ki ĥamdiñge til açsam
Lâyık kim onı demekte olsam mebhût

⁴⁹ Vezne uymamaktadır.

380

Ey ʿarız-ı gül laʿl-i āb-ı hayāt
Sendin navle ger tapsa dil encām-ı hayāt
Gül-zār-ı cihān içre seniñ dik yoğtur
Dêsem nê olur dilber-i şîrîn-ğarekāt

381

Mey içmekige laʿl-i perî-veş bāʿis
Nālānlıgımğa ʿarız-ı dil-keş bāʿis
Ağbāb perişānlıgıma sorsa sebep
Men ayta men ol zülf-i müşevveş

bāʿis

382

Hayrān olaman ʿarız-ı māhın körgeç
Hem şifte-i sünbül-i siyāhın körgeç
Sağınmışım andağ ki semendiñni nikini
Öpkey men eger celāl-ı cāhıñ

izin
körgeç

383

Mihriñni meger kördi mü dīvāne-i şubḥ
Açıldı tebessümüyle dendāne-ı şubḥ
Fāş oldu bukün cihān cihān esrārı
Yā Rab kim iken cihānda hem-ğāne-

i şubḥ

384

Vaşlıñ talebide şubḥ tā şām ey şūḥ
Cehd ile yételmedim çekip kām ey şūḥ
Yaʿnî talibiñde ol kadar cehdim bar
Sîm-āb kibi yoğ durur ārām ey şūḥ

385

Ey serv kad ü sîm-ten ü raʿnā kad
Gül-zār-ı liţāfet içre yüzüñdür emced
Tün ü kün kıla men duʿā-ı cānıñ ol nevʿ
Gül yüzüñge tékmesün dēben dīde-i

bed

386

La'liñdin érür ruḥ u revānım mültez
Luḫfiñdin érür cevher-i cānım mültez
Ol nev'-i 'ināyet ki mañga sendindür
Bolğusı 'ayān sırr-ı nihānım mültez

387

Efsūs tēkip dehrdin āsīb-i ḫazānlar
Yēr birle tēñg oldı lāle vü gül-i reyḫānlar
Bu kişver-i fānide ecel ra'ḫdīdin
Tēñg boldı yēr ile tümen sulṫānlar

388

Ey 'arızı gül la'l-i lebidür ḫaṫṫ-ı aḫzar
Şimşād ḫaddiñg bendesidür serv-i şanevber
Sāḫiler ne 'aceb yüzüñg reşkidin
Yüz dāğ-ı nihān sīneside lāle-i

aḫmer

389

Tāb içre tüşüp tiñgle cānım sensiz
Rāḫatda émes rüḥ u revānım sensiz
Bāğ içre kirip serv-i revāñga aşlā
Köz salmagum ey serv-i revānım

sensiz

390

Gül-zār kerek yoḫ mañga gül-i rüyuñg bes
Gül-zār yüzüñgsiz mañga mānend-i ḫafes
Ne 'ayb bu bāğ içre yüzüñg alıda
Ger eylemesem bihişt bāğını heves

391

Bahār faşlıda kim mevsim-i masirret imiş
Piyāle sun ki bu dem sāḫiyā ḡanīmet imiş
Ne ol ḫadeḫ ki ḫumāri şudā' keltürgey
Ne ol piyāle leb-riz-i āb-ı ḫasret

imiş

392

Envār-ı luḫf kördi dīvāne ḫıldın raḫş
Körgeç cemāl şem'-i pervāne ḫıldı raḫş

‘Uşşākka bes ki rûz-ı ezelde naşib ebedi
İçti mey-i muhabbet mestâne kıldı raqş

393

Yā Rab telettüf ét mañga cüş-ı bahār-ı feyz
Deşt-i vücūdime kerem ét cüy-bār-ı feyz
Yêtkürse kâş faşl-ı bahārımğa neşe’i
‘Ömri durur ki köp çeker intizār-ı feyz

394

Yüzünġ üzre ki çü hatt-ı gubārdur ol hat
Binefşe yā ki hemīşe bahārdur ol hat
Yüzünġ bihiştidin artuq bolur hattınġnı dësem
Bihişt bāġı ara sebze-zārdur ol hat

395

Könġülde bolsa küdüret bahārdın né haz
Nigār yoksa mey-i hoş-güvārdın né haz
Murād çilçiledin feyz ü zinde-dillikdür
Yoksa çilçile dik intizār né haz

396

‘İşkıda kı evvel cevher-i cānınġğa vidā
Ey dil dëgil ét rûh u revānınġğa vidā
Ey H̄āce dëdinġ gülşen-i köyinġ terk ét
Sen eyle bu ra’y mülk-i cihānınġğa vidā

397

Bir kün kim enīs ü hem-nefes-i subh u çerāġ
Ērdi vü könġül ġayrdın ol demde ferāġ
Yëtti bu nidā sem‘ime kim kıldı hāşıl
Bu gülşen ara lāle be-ġayr kanlıġ cüz dāġ

398

Bar érdi cihānda mañga bir yār-ı zarīf
Hūbi anınġ çün şerbet-i cān érdi laţif
Mundın aşā ġam cihānda āyā bar mu
Yëtti dëdiler anınġ bahārıġa harīf

399

Bir cefā cūy-ı dil āşūbgā boldum āşık
Şūh u şeng közi hūn-h̄̄arge boldum ‘āşık
Nē ‘aceb kumrı vu bülbül kibi nālān bolsam
Serv qadlıq yüzi gül-zārğā boldum ‘āşık

400

Bir perī çehre-i ‘ayyārğā boldum ‘āşık
Turfā bir şūh-i sitem-gerge boldum ‘āşık
Sormanğız hāl ki bu ‘uşşāğğā iş nē bolğay
Kılğuçı nāz ile tarrārğā boldum ‘āşık

401

Vaşlıdın étip va‘de mañğā bir but-ı bī-bāk
Akşam aydı tā şubh meni kıldı tarab-nāk
Ger va‘deside tursa aldımğā kélürse
Hāşāk körünğgey idi bu günbez-i eflāk

402

Ey şūh meni ‘ışık ile bed hāl étting
Kumrı-ı hazān dīde kibi lāl étting
Turağ kibi köyünğ içide bir ‘ömür
Endüh ile ğam hayliğa pā-māl étting

403

Ey bāğ-ı nezāketde qadi serv yüzi gül
Ol yüzdin érür ‘ışık eli çü kumrı vu bülbül
Reyhān u binefşe hatt-ı zülfünğni esīri
Şimşād u şanevber qadınğ alıda ikki kul

404

‘ışkınğda bukün dīdemi pür-nem kılğıl
Şālihleriñge hemīşe hem-dem kılğıl
Hem körsetiben tarīk-i vāfīk belki
Şıdık ile şafā zilığā muhkem kılğıl

405

Tā hüsünğge ey şūh nazār bāz oldum
Müstāğraq-ı bahār eşk-i ğammāz oldum
Şehd ü sem luţf ü sitem zevkin bildim
Zevk ehliğa tā hem-dem ü hem-rāz oldum

406

Tā başda hevā-ı ışk dıvāne özüñ
şem^c-i ruĥıñıñı üstide pervāne özüñ
Ol Leylā-veşim isteben ālemde
Mecnūn kibi ıřk ehline efsāne özüñ

407

Tā bāde-i ıřkıñıñ ile mest olmuş men
La^lıñ hevesiyle mey-perest olmuş men
Sun bāde-i müferriĥin mañga ey sākı
Endūh u ĥumāre-i zır-i dest olmuř men

408

Köz tutma nevā boynı raⁿālardın
Ahd ile vefā rengini bernālardın
Andağ ki men ü bülbül ile ĥumrıga
Yok zerre^ı vefā serv-i gül-āsālardın

409

Dil ĥıldı dost rüz-ı viřālıñı arzu
Pervāne dik ki şem^c cemālını arzu
Mümkin emesdür yétmek añga kim ger eylese
şehni gedā-ı cāh u celālını arzu

410

Cismimni teb-i ışk ile bımār étme
Cānımni ġam u derd ile efgār étme
Hem küydürüben dāğ-ı firāĥın birle
Āhım otıñıñ berĥ-i şerer-bār étme

411

Yüzünıñni mey-i nāb ile gül-gūn étme
Cām-ı řarabim ıřk ile pür-ĥūn étme
Ĥaĥ^ı-ı zeĥen ü zülfi zineĥdānıñdın
Baĥtım ĥara iĥbālım vājūn étme

412

Efsūs yüz efsūs ki ömrüm abeř ötti
Nā-dānlıġ ile der-pey-i hāy u heves ötti

Nè kâr kılıp naqd-i hayâtımnı tögettim
Bilmem nè onı bir kèçe yâ bir nefes ötti

413

Efsûs ki rûhumnıñ kuşu pîş ü pes ötti
İşyân bile sendin kânu zîr-i has ötti
Bu nefis-i belâ-keşni tuzağığa ilindi
Âvâre bolup bende-i esîr-i kafes ötti

414

Bu faşl-ı şarâb ʿayşım hem-dem ötti
Maḥbûb-ı piyâle-nûş hürrem ötti
Gül-zâr açılıp şahında muṭrib birle
Endûh-ı dilingni eylemek kem yahşu

415

Bezm êtmekke bâğ ile bahârân yahşu
Mey içmekke mevsim-i gülistân yahşu
Bülbül şifât aldıda fiğân êtmekge
Bir ʿarızu gül lebleri ḥandân yahşu

416

Ġam derdi üçün sāğar-ı şahbâ yahşu
Hem şoḥbet aṅğa nedim-i dâna yahşu
Bu bezm onlar ile tapsa vücûd
Mey sungalı bir sâki-i bernâ yahşu

417

Efsûs yüz efsûs érenler ötti
Ol ḥamîdin kuṭb-ı zamânlar ötti
Biz ğam-zedeler yığlayu ḥasret bile kalduğ
Aḥvâl-i cihānga nigerânlar ötti

418

Efsûs yüz efsûs ki hem-nefesler ötti
Şâh-ı dü cihân kem-ter ḥaslar ötti
Biz köngli ölüğ baḥtı qaralar kalduğ
Tîr körgüçi dil ʿİsâ nefesler ötti

419

Efsūs bukiün vaqt-i gülistān ötti
Mürġān-ı çemen yıġlayu nālān ötti
Güller elemi bād-ı hāzāndın yıġlap
Her yana bolup berg-i perīşān ötti

420

Efsūs yüz efsūs ki érler ötti
Leb-teşne bolup āhū-yı çöller ötti
Bu zāl-i felek vaʿdesiġa bérme köngül
Deryā qurudı qarıda yollar ötti

421

Efsūs yüz efsūs ki rāhat ötti
Yétti qarrılıq vaqt-i ʿibādet ötti
Émdi tün ü kün cehd kılıp azuq ġamlap
Bol yolġa revān növbet-i fırşat ötti

422

Ey H̄̄ ace Naẓar yügür ki karivān ötti
Qalmay birisi yolġa şitābān ötti
Ol kāfiledin bizge hāber kélgen yoq
Kim qayġıda kim şād u hırāmān ötti

423

Ey H̄̄ ace Naẓar yügür ki yoldaş ötti
Sen körgen uşal qavm u qarındaş ötti
Sen munda qalıp kimge hem ülfet bola sen
Hem-sālleriñġ maħrem ü sırdāş ötti

424

Ey H̄̄ ace Naẓar merd sarālar ötti
Her biri sözi kıymet-bahālar ötti
Bir néçe yaman ʿahd-ı bozuqlar qalduk
Sözler sözi bir merd-i Hudālar ötti

425

Ey H̄̄ ce Naẓar yügür ki dostlar ötti
Hem pīr ü civān cümlesi yek-ser ötti
Émdi turarıñġ yoq kademiñġ koyġıl
Körgen bilişinġ yār u birāder ötti

426

Ey H̄̄ ace Nazār uşbu cihān güzerānı
Qalmas bu cihān nē yaḥşı nē yamanı
Tā ölgüçe sen bendeliğni qoya körme
Bir Teñgriden özge hemesi bolğusı fāni

427

Efsūs yüz efsūs ki merdler ötti
Bīmār-ı muḥabbet ruḥ-ı zerdler ötti
Āvāre-i nefis nēçe yamanlar qalduq
Qılğuçı ʿamel şāhib derdler ötti

Muḥammesler

428

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Yārniñg bed mihridin ey dostlar cānım meniñg
Küydüm örtendim felekge çıkdı efgānım meniñg
Raḥm etip kēlmes nētey aldımğa cānānım
meniñg Eźdi bağrım nētey tēşti köksüm
dāğ-ı hicrānım meniñg Bu elemde munça ğamda
çıqmağan cānım meniñg

429

Kāfir-i nefsim bile bā-ḥarba bolsam ʿışkıda
ʿĀşık-ı jülide-mū bī-ḥabbe bolsam ʿışkıda
Yā gedā-ı bī-vaṭan bī-külbe bolsam ʿışkıda
Derdden tolsam ğamıda tēlbe
bolsam ʿışkıda Ḥasretide mundağ olsam
yoqtur ermānım meniñg

430

Hicr ile pīr oldum u zevk ü ḥürüşim qalmadı
Kētti tendin kuvvetim sözlerğa hūşım qalmadı
Burnağı dik el ara hezl ü külüşim qalmadı

Dilde şabrim yüzde şermim başda
hüşim kalmadı Közde yaşım regde kanım
tende dermānım kalmadı

431

Şādlik ornıga ğam boldı nētey seddü'l-mesed
Her nē külfet bolsa sendin köterür miskīn cesed
Luṭī kıl hālimga baḡ ey pādīşāh-ı bī-sened
Hāletim bed ḡasretim bī-ḡad
fiġānım bī-aded Kıl meded men dik yıķılġan
kulġa sultānım meniġ

432

Ey şanem hicriġde kıldım ḡān u mānımnı sebil
Katre-i kanımga bilmes kāşki bolsam kātıl
Āh-ı serd ü rüy-i zerdimni körüben raḡm kıl
Ġuşşa-ı dil kışşa-ı müşkilga kıldım ay u yıl
Āb u gil içre ḡicil kıġan ten ü cānım
meniġ

433

Dēmegil yérniġ yüzini lāle-gün kıldı bahār
Çeşm-i ḡün-bār-ı Hüveydāga nazar kıl ey nigār
Sen eger raḡm ētmesenġ müşkil érür bu kār
u bār Aytıp Allāh yār yıġlar zār her leyl ü
nehār Tīġ-i ışķ-ı yār tōkse kāşki
kanım meniġ

434

Aytayın elķābıġız ey şadr-ı eyvān-ı vefā
Barça aşḡāb-ı nebīdin rütbenġız érdi a'lā
Dīn ü milletniġ çerāġı érdiġız necm-i
hüdā Bī-aded mendin duā ey çār-yār-ı
bā-şafā Sizge Būbekir ü Ömer
Oşmān Alī-yi Murtażā

435

Şefkatî eylep körsetiñg men-i ʿaşığa rāh-ı vuşul
Çün ki ʿişıyān rencidin muhtācınıñızdur men melul
Yıglaban her dem bu sersān-ı beyābān-ı
hamul Şıdķ u ihlāşım her dem bile ey āl-ı
aşhāb-ı Resul Rūhınıñızğa ķol açıp şām u
şabā eyley duʿā

436

ʿĀķil ʿersenğ ķıl ʿazimet uşbu fānī dūnyādın
Yağşılar ķıldı ʿibādet uşbu fānī dūnyāda
Tapmayın bezm-i ferāgat uşbu fānī dūnyāda
Tarttı Aħmed cevr ü miħnet uşbu fānī
dūnyāda Ümmet ʿersenğ bolğıl ʿemdi peyrev-i
ol Muşafā

437

Tutma hergiz ʿarīfā nā-aşldın hūblıķ-ı ümīd
Şāh-bāz-ı ķuds bolmaķ cuğddın bolmas pedīd
Kör ne işler ķıldı ol bī-rahm-ı bed-kār
Nūr-ı çeşm-i Ğaydar-ı Kerrārı
zālīm Yezid Kıpkızıl ķanğa boyap ķıldı
şehīd-i Kerbelā

438

Hicr-i şahrāsıd yol azdım tapalmay müstaķar
Ümmeti aħvāli zebūndur esrū yā Ğayru'l-beşer
Bes ki aħvāli olarnıñg boldı künkidin beter
Ey Hüveydā ʿışķ ehli uşbu sözni
dediler Şābirin-i bi'l-belāyā rāzīyīn
bi'l-ķazā

439

Ey ki taħşılğa çendīn vaķtler eylep şitāb
Behreʿī ol bārgehdin istep ey ʿālī cenāb
Ğatı u Ğālınıñ şafhasıdın ey meh-i şirīn-
meāb Okudum ders-Ğāne-i ʿışķınıñ içide bir

kitāb
bahş-ı hoş-cevāb

Hāşiye hem şemsiyedin turfe

440

Cüst ü cūside boluban bī-ser ü sāmān-ı ʿışk
Dem-be-dem közdin töküben gevher-i gāltān-ı ʿışk
Bu gedālîkda sürüben neçe yıl devrān-ı ʿışk
Hem ʿilm ü edeb boldum ʿaķāyîd-
hʿān-ı ʿışk Müşkilāt-ı ʿilm ü fıķhdın
sorsalar bērdim cevāb

441

Bülbül-i şūrîde bolgıl bu cihān gül-zārıda
Şarf kıl naķd-i hayātınġ hūblar zünnārıda
Lāf-ı aʿmāl ʿetme kim her kaçre anınġ barıda
Zāhidā şüm u şalātınġ kaçri ʿışk
bāzārıda Bir yarım erzençe bil kim
értir andın ġarāb

442

Kēlmişim mey-ġāneġa zaʿf-ı ġumār alġan kılıp
Hem şad aʿam āteş başımġa yüz külġen kılıp
Ķulķul-ı mineleri çün bülbül-i gülşen kılıp
Sāķiyā bir kāse-i mey bērdim ġumār
işken kılıp Rind ʿeliniġ aldıda sāz
eyleyin çeng ü rebāb

443

Muṭreb-i ʿİsā nefes şīrīn-zebānım alıdın
ʿĀrızu gül laʿl-i mül serv-i revānım alıdın
Sāķi-i sīmīn-beden nāzık miyānım alıdın
Kirdim ol mey-ġāneġa pīr-i
muġānım alıdın Ey Hüveydā iç dēben bērdi
maġġa gül-gūn şarāb

Müseddes

444

Mefā'īlün fe'īlātün mefā'īlün fe'īlün

(fa'lün)

Muhabbetiñde çekip ün devām yığlay men
Sirişk carī étip mişl-i cām yığlay men
Çü ebr ey şeh-i 'ālī-maķām yığlay men
Kaddiñg hevāsıda çün şem'-i şām
yığlay men Küyüp firāķiñg otıda müdām
yığlay men Ğamıñgı zehrin içip
telh-kām yığlay men

445

Firāk reh-revidin kim mañga yétaldı
Yürekni hevā-ı seherge hevāsıdın yazdı
Ki hicr āteşide kim meniñg dik örtendi
Ciger kebābı suyıdın közüm sarı tamdı
yığlay men Yaşım revāne kılıp her maķām
başlap kelām yığlay men Çemen kuşu kibi

446

Ğamıñgı naķdini cān cevhrıga satķum yok
Çekip hezār cefā bir vefā uşatķum yok
Özümnı hıç 'amel bilen yoķaķum yok
Bolup çü mār-ı siyeh çaķtı hicir
yatķum yok Közümgā uyķunı eylep
harām yığlay men Hemişe
muntazır olup çü dām yığlay men

447

Közümniñg nūrı fuzūn 'arızıñg şabāhatıdın
Sözünğdin cānı tapa men zımnı vu şarāhetidin
Müdām kan yuta men lebleriñg melāhatıdın
Ğarīb cānga tēkip tıg-i Ğam cerāhatıdın
yığlay men Közüm kan toluban şubh u şām
kirām yığlay men Fiğān u nāle kılıp ey

448

Hemişē kan yuta men gönçe-veş sad dāğınğda
Çü bülbül-i seheri hasret-i dudāğınğda

Bu nev' ümîd ile kim cān bêrey ayagıñda
Cününniñ deştini kēzdim seniñ
soragıñda Yürekde dāğ-ı cünün lāle-
fām yığlay men Qoyun kibi tümen
eylep hırām yığlay men

449

Yürekde qalmadı hālet seni sévip ey dost
Ġubār boldı bu cismim küyüp küyüp ey dost
Nē cevri vaşl meyini içmem toyup ey dost
Köyüñ deriğā Hüveydā başın
koyup ey dost Yatıp hem ay ile hem yıl
tamām yığlay men Melāle
kēltürüben hāş u 'ām yığlay men

Musabba'

450

Mef'ülü mef'ülü mef'ülü mef'ülün

Ey nahı-i qaddi serv-i hıyābān nezāket
Cān cevheridür lutf-i kelāmiñde emānet
La'liñ ise ser-i cūş-ı humistān melāhat
Hatıñ ise reyhān-ı ter bāğ-ı tarāvet
Dīn ile dilim eyledi bir reng
ile ġāret Hey hey nē köz ü qaş
nē ra'nā qad ü kāmēt Beh beh nē
belā zālīm ü tannāzi vü āfet

451

Şekker tökedür vaqt-i söz ol ġonçe-i sīr-āb
Ġül ġonçesidin gerçi tökülmes şeker-i nāb
Qaddiñğa érür kākül bi-piç ü ham u tāb
Şimşād bile eyle ki şāh-ı gül leb-ā-
leb Bir işve bile bağrım uşşāqım
éter āb Hey hey nē köz ü qaş nē
ra'nā qad ü kāmēt Beh beh nē
belā zālīm ü tannāzi vü āfet

452

Şehlâ köziñge sürme-i Hindü yaraşıpdur
Sîmîn ruhuñge gâze-i dil-cü yaraşıpdur
Gül-gün lebiñge haţţ-ı semen bu yaraşıpdur
Zîbâ kâşîñge vesme-i nîlû yaraşıpdur
Raʿnâ kadîñge hilʿat-ı dü-rû
yaraşıpdur Hey hey nè köz ü kaç
nè raʿnâ kad ü kâmet Beh beh nè
belâ zâlim ü tennâzi vü âfet

453

Âşüftesi men silsile-i müşk-i tériñgni
Meftûnı banâ-güşîñge aşkan gevheriñgni
Men yok heme el valesi müy-ı kemeriñgni
Âyin ü âdâb birle körtip işveleriñgni
Rizvândır ise nevlê kad sîmîn-
beriñgni Hey hey nè köz ü kaç nè
raʿnâ kad ü kâmet Beh beh nè
belâ zâlim ü tennâzi vü âfet

454

Dil meşalesin ʿaks-i ruḥ-ı âyîne-fâmı
Fânûs hayâl eyledi ol nevʿ-i ki câmı
Könġlüm kuşıdur zülf ile hâl-i ruḥ-ı râmı
Bes kim bu érür onı su dâne vü
dâmı Öltürdi meni gamze bile nâz
u hırâmı Hey hey nè köz ü kaç nè
raʿnâ kad ü kâmet Beh beh nè
belâ zâlim ü tennâzi vü âfet

455

Külgeç tişin ol laʿl-i gevher-bâr açıp durur
ʿUmmân şadefi lüʿlû-i şeh-vâr açıp durur
Birdin neçe gül ol gül-i ruḥsâr açıp durur
Vah vah ki bu bir gül neçe gül-zâr
açıp durur Miñg fitne-i neyrenġ be-yek-
bâr açıp durur Hey hey nè köz ü kaç
nè raʿnâ kad ü kâmet Beh beh nè
belâ zâlim ü tennâzi vü âfet

Müşemmen

456

Mef'ülü mef'ülün fe'ülün

Ey nâz kalem-reviniñ şâhı

İklîm-i kırışma ham kulâhı

Cevriñde men gedâ-ı râhı

Ahvâlini eylediñ tebâhı

Çıktı felek üzre düd-ı âhı

Sensin bu cihânda

dâd-ı âhı

‘Âr étme esîr

ü mübtelâdın

Derdiñ bile tün ü kün âşinâdın

457

Ey zülf-i binefşe hatt-ı reyhân

Cevr ü sitemiñde bağıımız kan

Hâr êlkide çâkdur girîbân

Gam şâhıda bülbülüm hoş elhân

Çün tûti-i râz-ı şeker-istân

Müştağ lebiñdedür

men ey cân

‘Âr étme esîr

ü mübtelâdın

Derdiñ bile tün ü kün âşinâdın

458

Bu gerdışdür zâl-i gerdün

Câm-ı tarabımnı kıldı vâjün

Çeşmiñ fitnesiyle zâr u meftün

Fikr-i zikniñle bahr-ı vâjün

Zülfün siyeh-i ile künüm

Yâd-ı deheniñle

tün

‘Âr étme esîr

öldüm eknün

ü mübtelâdın

Derdiñ bile tün ü kün âşinâdın

459

Sen mihr-i sipehr-i nîl sîmâ

Men hicr-i gamiñda nâ-şekibâ

Sen gülşen ara bahâr-ı pîrâ

Men nergis anğa kıla temâşâ

Sen hüsrev mesned-i

temennâ

Men hasta-ı bister-i

tevellā

‘Ār étme esīr

ü mübtelādın

Derdiñg bile tün ü kün āşınādın

460

Sen dilber-i kırmızı kabā-pūş

Men hūn-i dilim bile hem āgūş

Sen cām koluñgda mey kılıp nūş

Men reşk mey ile mest ü medhūş

Sen ğayr sözini eyleyü gūş

Men-i şifteni kılan

ferāmūş

‘Ār étme esīr

ü mübtelādın

Derdiñg bile tün ü kün āşınādın

461

Tā vāle-i serv-i ser-bülendim

Ķumrı kibi zār u derd-mendim

Hūn hurda-ı la‘l-i nūş-ħandım

‘Işķ otıĝa gūyā sıfendim

Fırķat bile neçe

müstemendim

Zencir-i

cünūñga pāy-bendim

‘Ār

étme esīr ü mübtelādın

Derdiñg bile tün ü kün āşınādın

462

Ra‘yınĝ né ķadar ki nāz ile hū

Tutmuş durur ey nigār-ı meh-rū

Men dāĝı niyāz ara kemā hū

Āyin-i vefādın ol men ayru

Yüz cevri éde ger siper-i

mīnū

Hem cāñga yétirse

tıĝ-i ebrū

‘Ār étme esīr ü

mübtelādın

Derdiñg bile tün ü kün āşınādın

463

Ķasret bile cism-i nā-tüvānım

İncildi çü mū çékip fiĝānım

Köz manzar-ı üze miħmānım

Mānend-i tenim içide cānım

Ey taht u cüda kâmrânım
Hâşâ ola gayr
mihribânım ʿÂr
étme esîr ü mübtelâdın
Derdiñg bile tün ü kün âşinâdın

464

Köyünğde érür gedâ Hüveydâ
Sulţân-ı sarir câ Hüveydâ
Vaşlınğ talebide tâ Hüveydâ
Özlükni kılan fenâ Hüveydâ
Şevkıñg bile âşinâ Hüveydâ
Zevk ehliğa muqtedâ
Hüveydâ ʿÂr étme esîr ü
mübtelâdın
Derdiñg bile tün ü kün âşinâdın

Müttesiʿ

465

Mefʿülü fâʿilâtü mefâʿilü fâʿilün

Dîvâne men gam içre nè nevʿ özni çağ étey
Âşüfte men köñgölüni ferehdin ferâg étey
Közni nigâh-ı nergis gülidin yırağ étey
Selb-i hevâ-ı seyr temâşâ-ı bâğ étey
Terk-i nişât neşe vü nüş ayağ
étey Câm-ı mey ile özni
nêçük ter dimâg étey Tabım nêtip
bu hasret ü derd ile çağ étey Bir gül
yoğ éttim âh kayırdın sorağ étey
Bağrım çü lâle hasret ü derd ile dâg étey

466

Feryâd bu sipehr-i cefâ-pîşe vü sitem
Eylep vücüd berķini âmâde-i ʿadem
Erbâb-ı şevk kâse-i ʿayşığa urdı sem
Saṭr-ı hayât ehl-i vefâ ḥattığa qalem
Taʿliq-i dâg u külfet ü hasret
gam u elem Nesh-i vefâ vu kaç-ı
kerem eyledi raķem Tolgay
elemdin onu yaķam çâk eylesem

Bir gül yok éttim āh kayandın sorağ étey
Başdın ayağ sorağıda cismim kulağ étey

467

Ki taptı anıñg hancer-i bī-dādıdın necāt
Kim kördi kām gayr-ı gam kaç-ı iltifāt
Bu mācerā vu hādise andın tapar sebāt
Taptı nihāl-i ravza-i bāğ şerefi vefāt
Efsūs kim bahārıga yétti
Ol güldin ayrılıp
semūm-ı bāt
mañga çün gonçe-i kâināt
olsa cāy bar dağı kisvet-i hayāt

Bir gül yok éttim āh kayandın sorağ étey
Çan yıglamağda közni mişāl-i bulağ étey

468

Érdi gül hadiqa-ı ehl-i ‘abā vu āl
Ser nāme-i sa‘ādet ü ser defter-i cemāl
Tuğra-ı fenn-i inşā dībāçe-i kemāl
Keşşāf-ı hall-ı ‘ağd kavānīm-i kıl ü
Dānā-ı ders-gāh nihān-hāne-i
Hāk içre āh kıldı elif
Tār-ı vücūd
kāl
hayāl
kad-i intiķāl
berkiğa oldı bu hāl
yok éttim āh kayandın sorağ étey
Özni firāk nārıda yanar çerāğ étey

469

Ansız humār keltürür içsem şarāb-ı nāb
Cāy-ı fereh melālet ü gam keltürür rebāb
‘İşret tüni bu hālime eşk akızur kebāb
Gülşen teferrüci yürek ü bağrım
Bağsam çü zülf-i sünbülü
Kılsam nizāre nergise
Tañg yok melül olsa
Bir gül yok
Hicir
eyler āb
tüşkey tenimğa tāb
kêlmes közimğa h‘āb
bu hālimga şeyh ü şāb
éttim āh kayandın sorağ étey
otıdın elenğe çekip lağlağ étey

470

Efzün olup keşākeş zevk-i liķā-ı yār
Eylep vişāl kurbımı hicrāndın ihtiyār

Saldıñg fazā-ı ravza-i riżvān ara güzār
Gül gül mey-i vişāl sen ayda sen
‘izār Men aylarım sirişk ile
sīnemni lāle-zār Körsem yüziñgni kāş
bu eyyām u rüzgār Çü ‘andelib
zār men zār-ı intizār étey Bir gül
yoğ éttim āh kayandın sorağ étey
Derd ü ğamıñgni şām u seherler sanağ étey

471

Sāki kêtür piyāle-i leb-rīz la‘l-fām
Başla şadā-ı kılķul-ı mīne ile maķām
Tekrār kıl ğumār dü-gāh u se-gāh cām
‘Uşşāk şoğbetide olup mest ü şād-
kām Sāz eyleyin terāne-i gül-bāng
şubĥ u şām Bilmey nevā vü
nāledin özni né ğaş u ‘ām Kılğay
helāk yoğsa Hüveydā ğam müdām
Bir gül yoğ éttim āh kayandın sorağ étey
Örtep serāc-ı rişte-i cān dilni ayağ étey

Mü‘aşşer

472

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

Cihān mekkāresiğa ey filānı
Könğülni aldurup körme cefānı
Bu gülşen gülleridin almağ olmas
Şafā rengini vü bŷy-i vefānı
Zimām-ı iĥtiyārın kimge
bérmiş Alıpdur iĥtiyār u
hŷşın anı Eyā ‘āķil
başıñgda bolsa hŷşıñg Hudānı
sév Hudānı sév Hudānı Cihān
ra‘nālarığa olma dil-bend
Beķāsızdur özidin ğayra peyvend

473

Bahārıda numū yođ ğayr-ı āzār
Gülistānı ara cüz nāvek-i hār
Toladur ğonçesi hūn-āb ğamdın
Ġilāf sūseni ŐemŐir-i hūn-hār
Nihāndur nūŐı içre nīŐ-i bī-
dād †Anān †ayş Őafāsıdın
pedīdār Nēçük dilni
bérgeysin aᅇga kim Ġam u
derdi érür bir baᅇr-ı zaᅇᅇār
Cihān raᅇnālarıĝa olma dil-bend
Beᅇāsızdur özdin ğayra peyvend

474

Anıᅇ ğim ü zeriĝa olma māyıl
Füsūn u lābesidin olma ĝāfil
Bilür müsen anıᅇ ğim ü zeriĝa
Nēdin aᅇ u kıızılık oldı hāŐıl
Aᅇga ālāyīŐ Őeᅇm ile ᅇandın
Kılur çeşm-i müŐaᅇbid ĝam
muᅇābil Nihāndur ᅇoᅇᅇa-ı
neyrengi içre Hezārān
laᅇbet-i Őirīn-Őemāil
Cihān raᅇnālarıĝa olma dil-bend
Beᅇāsızdur özdin ğayra peyvend

475

Eyā ādem bedin ālūdedür sen
İçip ĝaflet meyin uyᅇudadır sen
TüŐüp dūnyā-ı Őirīnĝa yüzünĝe
Meges dik Őeᅇdĝa ālūdedür sen
Bisāᅇ-ı cāh ᅇāᅇil kıılmaᅇ üçün
Tün ü kün ceᅇd étip
ᅇayĝudadır sen Eger bu érse ey dil
kār u bārıᅇ Zehī bī-hāŐıl
u beyᅇüdedür sen Cihān
raᅇnālarıĝa olma dil-bend
Beᅇāsızdur özdin ğayra peyvend

476

Körüp andın sitem birle cefālar
Nihādıdın ᅇilāf-ı müddeᅇālar
Hem aᅇᅇlap mekri ile firibin
Aᅇga köz salmadılar merd-i ᅇudālar

Reh-i bende-i fütüvvet açma zînhâr
Ki aldar ol muhannes dil-
Nazar kııl körküzüp
Kime kııldı vefâ ol bî-
Cihân

rübâlar
rasm-ı mürüvvet
vefâlar
ra'nâlarığa olma dil-bend
Beķāsızdur özidin ğayra peyvend

477

Cihânda olmağıl zînhâr könglüm
Esîr-i tarra-ı tarrâr-ı könglüm
Urup ten tîğ ile hancerğa çektiğ
Kaşı vu küzidin âzâr könglüm
Sêvip zîbâ şanemler haṭṭ u
Diliğni eylediğ
Çekip onlar
Nêdin
Cihân

hâlin
afġâr könglüm
cefâsın def'a def'a
meyil ettiğ ey bî-âr könglüm
ra'nâlarığa olma dil-bend
Beķāsızdur özidin ğayra peyvend

478

Kıılurğa ahz-ı rûḡ u ġâret-i cân
Kaşı vu kirpikidür tîğ-i peykân
Dême la'l-i lebini rûḡ-efzâ
Bil oldı ser ḡar u ol ḡod bolup kan
Közini fehm kııl ser fitne-i
Haṭṭ u hâlin müzill-i
Hüveydâ

dehr
âql u 'irfân
tapmağunğ râh-ı emânlık
Bulardın eylese âşüb-ı devrân
Cihân ra'nâlarığa olma dil-bend
Beķāsızdur özidin ğayra peyvend

Hâlikâ

479

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 Hâlikâ cebr eyledim öz cânıma
Koymadım ṭâ'at ṭa'âmın h'ânıma

Her n  iş kıldım biri boldı riy 
İtim dimm yok  amel kılağanıma

- 2 H lik  t ktim  ib det c mını
Puhte kıl bendeňni k r-ı h mını
Sen keremlik p diŐ ah sen men ged 
Eylegil h r u kuŐ ur in amını
- 3 H lik  raĥm eyle c mle  aŐ ıđa
Ortada men dik cih n r sv sığa
BaŐ ıdın im n lib sını alıp
Kiyd r r sen k fir san asığa
- 4 H lik  k ldim saňga eylep  m d
Dergehiňdin kıлмаđay sen n - m d
Gerçi bendeň munda bolsa r -siy h
Luft eylep anda kıl vechim sefid
- 5 H lik  sendin tiler men k p meded
Hem tirikde c n  ıķarda y  Aĥmed
Sen eger h limđa h m  bolmasaňđ
Azđurur yoldın meni Őeyt n-ı bed
- 6 H lik  kılsa su al M nker Nekir
Heybetidin tağlar bolđay ĥar r
Bende-i  aciz  r r men ey il h 
Rabbim All hını tilimge c r  b r
- 7 H lik  k p eyledim fıŐ  u f c r
Saňga ne b rg m cev b yevm 'n-n Ő ur
Men g nehlik  ul  r r men sen raĥim
Men ĥaŐ alık bended r men sen đaf r
- 8 H lik  d im maňga b rgil em n
İkki  alem sen  r r sen mihrib n
Taňgla tartķanda ter z đa  amel
Kıl Őev bimni g n humdın gir n
- 9 H lik  ikki k z m p r- b kıl
K çeler t  Őubĥ-dem b -ĥ b kıl
Tizge t Ő gende susap maĥŐ erde til
 b-ı kevŐ erdin b rip s r- b kıl
- 10 H lik  ĥayf  tti mendin s l   m h
Her n  iş kıldım beri boldı g n h

- Taŋla rüsvā kılgalı el aldıda
K̄ol ayağım sözletip kıılma güvāh
- 11 Hālikā dīdemni pür-nem eylegil
Ölgüçe zıkrıñge hem-dem eylegil
Her belā kēlsa özüñgdin rāzı men
Munda ğam-ğın anda bī-ğam eylegil
- 12 Hālikā luş ü †ināyet eylegil
Cümle müminlerge raşmet eylegil
Taŋla köprükdin selāmet ötkerip
Cennetü'l-firdevs kerāmet eylegil
- 13 Hālikā ğayf ötti mendin sāl ü māh
Tün ü kün fikr ü ğayālim boldı māl
Taŋla mendin alsalar bir bir řesāb
Āh bilmes men né bolğay anda ğāl
- 14 Hālikā ikki cihān ğam-ĥāarı sen
Barçanıñ rezzākı bir barı sen
Kim ekiz tutsa anı yerge urup
Kılguçı pestni ekiz ğahrı sen
- 15 Hālikā köp eyledim cürm ü ğatā
Maŋa sendin köp türür luş ü †atā
Bul Hüveydā-ı ğarīb-i Çımyanını
Kıılmağıl nefis ü hevāğa mübtelā

Hikmet⁵⁰

480

- 1 †ıř şem†ini yandurdı Hāğ pervāne dik
†Aşık kıullar munda küyse anda küymes
- 2 Ölmesidin burna ölgen řādık erler
Ölse anı öldi dēmeñg hergiz ölmes
- 3 Tā†at bilen ğaddi anıñ nün dik bolsa
Kündin küñge derdi anıñ efzün bolsa

⁵⁰ Vezne uymamaktadır.

- 4 Elif adi ıyāmetniŋ vehmi birlen
Lām elif dik anda anıŋ gri bolma
- 5 Dūnyālını terk eyleben bolsa sivā
Rūz-i maşer udā andın bolay rızā
- 6 Őafaat ılay Resulūllāh yevmü'l-cezā
Anda rniŋ dergāhıdın kētse bolmas
- 7 Lehv ü ereb bolsa kimniŋ dāim işi
Kōŋglide yo bolsa anıŋ hı kāhiŝi
- 8 Rāat bilen tse anıŋ yaz u ıŝı
Munda kōlgen am-gīn bolup anda kōlmes
- 9 Bolsa pīrniŋ dāim işi ucb ü riyā
Nē ılanı lge rūr ŝurat-nūmā
- 10 Rūsvā bolur l aldıda rūz-ı cezā
Anda pīrniŋ izmetide barsa bolmas
- 11 Őarīatsız semender dik ger yutsa ot
Velī bilme hevā ūzre minse bulut
- 12 Sır-pāŝıdur anda pīrdin kōŋglūŋ savut
Şol dīdārın anda pīrni kōrse bolmas
- 13 Őerīatniŋ ūkmını kim tutsa pās
Velī oldur ŝek ılmaŋız eyyūhennās
- 14 tekidin mūkem uŝlap eyleŋ hlāŝ
Dergāhıdın anda pīrniŋ kētse bolmas
- 15 Ey Hūveydā bī-ad seni ılmıŝıŋ bar
Bil zūŋni zge birle nē iŝiŋ bar
- 16 z aybıŋnı alāide bilmegūne
zgelerniŋ aybı bolsa aytsa bolmas

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK

A

- °abā (Ar.): yünden dokunmuş, çok sağlam, eskiden daha ziyade küçük esnafın ve fakir kimselerin giydikleri potur, hırka, cepken, palto, terlik vb. 468/1
- ābād (Far.): bayındır, mamur 198/5, 254/8, 306/1, 358/3...
- °abes (Ar.): boş, saçma 61/1, 61/2, 61/3, 61/4...
°a. ôt-: 412/1
- āb-ı revān (Far.): akar su 88/1, 142/6
ā. et-: 256/2
ā. küy-: 347/3
ā. kıl-: 195/5, 217/1
- °acāyib (Ar.): garip, tuhaf, alışılanın dışında, değişik 22/2, 71/3, 90/1, 101/1...
- °aceb (Ar.): acep 6/4, 9/1, 26/4, 32/5...
- °āciz (Ar.): aciz 5/5, 271/5, 479/6
- aç: aç 366/2, 368/2, 372/10, 373/13...
- aççıĝ/k: acı 14/2, 49/5, 65/7, 233/3...
- aççıĝlan-: sinirlenmek 44/1, 372/3
- açlık: açlık 349/3
- ada: son, nihayet, tamam 28/4, 36/5, 260/3, 356/4...
a. bol-: 227/4, 244/7
a. kıl-: 149/1, 194/5
- ādāb (Ar.): adet, ahlak 453/4
- °Ād (öz.is.): Ad kavmi 9/2
- °adālet (Ar.): adalet 3/4
- adaş-: yanılmak 15/6, 100/4, 231/4
- adaştır-: yanılmak 100/4
- °aded (Ar.): adet, sayı 271/5
- °adem (Ar.): zeval, yok olma 14/4, 231/2, 466/2
°a. bol-: 338/7
- ādem (Ar.): insan, 6/21, 19/5, 28/8, 108/3...
ā. bol-: 309/8
ā. èt-: 34/6
ā. tap-: 269/4
- Ādem (öz.is.): Hz. Ādem 8/1, 333/4
- °adl (Ar.): adalet 3/4, 229/1
- °adū (Ar.): düşman 257/5
- °af (Ar.): af etme
°a. èt-: 262/9
°a. eyle-: 263/7
°a. kıl-: 314/7
- āferīde (Far.): mahluk 58/3, 315/2
- āfet (Ar.): bela 24/2, 33/2, 450/7, 452/7...
- āfet-i devrān (Ar.): aşıkların güzeller için kullandıkları bir tabir 71/1
- āfitāb (Far.): güneş 2/7, 13/5, 42/3, 45/1...
- aĝa: genellikle köy ve kasabalarda sözü geçen, nüfuzlu, zengin kimse 192/5
- āĝāh (Far.): haberi olan, haberdar 312/1, 324/1, 324/4, 340/2...
- aĝır: ağır 220/9, 262/6
- āĝıšte (Far.): bulaşmış 219/6
- aĝız: ağız 61/3, 64/1, 90/4, 349/4...
- āĝüş (Far.): kucak 460/2
- aĝyār (Ar.): yabancılar, başkalar 77/3
- āh (Far.): ah 79/5, 85/1, 87/1, 94/1...
ā. èt-: 358/2
ā. de-: 112/4
ā. tart-: 157/7
ā. ur-: 110/6, 118/1
- aħad (Ar.): bir, tek, yalnız, Allah'ın sıfatlarından 5/3
- aħbāb (Ar.): dostlar, bildik, tanıdık 187/3, 381/3

‘ahd (Ar.): söz vermek 46/4, 148/6, 408/2
‘a. kıl-: 34/2
aḥger (Far.): ateş koru
a. kıl-: 215/2
āh-ı serd (Far.): inilti 187/7, 432/3
āḥir (Ar.): son 7/8, 8/2, 9/4, 210/6...
āḥiret (Ar.): üfür dünya, ahiret 35/5, 166/3, 251/2, 264/4...
ā. bol-: 9/10, 11/6
aḥmaḳ (Ar.): aptal 267/5, 373/6
aḥmaḳlık (Ar.+T.): aptallık 313/2, 362/8
Aḥmed (öz.is.): Hz. Muhammed 1/13, 2/4, 3/3, 8/7...
aḥter (Ar.): yıldız 133/3
āh u vāh (Far.): ah ve vah 17/4
āhū (Far.): ceylan 103/1, 225/1, 281/4, 325/1...
āhū-ye Ḥoten (Far.): Ḥoten ceylanı 130/4, 363/2
āhū-ye Tatar (Far.+Moğ.): göbeğinden misk elde edilen Tataristan karacası 135/3
aḥvāl (Ar.): durumlar, ahval 13/1, 15/5, 40/1, 42/1...
aḥyā (Ar.): dirilel, canlılar 5/4, 168/1, 267/6
aḥz (Ar.): alma 478/1
aḳ: beyaz 80/4, 100/1, 358/5
aḳ-: 42/2, 98/6, 108/1, 187/1...
‘aḳaba (Ar.): sarp, dar, tehlikeli geçit, boğaz 81/6
aḳar-: 97/2, 97/7, 166/7, 167/3...
aḳart-: beyazlatmak, temizlemek 96/6
aḳrab (Ar.): çok yakın 55/3
‘aḳd (Ar.): bağlama, düğümlleme 468/4
‘aḳibet (Ar.): son, nihayet, encam; gelecek, istikbal 33/6, 42/9, 45/6, 51/3...

‘aḳil (Ar.): akıllı 84/9, 89/4, 119/8, 129/7...
‘aks (Ar.): yankı, yansı, ters 48/5, 124/6, 254/2, 454/1
aḳuz-: akıtmak 348/1
āl (Ar.): aile, soy 2/2, 138/6, 435/4
al-: almak 223/2, 227/4, 236/3, 249/6...
a‘lā (Ar.): çok iyi, harika 95/2, 161/4, 434/2...
a. kör-: 214/4
alar: onlar 65/6, 71/2, 81/4, 88/3...
alanḡa: alev 38/2
‘alāḥide (Ar.): ayrı, farklı 480/16
‘alāyık (Ar.): hevesler, istekler 170/5
ālāyiş (Far.): gösteriş, debdebe 474/5
‘ālem-penāh (Ar.+Far.): alemin sığınağı 268/4
‘ālem-süz (Ar.+Far.): dünyayı yakan 194/5
aldı: ön, huzur 1/6, 4/4, 6/18, 479/10...
‘ālim (Ar.): çok bilen, alim 15/1
‘ālī-maḳām (Ar.): yeri, makamı yüksek 444/3
‘ālimān (Ar.): alimler, bilginler 219/8
‘ālī-himmet (Ar.): mert, himmeti yüksek olan 166/4
‘Alī-ye Murtażā (öz.is.): Hz. Ali 3/1, 434/5
Allāhuekber (Ar.): Allah en büyüktür 103/3
‘allām (Ar.): her şeyi bilen 338/3
altmış: altmış 249/1, 288/4
altun: altın 9/12, 11/6
ālūde (Far.): bulaşmış 209/7, 475/1, 475/4
‘ām (Ar.): umumi 59/4, 449/6
a‘mā (Ar.): kör 6/12, 327/4, 376/2
a‘māl (Ar.): ameller 185/5, 261/2, 346/5, 441/3

aʿmaş (Ar.): göz sulanması, bencil 140/5
amel (Ar.): amel 84/10, 199/9, 219/4, 219/8...
 a. ét-: 263/5, 366/7
 a. kııl-: 262/9, 265/5
ammāre (Ar.): küstah 54/2
ana: anne 197/5, 355/1
aṅga: ona 211/4, 218/1, 225/1, 283/5...
anān (Ar.): dizgin, yem 99/5
anbār (Far.): içine erzak ve eşya konan büyük yerli sandık veya bir binanın bu işe ayrılan bölümü 160/3, 167/4, 210/6
anber (Ar.): amber, mis 350/1
anber-fişān (Ar.+Far.): çok güzel kokulu, amber kokulu, mis kokulu 294/4
aṅça: o kadar 32/6, 106/4, 118/4...
anda: orada 4/1, 4/6, 37/3, 40/5, 229/4...
andaḳ: öyle 100/1, 261/2, 382/3
andelib (Ar.): bülbül 470/7
anḳā (Ar.): efsanevi kuş 199/7
anḳā-şifāt (Ar.): simurg gibi 259/5
ankebūt (Ar.): örümcek 98/7
anı: onu 35/2, 36/5, 16/4, 302/4...
anıḡ: onun 59/4, 65/7, 80/8, 96/3...
aṅgla-: anlamak 476/3
ara: ara 266/5, 269/5, 271/3, 276/5...
Arab (öz.is.): Arap 36/2, 342/1
aralaş: karışık 335/5
 a. bol-: 259/5
ārām (Far.): sakin, dinç 101/2, 105/1, 159/2, 285/2...
ārām-ı cān (Far.): gönül rahatlığı 294/1, 321/2
arāşāt (Ar.): sahra 217/4
äreş (Far.): anlam 178/5
arı-: arımak 121/5
arız (Ar.): yanak 154/6, 380/1, 381/2, 382/1...

arifā (Ar.): ey arif 437/1
ārī (Far.): evet 42/8, 80/6
arḳa: arka 52/5
arḳa: ip 265/4
arşa (Ar.): yer, meydan 366/7
arş (Ar.): taht 152/6, 283/6, 346/4
arş-ı alā (Ar.): İslam inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta 319/8
artuḳ: artık 150/4, 187/6, 331/2, 394/3
arż (Ar.): yer 58/4, 75/6, 155/4, 315/4...
arż (Ar.): sunmak, söylemek 147/1, 147/2, 147/5, 147/4...
 a. ét-: 93/4, 229/1
 a. ayd-: 200/1, 265/1, 308/1
arżū (Far.): dilek, arzu 30/2
 ā. eyle-: 271/4
as-: asmak 39/1, 39/3, 257/5, 265/4...
āsān (Far.): kolay 1/5, 37/2, 49/5, 204/5...
 ā. bér-: 220/8
 ā. tap-: 229/4
aşā-keş (Ar.+Far.): yol gösterici, rehber 81/5
āsānlıḳ (Far.+T.): kolaylık 37/7
āsāyiş (Far.): güvenlik 235/4, 258/3, 316/5
ases (Ar.): gece bekçisi 138/1
asıḡ: fayda, kazanç
 a. kııl-: 4/6
āşī (Ar.): dik başlı 1/12, 4/1, 4/3, 52/2...
āsīb (Far.): bela, felaket, musibet, zarar 387/1
āsītān (Far.): kapı
 ā. bar-: 363/3
 ā. bol-: 302/2
 ā. yastan-: 11/2
aşlā (Ar.): asla 5/7, 6/17, 32/6, 62/3...
aşr (Ar.): devir, zaman 128/7
ast: alt 6/19, 16/3, 33/3, 81/7...

āsyā (Far.): değirmen 323/3
aş: yemek 141/6, 187/5
aş-: aşmak 345/6, 398/3
āṣām (Ar.): içki 69/1, 69/2
ʿāṣīkān (Ar.+Far.): aşıklar 283/1, 283/2
āṣīkārā (Far.): açıkça 29/2, 173/3, 330/2
ʿāṣīk-kūş (Ar.+Far.): çok güzel 26/3
āṣīnā (Far.): bildik, tanıdık 17/7, 31/7,
 464/5...
 ā. bol-: 164/1, 220/6
 ā. kı1-: 194/3
aşuq-: acele etmek, hızlanmak 318/2,
 345/6
at: hayvan adı, at 56/6, 359/7
āteş (Far.): alev 13/2, 77/2, 85/3, 157/3...
āteş-i mecmer (Far.+Ar.): ateş közü
 vermek, içinde tütsü yakılan kap
 85/3
āteş-nāk (Far.): ateşli 176/1
āteş-perest (Far.): ateşe tapınan kimse
 260/4
atlan-: binmek 44/1
aṭlas (Ar.): ipek 261/6, 287/1
at-: atmak 21/3, 65/1, 79/12
āvāz (Far.): ses, seda 367/3
 ā. bër-: 129/4
 ā. èt-: 35/4
āvīzān (Far.): asılı 115/4
avla-: avlamak 200/7
ay: ay 93/5, 103/3, 120/3, 134/2...
ayağ: ayak 143/3, 156/5, 165/4, 218/6...
ʿayāl (Ar.): kadın 48/3, 84/8, 221/6,
 266/8...
āyet (Ar.): nişane, bilgi 148/5, 277/8
āyīn (Ar.): dini merasim 453/4
āyīne-fām (Far.): ayına gibi 462/4
ayla-: dönmek, etrafında dolanmak,
 devretmek 6/14, 286/5, 325/5,
 470/5...

ayt-: deme, söyleme 7/4, 118/3, 131/4,
 132/5...
ʿayyār (Ar.): hileci, düzenbaz 233/1,
 242/4, 292/3, 325/6...
 ʿa. ol-: 306/72
az-: az-, yorulmak 104/4, 187/1, 198/1,
 264/3...
az-: sapmak 252/4, 261/7, 263/3, 370/3...
āz (Ar.): hırs 35/8
aʿzā (Ar.): organlar 15/4, 167/2
ʿazāb (Ar.): azap 13/2, 240/7, 258/7,
 319/5...
āzād (Far.): özgür, serbest 72/4, 198/2,
 198/6, 358/6...
 ā. bol-: 138/6
āzār (Far.): eziyet, rahatsız etme 132/2,
 283/5, 473/1, 477/4
azgur-: aldatmak 2/4, 479/5
ʿazīmet (Ar.): gitme, gidiş, yola çıkma
 436/1
ʿazīm (Ar.): çok büyük 156/7
ʿazīz (Ar.): çok değerli 353/5, 355/2,
 367/1, 65/7...
āzmāyiş (Far.): sınav, denem 60/2, 117/4
ʿAzrā (öz.is.): Vamık ve Azra
 hikayesinin kadın kahramanı 71/2
azuqa: azuk 232/4

B

bā (Far.): ile 86/1, 102/3, 129/1, 216/8...
bā-āb-1-rū (Far.): saygılı
 b. kı1-: 201/7
bāb (Ar.): kapı 177/4, 243/7, 360/5,
 366/4...
bād (Far.): rüzgar
 b. öt-: 339/1
baʿd (Ar.): sonra 172/4, 203/1

bāde (Far.): şarap, içki 18/6, 91/5, 170/5, 305/3...

bād-ı şabā (Far.+Ar.): serin ve tatlı esen bahar rüzgârı 205/2, 218/1, 231/6, 300/6...

bāğ (Far.): bahçe 51/1, 60/2, 80/7, 98/5...

bağla-: bağlamak 79/2, 99/7, 93/2, 100/3...

bağır: yürek, göğüs, ciğer 21/4, 24/3, 30/6, 49/1...

bağlatkuçı: bağlatıcı 352/5

bahāne (Far.): bahane
b. kıl-: 53/4

bahār (Far.): bahar 21/5, 53/2, 109/2, 122/2...
b. ol-: 115/5

bahāsız (Ar.+T.): kıymetsiz, değersiz 11/5, 279/4, 279/5

bā-ḥarba (Far.+Ar.): savaş ile 429/1

bah bah (Far.): tahsin sözü 450/7, 451/7, 452/7, 453/7...

baḥīl (Ar.): cimri 222/7

baḥr (Ar.): deniz 55/2, 96/4, 155/4
b. kör-: 358/5

Bahrām (öz.is.): Sasanilerin birinci sultanı 221/1

Baḥr-ı ‘Ummān (öz.is.): ‘Umman denizi 29/4

baḥt (Far.): baht, talih, şans 69/8, 106/1, 354/4, 418/3...

baḥt-ı siyāh (Far.): bahtsız, şanssız 74/3

baḥt-ı zebūn (Far.): talihsiz 42/4, 114/1, 158/1

baḥş (Ar.): karşılıklı konuşma, söz, sohbet, lakırdı 41/1, 170/5, 439/5

bā-ḥurd u ḥāb (Far.): yemek ve yatmakla
b. öt-: 258/6

bā-hūş (Far.): akıllı, zeki 144/4

bāʿiṣ (Ar.): sebep, neden 60/1, 60/2, 60/3, 60/4...

bağ-: bakmak 21/2, 34/1, 42/8, 44/5...

bāk (Far.): kurku 172/5

bākī (Ar.): ebedi, kalan 35/3, 89/1, 145/4, 273/7

bā-kerem (Far.+Ar.): bağışlayıcı
b. bol-: 127/6

bāl (Far.): kanat 74/3, 87/6, 239/4, 371/10

bālā (Far.): yukarı 6/2, 172/4, 323/3

Ba‘am-ı Ba‘ūr (öz.is.): Tevrat’ta olan bir şahsiyetin adı 301/4

balıḡ: balık 50/4

bām-ı gerdūn (Far.): dönen çatı, gök yüzü 50/4

bā-nāle-hā (Far.): inlemelerle 216/2

bar: var 161/7, 166/3, 171/7, 176/5...

bār (Far.): yük 10/5, 160/7

bar-: varmak 186/5, 204/1, 205/3, 219/5...

-bār (Far.): kere, sefer 10/4, 116/2, 300/6

bara bara: gide gide 337/4

barça: bütün, tamamen 6/18, 345/3, 348/5, 351/7...

bār-gāh (Far.): makam, huzur 135/1

bāri (Far.): hiç olmazsa 151/5, 216/3, 317/4

bārīk (Far.): ince 62/5

bā-riyā (Far.+Ar.): iki yüzlülük ile
b. kıl-: 242/4

bas-: basmak 39/1, 61/4, 71/3, 323/3...

bā-şafā (Far.+Ar.): huzurla, mutlu 434/4

Baslinā (öz.is.): üçüncü asırda Kladiyus’un eşi 9/4

baş: baş, kafa 16/6, 22/1, 26/3, 32/2...

başl-: başlamak 445/6, 471/2

bāt (Ar.): kazanan, galip 467/5

bat-: batmak 58/3, 161/4, 293/6

bāṭn (Ar.): iç taraf, karın 94/5
bā-vefā (Far.): vefalı 102/3, 112/5
b. kerek: 180/2
bāver (Far.): güvenme 64/2
bā-vücūd (Far.+Ar.): var olması halinde 260/7
bay: zengin 233/4, 336/3
bay bër-: kaçırmak, kaybetmek 11/5, 216/7
Bāyezīd (öz.is.): Bayezid Bistami 169/4
bāz (Far.): açık
b. ét-: 35/3
bāz (Far.): yine 214/6, 371/14
bāzār (Far.): pazar 15/3, 24/6, 41/3, 63/7...
baʿzī (Ar.): bazı 6/7, 213/3, 333/9, 373/7...
bāzi-i ṭīflāne (Ar.+Far.): çocuk oyunu
b. bol-: 57/4
bāzū (Far.): bilek
b. kör-: 48/1
be-cā (Far.): uygun 369/4, 369/8
bed-dil (Far.): kötü niyetli 9/8
beden (Far.): vücut 60/5, 117/5, 240/1, 281/5...
bed-ḥū (Far.): huysuz 70/3
bed-ḥūy (Far.): huysuz 261/3
bed-kār (Far.): kötü iş, kötü insan 437/3
bed-nām (Far.): adı kötüye çıkmış olan 221/5
bed-nāmlık (Far.+T.): adı kötüye çıkmak 178/3
bedr-i münīr (Ar.): parlak dolun ay 3/4
bedrū'l decī nūrū'l hudā (Ar.): karanlık gecede ışığı doğru yolu gösteren ay 2/10
bed-ter (Far.): daha kötü 282/4
b. ol-: 327/2
be-ğayr (Far.+Ar.): yabancıya 397/4

be-ḥaḳ (Far.+Ar.): hakkıyla 1/8
be-ḥamdüllāh (Ar.): Allah'a şükürler olsun 6/14
beh (Far.): iyi 248/7
behāyim (Ar.): dört ayaklı hayvanlar 6/14, 160/3, 248/5, 258/6...
bih-būd (Far.): iyilik, sağlık 362/3
be-hem (Far.): birlikte 302/1
b. bol-: 79/7, 92/2, 102/7, 338/4
be-heybet (Far.+Ar.): heybetli 142/1
Behmen (öz.is.): İsfendiyar'ın oğlu 9/3
behre (Far.): pay, hisse, fayda
b. al-: 267/6
beh-terīn (Far.): en iyi olan 159/1, 343/5
bel (Ar.): belki 70/3, 76/5
bél: bel, insan beli 39/1, 99/7, 165/2
belī (Far.): evet 194/6
belā (Ar.): bela 82/4, 96/3, 102/2, 127/2...
belā-engīz (Ar.+Far.): bela getirici, kötülük getiren 291/1
belā-keş (Ar.+Far.): bela gören kimse 102/3, 194/7, 251/2, 413/3
bend (Far.): eklem, bağ, köstek 178/4, 360/5, 473/9
b. eyle-: 124/4, 257/5
bende (Far.): kul 34/2, 262/5, 263/2
b. bol-: 91/3, 124/1, 148/1, 148/5...
bende-i kemterīn (Far.): alçakgönüllü, mütevazi 180/3
bende-i mü'min (Far.+Ar.): mümin olan kul 59/5
bendelik (Far.+T.): kulluk 113/4, 138/4, 353/4
b. kııl-: 319/7
b. ét-: 167/7
bengi (Far.): sarhoş 288/2
ber (Ar.): kıta 55/2, 155/4
berāber (Far.): denk, beraber 6/18, 11/2

b r-: vermek 6/10, 11/5, 13/3, 16/1...
ber-b d (Far.): harap, viran 72/6
b. b r-: 51/2, 148/4
b.  t-: 175/3
b. kıl-: 189/2
b. ol-: 98/7, 99/4
berg (Far.): yaprak 27/3
ber-hem (Far.): karıştırma 248/1
b ri: bu yana 83/1, 246/4
beri: hepsi 97/7, 331/4, 342/1, 366/5...
ber-kem l (Far.+Ar.): yetiştirme
b.  r-: 239/5
b.  t-: 239/3
ber  (Ar.): yıldırım, şimşek 28/4, 79/3, 157/3, 173/4...
ber -i ra ş n (Far.): parlak şimşek 118/2, 188/4
bern  (Far.): gen  50/5, 346/5, 416/4
ber-p  (Far.): ger ekleştirmek 1/7
bes  (Far.):  ok 3/4
beş ret (Ar.): g rmek, g z a ıklığı 6/12
bes (Far.): yeterli 129/7
b ş: beş 357/3
b t: y z 311/4
beter (Far.): beter 12/5, 282/1, 337/4, 438/3
bey n (Ar.): beyan, s ylemek, a ıklamak 125/4, 136/1, 151/5, 151/7...
b. eyle-: 5/1, 299/1
b.  t-: 123/4, 357/7
b.  al-: 353/7
b. kıl-: 30/4, 226/1, 322/1, 361/6
bey b n (Far.):   l 110/2, 118/1, 126/4, 169/7...
be-yek-b r (Far.): bir keresine, aniden 253/3, 455/5

beyh de (Far.): gereksiz, sa ma 11/5, 62/2, 266/7, 305/7...
beyh da-g l k (Far.+T.): gereksiz konuşmak 260/3
beyn (Far.): orta, ara 305/5
beyt-i H kk n  (Ar.): Tanrı ile ilgili şiir beyti 368/1
beyt 'l-h zan (Ar.): keder evi 110/6
b. kıl-: 204/1, 273/4
bezm (Far.): i kili, eğlenceli yiyip i me ve sohbet meclisi 18/6, 416/3
b.  t-: 415/1
bı ak: bı ak 171/7
bırağ: ancak 155/2
b - b-ı-r  (Far.): sayısız
b. bol-: 201/7
b - ded (Far.+Ar.): sayısız, sınırsız 434/4
b - amel (Far.+Ar.): amelsiz
b.  l-: 266/6, 266/9
b. k t-: 276/2
b - ar (Far.+Ar.): utanmayan 477/8
b - r m (Far.): kararsız 69/6
b -azuka (Far.+Ar.): azıksız 333/5
b -bah  (Far.+Ar.): değersiz 11/5, 37/6, 100/8, 251/3
b -baht (Far.): bahtsız, şanssız 39/6
b -b ğb n (Far.): bah ivansız, sahihsiz 26/6, 225/3
b -b k (Far.): korkusuz 401/1
b -bedel (Far.+Ar.): benzersiz 142/5
b -bek  (Far.+Ar.): kalıcı olmayan, bekasız 5/6, 337/3, 353/1
b -c  (Far.): mekansız, yersiz 9/2, 9/10, 226/5, 267/4...
b. kıl-: 168/9, 232/1
b - are (Far.):  aresiz 2/1, 271/5, 298/1, 319/4...
b. bol-: 234/3

b. kıl-: 299/2
bī-çegüne (Far.+Ar.): delilsiz, eksiksiz 5/4
bī-çün (Far.): eksiksiz, sebepsiz 5/4, 8/7, 117/4
bīd (Far.): öve ağacı
 b. çüb-ı bīd eyle-: 12/3
bī-dād (Far.): adaletsizlik 467/1, 473/5
bī-dādlik (Far.+T.): adaletsizlik 250/5
bīdār (Far.): uyanık 98/1, 114/1, 135/1, 190/4...
 b. bol-: 113/6
 b. eyle-: 184/4
 b. ol-: 135/5, 305/1
bidārlık (Far.+T.): uyanıklık 213/3, 306/5
bī-derd (Far.): dertsiz 14/1, 14/2, 27/1, 47/4...
bī-devā (Far.): ilaçsız 18/4, 168/4, 229/5
 b. el bī-devā dē-: 295/3
 b. kerek: 180/4
bī-fāyda (Far.+Ar.): faydasız 208/6
bī-fehm (Far.+ Ar.): anlayışsız, anlamsız 104/3, 129/5, 133/1
bī-ğam (Far.+Ar.): gamsız 47/3, 243/1, 243/3, 244/4...
 b. bol-: 42/9, 212/1, 235/6, 273/7
 b. eyle-: 479/11
 b. kerek: hātır-ı bī-ğam kerek: 182/2
 b. tap-: 275/3, 275/6
bīgāne (Far.): yabancı, 69/5, 301/5 311/3, 352/2...
 b. bol-: 57/2
bī-ğavgā (Far.): kavgasız 58/4
bī-gümān (Ar.): şüphesiz 88/3, 90/5, 105/2, 277/1
bī-ķarār (Far.+Ar.): karasız 169/5
bī-hāb (Far.): uykusuz
 b. kıl-: 479/9

bī-habbe (Far.+Ar.): zerresi yok, hiç yok
 b. bol-: 429/2
bī-haber (Far.+Ar.): habersiz 12/4, 329/1, 333/7, 337/1...
 b. bol-: 86/1, 113/1
 b. kıl-: 210/1
bī-haberlik (Far.+Ar.+T.): habersizlik 69/3, 97/1, 276/3, 313/9
bī-had (Far.+Ar.): sınırsız 149/9, 297/2, 361/3, 480/15...
 b. et-: 65/8
 b. yügür-: 370/5
bī-hār (Far.): dikensiz 132/7, 134/6, 189/6
 b. bol-: 297/2
bī-hāş (Far.+Ar.): önemsiz 146/1
bī-hāşıl (Far.+Ar.): faydasız, boş 27/6, 475/8
bī-hemtā (Far.): benzersiz 1/1, 5/3, 5/5
bī-ħicāb (Far.+Ar.): apaçık 13/4
bī-ħod (Far.): sarhoş 159/4, 320/5, 352/4
 b. bol-: 265/6
bī-ħūş (Far.): aptal, akılsız 144/4
bī-ħaţar (Far.+Ar.): tehlikesiz 84/5, 261/9
bī-ħübāb (Far.+Ar.): perdesiz 411/8
bihter (Far.): daha iyi 56/2
bī-ħtiyār (Far.+Ar.): elinde olmadan, tercih etmeden
 b. öt-: 344/4
bī-iţimād (Far.+Ar.): saygısız 126/8
bī-kār (Far.): işsiz, boş 10/1, 63/1, 306/6
 b. ol-: 307/6
bī-kadır (Far.+Ar.): değersiz
 b. eyl-: 279/5
bī-ķanāʿat (Far.+Ar.): kanaatsiz 27/5
bī-külbe (Far.): evsiz
 b. bol-: 429/3

bil-: bilmek, anlamak 15/5, 17/1, 19/5, 480/11...

bile: birlikte, ile 32/5, 37/7, 80/7, 87/1...

bilen: ile 201/4, 202/4, 249/7, 259/2...

bilgü: bilgi 303/7, 73/4

bilgüçi: bilen, bilgili kimse 294/1

bilgülük: bilgili 277/9

billāh (Ar.): Allah için, Allah hakkı için anlamında bir yemin sözü 134/2, 200/6, 312/4

bīmār (Far.): hasta 42/2, 56/3, 67/3, 70/4...

b. ol-: 93/3, 305/2

bī-mağz (Far.+Ar.): beyinsiz, akılsız 63/3, 129/4

bī-medār (Far.+Ar.): dönüşsüz 6/2

bī-melāmet (Far.+ Ar.): serzenişiz 307/3

bī-mişl (Far.+Ar.): benzersiz 5/4

bī-muḥabbet (Far.+Ar.): muhabbetsiz 12/3, 65/1, 207/2

bī-müddeā (Far.+Ar.): şartsız 31/1

bī-mürüvvet (Far.+Ar.): mürüvvetsiz, insaniyetsizlik durumu 18/4, 198/5

binā (Ar.): bina 65/4, 270/1, 373/7

b. eyle-: 30/5

b. kııl-: 9/12, 80/7, 149/7, 193/4...

b. koy-: 270/1

bīnā (Far.): görcü 59/3, 376/4

b. kııl-: 168/5

binefşe (Far.): menekşe 394/2, 403/3, 457/1

bī-nem (Far.): nemsiz 243/8

b. tap-: 275/4

bī-nevā (Far.): nasipsiz, çaresiz 5/5, 7/5, 193/2, 194/7...

b. kerek: 180/1

b. bol-: 244/4

bī-nümüne (Far.+Ar.): benzeri olmayan 5/4

bī-pāyān (Far.): sonsuz 219/6, 249/8, 260/11

bī-pervā (Far.): pervasız, korkusuz 32/1, 32/4, 211/5, 267/1...

b. bol-: 344/4

b. kél-: 50/1

birāder (Far.): kardeş 6/20, 9/10, 11/4, 84/9...

bī-rāhber (Far.): rehbersiz 2/4

b. koy-: 37/4

bī-raḥm (Far.+Ar.): acımasız 28/5, 32/1, 32/3, 50/4...

bī-reg (Far.): damarsız

b. tut-: 329/5

b. uşla-: 234/1

birev: birisi, bir kere 6/11, 6/15, 6/16, 6/17...

birge: beraber 331/1

bī-revzen (Far.): penceresiz 343/4

birin birin: birbiri 338/7

birle: ile, birlikte 352/3, 355/1, 340/3, 349/2...

bī-riyā (Far.+Ar.): samimi, masum 166/1

biryān (Ar.): kebab 134/5, 179/1

b. bol-: 303/1

bir yolay: tamamen, hepsi 346/1, 346/3

bisāt (Ar.): halı, kilim, keçe, minder gibi yere yayılan şey, yaygı 475/5

b. sal-: 369/7

bī-sened (Far.+Ar.): ispatsız, nedensiz 431/3

bī-semer (Far.+Ar.): faydasız, yararsız 90/3

b. bol-: 27/6, 304/4

bī-ser ü sāmān (Far.): düzensiz 440/1

bister (Far.): yatak, döşek 228/2, 459/6

bī-sütun (Far.): sütunsuz

b. bol-: 211/4
bī-şek (Far.+Ar.): şüphesiz 243/7
bī-şübhe (Far.+Ar.): şüphesiz 5/4
bī-şümār (Far.): sayısız, hesapsız 34/9
bit-: yazmak 136/1, 150/2, 151/7, 239/6...
bī-teḥammül (Far.+Ar.): sabırsız
b. ol-: 318/3
bī-tākat (Far.+Ar.): takatsiz, güçsüz 70/2
bī-tāli^c (Far.+Ar.): talihsiz 90/3, 114/1, 126/2, 227/2...
bī-temiz (Far.+Ar.): çirkin, terbiyesiz 34/6
bī-vaṭan (Far.+Ar.): vatansız 429/3
b. bol-: 223/1, 236/4
b. yığla-: 210/4
bī-zebān (Far.): dilsiz 168/6
b. bol-: 252/5
bī-zevāl (Far.+Ar.): kalıcı, sonsuz 114/5
boğ-: boğmak 282/2
boğz: boğaz 271/6, 282/2
bol-: olmak 152/5, 152/8, 155/2, 156/2...
Borzū (öz.is.): şehnamede bir kahraman adı 9/5
boy: bir nesnenin tabanıyla en yüksek noktasına değin olan uzunluğu 139/4, 1/3
boya-: boyamak 3/6, 176/3
b. kêt-: 342/5
b. kıl-: 437/5
b. öt-: 235/1
boyağlık: yakışan renk 299/1
boyun: boyun 55/7, 113/8, 132/7, 230/7...
boz-: bozmak 64/6, 334/1, 358/6, 44/1...
bozuğ: 306/1, 424/3
bozğuç: bozduran kimse 172/6
bozulgan: bozulana kadar 301/2
bozulğunça: bozulana kadar 322/3

bölek: bölek 121/4, 200/6
böri: börü 127/5
Bübekir (öz.is.): Hz. Abubekir 3/1
bulğa-: bulaştırmak 43/3, 341/3, 345/5
bulag: çeşme 467/9
bü'l-heves (Ar.): maymun iştahlı, her şeye iştahlı 236/6
bul: bu 5/7, 23/5, 26/4, 303/7...
Burāk (öz.is.): Hz. Muhammed'in üzerine binerek Miraç'a çıkması için emrine verilen semavi binek 80/4
burc (Ar.): kale surlarının gerekli yerlerine yapılan savunma kulesi 3/4
bürıyā (Ar.): hasır 6/21
bürıyā-ger (Far.): hasırcı 287/1
burna: burun, önceki 251/5, 333/6, 430/3, 480/2...
burun: önce, evvel 10/2, 91/5, 255/4, 264/1...
bosağa (Moğ.): eşik ve kapının alt tarafı 52/2, 136/5, 285/6, 297/7
büse (Far.): öpücük 70/1
b. bér-: 311/5
büstān (Far.): bağ, bahçe 6/7, 21/5, 54/5, 318/3...
büte (Far.): pota 195/1, 196/2
but-ḥāne (Far.): putların bulunduğu tapınak 254/1
but-perest (Far.): puta tapan kimse 260/4
büy (Far.): koku 10/3, 23/1, 40/3, 299/4...
bükül-: bükülmek, eğilmek 286/1, 296/4
bülbül (Far.): bülbül 21/5, 26/7, 30/3, 348/6...
bülbül-i aşıfte (Far.+Ar.): perişan bülbül 94/3, 303/5, 274/3
bülend (Far.): yüksek 135/6
bülend-iqbāl (Far.+Ar.): yüce talih 261/4

bünyād (Far.): temel, asıl, bina 198/3, 358/5

b. ét-: 175/5

bürkaʿ (Ar.): kadınların örtündükleri peçe, tül 125/1

bühreḥne (Far.): çıplak 153/2

bürrān (Far.): keskin, kesici 253/2, 282/2

C

cā (Far.): yer, mekan 20/7, 21/3, 33/3, 33/4...

c. al-: 173/8

c. bol-: 136/1, 346/4

c. kıl-: 168/3

c. til-: 199/2

cādū (Far.): sihir 291/1

caḥīm (Ar.): cehennem 38/1

c. giriftār-ı caḥīm eyle-: 1/5

cām (Far.): bardak 268/5, 444/2, 460/3, 471/3

cāme (Far.): elbise 179/3, 243/4, 291/3, 305/6...

cām-ı cem (Far.): : Cemşit'in bardağı, Cemşit padişah bu bardakta dünyanı görüyormuş 9/6

cān (Far.): can 5/7, 17/8, 26/1, 43/2, 49/5...

c. al-: 103/5, 344/5

c. bér-: 26/1, 55/7, 100/7, 111/8...

c. dāğla-: 165/2

c. çek-: 149/6, 309/8

c. çık-: 45/3, 294/1, 325/4, 479/5...

c. kal-: 353/2

c. kaşd-ı cān eyle-: 32/3

c. kerek: 182/4

c. kêt-: 79/10

c. kaşd-ı cān kıl-: 196/5

c. üz-: 104/3, 156/6, 265/2

c. teslim ét-: 218/3

c. tap-: 229/2

cānā (Far.): ey canım 21/2, 69/3, 70/4, 93/5...

cānān (Far.): sevgili 26/1, 71/3, 93/1, 103/6...

cān-bāzlık (Far.+T.): canla oynamak, can feda etmek 254/4

cānlıg (Far.+T.): canlı 58/1

cān-perver (Far.): gönüle ferahlık veren, iç açan, ruhu besleyen 294/5

cān(a)var (Far.): canlı, hayvan 85/1

cārī (Ar.): akan, geçmekte olan

c. bol-: 243/2

c. bér-: 48/6

c. ét-: 444/2

ceberūt (Ar.): Allah'ın her şeyin üstünde olan büyüklüğü, kudreti, ululuğu 379/2

cebr (Ar.): zorlama, zor kullanma
c. eyle-: 479/1

cebīn (Ar.): alın 205/1

ced (Ar.): dede, büyükbaba 181/5

cedel (Ar.): tartışma

c. eyle-: 313/2, 313/2, 365/2, 372/3

cefā (Ar.): eziyet, incitme 37/7, 37/8, 44/5, 44/6...

c. giriftār-ı cefā bol-: 244/3

c. çek-: 26/2

c. cefā vu cevr kél-: 352/6

c. kıl-: 111/3, 149/3

c. cefā vu cevr eyle-: 158/3

c. cefā vu cevr ét-: 184/1, 299/2

c. cefā vu cevr kör-: 244/3

c. tart-: 274/6

cefā-ger (Ar.+Far.): cefa eden, eziyet eden 198/4
cefā-kār (Ar.+Far.): cefa eden, eziyet eden 147/1, 147/5
cefā-keş (Ar.+Far.): eziyet gören 99/8, 102/9
cefā-pişe (Ar.+Far.): vefasız 136/2, 146/3, 344/7, 361/5
cehāl (Ar.): cahiller 261/1
cehd (Ar.): çabalama 34/2, 167/5, 221/2, 384/2...
c. eyle-: 100/3, 216/4, 219/2, 327/1...
c. ét-: 173/8, 264/5, 475/6
c. kıl-: 174/3, 421/3
celāl (Ar.): yücelik, büyüklük 382/4, 409/4
cellāb (Ar.): tacir 18/6
cellād (Ar.): cellat 44/3, 72/2, 85/4, 141/5...
c. ét-: 44/4
cellād-ı bī-rahm (Far.): acımasız cellat 32/3, 95/4
cem^c (Ar.): toplam, beraber 32/5, 259/6,
cem^c-i melā'ik (Ar.): melekler yığını 312/8
cemāl (Ar.): yüz, yüz güzelliği 23/1, 25/4, 30/2, 40/2...
cemle- (Ar.+T.): toplamak
c. al-: 333/8
Cemşid (öz.is.): İran tarihinde geçen Pişdadilerden bir padişah 9/6, 188/6, 221/1, 270/1...
cenāb (Ar.): saygı ve tazim sözü 439/2
cennet (Ar.): cennet 36/1, 40/5, 40/6, 71/5...
cennetü'l-a'lā (Ar.): en yüksek cennet 13/7

cennetü'l-firdevs (Ar.): cennet tabaklarından birisi 479/12
cennetü'l-me'vā (Ar.): sığınılacak olan yer, sekiz cennetten birisi 59/6
cerāhat (Ar.): yara 93/2, 141/2, 284/3, 447/4...
Cercis (öz.is.): Hz. Cercis, Hz. İsa'dan sonra gelen peygamber 8/3
ceres (Ar.): çan 313/3
cesed (Ar.): ceset 431/2
cev^c (Ar.): özleme, özleyiş 165/5, 233/6, 238/76, 305/4
cevāb (Ar.): cevap 13/7, 41/2, 125/5, 185/5...
cevāb-ı āsān (Ar.+Far.): kolay cevap 220/8
cevher (Ar.): var olan bir şeyin özü, esası, varlığındaki maya, gevher 386/2, 396/1, 450/2
ceviz (Ar.): ceviz 161/6
cevlān (Ar.): dolaşma, gidip gelme
c. kıl-: 96/4, 332/4
cevr (Ar.): eziyet, cefa 3/3, 18/3, 20/5, 36/1...
cevşen (Far.): zırh 42/6
cevşenlik (Far.+T.): zırh giyen 24/4
Ceyhūn (öz.is.): Ceyhun nehri 45/2
Ceyhūn-vār (Ar.+Far.): Ceyhun gibi 116/1
cezbe (Ar.): cezbe 47/2
ciger (Far.): 284/4, 445/4
ciger-süz (Far.): iç yanma 122/8
cihān (Far.): dünya 10/1, 14/6, 20/2, 48/5...
cihān-ı bī-beķā (Far.+Ar.): kalıcı olmayan dünya 5/6, 8/9

cihān-ı güzerān (Far.): geçici dünya 117/2
cihān-sūz (Far.): cihanı yakan 176/5
cilve (Ar.): cilve, kırıma 76/2, 150/3, 189/3, 206/5...
c. bér-: 378/3
cilve-nümā (Ar.+Far.): cilve yapan, cilve gösteren 374/4
cin (Ar.): insanlar tarafından görülmeyip çeşitli biçimlere girerek ancak kendileriyle ilgi kuranlara veya istedikleri kimselere göründüklerine ve olağanüstü sayılan bazı işleri yapacak güce sâhip bulduklarına inanılan gizli yaratıklara verilen isim, ecinni 87/2
cins (Ar.): başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesnelere topluluğu, tür, nevi 301/5
cism (Ar.): cisim 195/7
civān (Far.): genç 52/5, 168/5, 425/2,
c. kal-: 353/1
civānlık (Far.+T.): gençlik 373/4
civān-merd (Far.): cömert, asil ve temiz yaratılış 107/5
cū (Far.): ırmak, akar su 319/7
cūd (Ar.): cömert 222/7
cūyān (Far.): arayan kimse 327/1
cūy-bār (Far.): ırmak 128/3, 158/5, 393/2
c. eyle-: 319/2
cūğ (Ar.): boyunduruk 16/3
cūğd (Far.): baykuş 74/1, 74/2, 74/3, 74/4...
cūş (Far.): coşma, taşma, coşkunluk 144/6
cūdā (Far.): ayır, uzak 6/19, 80/5, 126/8
c. bol-: 136/2, 136/3, 164/4, 164/5...
c. kıl-: 194/1, 236/5,

cümle (Ar.): hepsi, tamamı 1/1, 1/12, 2/2, 13/4...
cünün (Ar.): delilik 271/4, 284/5, 448/4, 461/6
cünüb (Ar.): gerektiği halde gusül abdesti almadığı için dince temiz sayılmayan 288/2
cūr'a (Ar.): yudum, içim 193/2
cürm (Ar.): cürüm 240/2, 333/3, 479/15
c. ét-: 260/8, 333/4
cüst ü cūy (Far.): aramak 55/5, 110/5, 195/3, 440/1
c. kıl-: 201/1, 224/1
cüz (Ar.): kısım, parça 2/8, 15/5, 397/4, 473/2

Ç

çāder (Far.): çadır 1/3, 222/5
çağ: mutlu, huzurlu 465/1, 465/7
çağla-: nişan ve hedefe iyice dikkat etmek 238/3
çāh (Far.): kuyu 33/5, 109/1, 109/3, 152/7...
çāk (Far.): yırtık 28/1, 176/3, 178/2, 178/3...
ç. eyle-: 196/2, 227/3, 347/4, 466/7
ç. ét-: 238/2, 273/1
ç. kıl-: 278/6
ç. ur-: 47/4, 85/5, 209/4, 224/3...
ç. ol-: 133/2, 278/1, 278/6
çaķ- ısırarak 101/3, 284/2, 446/4
çālāk (Far.): çabuk hareket eden 178/1
çap-: koşmak 16/6, 238/4, 238/6, 282/5
çapan: uzun ve kalın kış elbisesi 52/3, 135/4
çār-pā (Far.): hayvan 262/5, 301/1, 309/3, 310/1...

çār-yār (Far.): dört arkadaş, Hz. Muhammed'in sahabeleri 3/1, 355/5, 45/4

çêç-: çözmek 48/1, 290/6

çêk-: çekmek 18/4, 26/2, 149/5, 149/6...

çemen (Far.): çimen 60/2, 79/7, 193/3, 213/2...

ç. bol-: 197/2

ç. temâşâ-ı çemen eyle-: 106/5

ç. bâğ u çemen kıl-: 204/3

çendân (Far.): o kadar, çok 55/5, 99/6, 125/5, 221/5...

ç. yat-: 14/4

ç. yürü-: 55/2, 234/1

çendî (Far.): biraz, bir müddet 4/1, 15/7, 118/8, 277/8...

çendîn (Far.): birkaç 66/4, 439/1

çeng (Far.): eğri büğrü; pençe 165/1

çeng (Far.): kanuna benzer dik tutularak bir saza 41/4, 105/5, 328/5, 442/5

çengâl (Far.): çengel, yırtıcı kuş veya hayvan pençesi

ç. yaz-: 109/2

çer: çıplak 35/4, 178/4

çerâğ (Far.): mum, fitil 6/3, 83/3, 156/4, 194/1...

çerâğân (Far.): ışıkla donatma, donanma 137/3

çerâğ-ı şubh-dem (Far.+Ar.+Far.): sabah güneş 88/4

çerb (Far.): yağlı, semiz 306/6, 314/1, 327/5

çerh (Far.): çark, dönen tekerlek, tekerlek gibi dönen şey, 175/5, 321/4, 354/6

ç. ur-: 176/2

çerh-i dün (Far.): fani dünya 179/8

çeşm (Far.): göz 2/8, 3/6, 30/4, 35/3...

çeşmân (Far.): gözler 115/1

çeşme (Far.): çeşme, pınar, su kaynağı 360/4, 291/5

Çeşme-i Zemzem (öz.is.): Zemzem çeşmesi 243/2, 326/3

çeşm-i bînâ (Far.): görür göz 59/3

çeşm-i cādū (Far.): büyücü köz 332/1

çeşm-i cellād (Far.+Ar.): öldürücü göz 172/5

çeşm-i fānî (Far.+Ar.): fani göz 145/4

çeşm-i füsün-ger (Far.): büyücü göz 350/6

çeşm-i giryân (Far.): ağlayan göz 333/1

çeşm-i hāriş (Far.+Ar.): hırslı göz 108/4

çeşm-i hūn-bār (Far.): kan dolu göz 162/2, 433/2

çeşm-i hūn-efşân (Far.): kan saçan göz 170/4

çeşm-i müşâ'bid (Far.+Ar.): aldatan göz 474/6

çeşm-i pūr-ḥumār (Far.): içki dolu göz 49/2, 158/2

çeşm-i şeker-ḥ'āb (Far.): güzel uykulu göz 178/7

çeşm-i ter (Far.): yaşlı göz 12/1, 27/1

çevgân (Far.): değnek, ucu eğri sopa 99/3, 154/5, 157/2, 258/4

çevgân-ḥurda (Far.): sopa yiyen 99/3, 157/3, 258/4

çıda-: dayanmak 13/5, 37/8, 72/7, 110/5...

çık-: çıkmak 32/3, 36/3, 38/4, 42/5...

çıray: yüz 104/1, 195/3, 208/3, 217/6...

çıray-ı zerd (T.+Far.): sarı yüz 21/6

çır-: sarmak, kuşatmak 43/1, 325/4

çırmaş-: sarılmak 189/2

çın: gerçek, doğru 96/1, 124/3, 266/4

çilçile (Far.): kırlangıç 395/4

çille (Far.): çile 159/1

Çimyan (öz.is.): Kırgızistan'da olan bir şehrin adı 29/8, 479/15
çirik (Far.): asker 356/7
çolpan: zühre seyyaresi 139/1
çöl: çöl 2/2, 6/7, 7/6, 45/5...
çüb (Far.): tahta parçası, değnek, ağaç 12/3, 38/4, 179/7
çubçe (Far.): tahta parçası 251/3
çulğa-: kaplamak, örtünmek 238/2, 292/4, 263/6
ç. kël-: 222/5
çurgul-: çevrilmek, dönmek 48/6
çü (Far.): çünkü, gibi, eger, nitekim 38/1, 64/5, 127/7, 130/4...
çüçüklük: lezzetli, şekerli, tatlılık 315/5
çum-: çimmek 146/5
çün (Far.): çünkü, gibi 17/6, 30/2, 36/1, 57/8...
çünān (Far.): öyle, onun gibi 83/2, 99/8, 144/6, 186/2
çüst (Far.): çabuk 240/2

D

dād (Far.): bağırma, adalet, doğruluk 319/6, 354/6, 72/1, 93/4...
d. dē-: 72/5, 85/6, 100/7, 115/2...
d. eyle-: 100/5
d. ét-: 175/1, 227/3, 272/6, 298/4...
dād-h'āh (Far.): hak, adalet isteyen, şikayetçi 272/6
dāg (Far.): yara 30/1, 40/3, 72/3, 84/3...
d. ét-: 465/9
dāgla-: yaralamak 165/2
dāg-ı muḥabbet (Far.+Ar.): sevgi nişanı 211/1
dāg-ı nihān (Far.): gizli yara 388/4

dāl (Ar.): dal harfi, iki kat, iki büküm
d. ét-: 239/1
ḍalāl (Ar.): yoldan sapmak 208/6
dalav: zehir 186/2
ḍalālet (Ar.): doğru yoldan ayrılma 152/7
dām (Far.): tuzak, hayvan 84/6, 97/3, 149/2, 210/5...
dāmān (Far.): dağın, elbisenin, eteği 152/7, 259/2
dāmen (Far.): etek 230/3, 271/4, 278/6
dām-gāh (Far.): tuzak yeri 362/7
dānā (Far.): bilen, bilici, bilgin 15/6, 59/3, 267/2, 282/4...
dāne (Far.): tane 71/4, 168/3, 286/7, 362/7...
d. tēr-: 84/6
dāniş (Far.): bilme, biliş, bilgi, bilim 168/8
Dānyāl (öz.is.): Hz. Danyal, Hz. Musa'dan sonra gelen peygamber 8/3
dāim (Ar.): devamlı, sürekli 6/17, 17/4, 20/7, 97/8...
dāimā (Ar.): devamlı, sürekli 6/15, 58/1, 59/7, 63/4...
dār (Far.): idama mahkum olanların asıldığı darağacı, direk 55/7, 213/6, 265/4
Dārā (öz.is.): Keyaniyan denilen eski Fars hükümdarlarından dokuzuncusu 9/3
dār u gīr (Far.): tartışma, kavga 119/1
dārü'l-ḳarār (Ar.): kıyametten sonra kalınacak yer 365/4
dārü'l-beḳā (Ar.): ahiret 319/3
dāsītān (Far.): destan, hikaye
d. kıl-: 226/1

daʿvā (Ar.): dava 21/6, 54/6, 79/5, 81/7...
Dāvūd (öz.is.): Hz. Davud 8/4
dê-: demek, söylemek 194/3, 196/4, 198/1, 201/2...
def (Ar.): daire 160/7
defa (Ar.): kere, kez, sefer 477/7
dehān (Far.): ağız 43/6, 318/4
dehr (Ar.): dünya, zaman, devir 74/2, 74/5
Deḳyānūs (öz.is.): üçüncü asırda Rum hakimlerinden biri 9/4
delālet (Ar.): kılavuzluk, yol gösterme 92/5
delīl (Ar.): delil, kanıt 305/4
delḳ (Far.): salkım saçak hırka 87/5
dem (Far.): nefes, soluk, zaman, an 5/5, 9/1, 16/1, 20/7...
d. bir dem küy-: 361/1
d. bir dem oltur-: 265/2
d. tile-: 311/6
d. ur-: 34/1, 89/3, 181/5, 245/5...
dem-ā-dem (Far.): zaman zaman, ara sıra 334/2
d. eyle-: 70/1
dem-be-dem (Far.): zaman zaman, ara sıra 14/6, 25/4, 153/2, 248/2...
d. oḳu-: 36/5
dendān (Far.): diş 135/4, 191/5, 383/2
der (Far.): kapı 323/1
der bān (Far.): kapıcı 188/6
der-be-der (Far.): kapı kapı gezen, serseri, perişan 155/1, 192/2
d. bo-: 236/2
d. eyle-: 17/5, 195/6
d. yürü-: 55/5
d. yürdür-: 67/4
der-bend (Far.): hapiste olmak 129/3
der-ber (Far.): bedende 305/6

derd (Far.): dert, sıkıntı 22/2, 30/6, 36/1, 47/4...
derdlik (Far.+T.): dertli, hasta 14/2, 112/4, 371/4
derd-mend (Far.): dertli, tasalı, hasat 94/6, 136/3, 170/3, 250/1...
d. ol-: 47/3
derd-mendān (Far.): dertliler 349/1
dergāh (Far.): dergah, tekke; kapı önü 7/1, 52/6, 324/3, 480/6...
der-hāl (Far.+Ar.): hemen 21/3
der-kār (Far.): bilinen, belli, malum gerekli; iş üzerinde bulunan 28/3, 132/1, 132/3, 135/1
dermānda (Far.): çaresiz 2/1
d. bol-: 264/3
der-pey (Far.): peşinde olma 412/2
derrende (Far.): yırtıcı 81/4
ders-ḫāne (Ar.+Far.): medrese 439/4
dervāze (Far.): kapı 102/8, 302/2
deryā (Far.): deniz 6/7, 59/2, 149/7, 153/5...
d. bol-: 45/2
Deryā-ı ʿUmmān (öz.is.): Umman denizi 169/3
dest (Far.): el 407/4
deste (Far.): demet, tutam, deste 135/2
dest-gīr (Far.): yardımcı, elinden tutan 4/4, 119/6
dest-i ḫālī (Far.+Ar.): boş el, hiçbir şeyi olmama 266/3, 333/2
destūr (Ar.): emir, hüküm 252/2
deşne (Far.): hançer 344/7
deşt (Far.): çöl 6/8, 35/7, 40/4, 53/2...
devā (Far.): ilaç 17/1, 22/2, 28/3, 29/3...
devlet (Ar.): devlet, büyük mutluluk, zenginlik 48/5, 64/5, 92/2, 103/6...

devāmet (Ar.): devamlı, sürekli 163/4, 280/5
devāt (Ar.): divit, kalem koymak için gerekli alet 69/8, 80/3
devrān (Far.): dünya, felek, zaman; talih 8/4, 71/1, 106/3, 154/6...
devvār (Ar.): çok dönen, daima dönen 63/3, 114/2, 114/5
dey (Far.): kış 338/6
deyr (Ar.): kilise, insanlık alemi, dünya 18/5, 250/6
dıraḥt (Far.): ağaç 54/3, 64/3, 108/2, 211/1...
dıraḥt-ı tal (Far.+T): söğüt ağacı 261/3
dıraḥt-ı meyve-dār (Far.): meyveli ağaç 211/1
dībā (Far.): ipekli kumaş, renkli ve desenli ipek 117/7, 468/3
Dicle (öz.is.): Dicle nehri 45/2
dīdār (Far.): yüz, çehre 107/4, 116/6, 117/10, 327/1...
dīde (Far.): göz 134/4, 163/4, 173/7, 182/5...
dīde-i bed (Far.): kötü göz 385/4
dīde-i ter (Far.): yalanan göz 64/8
dihkān (Ar.): köylü, çiftçi, köy ağası 270/5
dil (Far.): gönül 16/5, 18/7, 23/2, 29/6...
dil-ārām (Far.): Gönüle rahatlık veren, gönlü dinlendiren 30/4, 72/6, 115/3, 222/6...
dil-āverlik (Far.+T.): yiğitlik, kahramanlık 83/5
dil-āzār (Far.): kalp kırıcı, gönül incitici 297/6
dilber (Far.): gönül alan, güzel 24/3, 28/3, 42/1, 50/3...
dil-cem^c (Far.+Ar.): huzur 57/8

dil-cū (Far.): gönül çeken, gönül arayan 452/2
dil-dār (Far.): sevgili 63/1, 131/3, 300/1, 352/3...
dil-firīb (Far.): gönül aldatan 358/4
dil-gīr (Far.): kırgın, günlü incinmiş 269/3
dil-ḥāh (Far.): gönül isteyen 312/2
dil-ḥasta (Far.): gönlü yaralı, gönül hastası, aşık 306/5
dilīr (Far.): cesur 16/3
d. ol-: 240/2
dil-keş (Far.): gönül çekici 381/2
dil-küşā (Far.): gönüle ferahlık veren 197/2
dil-rübā (Far.): gönül kapan 18/1, 25/1, 42/4, 67/4...
dil-sitān (Far.): gönlü alan, gönlü kendine bağlayan 300/1
dimāg (Far.): burun, 10/3, 55/3, 64/1, 299/4...
dīn (Ar.): din 51/2, 152/3, 189/2, 260/4...
dīv (Far.): dev 87/2
dīvāne (Far.): deli 79/13, 83/2, 94/7, 165/7...
d. bo-: 37/1, 57/1
d. kıl-: 189/3
dīvār (Far.): duvar 129/2, 173/6, 265/5, 310/5...
direm (Ar.): gömüş para 14/3, 36/4, 127/5
dirīg (Far.): eyvah, yazık, önleme 1/13, 19/5, 36/1, 75/4...
dīyet (Ar.): diyet 54/6
dudağ: dudak 448/2
dost (Far.): dost, arkadaş 47/5, 55/1, 55/2, 55/3...
du^{cā} (Ar.): dua 2/1, 2/10, 3/1, 3/2...

dūd (Far.): duman 55/4, 110/2, 169/1, 169/2...
duman: duman 165/5, 203/2
dü (Far.): iki 80/5, 84/9, 105/6, 165/7...
dü-bāra (Far.): iki kere, tekrar 344/8, 362/2
düçār (Far.): uğramış, tutulmuş
d. ol-: 102/2, 122/5
d. eyle-: 375/2
dü-gāh (Far.): iki kere 471/3
dünyā (Ar.): dünya 6/3, 6/10, 6/20, 8/1...
dünyā-ı dūn (Ar.+Far.): değersiz dünya 51/1, 345/7
dünyā-ı ʿadem (Ar.): fani dünya 117/1
dünyā-perest (Ar.+Far.): dünyaya kendini kaptırıp ahireti hiç düşünmeyen, dünya malına ve zevklerine çok düşkün olan kimse 314/3
dür (Ar.): inci 205/7, 6/1, 43/6, 43/8...
dü-reng (Far.): iki renkli, iki yüzlü 373/5
dü-rū (Far.): iki yüzlü 452/5
dürüst (Far.): dürüst 64/2
dürüstlik (Far.+T.): 270/5
düşmen (Far.): düşman 10/6, 83/6, 208/6, 221/6...
düşnām (Far.): sövmek, sökmek 69/4, 78/3, 277/6
düşvār (Far.): zor 37/2, 114/7, 132/6, 204/5
dü-tā (Far.): eğilme
d. bol-: 244/4
d. kıl-: 194/4
düzdüde (Far.): gizlice 325/5, 356/6

E

eʿamm (Ar.): en yaygın 442/2
ebed (Ar.): sonu olmayan gelecek 126/1, 392/2
ebr (Far.): bulut 91/2, 334/2, 444/3,
ebr-i bahār (Far.): bahar bulutu 157/3
ebr-i kerem (Far.): bağışlayıcı bulut 205/5
ebr-i nev-bahār (Far.): yen bahar bulutu 91/1
ebr-i nīsān (Far.): nisan bulut 30/2
ebrū (Far.): kaş 332/2, 462/6
ebrū-kemān (Far.): keman kaş, keman gibi kaşı olan 294/7
ebyeż (Ar.): beyaz rengi, çok beyaz 171/4
ecel (Ar.): ecel 64/5, 64/6, 80/3, 97/4...
edeb (Ar.): edep, iyi terbiye 41/2, 440/2
Edhem (öz.is): Sultan İbrahim Edhem, büyük arif 165/3, 209/6, 259/1, 259/6...
efʿāl (Ar.): fiiller, yapılan işler 185/4, 185/6
efgān (Ar.): inleme, bağırıp çağırma 29/2, 74/1, 75/1, 94/1...
efgār (Far.): yaralı, sakat
e. yığla-: 285/3
e. bol-: 297/1
e. ét-: 410/2
efī (Ar.): zehirli yılan 101/3
eflāk (Ar.): felekler, gökler 176/2, 178/5
Eflātūn (öz.is): milattan önce 429-448 yılları arasında yaşamış ünlü Yunan filozofu 179/4
Efridūn (öz.is.): Cemşid soyundan, anlayışı ve zekasıyla meşhur olan bir İran hükümdarı 179/6
efsāne (Far.): dile düşmüş olay, efsane 136/4, 210/4, 311/1, 361/6...
e. bol-: 246/1, 246/2

efrūz (Far.): parlama, yakan 122/1
efsār (Far.): dizgin, yem 77/1
efsūs (Far.): yazık, eyvah 387/1, 412/1,
413/1, 417/1...
efşān (Far.): saçan, dağıtan
e. ol-: 183/4
efzūn (Far.): fazla, bol, çok 179/9
e. bol-: 470/1, 480/3
eger (Far.): eğer, şayet 7/3, 72/7, 80/7,
99/6...
egerçi (Far.): şayet, eğer 141/3, 243/7,
248/5, 270/3
ëgin: omuz 130/4, 135/4
ëgri: yalan, alçakça, doğru olmayan
34/4, 64/2, 66/7, 260/6...
e. bol-: 160/4, 480/4
e. sözle-: 282/2
ehl (Ar.): halk, ehil, maharetli; sahip 2/7,
126/7, 129/7, 154/5...
ehl-i derd (Ar.+Far.): dert sahibi 132/5
ehl-i ğam (Ar.): gam sahibi, aşıklar
309/1
ehl-i İmān (Ar.): iman getirenler,
müslümanlar
e. bol-: 260/1
ehl-i muḥabbet (Ar.): muhabbet sahibi
131/4
ehl-i rumūz (Ar.): sırları bilen 126/2
ehl-i selāmet (Ar.): sağlık sahipleri
256/6, 287/1
ehl-i sūbūl (Ar.): yol sahibi, aşk yolunda
olanlar 3/7
ehl-i zamāne (Ar.): dünya halkı 358/1
ehl ü ʿayāl (Ar.): aile 121/6, 266/4, 266/6
ehl ü evlād (Ar.): eş ve evlat, aile 20/6,
251/4
ejdehā (Far.): büyük yılan, ejderha 109/4
ejderhār (Far.): büyük yılan, ejderha

e. bol-: 16/4
ëk-: ekmek 64/3, 99/6, 146/4, 239/3...
ëkiz: ikiz, birbirinin eşi olan, iki
taneden meydana gelmiş 47/1,
479/14
eknūn (Far.): şimdi 458/6
ël: halk, ahali 2/2, 4/2, 5/6, 11/3...
elbette (Ar.): elbette, kesin olarak 14/5,
16/1, 62/6, 73/5...
ëlçi: gönderilen 296/1, 337/1, 337/2
elem (Ar.): elem, keder, tasa 80/1,
127/1, 199/8, 300/2...
e. tart-: 133/4
ëlen-: yetersiz ve elverişsiz bulunup saf
dışı edilmek, bir tarafa bırakılmak,
ayıklanmak 362/8
eleste bi-Rabbikūm (Ar.): ben senin
Rabbin değil miyim?, kıyamet 238/5
elez (Ar.): çok, daha, en 76/1, 76/2, 76/3,
76/4...
el-fakrū faḥri (Ar.): fakirlik onurdur
261/4
elif (Ar.): elif, elif harfi, sevgilinin boyu
24/4, 43/7, 103/2, 159/6...
ëlik/g: el 13/7, 114/2, 354/5
ëllik: elli sayısı 249/1, 288/4
elḳāb (Ar.): lakaplar 434/1
elḥamdü limen enzelehü'l-ıṣṣḳ hüdā (Ar.):
Allah'a şükürler olsun ki ışık bize
rehber etti 374/1
elüḥb fevḳü'n-neseb (Ar.): sevgi
nesepten üstündür 261/6
ëlt-: götürmek 97/10, 124/3, 141/7
elvān (Ar.): türlü 34/5
emān (Ar.): güven 2/9, 84/5, 162/4,
169/8...

emānet (Ar.): güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse, vedia 286/3, 450/2

emced (Ar.): şerefli, şeref ve şan sâhibi olan 385/2

êmdi: şimdi 3/3, 11/3, 14/6, 19/6...

êmekdaş: beraber zahmet ve eziyet gören kimseler 331/2

emel: istek, arzu 210/7, 341/4

êmes: değil 7/2, 28/3, 37/2, 38/6...

Emlāk (öz.is.): Türkistan'da bir il adı 9/5

enbiyā (Ar.): nabiler, peygamberler 2/5, 355/1

encümen (Ar.): meclis, topluluk 59/7, 223/5, 363/5, 364/1

endāz (Far.): görünüm, cilve, naz 35/1

endek (Far.): çok az 13/5, 22/5, 69/9, 127/5

endîşe (Far.): merak, kuruntu
e. kıl-: 213/1, 213/2, 213/3, 213/4...

endüh (Far.): üzüntü 239/5, 403/4, 407/4

enhār (Ar.): nehirler 98/6

enīs (Ar.): dost, arkadaş 96/3

envār (Ar.): nurlar ışıklar 392/1

êr-: yetişmek, ulaşmak 5/3, 7/7, 9/10, 12/4...

erbāb (Ar.): sahipler, beyler 466/1

êren: evliya, erkek 19/2, 318/6, 373/11, 410/1

erguvān (Far.): mor rengi 299/1
a. kıl-: 196/6

êrk: ihtiyar, irade 16/4, 209/2

ermān (Far.): ideal, arzu 94/3, 155/7, 158/6, 171/3...

Ermiyā (öz.is.): Hz. Ermiya, İsrail kavmine gelen peygamberlerden 8/6

êrür: imek, olmak 5/1, 6/19, 9/10, 12/4...

erzen (Far.): darı 41/3, 441/5

erzi-: değeri olmak 190/1

erziş (Far.): değer 371/8

esās (Ar.): esas, temel 343/5

esbāb-ı ta'alluḳ (Ar.): ilgili olan şeyler 117/6

esb-i müzeyyen (Far.+Ar.): süslü at 270/7

eşem (Ar.): sağlar
e. bol-: 338/1

eşer (Ar.): eser, etki 55/6, 64/8, 84/10, 261/3...
e. kıl-: 89/3, 301/7, 338/1

esîr (Ar.): esiri, köle 102/1, 152/5, 194/7, 456/7...

êski: eski 52/3

esrār (Ar.): sırlar 203/6, 376/1

esrû yâ hayru'l-beşer (Ar.): ey insanların en iyi olanı 438/2

estağfirullāh (Ar.): "Allah'tan af ve mağfiret dilerim" anlamında dua sözü 312/7

esved (Ar.): siyah rengi 171/4

eşhāş (Ar.): kişiler 146/2

eşk (Far.): gözyaşı 14/6, 133/5, 179/3, 187/1...

êşik: kapıv 7/2, 25/2, 26/3, 37/1...

êşik-me-êşik: kapıdan kapıya 214/2

eşk-rizān (Far.): göz yaşı dökerek 157/3

eşyā (Ar.): şeyler, nesnelere 5/1

êt: et 348/2

êt-: yapmak, gerçekleştirmek 35/1, 42/1, 44/4, 47/5...

êtek: etek 178/3, 480/14

étdür-: ettirmek 175/1, 175/2, 175/3, 175/4...
eṭfāl (Ar.): çocuklar 317/4
eṭrāf (Ar.): etraf, çevre 84/1, 86/5, 353/3
evc (Ar.): bir şeyin en yüksek noktası, doruk 3/4
evḳāt (Ar.): vakitler, zamanlar 260/10, 266/6, 279/7, 367/3
evlā (Ar.): daha iyi, daha uygun 11/4 58/1
evrāk (Ar.): yapraklar 151/7
evvel (Ar.): evvel 27/3, 50/2, 84/10, 196/1...
e. kııl-: 31/2
eyā (Ar.): ey 1/1, 1/13, 22/2, 30/7...
eyle-: yapmak, etmek 1/5, 2/4, 3/2, 5/1...
Eyüb (öz.is.): Hz. Eyüp, Allah'ın peygamberi 8/4
eyvān (Far.): köşk, kasır 2/8, 51/2, 84/8, 191/3...
eyyām (Ar.): günler, her zaman 69/7, 470/6
eyyühennās (Ar.): ey millet 480/13
ez (Far.): Türkçe -den ekinin karşılığı olan ve Farsça veya Arapça kelime ve terkiplerin başına gelerek birleşik zarflar teşkil eden ön ek 56/2, 178/6, 202/6, 203/1...
éz-: ezmek 22/3
ezel (Ar.): başlangıcı olamayan geçmiş zaman 150/2, 256/5
ez-in (Far.): bundan 9/13
ezvāc-ı eṭher (Ar.): suçsuz eşler 8/8

F

fakīr (Ar.): çaresiz, yoksul 33/1, 119/1, 119/3, 127/6...
fakīrlik (Ar.+T.): fakirlik, yoksulluk 81/3, 128/4, 212/4, 237/3...
fakr (Ar.): fakirlik, yoksulluk 61/5, 242/2
fānī (Ar.): ölümlü, geçici 3/3, 230/4, 333/2, 436/1...
fark (Ar.): fark 251/4
fark-ı ser (Ar.): kafatası 1/3
fāsık (Ar.): fiske u fücür sahibi olan 242/5, 263/6, 352/5
fāş (Far.): meydana çıkma, duyulma, dile verme 213/6
f. kııl-: 150/5
f. bol-: 383/3
Fāṭma-i Zehrā (öz.is.): Hz. Fatıma, Hz. Muhammed'in kızı 8/8
faẓl (Ar.): iyilik 205/4, 231/4, 240/4
fedā (Ar.): bir şey uğruna değerli bir şeyden vaz geçme, uğruna verme 17/8
feh̄m (Ar.): anlam, anlayış 104/3, 129/5, 168/8, 240/8...
felāket (Ar.): bela, yıkım 106/6
felek (Ar.): gök 6/3, 33/4, 32/8, 116/2...
femen ya'amel (Ar.): kim ne iş yaptı, 1/4
fen (Ar.): fen, hüner 468/3
fen (Ar.): kefen 364/4
ferāğ (Ar.): rahat, huzur 397/2
f. ét-: 465/2
ferāgat (Ar.): vazgeçmenin, gönül tokluğunun verdiği rahatlık, huzur 14/3, 436/3
ferāhem (Ar.): bir araya getirmek 28/2
ferāmūş (Far.): unutmama, hatırdan çıkarma 460/6
ferāset (Ar.): çabuk kavrama, hemen anlama 240/8

- ferbeh (Ar.):** şişman
f. bol:- 16/3
- ferdā (Far.):** yarım, gelecek 308/7, 316/3, 357/1
- ferēh (Ar.):** mutluluk 469/2
- ferengī-zāde (Far.):** batılı, batıdan gelen 24/5
- feres (Ar.):** at, beygir 129/6
- Ferhād (öz.is.):** Ferhat u Şirin mesnevisinin erkek kahramanı 9/5, 38/6, 211/4
f. bol:-268/1
- fermān (Ar.):** destur, emir, hüküm 113/8, 260/2
- ferrūh (Far.):** mesut, şad 179/8
- feryād (Far.):** feryat, bağıрма 1/9, 72/1, 72/7, 315/6...
f. eyle:- 313/3
f. et:- 175/1
f. kıl:- 98/5, 116/2, 156/8, 225/5...
f. ur:- 47/1, 137/4, 274/3, 285/5...
- ferzend (Far.):** evlat 9/13, 60/4, 84/7, 110/4...
- ferzin (Far.):** satranç oyununda vezir 359/7
- fesād (Ar.):** doğal halden çıkma, bozulma, bozukluk
f. et:- 359/4
- fe's-me' da'ānā ve'stecib (Ar.):** “duamız duy ve kabul et” anlamında olan dua 2/2
- feş (Far.):** saçmak 140/4
- feth (Ar.):** fetih, açma, açılma, küşat 108/5
- fe'ülühüm (Ar.):** onları yap 341/8
- fevc (Ar.):** ordu, leşker 198/3
- fevte (Ar.):** vücudun belden aşağı kısmını örtecek şekilde kuşanılan, genellikle ipekten bir nevi önlük 238/2
- fevväre (Ar.):** çeşme 68/6
- feyz (Ar.):** bereket 12/2, 68/4, 68/6, 135/5...
- fezā (Ar.):** uzay 470/3
- fi' (Ar.):** fiil, amel 370/7
- fırşat (Ar.):** bir şeyin yapılması için uygun düşen, elden kaçırılmayacak durum ve zaman, vesile 143/7, 170/2, 421/4
- fısk (Ar.):** günah 97/7, 209/8, 479/7
- fiğān (Far.):** haykırma, feryat 4/6, 72/7, 89/3, 110/4...
f. eyle:- 110/6, 322/1, 347/1
f. kıl:- 195/2, 226/4, 244/7
- fiğh (Ar.):** din hukuku 41/2, 440/5
- filān (Ar.):** filan 33/2, 33/3, 35/1, 35/5...
- firāk (Ar.):** ayrılma, uzaklık 75/2, 77/2, 102/1, 151/5...
- firākat (Ar.):** gurbet, ayrılık 92/1, 210/3, 280/4, 336/1
- firār (Far.):** kaçma 99/2
- firāvān (Far.):** çok, bol 51/3, 81/5, 147/5, 253/7...
- Fir'avn (öz.is.):** eski Mısır Firavunu 9/2, 181/3
- firiḅ (Ar.):** aldatma, kandırma, hile, iğfal 34/3, 242/5
- firişte-i rizvān (Far.+Ar.):** cennet meleği 142/5
- fitne (Ar.):** fitne 151/6, 172/6, 196/1, 455/5...
- fücūr (Ar.):** ahlak kurallarına aykırı yaşama, fuhuş ve zinaya dalma, sefahat 143/5, 479/7
- fülüs (Far.):** çok az, çok ucuz, kuruş 107/5

Fürāt (öz.is.): Fırat nehri, nehir 28/7,
45/2,
fürkân (Ar.): Kuran-ı Kerim 153/5
füsûn (Far.): büyü 474/2
füsûn-ger (Far.): büyücü 276/6
fütüh (Ar.): zaferler 12/2
fütüvvet (Ar.): delikanlılık, gençlik
476/5
füzûn (Far.): çok, fazla 187/4, 231/1,
447/1

G

ğaddār (Ar.): gadreden, karşısındakine
aşırı derecede haksız davranan,
kıyıcı, zalim, merhametsiz, insafsız
kimse 12/6
ğabrā (Ar.): yer, yer yüzü 178/5
ğacı-: ısırma 221/5
ğaffār (Ar.): çok bağışlayıcı, Allah'ın
sıfatlarından 370/6
ğāfil (Ar.): habersiz 13/3, 35/1, 48/4,
68/3...
ğ. eyle-: 352/2
ğ. kıl-: 345/3
ğ. yat-: 12/1
ğaflet (Ar.): habersizlik 13/1, 98/1,
137/5, 144/1...
ğafūr (Ar.): çok affedici, Allah'ın
sıfatlarından 479/7
ğāh (Far.): zaman, vakit 48/6, 86/3,
126/3, 306/2...
ğalaṭ (Ar.): yanlış, hata, sehiv 149/1,
149/2, 149/3, 150/2...
ğ. ayt-: 100/8
ğaltān (Far.): yuvarlanan 71/4, 258/4
ğ. kıl-: 169/5

ğ. gūy-ı gāltān ol-: 219/1
ğām (Far.): adım 221/6, 313/2
ğamīr (Ar.): harap 19/1
ğam-dīde (Ar.+Far.): gam görmüş,
üzüntülü, kederli 294/2
ğam-gīn (Ar.+Far.): gamlı, kederli
278/5, 479/11
ğ. bol-: 480/8
ğam-ḥ̣ār (Ar.+Far.): gam çeken,
kederlenen, tasalanan, üzülen 2/3,
479/14
ğammāz (Ar.): söz taşıyan, laf yetiştiren
149/4
ğ. ol-: 405/2
ğam-nāk (Ar.+Far.): üzüntülü, kederli
ğ. bol-: 278/5
ğamze (Ar.): göz kırpması, cilve, naz 95/2,
253/2, 325/2, 332/2...
ğanem (Ar.): koyun 253/4
ğanīmet (Ar.): beklenmedik zamanda ve
şekilde ele geçen şey veya fırsat,
emeksiz ve bedavadan elde edilen
menfaat 64/4, 143/1, 286/4, 358/6...
ğ. bil-: 10/2, 79/11, 106/1, 235/5...
ğaraḥ (Ar.): gaye, maksat, istek, arzu
143/2, 148/1, 148/2, 148/3...
ğāret (Ar.): yağma, çalıp alma, talan
174/4, 450/5, 478/1
ğarīb (Ar.): kimsesiz, zavallı, biçare
kimse 26/4, 53/5, 65/8, 155/7...
ğarḳ-āb (Ar.+Far.): suda batma, batma
13/2, 288/1, 362/9
ğaş (Ar.): hain 140/1
ğāv (Far.): sığır 261/1
ğayb (Ar.): gayiplik, hazır olmama,
meydanda bulunmama, görünmeme
58/6, 334/2

ġāyibāne (Ar.): gizlice, saklıca 114/4, 197/7
ġayr (Ar.): başka bir kimse, başkası 31/5, 75/6, 121/4, 135/8...
ġazāle (Ar.): ceylan 45/5
ġazāle-i vahşet (Ar.): vahşi ceylan 142/6
ġāze (Ar.): kadınların süslenmek maksadıyla yüzlerine sürdükleri kırmızı renkli düzgün, allık 452/2
ġazel-ġānlık (Ar.+Far.+T.): gazel okumak, gazel söylemek 106/4
ġebr (Far.): mecusî, ateşe tapan kimse 241/3
ġedā (Far.): dilenci 6/18, 7/7, 9/6, 11/2...
ġehī (Far.): bazen, ara sıra 32/4, 67/4
ġejdüm (Far.): akrep 172/7
ġenc (Far.): hazine 37/6, 154/5, 307/2
ġende (Far.): kötü 263/1
ġendüm (Far.): buğday 197/5
ġer (Far.): eğer 40/5, 63/7, 79/7, 100/6...
ġerġi (Far.): aslına bakılırsa, aslında, filvaki 1/13, 7/1, 52/6, 69/9...
ġerd (Far.): toz, sıkıntı 4/1, 23/4, 58/6, 110/2...
ġerdiş (Far.): dönme 276/4, 458/1
ġerm (Far.): sıcak 30/6, 63/7
ġevher (Far.): inci 7/8, 27/5, 103/1
ġevher-bār (Far.): cevher yüklü olan 455/1
ġıdā (Ar.): gıda 106/7, 174/6, 283/2
ġılāf (Ar.): kılıf, kın, zarf 307/6
ġılmān (Ar.): cennette hizmet eden delikanlılar 71/5, 105/6
ġıybet (Ar.): dedikodu 149/4, 220/8, 267/3, 277/6...
ġil (Far.): çamur 432/5
ġile (Far.): şikayet, yanıp yakınma
g. kıl-: 299/4
ġirām (Far.): saygı sahibi 313/3

ġirān (Far.): (tartıda) ağır 282/5, 479/8
ġird (Far.): çevre, yuvarlak 46/6
ġird-āb (Far.): girdap 22/3
ġirev (Far.): rehin 198/6
ġirībān (Far.): elbise yakası 457/3
ġiriftār (Far.): tutsak, bulaştırmak, esir 126/1, 138/6, 210/5, 223/1...
ġiriftār-ı belā (Far.+Ar.): belalarda kalmak 102/2
ġiriftār-ı caġīm (Far.+Ar.): cehennemlik olmak
g. eyle-: 1/5
ġinā (Ar.): bolluk, zenginlik 308/8
ġiyāh (Far.): bitki 118/1
ġonçe (Far.): açılmamış gül 53/3, 62/4, 89/6, 135/2...
ġ. ġal-: 89/5
ġonçe-veş (Far.): tomurcuk gibi 448/1
ġoşe (Far.): köşe 19/2, 30/4, 62/2, 74/2...
ġoşe-nişinlik (Far.+T.): köşede oturmak kendini kapatmak 199/7
ġufrān (Ar.): affetme, yarlıgama, merhamet etme 59/5
**ġül: aptal 175/5
ġül (Ar.):** dev 309/2
ġulām (Ar.): kul 83/4, 111/4, 237/3
ġulgul (Far.): gulgule 206/2
ġüristān (Far.): mezarlık 22/4, 51/1, 191/3, 336/2...
ġurrān (Far.): hiddet ve şiddetle haykıran 109/2
ġüsferend (Far.): koyun 271/5
ġuşşa (Ar.): keder, kaygı 256/1, 256/2
ġüy (Far.): yuvarlak olan her şey, küçük top 254/4
ġüyā (Far.): konuşkan, açık 142/4, 348/6, 378/1
g. bër-: 6/14
g. kıl-: 168/6

gūyā (Far.): sanki, güya 177/3, 225/2, 289/6, 461/4
gūdāz (Far.): erimek, eritmek 17/8, 134/5
güftār (Far.): konuşma 63/2, 132/4
güft ü gū (Far.): dedikodu, karşılıklı söyleşme, konuşma
g. kıl-: 224/1
gül (Far.): gül 10/2, 23/1, 26/6, 27/2...
g. bol-: 248/3
gül-āsā (Far.): gül gibi 408/4
gül-bāng (Far.): yüksek ses 471/5
gül-çehre (Far.): gül yüzlü, gül gibi güzel 195/5
gül-gūn (Far.): gül gibi 41/5, 260/9, 291/3, 332/1...
g. kerek: 179/3
gül-kār (Far.): bahçıvan 213/1
gül-i reyhān (Far.+Ar.): fesleğen çiçeği 387/2
gül-i rūy (Far.): gül gibi yüz 390/1
gūlistān (Far.): gül bahçesi, güllü çok olan yer 29/5, 30/3, 75/3, 102/4...
gül-reng (Far.): gül rengi 105/5
gül-ruḥ (Far.): gül yüzlü, güzel 102/10
gūlşen-sarā (Far.): çiçek bahçesi 27/2, 205/6, 217/5
gül-zār (Far.): çiçek bahçesi 10/2, 154/2, 183/1, 274/3...
gūm-rāh (Far.): doğru yoldan ayrılmış, yolunu şaşırılmış 1/13
g. eyle-: 345/7
gūnāh (Far.): suç 143/5, 166/7, 241/3, 262/9...
gūnbed (Far.): kubbe, gökyüzü
gūnbed-i aḥzār (Far.+Ar.): gök yüzü 85/1
gūnbed-i devvār (Far.): gökyüzü 63/3, 114/2

gūnbez-i aflāk (Far.+Ar.): gökler kümbeti 401/4
gūng (Far.): dilsiz 6/12
g. gūng ü ker bol-: 329/7
g. ol-: 150/3
gūng ü lāl (Far.): dilsiz ve sağır 202/5
gūrg (Far.): kurt 273/4
gūrīzende (Far.): kaçan, firari 263/4
gūstāḥ (Far.): saygısız 70/1, 70/2, 70/3, 70/4...
gūvāh (Far.): şahit 479/10
gūzār (Far.): geçme 470/3
gūzer (Far.): geçme
g. kıl-: 176/3, 181/1, 206/3, 210/1...
g. ét-: 199/1, 218/1, 218/3, 373/2
gūzerān (Far.): akma, geçmekte olan 64/7
gūzer-gāh (Far.): takip edilen yol, yol boyu dünya 324/6

H

-hā (Far.): -lAr (çokluk eki) 1/6, 70/3, 209/5
ḥāb (Far.): uyku 115/1, 192/4, 208/7, 140/1...
ḥāb-ālude (Far.): uykulu 98/1
ḥabāb (Ar.): köpük
ḥ. öt-: 258/1
ḥaber (Ar.): haber 61/6, 79/1, 296/1, 426/3...
ḥ. ét-: 218/1
ḥaber-dār (Ar.+Far.): haberi olan kişi 6/21
ḥ. ol-: 306/3, 310/5, 327/4
ḥabīb (Ar.): dost, Hz. Muhammed'in sıfatı 8/7

h̄āce (Ar.): hoca 135/6, 180/3
Ḥāce Nazar (öz.is.): Hoca Nazar Hüveyda Çağatay Türkçesi'nin son dönemine ait olan şairlerden 29/8, 422/1, 423/1, 426/1
h̄ācelik (Far.+T.): hocalık 212/5
h. kııl-: 215/5
Hācer (öz.is.): Hz. İsmail'in annesi 8/2, 326/3
hācet (Ar.): hacet 54/1, 54/3, 54/5, 54/6...
ḥad (Ar.): had 129/6,
ḥadeng (Far.): ok 43/3, 300/7
hādī (Ar.): doğru yolu gösteren, hidayet eden kimse 7/6
ḥadiqa (Ar.): ağaçları ve suyu bol bahçe 468/1
h. eyle-: 473/3
ḥadiş (Ar.): hadis, Hz. Muhammed'in sözleri 170/5, 127/8
hādise (Ar.): olan, ortaya çıkan 467/3
hādī'ü'z-zāllīn (Ar.): sapıtanların yol göstericisi 31/4
haftād u dü (Far.): yetmiş iki 220/6
ḥāh (Far.): istek, istemek 6/18, 39/4, 59/4, 89/1...
ḥā'il (Ar.): engel, mania
h. kııl-: 475/5
Ḥaḥ (Ar.): Allah 238/5, 245/5, 251/5, 277/6...
ḥāk (Far.): toprak, 121/5, 176/4, 178/6, 228/2...
h. bol-: 7/8
ḥāk-ālūde (Far.): toprağa bulaşmış, tozlu 172/7
ḥaḥāyık (Ar.): hakikatler, gerçekler 170/1
ḥāk-ı pā (Far.): yak toprağı, alçak gönüllü 96/5, 180/3, 37/1

ḥāk-ı zillet (Far.+Ar.): hakirlik toprağı, kötü dünya 143/8
ḥākim-i cebbār (Ar.): zalim padişah 370/2
ḥaḥīr (Ar.): küçük görülme 78/6
ḥākister (Far.): kül 194/2
h. kııl-: 163/1, 197/4
h. öt-: 88/5, 209/8
h. ét-: 218/2
ḥāk-sār (Far.): toprak gibi, mütevazi 172/7, 193/2, 242/2
h. ol-: 33/1
ḥal (Ar.): bağlı bir şeyi, bir düğümü açma 1/6
ḥāl (Far.): vücuttaki küçük esmer benek 214/6, 257/3, 330/1, 332/5...
ḥalāş (Ar.): bitmek, kurtulmak 145/1, 145/4
h. eyle-: 13/2
ḥalāvet (Ar.): tatlılık 65/7, 143/4
ḥalāyık (Ar.): mahluklar, yaratıklar 1/10, 59/4, 79/13, 96/1...
ḥālet (Ar.): durum, nitelik 38/3, 65/7, 71/5, 125/4...
ḥālīkā (Ar.): ey yaratanım 479/1, 479/2, 479/3, 479/4...
ḥālīk (Ar.): yaratıcı, Allah'ın sıfatlarından biri 5/4, 96/2, 117/4, 170/6...
Ḥalil (öz.is.): Hz. İbrahim 260/1
ḥālī (Far.): boş 59/5, 129/2
h. ol-: 74/4
h. ḳal-: 97/3
ḥāl-i zār (Ar.+Far.): yorgun hal 47/3
ḥalvet (Ar.): ıssız, sakinlik 29/2, 39/5, 59/7, 67/2...

ham (Far.): eğri, bükülmüş; kıvrım
451/3, 456/2
h. bol-: 281/5, 338/1,
hām (Far.): çiğ, yetişmeyen, pişmeyen
17/7, 69/9, 97/5, 149/2...
h. kııl-: 57/6, 149/3
Hāmān (öz.is.): Firavun' nün veziri 9/2,
181/3
hamd (Ar.): şükür 7/3, 379/3
hāmī (Ar.): destek eden, yardım eden
kimse 479/5, 417/2
hamrā (Ar.): kırmızı 78/1, 6/6
hamūl (Ar.): meçhul 435/3
hāmūş (Far.): sönik, kapalı 53/3, 93/3,
144/7, 165/6...
h. bol-: 212/3, 307/4
h. ol-: 282/3, 313/4
hāmūşlık (Far.+T.): söniklük, kapalılık,
sessizlik 129/3, 226/3, 259/4
hʿān (Far.): sofa 7/2, 59/5
h. eyle-: 62/5
h. ét-: 63/3, 76/3
hanācir (Ar.): boğazlar 257/4
hancer (Ar.): bıçak 85/4, 95/4, 238/4,
271/6
handān (Far.): güler yüzlü 32/4, 131/2,
212/2, 415/4
h. bol-: 307/3
h. ét-: 214/7
hāne (Far.): ev 111/6, 129/2, 144/2,
204/3...
hāne-ber-düş (Far.): evi omuzunda
vatansız, yurtsuz, evsiz 144/2
hāne-i hiştine (Far.): Tuğladan yapılan ev
97/4
hānım (Far.): bayan 9/7
hānımān (Far.): ailedeki herkes 54/7,
148/4, 161/2, 191/3...

hānīkāh (Ar.): bir tarikatın, diğer
tekkelerinin kendisine bağlı
bulunduğu merkez durumundaki
tekkesi 18/5, 269/1
har (Far.): eşek 310/3, 478/4
hār (Far.): diken 67/3, 129/1, 129/6,
135/2...
harāb (Far.): bozuk 13/1, 41/3, 126/3,
441/5
h. ol-: 361/1
h. öt-: 258/1
harām (Ar.): haram 208/5, 219/6, 240/3,
251/4...
har-ı bī-düm (Far.): kuyruksuz eşek
310/3
hār-ı muğilān (Far.): akdiken 252/6
harīf (Ar.): sonbahar 398/4
haridār (Far.): satın alıcı 327/2, 190/1,
302/3
h. ol-: 307/1
harīr (Ar.): ipek 479/6
Hārūn (öz.is.): Hz. Musa'nın kardeşi 8/5
Hārūt (öz.is.): kuranda adı geçen bir
meleğin adı 33/5
hasb u hāl (Ar.): halleşmek, dertleşmek
h. ét-: 239/1
hāşıl (Ar.): olmuş, ortaya çıkmış 27/6,
37/7, 99/7...
h. bol-: 14/5
h. kııl-: 74/4, 82/6
hāşü'l-hāş (Ar.): özelden özel 146/3
hāşā (Ar.): çok yorulup perişan olmak
463/6
hāşā'l-lāh (Ar.): Allah'tan uzak olsun
75/6
hāşāk (Far.): öp, süprüntü 169/2, 171/6,
278/4
hāşīye (Ar.): bir sayfanın kenarlarına
veya altına, metnin herhangi bir

- noktasıyla ilgili olarak yazılan açıklama ve ekleme, çıkma 41/1, 439/5
- ḥaşr (Ar.):** kıyamet 5/6
- ḥaṭ (Ar.):** hat 394/1, 394/2, 394/3, 394/4...
- ḥaṭab (Ar.):** yakıt, cehennem tabakalarından 38/1
- ḥaṭar (Ar.):** tehlike 27/4, 113/9, 206/7
- Hātem (Ar.):** [Eski bir Arap kabilesinin reisi olan *Hātem-i Tāī* nin dillere destan cömertliğinden teşmil yoluyla] çok cömert kimse 9/6
- ḥāṭır (Ar.):** hatır 182/2, 258/7, 303/7, 358/2
- hātif (Ar.):** gayptan seslenir gibi haber veren melek 334/2
- ḥaṭṭ-ı aḥzār (Ar.):** yeşil çizgi 388/1
- ḥaṭṭ-ı zekēn (Ar.):** dudak çizgisi 411/3
- ḥavf (Ar.):** korku 113/9, 156/7, 166/2, 266/5
- Havvā (öz.is.):** Hz. Havva 8/1
- ḥavz (Ar.):** havuz 87/9
- ḥayā (Ar.):** utanma, sıkılma, utanç 3/5, 24/6
- ḥayāl (Ar.):** Aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş 50/3, 90/5, 99/3, 164/1...
- ḥayāt-ı Hızır (Ar.):** Hızır hayatı, sonsuz hayat 116/4, 359/2
- Ḥaydar-ı Kerrār (Ar.):** Hz. Ali'nin lakabı 3/6, 359/3, 437/4
- ḥayf (Ar.):** yazık 19/5, 342/5, 369/10
h. öt-: 479/10, 13
- hāy hāy (Far.):** eslenmek ve bir kimsenin dikkatini çekmek için kullanılır 44/4
- ḥayl (Ar.):** güruh, taife, cemaat, zümre 176/1, 253/2, 297/5, 251/1...
- ḥayrān (Ar.):** hayran 4/2, 29/1, 54/4, 57/7...
h. bol-: 61/7, 71/5, 103/2, 114/1...
- ḥayrāt (Ar.):** hayırlar, iyilikler 313/7
- ḥayret (Ar.):** bir durum veya bir şey karşısında ne yapacağını ne hüküm vereceğini bilememe, şaşırma, şaşırıp kalma, şaşkınlık 61/7, 350/6
- ḥayrū'l-beşer (Ar.):** insanların en iyisi 152/6
- hāy u hūy (Far.):** ses taklidi, sevinmek
h. ét-: 61/7
h. dé-: 169/1
- ḥayvān (Ar.):** hayvan 243/7
- ḥayvān suyu (Ar.+T.):** hayat suyu 76/3
- ḥayy (Ar.):** canlandırıcı, can verici Allah'ın sıfatlarından 6/4
- ḥayyāt-ı ezel (Ar.):** kalıcı terzi, Allah 256/5
- ḥazān (Far.):** sonbahar 10/2, 26/5, 30/3, 97/5...
- ḥazer (Ar.):** sakınma, çekinmem 286/5, 42/6
- ḥāzık (Ar.):** mahir, işini bilen kimse 29/3, 330/3
- ḥāzır (Ar.):** hazır 58/2, 68/6, 324/4
h. ol-: 345/7
- ḥazrā (Ar.):** yeşil 6/6
- ḥazef (Ar.):** topraktan yapılmış çanak çömlek vb. 160/5
- ḥazın (Ar.):** üzgün 22/5
- ḥazret (Ar.):** hazret, büyük 8/7
- ḥecle (Ar.):** oda 378/3
- héd:** güzel koku 121/3

hedef (Ar.): amaç 19/6, 64/2, 160/4
helāk (Ar.): ölme, mahvolma, yok olma
65/6, 260/10, 471/7
helvā (Ar.): helva 6/15
hem (Far.): hem 5/2, 9/10, 18/2, 20/5...
hemān (Far.): ancak 96/1, 136/6, 211/5,
305/6...
hem-āvāz (Far.): sesleri bir birine uygun
olan arkadaş 371/12
hem-çü (Far.): gibi 359/7
hem-dem (Far.): arkadaş, dost 32/5,
96/3, 131/3, 170/3...
heme (Far.) bütün, hepsi 1/6, 10/1, 12/6,
15/3...
hem-hāne (Far.): ev arkadaşı 254/3,
317/2
h. bol-: 57/5
hemīše (Far.): daim, sürekli 53/3, 86/1,
113/1, 115/4...
hem-nefes (Far.+Ar.): sıkı fıkı arkadaş
132/2
hem-nişin (Far.): beraber oturup kalkan,
teklifsiz arkadaş 2/7, 109/1, 267/3,
311/2...
hem-rāhlık (Far.+T.): yoldaşlık,
arkadaşlık 340/3
hem-rāz (Far.): sırdaş 405/1
hem-reh (Far.): yoldaş, yol arkadaşı
112/2
hem-sāl (Far.): yaşıt 423/4
hem-söhbət (Far.+Ar.): birbiriyle sohbet
ve arkadaşlık eden kimse, arkadaş
267/2
hengāme (Far.): gürültü, patırtı, şamata
9/1
henüz (Far.): daha şimdi, yeni 121/1,
126/1, 142/2, 296/2...
her çend (Far.): her ne kadar 100/3,
104/5, 129/6, 132/3...

her dem (Far.): her an, 9/1, 16/1, 20/7,
43/3...
Her mel (öz.is.): Aşurede Hz. Hüseyin'e
karşı savaşanlardan birisi 8/3
her sū (Far.): her taraf 55/2, 332/2
her yana (Far.+T.) her yana, sarsılmak
13/7, 74/3, 341/8, 351/6...
h. ol-: 57/8
hesāb (Ar.): hesap 13/3, 133/3, 202/3,
240/6...
hevā (Ar.): hava, heves, istek, sevgi
25/4, 33/2, 212/1, 234/6...
heybet (Ar.): korku 65/6, 341/8, 479/6
heyhāt (Ar.): ne yazık 288/1
hey hey (Far.): alkış sözü 450/6, 451/6,
452/6, 453/6...
hey heyle- alkış sözü 233/5
hezār (Far.): bin 36/5, 53/4, 64/8,
121/3...
hezārān (Far.): binler 474/8
hezl (Ar.): şaka, latife, mizah 95/3, 430/3
hıramān (Far.): salınarak yürütmek 139/2,
154/4, 199/8, 346/6...
hıred (Far.): akıl 32/1, 167/7, 168/8,
232/2...
h. ét-: 239/2
hırmən (Far.): harman 28/4, 194/5,
205/4, 253/3...
hırş-ı semen (Ar.): faydasız hırs, zararlı
hırs 60/6
Hıtāy (öz.is.): Çin ülkesi 237/2, 294/6
hıyābān (Far.): iki tarafı ağaçlı yol 450/1
h. eyle-: 454/2
Hızır (öz.is.): Hz. Hızır 358/3, 359/2,
8/6, 19/2...
hibe (Ar.): bağışlama, bağış 149/4

hicāb (Ar.): utanma, sıkılma, mahcubiyet
105/4, 328/6

hiclet (Ar.): utanç 34/1
h. ét-: 142/2, 142/5

hicil (Ar.): utanma 130/3
h. ét-: 143/3

hicr (Ar.): ayrılık 45/1, 73/2, 74/1, 77/2...

hicrān (Ar.): ayrılık, ayrılık acısı 75/4,
75/5, 164/1, 284/2
h. ét-: 214/3

hiç (Far.): hiç 6/20, 7/2, 16/2, 26/6...

hidmet (Ar.): hizmet 293/2
h. kııl-: 35/2, 56/4
h. ét-: 58/7
h. eyle-: 260/10

hiḫz (Ar.): saklama 152/1, 152/3, 152/4,
152/5...

hilāf (Ar.): karşı, zıt 33/4, 159/1, 307/4,
307/6
h. ol-: 309/5

hilʿat (Ar.): giyim, elbise 34/8, 71/4

hilm (Ar.): huy yumuşaklığı, yumuşak
huylu 3/5

Hind (öz.is.): Hindistan ülkesi 237/2

Hindū (öz.is.): Hintli 55/7

Hindū-beçe (öz.is.+Far.): Hintli çocuk
281/3

hiş (Far.): akraba 122/3, 192/5

hiyānet (Ar.): hainlik 124/5

hod-nümā (Far.): sadece kendini gören,
mağrur, kibirlin 92/4

hoş (Far.): hoş 7/3, 36/3, 103/2, 106/1k
h. eyle-: 69/3, 243/1
h. öt-: 266/4
h. ötker-: 79/10, 106/6, 364/3,

hoş-cevāb (Far.+Ar.): hoş cevaplı 439/5,
41/1

hoş-dil (Far.): iyi niyetli 9/8

hoş-ḫʿān (Far.): güzel söyleme 139/5

hoş-ḫāl (Far.+Ar.): mutluluk
h. bol-: 48/2

hoş-meḫāk (Far.+Ar.): iyi mizahlı 171/3

hoş-nümā (Far.): hoş görünümlü 197/6

höküz: öküz 34/6

Hū (öz.is.): Allah
H. de-: 79/8, 182/3, 208/4, 236/2

ḫū (Far.): adet 261/2, 462/1

ḫūb (Far.): iyi 9/2, 106/4, 150/1, 177/1...

ḫūbluḫ (Far.+T.): iyilik 105/2, 177/4

ḫūb-ter (Far.): daha iyi 337/6

Hūd (öz.is.): Hz. Hud, Allah'ın
peygamberi 8/3

ḫudā-cū (Far.): Tanrıyı arayan, dindar
215/5, 259/1, 166/4

ḫudā-cūluḫ (Far.+T.): dindarlık 166/6,
259/2

ḫudāvendā (Far.): ey Allah, ey Tanrı
1/1, 5/1, 15/7, 103/6...

ḫūk (Far.): domuz 181/3

ḫumār (Ar.): sarhoş 41/4, 49/2, 158/2,
442/4...
h. kél-: 300/4

ḫumār-işken (Ar.+Far.): sarhoşluğu
gideren
h. kııl-: 442/4

ḫumistān (Far.): şarap yeri 450/3

ḫūn-ābe (Far.): kanlı su 30/1, 179/3,
259/4

ḫūn-ālūd (Far.): kana bulaşmış 179/3
h. bol-: 162/2

ḫūn-bahā (Far.): fidye 174/2

ḫūn-bār (Far.): kanlı 285/2, 291/3, 361/4,
433/2

hün-efşân (Far.): kan saçan, şefkatsiz
170/4

hün-h'âr (Far.): kan yiyen, katil
h. bol-: 297/5
h. kél-: 300/7

hün-ı ciğer (Far.): ciğer kanı, üzüntü,
ğam 27/2, 79/7, 92/6, 113/1...

hürüs (Far.): horoz

hurd (Far.): yeme, yiyecek 240/1, 258/6

hürüş (Far.): coşma, gürlleme 430/1
h. kal-: 432/5

hürüşân (Far.): coşan, çağlayan
h. bol-: 260/9

hüş (Far.): zeka 150/3, 187/1

hüşe-çin (Far.): başak toplayıcı 205/4

huşk (Far.): kuru 85/7

huşk-leb (Far.): kuru dudak, bir şey
yememek 342/4

huzühüm (Ar.): onları al 341/8

hüdâ (Ar.): hidayet 434/3

hüften (Far.): yatsı 338/5

hümâ (Far.): efsanevi kuş 216/6

hümâ-ı baht (Far.): Kaf Dağı'nda ve
daimi karlar bölgesinde yaşadığı
kabul edilen, boz renkli, kanatları
zümrüt yeşili, gölgesinin bir
kimsenin üzerine düşmesi o
kimsenin başına devlet kuşu
konacağına alamet sayılan, çok
büyük, yırtıcı, efsanevi kuş 87/6

hüner (Far.): bir işte gösterilen ustalık,
beceriklilik, maharet
h. kıl-: 338/2

Hürmüz (öz.is.): Zerdüştler'in iki
tanrısından iyiliği temsil edenin 9/3

hürrem (Far.): sevinçli, şen, gönül açıcı
365/4
h. bol-: 212/3

h. kerek bol-: 326/4

h. öt-: 414/2

hüsn (Ar.): güzellik 25/2, 146/5, 356/7

Hüseyn (öz.is.): Hz. Mohammed'in
torunu 197/3

Hüsrev (öz.is.): padişah, ünlü aşık 120/1

hüve'l-magfûr (Ar.): "odur af edici"
Allah 254/3

hüveyda (Ar.): aşık, açık 471/7

Hüveydâ (öz.is.): Hoca Nazar Hüveyda

vâ-ğasretâ (Ar.): ey hasret 209/4, 22/4,
28/6, 126/4...

I

ılık: etkili, sıcak 4/5

İrāk (öz.is.): Irak ülkesi 171/2

ısığ: sıcak 13/5, 233/4

ışk (Ar.): sevgi 29/5, 161/1, 161/2,
165/3...

İ

İbâdet (Ar.): ibadet 167/7, 204/3, 290/3,
318/7...

İbn-i filân (Ar.): filanın oğlu 33/3,
270/3, 35/1
i. bol-: 259/2

İbn-i hâkân (Ar.+T.): padişah'ın oğlu
270/3

İbn-i yemîn (öz.is.): Türk soylu Fars
şairi 8/5

İbrâhîm (öz.is.): Hz. İbrahim 8/1

İbret (Ar.): ibret 143/6, 166/6, 221/3,
9/1...

İbtidâ (Ar.): başlangıç 100/9

İctimâc (Ar.): toplanma, bir araya gelme
153/6

ictināb (Ar.): kaçınma, sakınma 240/3
iç-: içmek 1/11, 9/13, 19/3, 30/4...
içre: içinde 5/6, 18/4, 30/3, 31/3...
İd (Far.): bayram 122/7, 189/1
 ç. kııl-: 52/4, 249/8
 ç. bol-: 274/4
iddi'ā (Ar.): iddia 7/4
idrāk (Ar.): akıl erdirme, anlayış 176/5
İdrīs (öz.is.): Hz. İdris 8/6
ifşā (Ar.): herkese ilan etme, ortaya çıkarma
 i. kııl-: 232/5
iglik: süslenmek için kullanılan malzemelerinden 189/4
iğmāz (Ar.): görmezlikten gelme 367/6
igne: iğne 124/5, 270/5
iħdinā (Ar.): bizi hidayet et 7/6, 31/4
iħlāş (Ar.): saf olmak, saflık 3/2, 19/2, 435/4, 480/14
iħrām (Ar.): hacca veya umreye giden bir müslümanın Beytullah'a saygı göstermek amacıyla, mubah olan şeylerden bazılarını hac veya umre müddetince kendisine haram etmesi 221/7
iħsān (Ar.): iyilik 60/3, 65/3, 149/8, 219/7...
iħtimāl (Ar.): mümkün olma, imkān dahilinde bulunma, olabilirlik, olasılık 90/6
iħtirāz (Ar.): kaçınma, çekinme 120/5
iħtişāş (Ar.): özel 145/2
iħtişām (Ar.): debdebe, görkem 133/1
iħtiyār (Ar.): özgür irade 470/2, 472/6
 i. ět-: 14/7, 226/3, 259/4
 i. eyle-: 128/4, 212/4, 270/4
iħtiyāţ (Ar.): dikkat etme 359/5
 i. ět-: 286/2

 i. eyle-: 287/5
iķbāl (Ar.): baht, şans 74/3, 135/6, 176/4, 261/4...
iken: mı, mi, mu, mü (soru eki) 28/5, 37/2, 78/2, 100/9...
ikev: ikisi 163/2
iķlīm (Ar.): ülke, diyar 3/5
iķrār (Ar.): itiraf 134/3
ilāhī (Ar.): Allah'ım, Tanrım 1/8, 327/3
ilgeri: önce, ileri 204/2, 206/4, 210/5, 227/8...
ilħān (Ar.): nağmeler 457/4
ilin-: dokunmak, değmek 413/3
illet (Ar.): neden, illet 338/4
illiyīn (Ar.): en üst makam 346/4
ilm (Ar.): ilim, bilim 261/7, 440/4, 41/2
 ç. kııl-: 52/2
 ç. eyle-: 367/7, 62/6
 ç. kııl-: 329/3, 92/4
ilm-i zāhir (Ar.): görünüm bilimi 37/5, 81/5, 181/2
iltifāt (Ar.): göler yüz gösterme, hatırını sorma 158/1467/2
 i. eyle-: 5/5
İlyās (öz.is.): Hz. İlyas 8/6, 19/2, 20/3, 359/2
ilġa-: hücum etmek 80/4
īmā (Ar.): açıkça söylemeden üstü kapalı olarak anlatma, dokundurma 269/5
imām-ı cūzz ü kül (Ar.): herkesin rehberi 2/8

imāmü'l-müttaķīn (Ar.): müttakiler imamı 2/6
īmān (Ar.): iman 340/7, 479/3, 134/3, 152/1...
imle-: işaret etmek 369/2
imāret (Ar.): ev 266/8, 317/4

in-: inmek 332/3
in'ām (Ar.): bahşış, lutüf, ihsan 6/14
i. eyle-: 59/3
inan-: inanmak 25/3, 134/2, 178/3,
250/2...
ins (Ar.): insan 253/2
inşāf (Ar.): hakka ve adālete uygun
davranış, nefse değil vicdana uyararak
adāletle hareket etme, merhametli
davranma 11/3, 143/5, 277/7, 279/8
ināyet (Ar.): lutuf, ihsan 386/3, 479/12,
7/3
inğiren-: dertle gizlice ağlamak 305/2
in ü ān (Far.): bu ve o 266/6, 276/3
İ. bol-: 302/5
inşā (Ar.): yapmak, yazmak 468/4
i. kıl-: 168/4
intikāl (Ar.): bir yerden başka bir yere,
bir durumdan başka bir duruma
geçme, göçme 468/6
intizār (Ar.): beklemek 111/2, 395/4
i. ol-: 157/1
i. ét-: 470/7
i. eyle-: 291/2
ip: ip 253/4
İrem bāğı (öz.is.): efsaneye göre Ad
kavminden Şeddad'ın cenneti
yeryüzünde kurmak maksadıyla
yaptığı şehrin adı olup
edebiyatımızda "cennet bağı, dünya
cenneti, cennet kadar güzel ve
bayındır yer" anlamında gelir 137/2
İsā (öz.is.): Hz. İsa 8/3, 199/6, 418/4,
443/1
İsār (Ar.): feda etme
İ. kıl-: 203/1
İsfendiyār (öz.is.): şehnamede bir
kahramanın adı 9/4

İskender (öz.is.): İskender; Makedonya
kralı Filip'in oğlu olup milattan
önce 356-323 yılları arasında
yaşamış Büyük İskender 8/4, 49/4,
373/14
İslām (öz.is.): İslam. İslam dini 152/3
İsmā'īl (öz.is.): Hz. İsmail 8/2
iste-: istemek 12/3, 25/1, 29/7, 31/6...
isti'ānet (Ar.): yardım istemek 245/3
istiğfār (Ar.): bahşış dilemek 216/1
istiğnā (Ar.): hor görmek 32/3, 274/5
istihāre (Ar.): bir işin hayırlı olup
olmayacağını görülecek rüyadan
çıkarmak amacıyla abdest alıp dua
okuyarak uykuya yatma 68/1
iş: bir değer yaratan emek 1/6, 34/5,
119/7, 132/6...
işen-: güvenmek 261/8, 313/2
işken (Far.): kırıcı 442/4
işret (Ar.): içki içme 69/5, 364/2
iştiyāk (Ar.): büyük arzu duyma 171/1
işve (Ar.): naz, cilve 451/5
it: it, köpek 51/4, 221/5
itāb (Ar.): azarlama, eziyet etme
i. eyle-: 46/1
itibār (Ar.): saygı görme, saygı
gösterme 91/3, 107/1
i. ét-: 237/1
itikāf (Ar.): bir yere kapanıp dışarıya
çıkmadan ibadetle meşgul olma
159/2
itimād (Ar.): itimat, güven 149/10
i. ét-: 8/9, 10/6, 339/3, 339/6
itirāz (Ar.): itiraz etme, karşı çıkma
i. ét-: 239/2
i. eyle-: 178/2
irāb (Ar.): Arapça kelimelerin sonunda
bulunan hareketlerin ve bazı

harflerin cümledeki durumlarına göre değişikliğe uğraması 150/1
ʿirfān (Ar.): tanımak 478/6
iz: iz 23/4, 155/6, 382/3
īzā (Ar.): eziyet etmek, zahmet vermek, 29/5
ʿizār (Ar.): yanak 351/1, 470/4
iʿzāz (Ar.): saygı gösterme, ağırlama
izhār (Ar.): Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, aşikār etme
izle-: izlemek 35/6, 47/6, 55/2, 62/1...
ʿizzet (Ar.): saygı 92/1, 305/6, 319/8
ʿi. al-: 131/7, 333/9
ʿizzet-mend (Ar.+Far.): saygılı, değer sahibi 216/5

J

jāle (Far.): jale 30/2, 275/4
jende (Far.): yamalı, eski 87/5
j. kiy-: 268/2
jülide-mū (Far.): dağınmık saç 429/2

K

ḳabā (Ar.): uzun elbise 332/1, 460/1
ḳ. kiy-: 289/3
ḳabaḥat (Ar.): suç, kusur 57/4
ḳabā-pūş (Ar.+Far.): uzun elbise giyen 460/1
ḳabar-: şişmek 248/5
Kaʿbe (öz.is.): Kâbe 31/6, 61/4
ḳābil (Ar.): yetenekli, layık 112/2, 151/5
ḳābiz (Ar.): Hz. Azrail, ölüm meleği 105/3

ḳābizü'l-ervāḥ (Ar.): Hz. Azrail 44/3, 103/5
ḳabl (Ar.): önce 172/4
ḳabuḡ: kabuk 263/4
ḳabūl (Ar.): kabul 34/4
ḳabza (Ar.): avuçla almak ve tutmak 169/3, 293/3
ḳaç-: kaçmak 38/4, 44/6, 54/3, 56/4...
ḳaçan: ne zaman 321/3, 324/1, 26/1, 27/4...
ḳad (Ar.): boy 154/4, 189/3, 321/1, 385/1...
ḳ. bükül-: 286/1
ḳ. ek-: 350/2
ḳadeh (Ar.): içki içmekle kullanılan küçük bardak 70/1
ḳadem (Ar.): adım, ayak, ayak izi 148/4, 156/2
ḳ. koy-: 37/5, 100/6, 117/6, 156/4...
ḳadır-dān (Ar.+Far.): değer bilen kimse 93/2, 158/4, 190/3, 369/6
ḳadīm (Ar.): eski, kalıcı 5/2
ḳādir (Ar.): yetenekli, güçlü 6/4, 245/1
ḳadr (Ar.): değer, kıymet 19/5, 29/5, 41/3, 104/...
ḳāf (Ar.): Arap alfabesinin yirmi birinci harfi 159/6
ḳafes (Ar.): kafes 390/2, 413/4, 129/3
ḳāfile (Ar.): birlikte yolculuk edenlerin meydana getirdiği topluluk 422/3
kāfir (Ar.): Allah'a inanmayan 59/4, 233/5, 238/6, 283/4...
k. bil-: 134/3
k. eyle-: 352/5
k. ol-: 267/4
ḳahḳaha (Ar.): yüksek sesle ve şiddetle gülerken çıkarılan ses
ḳ. eyle-: 275/3
kāh (Far.): saman 340/6

kāh (Far.): saray, köşk 51/2
ḳahhār (Ar.): çok kahreden, ezen 370/6, 479/4
kāhiş (Far.): azalmak 20/5, 51/5, 63/6, 128/1...
ḳahr (Ar.): kahra 113/6, 128/6, 327/7, 363/9...
ḳ. ét-: 240/6
kāināt (Ar.): kainat 467/6
ḳaḳ-: çakmak, vurmak 44/5, 95/3, 103/4, 138/3...
ḳaḳşa-: azarlamak 38/3
kākül (Far.): zülûf 53/5, 55/7, 104/3, 139/4...
ḳāl: söz, laf 131/3, 172/3
ḳal-: kalmak 244/4, 247/2, 252/2, 255/2...
ḳala-: üst üste koymak 233/1, 233/7
kalāğ (Far.): karga 219/1, 326/4
ḳalbü'l-mü'minîn (Ar.): müminler kalbi 2/7
ḳalda-: alevlendirmek, tutuşturmak 345/2
ḳaldır-: kaldırmak 169/4
ḳalem-rev (Ar.+Far.): bir hükümdarın hükmü altında bulunan ülke, bir devletin hükmünü yürüttüğü yer 456/1
ḳalender (Far.): yumuşak huylu 281/3, 87/5
ḳ. bolm-: 61/3
kām (Far.): arzu hissi, damak 56/2
ḳamāc (Ar.): bastırma 153/5
ḳamaş-: kamaşmak 130/1
ḳamçın: kırbaç, kamçı 128/6
ḳamer (Ar.): ay 79/12, 87/1
ḳāmet (Ar.): boy 179/2, 194/4, 197/6, 252/3...

ḳan: kan 134/6, 140/3, 143/5, 167/2...
ḳ. bol-: 250/2
ḳ. boya-: 342/5, 437/5
ḳ. ét-: 357/4
ḳ. ḳal-: 353/6
ḳ. ḳıl-: 195/1, 217/5
ḳ. ḳuru-: 187/2
ḳ. kör-: 225/2
ḳ. saç-: 285/2
ḳ. tol-: 284/3
ḳ. tük-: 147/3, 253/5
ḳ. yut-: 162/3, 212/3
ḳança: ne kadar 84/4, 313/3
ḳand (Far.): şeker 177/3, 350/3, 56/2, 77/2...
ḳandağ: nasıl 24/5
kān (Far.): maden ocağı 196/4
ḳanı: hani, nerede 34/6, 331/1, 331/4, 333/1...
ḳapḳara: simsiyah 350/5
ḳar: kar 6/6
ḳar (Ar.): deniz, kuyu vb. şeylerin dibi, dip 420/4
ḳara: siyah 19/3, 20/4, 24/1, 28/1...
ḳara-: bakmak 24/1, 40/2, 117/1, 117/3...
ḳaraḳçı: hırsız, yol kesici 156/6
ḳaralaş: bakış 142/6, 142/1
ḳaranğu: karanlık 156/4, 185/4, 343/4, 79/12...
ḳarār (Ar.): karar 150/3, 348/2
ḳ. al-: 99/3, 173/4
ḳarart-: sinirli bakmak 291/1, 291/2, 291/3
kār-ger (Far.): işi bilen, işçi
k. bol-: 329/3
kār-ı bed (Far.): kötü işler 319/6
ḳarın: karın 248/5, 279/2, 479/15
ḳarındaş: kardeş 112/3, 192/5, 331/1, 423/2

karış: parmakları açık ve gergin durumdaki bir elin baş parmağı ile serçe parmağının uçları arasındaki mesafe 112/2, 156/2, 366/3

karışlık: kısa mesafe 112/2

kārīvān (Far.): karavan 138/3, 161/5, 252/4, 272/5...

karib (Ar.): yakın 172/2, 260/2, 266/2, 305/4...

kār u bār (Far.): iş, meslek 99/4, 99/7, 101/1, 302/5...

Ķārūn (öz.is.): İsrail oğulları zamanında zenginliğiyle ün salmış, sonra da malı ile birlikte helak olmuş bir kişinin adı olup dilimizde “çok zengin” anlamında kullanılmaktadır. 199/2, 340/5

kaşd (Ar.): hedef, amaç 124/5, 196/1

kāse (Far.): kase

kaş: kaş 198/6, 274/4, 300/8, 335/5...
k. kaş-: 325/5, 356/6
k. uçur-: 369/2, 372/8

kaş: yan 369/3

kāş (Far.): keşke 393/3, 470/6

kāşāne (Far.): ova, ev 64/4, 311/2

kāşki (Far.): keşke 18/3, 90/2, 147/4, 432/2...

kat-: katmak, ilave etmek 49/3, 125/5, 352/2

kaṭṭ-ı nazar (Ar.): bakmamak, özen göstermemek 113/5
k. kıl-: 210/2

kaṭṭ: katamak 325/7

kātīb (Ar.): katip 20/5

kātīb-i kudret (Ar.): Allah 63/5, 117/9, 140/2, 167/6

kātīl (Ar.): katil 87/4, 206/5, 432/2

katl (Ar.): öldürme
k. kıl-: 81/4

katla: sefer, defa 377/3

katre (Ar.): damla 108/2, 155/3, 168/2, 175/3...
k. akuz-: 348/1

kattıg: kadı, sert 16/1, 26/4, 40/4, 44/3...

kaṭṭ (Ar.): kesme, kesilme, biçme, biçilme 165/3, 5/7

kaṭān (Ar.): kanunlar 468/4

kaṭl (Ar.): söz 196/5

kaṭla-: kovmak 30/1, 345/4

kaṭm (Ar.): aynı soydan gelen, dil, töre ve kültürleri ortak insan topluluğu, budun 246/3, 331/1, 346/3, 423/2

kaṭun: kavun 30/1, 345/4

kaṭ: hangi, hangisi 6/19, 11/2, 47/5, 58/5...

kaṭan: nereye, her taraf 126/6, 135/3, 466/8, 467/8...

kaṭda: nerde 11/2, 47/5, 85/7, 93/1...

kaṭıgı: kaygı, keder 422/4

kaṭnamak: kaynamak 133/4

kaṭrıl-: dönmek 141/2, 304/4, 325/1

kaṭser (Ar.): Roma ve Germen imparatorlarına verilen unvan 237/3

Ķayser-i Rūmi (öz.+is.): eski Rum padişahı 83/4

kaṭt-: dönmek, değişmek 152/4, 193/4, 323/4, 302/4

kaṭta: tekrar 168/5, 79/10

kaṭtu: hangi 220/9 181/1, 223/4, 287/2...

kaṭyūm (Ar.): kalkmak, sabit olmak, Allah'ın sıfatlarından 152/1

kaṭz-: kazmak 204/5, 264/4

kaṭā (Ar.): kaza
k. kıl-: 164/6

kaṭaf (Ar.): iftira 149/4

kaṭan: kazan 1/2

kağalan: isyan 229/4
kebāb (Ar.): kebab 40/3, 347/5, 469/1
k. eyle-: 356/5
k. ol-: 361/1
k. öt-: 235/1, 258/5
kec-rev (Far.): sapkın, inatçı 27/4, 48/6
kêç-: geçmek 33/7, 166/5, 185/1,
185/3...
kêçe: gece 4/5, 39/5, 46/6, 67/2...
k. öt-: 66/1
kêçi/ür-: başışlamak, afetmek 1/1,
234/5, 316/3, 370/6...
ked yemîn (Ar.): ödül, armağan 128/4
kef (Ar.): el ayası, avuç 70/4, 160/6
kefâret (Ar.): bir hatânın, bir kabahatin
affı için ödenen karşılık 193/4
kefen (Ar.): kefen 52/3, 60/3, 110/3
k. kıl-: 204/2
kef-i pây (Far.): taban 70/4
kehel (Ar.): tembelen 376/4
kehrübâ (Far.): kehriba 149/6, 279/5
k. bol-: 244/2
k. kıl-: 209/3, 236/1
kêl-: gelmek 1/3, 2/9, 4/3, 7/1...
kelâl (Ar.): yorgunluk 238/7
kelâm (Ar.): söz 465/6
kelhemec: tezek böceği 63/4, 66/2, 119/5
kêltür-: getirmek 13/6, 34/1, 97/9,
341/7...
kemâ hū (Ar.): “olduğu gibi” 462/3
kemân (Far.): yay 19/6, 21/3, 64/2,
225/1...
kem-bağal (Far.): fakir 128/5
kemend (Far.): uzaktaki bir kimseyi veya
şeyi çekip yakına getirmek için
atılan ucu ilmekli ip 345/1
kem-nümâ (Far.): mütevazı

k. bol-: 199/7, 220/8
kem-terîn (Far.): çok aciz, pek hakir, en
küçük 96/2, 163/5, 171/8, 178/6...
Kenân (öz.is.): Hz. Yusuf’un doğduğu
yer 71/1, 110/6
ker (Far.): sağır
k. bol-: 329/7
k. kıl-: 215/1
kerâne (Far.): kenar 190/2
Kerbelâ (öz.is.): Irak’ta bir şehir adı 3/6,
28/7, 73/2, 274/5...
kêrek: gerek 23/5, 39/2, 42/2, 75/3...
kerem (Ar.): büyüklük, ululuk, soyluluk
1/1, 3/5, 145/1, 185/6...
k. eyle-: 83/1, 263/6, 341/9, 355/3...
k. ét-: 393/2
k. kıl-: 146/2, 377/1
keret (Ar.): defa, sefer 292/3, 293/5
keres (Far.): akbaba 216/7
kerimâ (Ar.): ey Kerim, ey Allah 152/4
kes (Far.): kişi 129/2
kês-: kesmek 39/2, 46/1, 46/2, 81/3...
kesel (Ar.): hasta 318/5
keşf (Ar.): keşif, bulmak 357/7
keşşâf (Ar.): keşfeden 468/4
keşti (Far.): gemi 13/2, 84/5, 266/5
kêt-: gitmek 14/6, 22/1, 24/2, 32/1...
kevşer (Ar.): cennette olan bir havuz
69/2, 77/3, 87/9, 319/7...
kevkeb (Ar.): yıldız 38/2
kevl (Ar.): söz, vade 308/3
kevneyin (Ar.): iki dünya 1/8
Keyhüsrev (öz.is.): Efrasyab’ın oğlu 9/3
keyik: geyik 135/3, 212/2, 257/3, 347/5
kêyin: arka, sonra 138/4, 206/4, 335/4
Keykāvūs (öz.is.): Keykubad’ın oğlu 9/3
kêz-: gezmek 2/2, 61/5, 118/6, 180/1...

ķıķķır-: ağırmak, seslenmek 298/4
ķıķķur-: ağırmak, seslenmek 285/3
ķıl-: kılmak, yapmak 286/3, 290/7,
291/1, 292/6...
ķılavuz: kılavuz 37/4, 156/3
ķılık: davranış 44/5, 181/5
ķılıklık : davranışlı
ķ. bol-: 181/5
ķılıç: kılıç 233/5, 238/6, 356/2, 66/7...
ķ. k l-: 79/1, 165/5
ķ. tart-: 83/6
ķına-: denemek, sınamak 132/6
ķıpķızıl: koyu kırmızı rengi 437/5
ķır n (Ar.): kuruş, ucuz; yakınlık, iki
şeyin birleşmesi, iki gezegenin bir
burta birbirine yakın gelmesi 26/3
ķ.  t-: 356/6
ķırıřma (Far.): cilve yapmak 456/7
ķıř ř (Ar.): kısas 145/5
ķıřķa: kısa 272/7
ķıřmet (Ar.): kismet, b l m, nasip 227/5
ķıřřa (Ar.): hik ye 187/4, 371/11, 432/4
ķıřlaķ: k y, kışlık yer 234/5, 296/3
ķıřla-: k ye d n p kışı geçirmek 234/5
ķıymet-bah  (Ar.+Far.): pahalı 323/4
ķızart-: kızartmak 294/2
ķi (Far.): ki 1/7, 4/1, 7/7, 15/7...
ķibr (Ar.): kibir, nank rl k 35/4, 66/4
ķibriy  (Ar.): b y kl k, ululuk 8/7
ķiik: k uk 228/2, 279/8, 331/5
ķilid (Far.): anahtar 13/7, 138/6
ķim: ki; soru zamiri 6/14, 7/8, 12/3,
18/1...; 26/2, 56/3, 65/1, 111/2...
ķimy  (Ar.): ender, değerli 205/1
ķin re (Far.): bir yana 21/1
ķir-: girmek 2/4, 19/2, 22/4, 27/3...
ķir: kir 19/4
ķir m (Ar.): soyu temiz 447/6
ķir m n (Ar.): Çok keremli, c mert 20/5

ķirdig r (Far.): Allah 7/4
ķisb (Ar.): iş, kesp 270/5
ķisvet (Ar.): elbise,  st baş 467/7
ķiřt (Far.): ekmek 319/3
ķiřt   m t (Far.): satrançta yenilgiyi
belirten hareket 56/5, 359/8
ķiřver (Far.):  lke, yurt, memleket 93/4,
174/7, 198/3, 250/5...
ķit b (Ar.): kitap 41/1, 439/4
ķiy-: giymek 34/8, 49/6, 73/3, 87/5...
ķizb (Ar.): yalan 149/4, 267/3
ķolla-: kollamak 13/1, 233/7
ķon-: konmak 230/2, 288/1, 317/2
ķop-: herhangi bir yerinden ikiye
ayrılmak 327/4, 329/1, 215/1,
286/5...
ķop: kalk, kalkmak 288/1, 230/2, 317/2
ķork-: korkmak 319/6, 11/3, 12/4,
124/5...
ķoř-: birleştirmek 321/4
ķoy-: koymak, bir şeyi bir yere koymak
328/6, 1/5, 5/6, 11/1...
ķoyař: g neş 187/5
ķoyın: kucak 336/6, 373/6, 80/7, 278/1...
ķoyun: koyun
ķ. bol-: 211/3
ķo-: g  etmek 68/2, 234/3, 296/3,
333/2...
ķ hne (Far.): eski, eskimiş 210/7, 363/7
ķ k: g ky z  6/7, 38/2, 42/6, 118/2...
ķ ks : g ğ s 47/5, 85/2, 162/3, 224/2...
ķ m-: g mmek 86/3, 90/5, 286/7, 351/6
ķ mek: yardım, himmet 155/5
ķ nglek: g mlek, elbise 176/1
ķ ng l: g n l 9/11, 10/4, 18/5, 19/4...
ķ p: Çok, fazla 1/7, 2/10, 6/6, 7/5...
ķ p-: şişmek, verem olmak 68/4
ķ r-: g rmek 8/7, 17/4, 17/7, 18/3...

körset-: göstermek 9/9, 23/1, 34/4, 47/4...
körün-: 13/4, 37/6, 40/5, 50/2...
körpe: yorgan 300/4
köşk (Far.): köşk 10/5, 191/3
köt: dip 233/1
köter-: götürmek; kaldırmak; taşımak 16/6, 68/4, 93/5, 103/3...
köy (Far.): köy 26/4, 37/1, 46/6, 53/4...
köz: göz 9/1, 14/1, 18/3, 20/4...
k. sal-: 58/5, 274/4, 302/1, 389/4...
közü: ayna 48/5
közle-: kömür ateşi üzerinde pişirmek 277/3
közlük: gözlük 84/7, 321/1
kuçakla-: kucaklamak 238/5
kuğret (Ar.): kudret, güç 6/1, 6/5, 6/9
kuğs (Ar.): mukaddes 437/2
kuđsī (Ar.): mukaddes 161/7
kuğl (Ar.): kilit 360/5
kuğ: kul, Tanrıya göre insan 1/5, 4/3, 5/5, 7/4...
kuğak: kulak 34/7, 63/2, 309/8
kuğ hüvellāh (Ar.): “de ki: Allah odur” 312/5
kuğluğ/đ: kulluk 188/2, 34/2, 293/2
kuğrı (Far.): kumru 300/2, 371/12, 399/3, 403/2...
kuğ-: kurmak, oluşturmak, yapmak 20/4, 24/3, 38/3, 44/2...
kuđrān (öz.is.): Kur’an-ı Kerim 152/4
kuğb (Ar.): yakın 241/2, 315/4, 470/2
kuğbet (Ar.): yakınlık 309/7, 319/2
kuğt: kurt 58/2
kuğuğ: kuru 201/7, 242/3
kuğ-: kusmak 257/4
kuđūr (Ar.): köřkler 92/3, 479/1, 97/10
kuğ: kuş 25/4, 58/2, 154/2, 208/4...

kuşağla-: kucaklamak 257/2
kuğ-: beklemek 44/6
kuđ-ı lā-yamūt (Ar.): çok az, ancak ölmeyecek kadar yiyecek 259/6
kuğul-: kurtulmak 292/2, 322/6, 52/5, 141/3...
kuğvan-: güvenmek 108/3, 221/4
kuğuyı: aşağı 340/5
k. ol-: 157/2, 157/7
k. öt-: 344/3
kuğe (Far.): dar sokak 24/6, 265/6, 320/4,
kuğe-be-kuğe (Far.): sokaktan sokağa 371/13
kuğ (Far.): dağ 54/3, 195/3, 236/2, 244/6...
kuğ-be-kuğ (Far.): dağdan dağa 118/7, 153/2, 268/2, 272/3...
Kuğ-ı Kuğf (öz.is.): Kaf dağı 159/3, 168/9
kuğ-ken (Far.): dağ kazıcı, dağ kazan; Ferhat 204/4, 268/3
kuđtāh (Far.): kısa, eksik 89/4, 291/6
kuğr (Ar.): küfür; Allah’a ve dine ait şeyler inanmama; karanlık 282/2
kuğüret (Ar.): kin 341/5, 395/1
kuğ (Ar.): bütün, hepsi 5/1, 5/7, 12/5, 17/1...
kuğ-: gülmek 17/3, 26/1, 39/5, 53/3...
kuğ: küll
k. bol-: 102/5, 178/3, 274/1, 334/6...
kuđlāh (Far.): şapka 87/5, 343/5
kuğbe (Far.): kulübe 125/1, 204/1, 233/4, 242/2...
kuğfet (Ar.): sıkıntı, yorgunluk; kul 42/3, 143/3, 192/5, 466/5...
k. bol-: 6/17
k. kıl-: 52/5
kuđđan (Far.): küllhan, hamam ocağı 442/2

kümüş: gümüş 9/12, 11/6
kün: gün 1/3, 4/3, 6/22, 7/3, 11/4...
künbatar: batı 273/3
künçakar: doğu 273/3
kündüz: gün 4/5, 46/6, 88/1, 91/1...
künlük: günlük 149/9, 161/3, 219/6, 359/5
kürsi (Ar.): kalabalığa karşı konuşanların üstüne çıktığı yüksekçe yer 152/6
küşte (Far.): ölü, ceset 26/3, 85/4, 87/4, 145/5...
kütüb (Ar.): kitaplar 287/1
küy-: yanmak 85/1, 85/2, 85/3, 87/1...
küydür-: 18/2, 39/4, 44/5, 53/5...
küye küye: yana yana 38/3

L

lābes (Ar.): elbise giyen 474/2
lāf (Ar.): laf, söz, kelam 134/5, 159/1, 182/5, 441/3
lagad-küb (Far.): ezilmek 96/1
lāgar (Far.): zayıf 129/6, 244/4
lağlağ: küfürbaz, ağzı bozuk
1. ét-: 469/9
lağab (Ar.): lakap, unvan 29/8, 330/8
lahid (Ar.): lahid 35/4, 88/2, 110/3, 298/2...
laht (Far.): çıplak 229/3
lahta (Far.): bir şeyin parçası, parça, cüz yumuşak 94/2
lahza (Ar.): an, zaman 25/3, 113/2, 131/3, 162/3...
lāl (Far.): dilsiz 125/5, 202/5
1. bol-: 150/3
1. ét-: 402/2

laʿl (Ar.): kırmızı ve değerli bir süs taşı; kırmızı; dudak 29/7, 43/5, 75/2, 76/1...
lāle (Far.): lale 110/7, 142/3, 155/7, 162/2...
lāle-fām (Far.): lale renginde, pembe 284/5, 448/5
lāle-i aḥmer (Far.+Ar.): kırmızı lale gülü 85/2
lāle-ruḥsār (Far.): lale yüzlü
1. ol-: 307/1
lāle-zār (Far.): lalelik, lale bahçesi 91/2, 991/1, 344/7, 351/2...
laʿl-fām (Ar.+Far.): kırmızı renkli, al 471/1
laʿl-i dūr-feṣān (Ar.+Far.): sevgilinin dudağından kinaye 151/4
lām elif (Ar.): Arap alfabesindeki lam (ل) ile elif (ا) harfinin bir arada yazılmış şekli 43/7, 194/4, 480/4
lā-mekān (Ar.): mekansız 315/2
lā-mevtā (Ar.): ölümsüz, kalıcı 5/2
laṭīf (Ar.): zevk ve ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sahip olan, hoş, nazik 398/2
lā-teḳneṭū min raḥmeti-llāh (Ar.): Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin 277/8
lā-ūḥıbbū'l-āfilin (Ar.): ben batıp gidenleri sevmem 83/3
Lāvi (öz.is.): Hz. Yusuf'un üvey kardeşi 8/5
lāy (Far.): çamur 79/13, 238/7
lā-yaʿqal (Ar.): akılsız
1. bol-: 190/2
lāyık (Ar.): uygun, yaraşır 7/7, 170/1, 241/2, 243/8...
leb (Far.): dudak 43/5, 70/1, 78/2, 103/1...

leb-ā-leb (Far.): ağzına kadar dolu 451/4
1. eyle-: 338/6
leb-rīz (Far.): taşacak kadar dolmuş
471/1
leb-teşne (Far.): susuz 94/5, 231/2
1. bol-: 420/2
leç (Far.): çıplak 305/6
leçek (Far.): örtü 364/6
lefz (Ar.): söz 78/2
lehv (Ar.): önemli şeylerden alıkoyacak
faydasız iş, oyun, eğlence 367/1,
480/7
lem-yelid (Ar.): doğurmamış 5/3
lem-yezel (Ar.): baki, sonsuz, daimi 5/2
leng (Far.): çolak 287/2
lerzān (Far.): titreyen, titreşim 115/4
leşker (Far.): asker 28/7, 64/6, 208/3,
214/6...
leṭāfetlik (Ar.+T.): hoşluk; güzellik;
yumuşaklık 176/5
levā (Ar.): levha, bayrak 174/7, 283/6
levend (Far.): tembel, boş gezen 7/7,
240/2, 287/2
levh (Ar.): levha 20/5, 150/4, 151/3,
168/4...
leyl (Ar.): gece 109/1, 157/5, 351/3,
433/4...
Leylā (öz.is.): Leyla ve Mecnun
mesnevisinin kadın kahramanı 9/8,
29/1, 38/5, 71/2, 82/1, 118/6, 211/3,
211/5, 238/1, 241/1, 244/6, 260/5,
269/2, 274/2, 303/3, 330/1, 363/4
Leylā-veş (ö.z.+Frs.): Leyla gibi 194/3,
406/3
lezzet (Ar.): lezzet, tat 29/6, 76/5, 129/5,
142/7...
lezziz (Ar.): çok tatlı, lezzetli 69/2, 75/1,
75/2, 75/3...

libās (Ar.): elbise, libas 259/3, 280/2,
363/7, 479/3
licām (Ar.): atın ağzına vurulan gem,
dizgin, ligam 307/4, 313/5
līk (Ar.): lakin, ama 30/6, 156/1
līkin (Ar.): lakin, ama 14/5, 27/1, 88/6,
279/1...
līmū (Far.): limon 78/1
loḳma (Ar.): lokma 191/5, 283/2
Loḳmān (öz.is.): Hz. Lokman 8/6, 342/4
Lūt (öz.is.): Hz. Lut 8/3
luṭf (Ar.): iyilik, lütuf 3/5, 78/2, 185/6,
242/3...
1. ét-: 70/5, 77/5, 191/2
1. eyle-: 479/4
luṭī (Ar.): lütufla ilgili, lütfa ait; bir lütuf
1. kıl-: 431/3
lū'ḷū (Ar.): inci 455/2

M

mā (Far.): biz 96/2
ma'āza'l-llāh (Ar.): Allah'a sığınırım
100/8
ma'būd (Ar.): Allah, Tanrı 1/1
ma'būdā (Ar.): ey Tanrım, ey Allahım
1/4
mācerā (Ar.): geçen, olup geçen 24/1,
467/2
m. kıl-: 209/2
mādām (Ar.): daima 69/3, 97/2
mā-fihā (Ar.): öteki dünya, ahirt 9/13,
18/7
maḥan (Ar.): mihnet 223/1
maḥāşıl (Ar.): hasil; haraç 286/4, 339/5

maḥāzīr (Ar.): birçok kimse tarafından imzalanarak yüksek bir makama sunulan dilekçeler, mahzarlar 369/7
maḥbūb (Ar.): sevilen kimse 414/2
maḥfī (Ar.): gizli, saklı 92/4, 357/6
maḥfil (Ar.): toplantı yeri, mahfil 290/4
maḥfūz (Ar.): saklamış, gizlenmiş 151/1, 151/2, 151/3, 151/4...
māh-ı enver (Far.+Ar.): parlak ay 103/1
māhī (Far.): balık 153/5, 252/5
maḥmūre (Ar.): içkiden sersemlemiş 78/1
mahrem (Ar.): gizli, gizlilik 132/4, 213/4, 248/7, 301/5...
m. bil-: 132/4
m. kerek: 182/1
m. tap-: 275/1
maḥrem-i esrār (Ar.): sır arkadaşı, sırrı bilen 213/4, 324/1, 376/1
m. kıl-: 203/6
maḥrūm (Ar.): nasipsiz; istediğini elde edemeyen 151/4
māh-rūy (Far.): ay yüzlü, güzel 42/8, 45/4, 69/6, 214/2
maḥv (Ar.): mahva, yok olma, yok etme 67/5
maḥz (Ar.): katkısız, tam 16/4, 65/4, 119/3, 309/2
maḥzen (Ar.): depo, ambar 203/5
maḡrib (Ar.): güneşin battığı yer veya güneşin battığı yön 237/2
maḡrūr (Ar.): gururlu, kibirli 26/5, 33/2, 48/1, 295/2...
m. ol-: 48/5, 98/6
maḡz (Ar.): beyin 242/3
maḡām (Ar.): makam 129/6, 284/4, 445/5, 471/2
maḡşad (Ar.): maksat, hedef 27/5, 29/7, 88/5, 110/5...

m. tap-: 45/6
māl (Ar.): servet, 6/10/, 9/13, 60/3, 64/4...
maʿmūre (Ar.): yeniden yapılan ev 30/3
maḡa: bana 1/13, 2/9, 4/4, 13/6...
maʿnā (Ar.): anlam 210/4, 242/3, 309/3
mānend (Far.): gibi, benzer, eş 5/4, 20/3, 51/4, 79/3...
Maḡşūr (öz.is.): Mensur Hallaç 213/6, 265/4
maḡzar (Ar.): görünüş 154/3, 264/3
marala-: gizli bakmak 46/6, 142/1, 163/2
mār-ı siyeh (Far.): kara yılan 284/2, 325/4, 446/4
mā-sivā (Ar.): bir şeyin dışında kalan ve ondan başka olan her şey; insanı Allah'tan uzaklaştıran her şey 28/8, 148/4
m. bol-: 269/7, 310/7
m. eyle-: 259/1
m. kıl-: 2018/1, 238/3
maʿşiyet (Ar.): günah, suç 185/2, 277/4, 341/5
maḡlaḡat (Ar.): hayır getiren 243/5
maḡş (Ar.): bir hattatın talebesine aynısını yazmaya çalışması için verdiği veya talebenin hocasına göstermek üzere hazırladığı güzel yazı örneği 197/6
maḡriḡ (Ar.): güneşin doğduğu yer veya yön, gün doğusu, doğu, şark 237/2, 361/5
maʿşūḡ (Ar.): sevgili 9/8
mātem (Ar.): sevilen bir kimsenin ölümünden duyulan büyük acı ve bu acı sebebiyle ağlayıp inleme, zevk ve eğlenceden uzaklaşma, yas 243/4, 280/6, 326/2,
mātem-sarā (Ar.): üzüntü köşkü

m. kıl-: 209/8, 236/6
maṭlab (Ar.): talep edilen şey 156/1
maṭlūb (Ar.): istenilen, talep edilen 99/7
māyıl (Ar.): meyilli, istekli 275/1, 275/8
maẓarrāt (Ar.): zararlar 84/4
maẓbūṭ (Ar.): yakalamak, kaydetmek
6/8, 259/2
maẓlūm (Ar.): haksızlığa uğrayan kimse
162/4
mebādā (Far.): olmaya ki, sakın, zinhar
26/5, 100/6, 248/1
mehhūt (Ar.): şaşmış, şaşırmış 379/4
meċāl (Ar.): fırsat, zaman 90/1, 335/4
meclis (Ar.): toplantı 33/1, 105/5, 260/9,
364/1
Mecnūn (öz.is): Leyla ve Mecnun
mesnevisinin erkek kahramanı 9/8,
23/3, 38/5, 38/6, 54/3, 82/1, 85/2,
94/7, 121/3, 136/4, 211/3, 212/2,
241/1, 244/6, 260/5, 269/2, 274/2,
303/3, 356/8, 363/4, 406/4
meċnūn (Ar.): deli 21/1, 272/2
m. bol-: 271/4
m. kerek: 179/1
Mecnūn-vār (öz.is.+Far.): Mecnun gibi
114/3
medār (Ar.): dönüş, dönme 115/4
meded (Ar.): yardım 40/1, 350/2, 431/5,
479/5
medhūş (Far.): Ürkmüş, şaşkınlık ve
korku içinde kalmış 460/4
mefṭūn (Ar.): tutkun, vurgun olan kimse
458/3
meĥān (Ar.): azap, ıstırap 223/1
meh-i tābān (Far.): yüzü ay gibi parlayan
369/4
meh-likā (Far.+Ar.): ay yüzlü, çok güzel
22/1, 292/1
meh-pāre (Far.): ayın parçası 172/1

meh-veş (Far.): yüzü aya benzeyen
130/5
meċkār (Ar.): hile yapan kimse 200/4,
233/2, 252/2, 357/9...
meċkāre (Ar.): çok hile yapan kimse
172/3
mekir-ger (Ar.+Far.): hileci 292/3
meċteb (Ar.): medrese, dersane 38/4
meĥ (Ar.): tuz 83/2
meĥāhat (Ar.): güzellik, yüz güzelliği
71/1, 167/2, 206/1, 447/3...
meĥāle (Ar.): bııkma, usanma
m. keltür-: 449/6
meĥālet (Ar.): bııkma, usanma, sıkıntı
469/2
meĥālik (Ar.): melekler 152/4, 185/4,
220/8, 312/8
meĥāllik (Ar.+T.): bııkmak, usanma
261/8
meĥāmet (Ar.): azarlama, kınama 20/5,
96/4, 141/3, 165/6...
m. kıl-: 259/4
meĥik (Ar.): padişah 5/3
meĥul (Ar.): bııkmış, bezmiş; mahzun
m. ol-: 469/7
meĥūn (Ar.): lanetli 156/5
memnūn (Ar.): memnun olma 169/1
men: ben 6/5, 17/6, 18/1, 20/1...
menā (Far.): yemin etmek 4/4, 4/5, 34/1,
34/2
menem: men hem 45/5, 226/5, 336/3
meñşūbe (Ar.): sorumlu 29/1
menzil (Ar.): menzil, mesafe 37/3, 62/2,
96/2, 156/6...
menzilgeh (Ar.+Far.): maksat, amaç
merdān (Far.): erkekler, mertler 81/1,
153/3, 233/3,
merdāne (Far.): mert insanlar, mertler
74/5, 79/2, 99/7, 254/4

m. bol-: 331/5, 360/6
merd-i Hudā (Far.): evliya, Allah'ın dostu 220/3, 366/6, 424/4, 476/4
merd-i-kār (Far.): işçi
m. ét-: 237/3
merdüm (Far.): halk, millet 300/7
merezlik (Ar.+T.): hastalık 78/5
merg (Far.): ölüm 97/7, 143/6, 201/3, 286/4
merhabā (Ar.): aferin, alkış sözü 346/6, 82/3
merhem (Ar.): merhem
m. kıl-: 73/4, 93/2
m. tap-: 275/5
merrih (Ar.): mars 139/1
mertebe (Ar.): kez, defa 35/4, 64/8
mesā (Ar.): akşam üzere 118/4
meşāhib (Ar.): arkadaşlar, dostlar 338/7, 342/1
mescid (Ar.): mescit 30/5
Mesihā (öz.is): Hz. İsa 33/4, 78/2, 199/3, 307/5...
mesken (Ar.): ev, konut, ikametgah 289/3
mesned (Ar.): dayanılan, güç ve destek alınan şey, dayanak 459/5
mest (Far.): sarhoş 98/1, 109/2, 190/2, 206/2...
mestāne (Far.): sarhoş 71/3, 265/6, 320/5
m. bol-: 57/3
m. kıl-: 392/4
m. yür-: 159/4
mestüre (Ar.): örtünmüş, gizlenmiş 9/7
meşakkat (Ar.): zahmet, zor, sıkıntı 111/7, 131/2, 133/5, 304/5...
meşakkatlık (Ar.+T.): zahmet, zorluk, güçlük 100/9
meşāle (Ar.): kandil 454/1

meşedded (Ar.): şiddet 13/5
meşgūl (Ar.): meşgul 135/5, 216/1
meşreb (Ar.): su içilen yer, içmek 18/5
meşşāte (Ar.): eskiden gelinleri giydirip süsleyen, gelin başı yapan, düğün 378/4
metāc (Ar.): mal 63/7, 157/4, 160/5, 186/4...
metn (Ar.): iç, batın 81/3
metin (Ar.): sağlam 204/4
mevā (Ar.): barınak 232/1
mevclik (Ar.+T.): dalgalı 88/1
mevlā (Ar.): efendi, sahip 78/6, 267/7
mevsim (Far.): mevsim 30/3, 53/2, 106/1, 174/4...
mevsim-i masirret (Ar.): mutluluk zamanı 391/1
mevzūn (Ar.): ağırlığı ölçülmüş, tartılmış 179/2
mey (Ar.): şarap, içki 70/5, 105/7, 126/7, 144/6...
m. bér-: 41/4, 125/6, 311/9, 442/4
m. iç-: 106/2, 250/6, 328/5
mey-gūn (Far.): şarap gibi 193/2, 311/5
mey-ḥāre (Far.): alkollü, içki içen 30/5, 254/3
mey-ḥārelik (Far.+T.): içki içmek 31/2
mey-fürüş (Far.): şarap satan kimse 311/9
mey-ḥāne (Far.): meyhane 254/1, 315/5
meylān (Far.): hareket, istek
m. kıl-: 64/3
mey-perest (Far.): içkiye tapınan
m. ol-:407/2
meyve (Far.): meyve
mezāk (Ar.): tat alma, lezzet duyma 78/3
meze (Far.): tat, lezzet, çeşni, zevk 315/5
mezellet (Ar.): hakir ve zelil olma durumu 117/7, 336/2

mezīd (Ar.): bol, daha çok 73/1
mıkrāz (Ar.): makas 256/5
Mısrī (öz.is.): Mısırlı, Mısır'dan olan
71/1
mi'ād (Ar.): zaman, vakit 86/3
mihmān (Ar.): misafir 270/8, 289/7,
369/8
m. bol-: 260/1, 265/7
miḥnet (Ar.): sıkıntı, zorluk 3/3, 6/17,
96/3, 106/1...
mihr (Far.): sevgi, aşk 9/11, 20/6, 26/6,
99/6...
miḥrāb (Ar.): mihrap 43/1, 120/3
mihribān (Far.): şefkatli, muhabbetli,
güleryüzlü kimse 2/9, 20/1, 77/3,
125/1...
m. ol-: 227/7, 302/1
Mikā'il (öz.is.): dört büyük melekten
kulların rızıklarını taksim etmekle
görevli olanı 270/5
miṅg: bin 9/9, 10/5, 18/2, 31/4...
mīne (Far.): şişe, cam 471/2
minber (Ar.): minber 127/3
minnet (Ar.): minnet etme 65/3, 371/6
minū (Far.): cennet 462/5
mīr (Ar.): emir 35/2
mir'āt (Ar.): ayna 107/4, 148/3, 315/4
mīr-i ecel (Ar.): Hz. Azrail 64/6
mīr-i sellem (Ar.): barış emiri 64/6
mirzā (Far.): beyzade, bey oğlu 353/5
miṣāl (Ar.): gibi, örnek 38/5, 99/3,
195/2, 206/2...
miṣbāḥ (Ar.): etrafa ışık veren alet,
kandil 2/8
miṣkāl (Ar.): son zamanlarda sadece
altın, gümüş, inci gibi kıymetli
maden ve mücevherleri tartmakta
kullanılan ve kullanıldığı yere,

zamana göre değişiklik gösteren,
yaklaşık 1,3 veya 1,5 dirhem yahut
20 veya 24 kırat ya da 4,009 veya
4,80 gr. karşılığı olarak kabul edilen
ağırlık ölçüsü birimi 261/9
miṣl (Ar.): gibi 1/2, 43/1, 45/2, 160/3...
miskīn (Ar.): zavallı, çaresiz 16/6, 22/5,
46/7, 53/6...
misvāk (Ar.): Sıcak memleketlerde
yetişen dikensiz, ince dallı küçük bir
ağaç 278/2
miyān (Far.): ara, mabeyn 338/1, 443/3
mizāc (Ar.): huy, yaratılış 83/1
mizān (Ar.): terazi, kantar 1/4, 270/5
mollā (Ar.): alim, hoca 6/18, 9/6, 20/4,
127/5...
mu'attar (Ar.): güzel kokulu, ıtırılı
m. kıl-: 215/4, 294/6, 332/3
mu'allak (Ar.): asmak, asılı 6/2
muḡ (Far.): Zerdüşt dininden olan kimse,
ateşe tapan, ateşperest, mecūsî;
şarap 34/8...; 18/5
muḡāne (Far.): mecusilerin ibadet tarzı
328/5
muḥabbet (Ar.): muhabbet, sevgi 12/4,
28/8, 31/3, 63/4...
muḥkem (Ar.): dayanıklı, güçlü duruma
getirilmiş, sağlamlaştırılmış, sağlam,
kuvvetli, metin 309/5
m. bol-: 16/5
m. kıl-: 404,74
muḥāl (Ar.): imkansız, mümkün
olmayan 90/2
Muḥammed (öz.is.): Hz. Muhammed
muḥanneṣ (Ar.): korkak, alçak 1/9, 1/11,
34/8, 152/6, 205/6
muḥtāc (Ar.): muhtaç 6/16, 192/5, 435/2
muḥtār (Ar.): özerklik 8/8

muğbeçe (Far.): meyhanede hizmet eden oğul 250/6, 364/2

muğtenem (Ar.): değer bilmek, ganimet bilmek 18/5, 20/7

muḳābil (Ar.): karşı karşıya olan 474/6

muḳtedā (Ar.): örnek alınan kimse 464/8

muḳça: bunca, bu kadar 28/5, 35/4, 66/4, 84/3...

munda: burada 4/5, 13/4, 15/5, 35/7...

mundaḳ/ğ: böyle 15/4, 24/4, 95/4, 130/5...

mūnis (Ar.): alışmak, cana yakın olmak 94/1, 187/5, 247/1, 370/4

muntazır (Ar.): bekleyen, gözleyen 346/5
m. ol-: 446/6

murād (Ar.): maksat, amaç 12/3, 22/3, 37/7, 90/3...

murḳār (Far.): pis, haram 63/4
m. ol-: 307/4

murtaḳā (Ar.): Hz. Ali'nin lakabı 434/5

Mūsā (öz.is.): Hz. Musa 8/5, 145/2, 145/3

muḳaffā (Ar.): temizlik, 20/3, 199/5

muḳhaf (Ar.): kitap 150/1, 325/3

muḳibet-ḩāne (Ar.+Far.): bela evi, bela yeri 275/6

muḳtafā (Ar.): Hz. Muhammed'in lakabı 2/1, 3/3, 11/2, 436/5

mūteber (Ar.): saygı gören, hatırı sayılır, saygın, itibarlı, inanılır, güvenilir, itimat edilir 84/9

muḳlaḳ (Ar.): mutlaka 62/4

muḳrib (Ar.): bir musiki aleti, sazende 106/4, 414/3

muḳāfiḳ (Ar.): uygun, münasip 77/4, 170/2

muḳtarib (Ar.): maddi manevi bir sıkıntısı, üzüntüsü veya rahatsızlığı olan, acı çeken, ıstırap içinde kıvranan kimse 123/4

mū'āniḩe (Ar.): kucaklamak 257/2

mūbāḩ (Ar.): mubah 46/3, 67/1, 67/2, 67/3...

mūbārek (Ar.): hayırlı, bereketli 271/3
m. ol-: 31/3

mūbtelā (Ar.): tutulmuş, düşkün 18/1, 18/2, 18/3, 18/4...

mūctebā (Ar.): seçilmiş, seçkin 2/10

mūçe: uzun 463/2

mūdām (Ar.): devamlı 4/6, 208/4, 259/5, 267/6...

mūdde'ā (Ar.): iddia edilen, ısrarla savunulan husus 31/1, 102/7, 476/2

mū'eddeb (Ar.): edepli, terbiyeli 353/7

mū'eḩsir (Ar.): etkili 267/4

mūferriḩ (Ar.): ferahlık veren 407/3

mūhlet (Ar.): fırsat, zaman 143/1
m. et-: 117/5

mūḩteḩer (Ar.): kısa, özet
m. ḩıl-: 210/4

mūjḩān (Far.): kirpik 21/3, 28/1, 42/7, 44/2...

mūḩāfāt (Ar.): bir başarımın, iyi ve güzel bir davranışın karşılığı olan şey 62/3

mūkerrer (Ar.): tekrar edilmiş, tekrarlanmış 77/2

mūḩim (Ar.): sakin, yerleşik 31/2

mūl (Far.): şarap, mey 443/2

mūlāyim (Ar.): yumuşak 308/2

mūlḩid (Ar.): müslüman olmayan 324/2

mūlk (Ar.): mülk 108/3, 138/6, 153/1, 202/6...

mülket (Ar.): mülk 130/3, 209/6, 336/4
mültez (Ar.): tat alan, lezzet bulan 386/1, 386/3, 386/4
mü'min (Ar.): inançlı, inanan, müslüman 1/12, 87/2, 124/5, 127/2...
mü'mināt (Ar.): Allaha iman getiren kadınlar 241/4
mümtāz (Ar.): seçilmiş, seçkin 371/10
münakkaş (Ar.): nakışlı, süslü 140/3
münāsib (Ar.): uygun 65/5, 65/6, 303/5
münevver (Ar.): çok parlak 137/4, 350/5
m. kıl-: 215/3
mün'im (Ar.): yedirip içirmeyi, ikram etmeyi seven, iyilik sāhibi (kimse), cömert 105/7, 254/2
Münker (öz.is.): insanı ölümünden sonra sorguya çeken iki melekten biri 479/7
mürde-dil (Far.): gönlü olan, hissiz, duygusuz 92/5
mürde-vār (Far.): ölü gibi 91/6, 93/3
mürebbi (Ar.): terbiye eden kimse 269/6
mürgān (Far.): kuşlar 110/1, 197/2, 419/2
mürsel (Ar.): gönderilmiş, yollanmış 8/7
mürşid (Ar.): mürşit 61/3
müsaḥḥar (Ar.): ele geçirilmiş
m. eyle-:289/1
müstahaḥ (Ar.): hak etmek, hak kazanmak 6/11, 7/5, 240/7
müstaḡraḥ (Ar.): batmak, suda veya bir işte batmak 405/2
müstaḡar (Ar.): dengeli, istikrarlı 438/1
müstecāb (Ar.): icabet olma, kabul olma 40/1, 341/11
m. eyle-: 46/7
müstemend (Ar.): gamlı, dertli, zavallı kimse 29/8, 188/1, 195/12, 330/8...

müsülmān (Ar.): müslüman, İslam dinini kabul eden kimse 86/3, 243/4, 244/7, 270/9...
m. bol-: 260/1
müsülmānlık (Ar.+T.): müslümanlık 62/5, 301/5
müşābeh (Ar.): benzeri
m. bol-: 130/4
müşa'bid (Ar.): büyücü 474/6
müşerref (Ar.): yüksek bir yere veya mevkie çıkan 205/6
müşevveş (Ar.): düzensiz, karışık 14/62, 381/4
müşk (Far.): misk 110/2, 139/4, 182/4, 294/2...
müşkil (Ar.): sorun, problem 1/6, 206/6, 207/1, 229/4...
müşkilāt (Ar.): sorunla, problemler 41/2, 440/5
müşkil-kār (Ar.+Far.): zor işli 352/4
müşṭ (Far.): yumruk 6/13, 160/6, 168/6, 236/3...
müşṭāk (Ar.): gönülden isteyen, şiddetle arzu eden 102/10, 294/2, 457/7
mütāyibe (Ar.): şaka yapmak, mizah etmek 95/3
müşteḡil (Ar.): meşgul 348/4
mütma'ine (Ar.): güvenli 54/2
müttekā (Ar.): güvenmek 4/4
müyesser (Ar.): kolayla olan, kolaylıkla yapan 23/4, 74/5, 116/4, 126/2...
m. bol-: 23/5, 103/6, 136/7, 209/6
müzil (Ar.): yok eden, gideren 478/6

N

nā-be-kār (Far.): gereksiz 242/5
nā-būd (Far.): yok olma, bitme 37/1

nā-cins (Far.): soylu ve asil olmayan 112/2
nā-çiz (Far.): çok küçük 168/2, 169/3
nā-dān (Far.): cahil, aptal 25/5, 29/3, 104/4, 118/3...
nāfe-i Tatar (Ar.+Moğ.): Tataristan miski 10/3
nā-geh (Far.): bir anda, aniden 11/1, 16/6, 32/1, 32/2...
nağme (Ar.): kulağa hoş gelen ahenkli ses 19/1, 105/4
nabz (Ar.): kalbin dakikadaki atış sayısı 18/4
naḥl (Ar.): hurma ağacı 90/3, 97/5, 139/2, 198/5...
nā-ḥūb (Far.): iyi olmayan, kötü 9/7
naḥnū ḳasamnā (Ar.): “biz yemin ederiz” anlamında olan bir yemin sözü 248/4, 256/4
nāḥun (Far.): tırnak
n. ur-: 179/7
naʿim (Ar.): nimet, bolluk, refah içinde yaşama 308/8
nā-inṣāf (Far.+Ar.): insafsız 11/3
nā-kām (Far.): başarısız 221/4
naḳd (Ar.): nakit; hazır 63/7, 186/4, 232/2, 251/3...
n. bil-: 234/4
naḳḳāre (Ar.): elle ve daha çok iki küçük değnekle çalınan ve zurnaya refakat eden, basık dümbelek şeklindeki vurmali saz 68/2, 197/2
naḳṣ (Ar.): nakış, iz 6/21, 49/4, 123/1, 236/7...
naʿl (Ar.): ayakkabı 48/1
nālān (Far.): inleyen 94/1, 192/2, 289/5, 350/2...
n. ol-: 303/5, 399/3
n. öt-: 419/2

nāle (Far.): inleme, inilti 74/1, 156/8, 173/5, 186/3...
n. kıl-: 85/5, 87/7, 121/2, 158/5...
nāliš (Far.): yakınma 47/5, 118/1, 128/5, 292/7...
n. ét-: 85/7
n. eyle-: 85/7
nām (Far.): isim, ad 353/4
nāme (Far.): mektup 15/4, 30/7, 63/5, 239/6...
nāme-siyāh (Far.): siyah mektup, işi kötü 4/1
nā-merd (Far.): korkak, tabansız 104/1, 107/3, 127/7, 171/7...
n. eyle-: 59/3
nā-mihribān (Far.): şefkatsiz, sevgisiz 162/1, 162/5, 196/3
n. bol-: 354/2
nā-mihribānlık (Far.+T.): şefkatsizlik, sevgisizlik 227/7
nāmūs (Ar.): insanın ahlāk kurallarına uymasını sağlayan, onu şerefli kılan manevi duygu; güzel haslet 135/4, 246/3, 252/6
nā-münāsib (Far.+Ar.): uygun olmayan 132/2
nān (Far.): ekmek 6/11, 26/1, 54/2, 128/2...
nā-peydā (Far.): bulunmamak 10/1, 10/3, 10/4
nār (Ar.): ateş 38/1
naʿra (Ar.): feryat 332/2
nār-ı saḳar (Ar.): cehennem ateşi 329/1
nā-rizā (Far.+Ar.): memnun olmayan kimse
n. bol-: 314/6

nā-sere (Far.+Ar.): ayarı bozuk para, değersiz kimse veya şey 63/7, 205/7, 262/7

naşihat (Ar.): nasihat, tavsiye 63/5, 131/5, 269/8, 301/7...
n. eyle-: 132/3,
n. kııl-: 105/8, 270/9

Naşuhā (öz.is): tövbesi ünlü olan kişi 148/5

nāsur (Ar.): fistül, kötü yara 87/3

nā-şād (Far.): üzgün
n. étdür-: 175/2

nā-şāyeste (Far.+Ar.): yakışmayan, iyi olmayan 1/7, 15/7

nā-şekibā (Far.): sabırsız 459/2

nā-tüvān (Far.): güçsüz 125/3
n. bol-: 252/3
n. eyle-: 194/4
n. kııl-: 195/1

nā-ümīd (Far.): umutsuz 7/5, 479/4

nāvek (Far.): ok, tir 103/5, 473/2

nāyāb (Far.): nadir 43/8

nāz (Far.): naz, cilve 17/2 , 32/3, 46/1, 53/1...
n. eyle-: 189/3, 265/3, 356/1
n. ét-: 35/1, 145/3

nażar (Ar.): nazar, görüş 81/4, 193/4, 405/1
n. eyle-: 117/1, 167/3,
n. kııl-: 141/6, 157/7, 163/3, 195/4...
n. sal-: 19/4, 102/9, 178/2

nażargāh (Ar.+Far.): bakacak yer 100/2

nāzenīn (Far.): işveli, cilve, nazlı 25/4, 26/4, 42/6, 71/2...

nāzil (Ar.): inmek, nüzul etmek 245/4

nāziş (Far.): naz, cilve
n. ét-: 33/3, 160/5

nāzik (Far.): nazik, ince 46/5, 99/8, 443/3

nē (Far.): ne 2/9, 4/5, 5/1, 6/5...

nebāt (Ar.): tatlı, şeker 56/2

nebī (Ar.): peygamber 66/3, 204/5, 260/8

necāt (Ar.): kurtulma 359/2, 359/4, 467/1

necm-i hüdā (Ar.): hidayet yıldız; Hz. Muhammed 434/3

nēçe: nice, kaç 11/4, 33/3, 37/2, 42/7...

nēçük: nasıl, niçin 1/9, 4/3, 7/4, 17/3...
n. bol-: 15/4, 15/5
n. kııl-: 34/2, 34/3, 34/4, 34/5...

nēçün (Far.): nasıl 25/5, 343/6

nedim (Ar.): sohbet arkadaşı 416/2

nef (Ar.): fayda 113/3, 148/2

nefir (Ar.): bağırarak 19/1, 197/2

nefs (Ar.): nefis, can; kendi; şahıs 2/4, 36/4,

nefs-i bet (Ar.+Far.): kötü nefis 33/4, 33/6, 33/7, 152/5...

nēge: niye 34/3, 34/4, 52/2, 325/6...

nehār (Ar.): gün 109/1, 157/5, 433/4

neheng (Far.): balina 96/4

Nekir (öz.is): insanları ölümden sonra sorguya çeken iki melekten biri 152/2, 479/6

nem (Far.): nem 14/1, 256/6, 301/7

nemed (Far.): keçe 343/5

nemmām (Ar.): laf taşıyıcı, ara bozucu kimse 149/4

Nemrūd (öz.is.): Nemrut, Hz. İbrahim'e alev hazırlayan hakim 9/2

nerdibān (Far.): merdiven
n. koy-: 193/5

nergis (Far.): çiçek adı, göz 130/4, 195/4, 459/4, 465/3...

nerm (Far.): yumuşak 139/5
n. eyle-: 141/7

neseb (Ar.): neseb, soy 302/3
nesīm (Ar.): esinti 176/3
nesl (Ar.): nesil, soy 148/5, 301/2, 327/2, 367/2
nesye (Ar.): borç 186/4, 316/2, 234/4
neşter (Far.): keskin bıçak, bisturi 103/5
nêter: né etmek 15/3, 42/4, 87/9, 88/5...
nev^c (Ar.): tür 202/2, 448/3, 465/1
nevā (Far.): feryat 30/3, 102/4, 118/2, 123/3...
nevāziş (Far.): okşama, gönül alma, iltifat etme
n. kııl-: 295/1
nev^c arūs (Far.+Ar.): yeni gelin 210/2
nev-bahār (Far.): yeni bahar 91/2, 162/2, 209/5, 344/8...
nev-ber (Far.): turfanda meyve veya sebze; göğüsleri yeni belirmeye başlayan genç kız 26/5, 292/4
nev-bünyād (Far.): yeni yapılmış, yeni kurulmuş 358/6
nev-mīd (Far.): umutsuz 7/2
nev-rūz (Far.): yılbaşı, bahar 21/5
neyistān (Far.): kamışlık 233/1
neyle: ne eylemek, ne yapmak 2/4, 275/5
neyreng (Far.): hile 455/5
nezāket (Ar.): terbiye, edep, kibar 106/5, 403/1, 450/1
nezāketlik (Ar.+T.) kibarlık
nezdīk (Far.): yakın 181/1, 181/3
nıma: ne, nedir 241/2, 328/1, 328/2, 328/3...
nidā (Ar.): çağırmaq, seslenmek 34/1, 397/3
n. eyle-: 334/2
nidāmet (Ar.): pişmanlık 65/8, 234/6, 279/3, 333/1...
n. eyle-: 62/3

n. kııl-: 249/2, 277/5, 319/1
niğāh (Far.): bakış, bakma, nazar 43/4, 45/4, 103/5, 111/5...
niğārā (Ar.): nigarım, sevgilim 20/6, 26/1, 31/5, 75/7...
nigerān (Far.): bakan, seyreden 417/4
niğīn (Far.): yüzük, yüzük kaşı 2/5, 64/5, 237/2
nihād (Far.): huy, yaratılış 476/2
nihāl (Far.): fidan 23/2, 90/3, 142/5, 225/4...
nihān (Far.): gizli 533, 88/3, 95/2, 151/1...
n. ét-: 356/1
n. kııl-: 53/3, 196/1, 217/3, 226/2...
nīk (Far.): iyi 13/3, 202/3
niqāb (Ar.): yüz örtüsü, peçe 20/2, 93/5, 151/4
n. al-: 20/1
n. köter-: 103/3
nīl (Far.): çivit 459/1
nīlū (Far.): çivit rengi 452/4
nime-bismil (Far.+Ar.): yarılanma süresi 157/6
nīme-şeb (Far.): gece yarısı 215/2
niḡmet (Ar.): nimet 59/5, 202/4, 249/4, 319/3...
nisān (Ar.): nisan ayı 276/8
nisyān (Ar.): unutmama
n. kııl-: 36/4
nīş (Far.): niş 473/5
nişān (Far.): nişan, belirti, alamet 23/1, 55/2, 55/5, 59/1...
nişāne (Far.): işaret, belirti
n. kııl-: 53/2, 53/5
nişāt (Ar.): mutlu olma, sevinç 465/5
niyet (Ar.): niyet, irade 341/2
nīyze (Far.): kargı, mızrak, cirit 1/3, 4/3, 16/3, 233/6...

nīzalemek (Far.+T.): mızraklamak, mızrakla vurmak 233/6
nizāʿ (Ar.): kavga 153/1
nizāre (Ar.): bakmak 469/6
noḳaṭ (Ar.): nokta 150/1
noḳta-ı ebced (Ar.): ebced hesabı 325/3
nöl (Far.): gaga, kuş gagası
n. ur-: 358/5
növbet (Ar.): nöbet 117/3, 336/5
Nūḥ (Öz+is.): Hz. Nuh 8/1, 13/2, 66/3, 84/5...
nūn (Ar.): Arap alfabesinin yirmi beşinci harfi 244/4, 480/3
nūr (Ar.): ışık 3/6, 20/3, 67/5, 139/1...
nūrü'l-hüdā (Ar.): hidayet nuru, Hz. Muhammed 2/10
nūş (Far.): içme, içiş 91/5, 97/6, 144/1, 294/5...
n. ét-: 273/5, 350/3
n. kıl-: 264/2
nūş-ḥand (Far.): tatlı gülüş 262/3
nuṭḳ (Ar.): söz, konuşma 78/2
Nuşirevān (öz.is.): İslam dini ortaya çıkmadan önce İran'da yaşamış Mecusi hükümdar. Adaletiyle nam salmıştır 9/6
nūh (Far.): dokuz 191/4
nūk (Far.): uç 204/5
nūkhet (Ar.): güzel kökü 197/1
nūmud (Far.): görünüm 32/2
nūşv ü nūmā (Far.+Ar.): büyüme ve gelişme
n. kıl-: 205/5

O

oḥşa-: benzemek 21/2, 38/6, 79/3, 115/4...
oḳ: ok 64/2, 153/4, 332/6
oḳu-: okumak 15/4, 36/1, 36/2, 36/3...
ol: o, gösterme sıfatı 1/4, 3/3, 4/3, 5/6...
olḡay-: olgunlaşmak 98/9
oltur-: oturmak 46/2, 50/5, 61/6, 68/5...
opra-: kopmak 264/1
orun: yer, makam 287/4
ʿOsmān (öz.is.): Hz. ʿOsmān 434/5, 3/1, 359/3
ot: alev 52/6, 55/4, 79/3, 87/3...
o. çık-: 42/5
o. yak-: 133/4
o. kıla-: 233/1, 233/7
o. sal-: 253/3

Ö

öḡür-: çevirmek, 102/6, 246/3
öl-: ölmek 6/18, 9/12, 10/5, 11/1...
ölcele-: takdim etmek 342/2
öldür-: öldürmek 18/2, 39/3, 44/2, 44/4...
öldürgüçi: öldüren, öldürmek işini yapan 300/7
ölük: ölü 63/6, 87/7, 166/6, 199/6...
ölüm: ölüm 6/18, 12/5, 11/1, 64/8...
ölümse: ölü 51/4, 51/5, 221/5, 326/4
öltür-: öldürmek 111/3, 153/3, 174/2, 196/5...
ʿÖmer (öz.is.): Hz. ʿÖmer 359/4, 434/5, 3/1
ʿöm(ü)r (Ar.): ömür 97/1, 97/10, 98/2, 99/1...
ön-: arttırmak, çoğaltmak 230/3, 261/3, 278/4
önḡ: sağ taraf 48/6
öp-: öpmek 372/11

örget-: öğretmek 250/4
örgül-: dolaşmak, devran etmek 90/4,
99/4, 146/1, 177/4...
örnek: örnek 3/5
örte-: yakmak, tutuşturmak 17/5, 28/4,
171/1, 194/5...
örten-: yanma, yanmak 28/4, 244/7,
322/4, 334/1...
ös-: büyümek 225/3, 292/4, 331/1, 331/2
ösme-: büyüme
ösme: sürme 189/4
öt-: geçmek 11/2, 32/1, 36/1, 37/3...
ötker-: geçirmek 12/5, 63/1, 79/10,
82/6...
ötmek: geçmek 10/2, 81/4, 100/9,
107/3...
ötrü: yüzünden, -den dolayı 79/4, 82/3,
323/6
öy: ev 17/5, 29/6, 40/3, 50/3...
öylük: evli, aile 333/7
öz: kendi, öz 4/2, 7/4, 15/6, 23/5...
özge: başka, özge 4/4, 6/22, 9/10, 10/1...

P

pā (Far.): ayak 16/1, 21/1, 37/1, 64/7...
pā-bürehne (Far.): çıplak ayak 153/2
pādişāh (Far.): padişah 82/1, 102/8,
295/1, 479/2
p. bol-: 193/5, 227/3, 280/2
pāk (Far.): temiz; halis, saf, katışıksız
152/7, 199/5; 2/1
p. kıl-: 278/2
pākīze (Far.): temiz; halis, saf, gerçek
58/6
p. kıl-: 58/6
parça (Far.): bir bütünden ayrılmış kısım
6/15, 26/2, 128/2, 128/4

pāre (Far.): parça, kısım 332/6
p. eyle-: 24/3, 169/7
p. kıl-: 28/1
pārsā (Far.): sofu, dine bağlı kimse;
iffetli olan 31/6
p. kerek: 180/6
pās (Far.): bekleme, gözetleme; gam,
keder, gönül sıkıntısı 480/3
pāşā (Far.): sultan, padişah
p. bol-: 220/4
pāy (Far.): ayak 16/1, 64/7, 305/6
p. ur-: 209/2
pāyān (Far.): son, nihayet 48/3, 58/5,
81/2, 219/6...
pāy-bend (Far.): doğru, vefakar 461/8
pay-endāz (Far.): hakir; yolluk; bir çeşit
kumaş
p. etmek
pāyimāl (Far.+Ar.): sürülen, ayaklar
altına alınmış 23/4
p. ét-: 239/1
peder (Far.): baba 86/3
pedīd (Far.): gerçekleşme 437/2
pejmürde (Far.): eski püskü, pis,
yıpranmış 205/5
pelīd (Far.): pis, murdar, alçak kimse
51/6, 185/5, 199/6, 357/9
penāh (Far.): sığınma, sığınılacak yer 2/3
pend (Far.): nasihat 17/4, 132/3
per (Far.): tüy 74/3, 168/6, 239/4
perān (Far.): uçan, uçucu
p. kıl-: 169/2
perde (Far.): yüze örtülen örtü, peçe,
nikap
p. al-: 120/3
perde-sūz (Far.): perde yakma 203/7
perhīz (Far.): çekilme 126/7, 129/1,
270/8

perī (Far.): peri, güzel; sevgili 17/3, 28/1, 32/2, 55/6...

perī-çehre (Far.): peri yüzlü, çok güzel 377/1

perī-peyker (Far.): peri yüzlü, çok güzel 114/3, 176/4, 292/1

perī-rū (Far.): peri yüzlü, çok güzel 89/2, 281/1, 332/1

perīşān (Far.): perişan, dağınık 29/1, 188/1, 289/1, 330/1...

p. ét-: 214/1
p. ol-: 303/7

perīşān-dil (Far.): gamlı, kederli 182/2

perī-tersā (Far.): peri gibi 50/1

pertev (Far.): ışık, parlaklık 17/5, 20/2, 103/3, 153/4...

per ü bāl (Far.): kanat ve kol
p. ét-: 239/4

pervā (Far.): korku, çekinme 16/2

pervāne (Far.): geceleri ışık etrafında dönerek uçan küçük kelebek, pervane 54/4, 137/3, 146/1, 147/4...

p. bol-: 57/1

pervāne-veş (Far.): pervane gibi 269/1

pervāz (Far.): uçuş, uçma
p. ét-: 35/5

perverde (Far.): beslenmiş, yetiştirilmiş
p. kıl-: 9/11

Perverdigār (Far.): yaradan, Allah 34/9

perveriş (Far.): besleme, besleyiş, terbiye etme 54/3, 258/6, 261/3
p. bér-: 34/5
p. eyle-: 239/4, 240/1, 308/8
p. kıl-: 26/6, 202/4

pest (Far.): alçak, kötü 74/3, 161/4, 479/14
p. ol-: 114/2

peşe (Far.): sinek 213/3

peşīmān (Far.): pişman 51/7
p. bol-: 287/5
p. ol-: 219/2

pey-ā-pey (Far.): birbiri ardınca, azar azar 106/3

peydā (Far.): meydanda, açıkta 1/3, 6/1, 12/1, 14/1...

peygamber (Far.): peygamber 152/3

peyk (Far.): haber, mesaj 80/2
p. at-: 350/4

peykān (Far.): okun ucundaki sivri demir, temren 478/2

peykār (Far.): cidal, savaş 63/4, 359/4

peyker (Far.): yüz, sura; şekil 114/3, 176/4, 292/1

peymān (Far.): söz, yemin 148/6

peymāne (Far.): büyük kadeh, içki kadehi 254/2, 286/2

peyrev (Far.): birinin arkasından ya da izinden giden 437/5

peyvend (Far.): bağ, ilgi 104/3, 472/10, 473/10, 474/10...

pezmān (Far.): pişmiş 94/5

piç ü tāb (Far.): endişe, sıkıntı, telaş; karmaşık, çok dolaşık 42/6, 258/4
p. eyle-: 46/6, 116/2

pinhān (Far.): gizli, gizlice 78/5, 325/5, 369/2
p. ét-: 214/1
p. eyle-: 173/3
p. tut-: 347/6

pinhānī (Far.): gizlice 4/5, 269/6

pilik: kiprik 64/2

pīr (Far.): yaşlı, ihtiyar; bir tarikatın kurucusu 52/5, 61/5, 240/8, 353/1...; 203/6, 314/3
p. ol-: 430/1

pīrā (Far.): kısa 459/3

pīrāhen (Far.): etek 60/1, 110/1, 110/7, 256/5...

pīrī (Far.): yaşlılık 276/7, 286/1

pīr-i Ken'ān (öz.is.): Hz. Yakup 110/6

pīr-i muḡān (Far.): meyhaneci; Mecusilerin başrahibi 41/4, 70/5, 182/3, 443/4

pīrlīk (Far.+T.): yaşlılık, ihtiyarlık 360/3

piste (Far.): fıstık 168/3

pīşe (Far.): sanat, meslek; iş; alışkanlık 199/9

p. eyle-: 309/6

p. kıl-: 27/5

pīşvā (Far.): öncü, başkan 2/5

piyāle (Far.): kadeh, şarap bardağı 64/7, 364/2, 391/2, 414/2...

piyāle-nūş (Far.): bardakla içme, içki içime 414/2

puçağ: kabuk 168/3

puhte (Far.): pişmiş; olgun, kamil 149/2, 362/7; 479/2

p. kıl-: 69/9, 219/2

pūl (Far.): para 6/16, 60/3, 84/7, 119/4...

pūr-āşūb (Far.): isyanlık 31/4

pūr-āb (Far.): sudan dolu 479/9

pūr-āteş (Far.): ateşli 140/1

pūr-bahā (Far.): : pahalı 7/8

pūr-cefā (Far.+Ar.): cefalı, vefasız 28/5, 102/5, 151/3

pūr-ḡuşşa (Ar.+Far.): çok üzüntülü 187/3

pūr-ḡünāh (Far.): suçlu, alçak 7/1, 241/3

pūr-ḡasret (Far.+Ar.): hasretli 280/7

pūr-ḡaṡā (Far.+Ar.) hatalı, suçlu 279/9

pūr-ḡazer (Far.+Ar.): çok korkan kimse 323/6

pūr-ḡumār (Far.+Ar.): baygın, süzgün 158/2

pūr-ḡūn (Far.): kanlı

p. ét-: 411/2

p. kerek: 179/1

pūr-mey (Far.): bol şarap 129/4

pūr-nem (Far.): nemli, ıslak

p. kerek: 182/5, 326/1

p. kıl-: 404/1, 479/11

pūr-sitem (Far.): çok zalim

p. bol-: 127/4, 127/6

pūşt-i pā (Far.): ayak tabanı

p. ur-: 5/7, 138/5

p. kıl-: 209/6

pūşte (Far.): tepe, tıgın 26/3, 297/5

R

Rab (öz.is.): Rab, Allah 132/6, 231/4, 341/5, 355/6...

Rabbenā (Ar.): ey bizim Tanrı, ey bizim Allah 4/2, 7/1

Rabbī erīni (Ar.): Allah'ım kendini bana göster 145/2

ra'd (Ar.): gök gürlemesi, gök gürültüsü 387/3

rāḡ (Far.): çayırılık, çimenlik, güllük gülistanlık bahçe 155/4

raḡbet (Ar.): kabul edilme; istek

r. kıl-: 52/3

rāh (Far.): yol 37/4, 138/3, 152/8, 261/7...

rāḡat (Ar.): rahat, huzur 14/7, 49/1, 65/5, 82/2...

rāh-fenā (Far.+Ar.): yolu saptıranlar 37/4

rāh-ı ḡal (Far.+Ar.): çözüm 261/7

rahīm (Ar.): şefkatli, merhametli; Allah'ın sıfatlarından 5/2, 48/7
rahmān (Ar.): merhametli, bağışlayıcı; Allah'ın sıfatlarından 5/2
rahmet (Ar.): birinin suçunu bağışlama, merhamet etmek 1/3, 7/2, 108/6, 113/6...
rahmetü'l-lil'ālemīn (Ar.): alem için rahmet 2/5
raḥṣān (Far.): parlak 118/2, 188/4, 258/3, 372/2
raht (Far.): giyim, elbise 15/3, 98/3, 205/3, 256/5...
raḥam (Ar.): yazı yazma; yazı ile işaret 80/6
raḥīb (Ar.): rakip 20/6, 34/3, 39/5, 46/3...
raḥkāş (Ar.): oynayan, dans eden 146/1, 222/2
rām (Far.): boyun eğen, itaat eden, kendini başkasının emirlerine bırakan 454/3
ra'nā (Ar.): hoş, güzel, latif 32/1, 176/5, 369/7, 385/1...
rānde (Far.): serseri, reddedilmiş; kovulmuş 7/1
rāst (Far.): sağ; doğru; uygun, uyumlu 27/4, 48/2, 160/4
r. ayt-: 66/7, 219/3, 282/2
r. bol-: 219/3
r. eyle-: 103/2
r. kıl-: 264/5, 396/4
rastlġ (Far.+T.): doğruluk 64/3, 340/7
ra'ūf (Ar.): şefkatli, merhamet; Allah'ın sıfatlarından birisi 5/2
ra'y (Ar.): oy, görüş 16/1, 33/5, 58/7, 270/6...
r. bar-: 124/6, 219/5, 251/4
ravinde (Far.): giden kimse 206/5

ravza (Ar.): bahçe, suyu bol yer 222/6, 467/4
ravza-i riḍvān (Ar.): cennet 470/3
rāz-ı dil (Far.): yürek sırrı 75/5, 131/4, 213/4, 300/5
rāziyīn bi'l-ḳazā (Ar.): kaderden gelenlere razı olanlar 438/5
rebāb (Far.): saz 41/4, 105/5, 328/5, 442/5...
refā (Ar.): uygunluk 28/2
reftār (Far.): salınarak yürüyüş, gidiş 29/5, 43/6, 175/5, 182/3...
reg (Far.): damar 38/3, 141/1, 187/2, 252/2...
reh (Far.): yol 221/2, 263/3, 476/5
rehā (Far.): kurtulma, kurtuluş
r. eyle-: 258/3
reh-ber (Far.): rehber, kılavuz 370/3
reh-güzer (Far.): yoldan geçen 210/7
reh-nümā (Far.): kılavuz, rehber 2/2
reh-rev (Far.): yolcu 445/1
reh-revān (Far.): yolcular 54/7
reh-zen (Far.): yol kesen, eşkıya 37/4, 199/3, 366/6
remīde (Far.): ürkmüş 43/4, 130/4
renc (Far.): ağrı, sıkıntı, eziyet 96/3, 106/6, 11/7, 126/7...
reng (Far.): renk 48/4, 139/3, 149/6, 161/4...
ren-gīn (Far.): renkli 307/4
resm (Ar.): tören, merasim 140/4, 254/6
Resūl (Ar.): resul, peygamber; Hz. Muhammed 36/2, 127/2, 261/4, 435/4
Resūlullāh (Ar.): Allah'ın resulü, Hz. Muhammed 1/12, 12/5, 127/8
reşk (Far.): kıskanma, haset günü 257/5, 311/3, 460/4
r. eyle-: 281/6

revā (Far.): reva, uygun, yerinde 82/2, 168/8, 295/5,
revāc (Ar.): itibar, değer, kıymet 83/5
revān (Far.): akma, ruh 125/6, 142/6, 318/1, 318/2...
r. bol-: 277/4, 354/6
r. eyle-: 217/3
revāne (Far.): giden, yürüten, akan, revan 105/1
r. kııl-: 53/1, 284/4, 445/5
reviş (Far.): şive, tarz 17/7
revzen (Far.): pencere 129/2
rezzāk (Ar.): rızk verici; Allah'ın sıfatlarından 479/14
rızā (Ar.): hoşnut olma, rıza 31/5, 33/1, 39/2, 40/6...
r. bol-: 95/5, 196/7, 164/3, 164/6...
r. kııl-: 149/8
ribāt (Ar.): bağ 359/6
ricā (Ar.): dilek, istek 266/5
rind (Far.): görünüşe ve dünya işlerine kıymet vermeyen, kurallardan uzak, bütün varlığı kendi iç dünyasına göre değerlendiren, gönül gözüyle gören, hoş görülü, kalender, içkiye düşkün ve derbeder görünüşünün aksine arif, hakim, gönül ehli kimse 41/4, 442/5
rindān (Far.): rintler 372/13, 372/14
rısmān (Far.): ip 55/7
riş (Far.): sakal 140/4
rişe (Far.): kök
r. al-: 16/5
rişte (Far.): iplik, tire; bağ 201/4, 224/4, 225/4, 264/1...
riyā (Ar.): ikiyüzlülük, özü sözü bir olmayan 31/2, 81/7, 205/3, 279/1...
riyāzet (Ar.): zahmet, pişmanlık 29/7, 124/7, 330/7

r. çek-: 334/5
r. kııl-: 61/2
Rubel (öz.is.): Hz. Yusuf'un üvey kardeşi 8/5
rū-be-rū (Far.): yüz yüze
r. kııl-: 224/2
rū-bīnlik (Far.+T.): yüze bakmak, fal görmek 367/5
rubūd (Ar.): yerleşmek
r. eyle-: 291/3
ruğbūd (Ar.): tamahkar 362/8
ruğ (Far.): yanak, yüz, çehre 70/2, 206/5, 254/2, 300/2...
rūh (Ar.): ruh, can 2/10, 52/6, 149/2, 239/4...
ruğ-efzā (Ar.+Far.): ruh arttıran, ruha canlılık veren, cana can katan 78/2, 478/3
ruhsār (Far.): yüz, yanak 67/5, 147/4, 150/1, 154/3...
ruhsāre (Far.): yanak, yüz, ruhsar 79/5
Rūm (öz.is.): eski Rum imparatorluğu 171/2, 237/2, 250/3, 325/3
rummān (Ar.): nar meyvesi 139/3
rumūz (Ar.): sırlar 126/2, 126/7
rū-pūř (Far.): yüzü kapalı 144/3
rū-siyā (Far.): yüzü kara, ayıplı 262/5, 262/8, 479/4
rū-siyeh (Far.): yüzü kara, ayıplı 46/3, 102/9, 195/6
rū-siyehlik (Far.+T.): yüzü kara, ayıplı 4/5
rūřen (Far.): parlak, aydın 303/6, 304/3
r. kııl-: 83/3, 287/3
r. ol-: 153/4, 329/2
rūy-i deryā (Far.): deniz yüzü 59/2
rūy-i dost (Far.): dost yüzü 55/1

rūy-i ḥāl (Far.+T.): mutluluk, sevinç
208/2, 261/1
rūy-i zemīn (Far.): yeryüzü 2/5
rūy-i zerd (Far.): sarı yüz, utançlık 94/8,
187/7, 432/3
rūz (Far.): gün 15/2, 67/6, 70/3, 126/3...
rūzāne (Far.): günlük 101/2
rūz-ı cezā (Far.+Ar.): ceza günü,
kıyamet günü 245/2, 279/7, 314/7,
370/8...
rūz-ı eleste (Far.+Ar.): insanın yaradılış
günü 17/6, 120/5
rūz-ı maḥşer (Far.+Ar.): kıyamet günü
303/4, 113/8, 145/5, 185/5...
rūfū (Ar.): temiz
r. kıl-: 201/4
Rüstem (öz.is.): ünlü İran şairi
Firdevs'inin Şehname 'sinde adı
geçen İran'ın ünlü pehlivanı ve
savaşçısı 9/3
rūsūl (Ar.): peygamberler 2/8
rūsvā (Far.): berbat, apaçık, utanç verici
1/5, 50/2, 249/3, 267/3...
r. bol-: 271/7, 480/10
r. kıl-: 214/7, 255/3, 291/1, 479/10
rūtbe (Ar.): derece, sıra 179/8
rūzgār (Far.): dönen hayat; yel 51/2,
98/7, 100/4, 138/6...
rūzgār-ı dūn (Far.): dönen günler, dönen
hayat 36/5

S

sa'adet (Ar.): saadet, mutluluk 1/9,
106/1, 468/2
sā'at (Ar.): saat 1/10, 106/2, 124/2,
125/4...
ṣabā (Ar.): saba 3/2, 75/5, 96/4, 110/1...
ṣabāḥat (Ar.): güzellik, tazelik 447/1

ṣabhā (Ar.): içki, şarap 78/1
ṣābirin bi'l-belāyā (Ar.): belalara sabır
edenler 3/7, 438/5
ṣābūn (Ar.): sabun 370/9
saç: saç 97/2, 97/7, 143/6, 166/7...
saç-: saçmak 248/2, 285/2, 290/2,
342/1...
sa'd (Ar.): mübarek, iyi 34/2
ṣad (Far.): yüz sayısı 24/3, 28/1, 99/6,
176/4...
ṣad-bār (Far.): yüz kere 11/1
ṣadā (Ar.): ses, seda 7/2, 42/5, 118/1,
129/4...
ṣadākat (Ar.): doğruluk, vefakarlık
gösterme 3/4
ṣad-çāk (Far.): yüz parça 178/3
ṣadqa (Ar.): feda olma
ş. bol-: 325/4
sāde-dil-ān (Far.): temiz kalıplılar 240/4
ṣadef (Ar.): sedef, inci kabuğu 27/5,
29/4, 160/2, 276/8...
ṣad-hezār (Far.): yüz bin 158/6
ṣad-pāre (Far.): yüz parça 193/3
ş. eyle-: 24/3, 28/1
ṣadr (Ar.): baş, başkan 33/1, 434/1
ṣad-sāl (Far.): yüz yıl 176/4, 208/2
ṣāf (Ar.): şeffaf 79/9, 159/5
ş. ét-: 106/3
ş. bol-: 148/3
ṣafḥa (Ar.): evre, merhale 151/3, 439/3
ṣafrā (Ar.): yeşil, öd 78/5
sağ: sağ 108/5, 115/5, 176/7, 348/5...
sāgar (Far.): içki kadehi 369/8, 416/1
sağın-: özlemek 53/6, 115/2, 224/5,
285/4...
sağış: ölen kimsenin meziyetlerini,
faziletlerini, iyiliklerini sayarak
söylenen ağıt, mersiye
s. eyle-:243/3

s. tüş-: 365/5
şahbā (Ar.): şarap, içki 416/1
şaht (Far.): sert, katı; güç, zor 377/4;
292/6, 336/7
şāhib (Ar.): sahip 57/6, 74/1, 203/3,
286/3...
şāhib-kırān (Ar.): uğurlu olarak bilinen
Zühre (Venüs) ve Müşteri (Jüpiter)
yıldızlarının aynı burç ve aynı
derecede oldukları kutlu zamanda
doğan kimse, böyle bir zamanda
tahta çıkan çok başarılı hükümdar;
mutlu 26/3
sahm (Ar.): katkı, pay 225/1
şahn (Ar.): orta yer, saha, meydan 99/6,
281/4, 414/3
şahrā (Ar.): çöl, kır 1/2, 4/2, 6/8, 9/1...
sa'īd (Ar.): kutlu, uğurlu 261/3
sā'il (Ar.): dilenci 7/2
saķar (Ar.): cehennem 38/1, 113/8, 329/1
saķat (Ar.): sakat, işe yaramaz 6/13,
150/3
saķf-ı gerdūn (Ar.+Far.): dönen çatı,
felek, gökyüzü 42/5
sāķ (Ar.): baldır, incik 152/6
sāķi (Ar.): saki, içki veren 106/3, 239/7,
328/5, 338/6...
sāķiyā (Ar.): ey içki veren 18/6, 416/4,
64/7, 70/5...
saķla-: saklamak 52/1, 56/6, 151/1,
220/8...
sāl (Far.): yıl 36/5, 80/7, 121/3, 176/4...
sal-: salmak, girmek 15/1, 16/1, 19/4,
24/2...
salam (Ar.): barış 64/6
şalāt (Ar.): namazlar 441/4
Şāliħ (öz.is.): Hz. Salih, Allah'ın
peygamberi 8/3
salkın: serin 97/5

sālik (Ar.): girilmek, yola koyulmak
37/7, 81/2, 181/1, 181/4
Salmān (öz.is.): Salman Farsı, Hz.
Muhammed'in sahabelerinden 260/4
salţanat (Ar.): hükümdarlık 119/2, 295/2
salţanatlık (Ar.+T.): padişahlık 83/4
şamed (Ar.): hiçbir şeye muhtaç
olmayan; Allah'ın sıfatlarından 5/3
san: say, sınır 173/1, 263/6, 320/6
sanāğ: hesap 470/9
sanāğlık: sayılı, belli bir sayıda 299/3
san'at (Ar.): yapı, meslek 6/6
sançıl-: saplamak, sokmak 283/6
şanem (Ar.): put, sevgili 17/1, 17/7,
20/7, 29/2...
şanevber (Ar.): çam fıstığı ağacı 103/2,
300/2, 403/4, 388/2...
şāni' (Ar.): yapıcı 6/4
Sārā (öz.is.): Hz. İbrahim'in birinci eşi,
Hz. İshak'ın annesi 8/1
şarf (Ar.): masraf etme 368/4
ş. eyle-: 60/3, 104/4
ş. eyle-: 260/7, 229/7
sarı: taraf 16/3,
sat-: satmak 165/7, 302/3, 323/4, 446/1
saţr (Ar.): satır 466/4
savut-: soğutmak 126/6, 200/4, 259/4,
341/4...
sa'y (Ar.): çaba, telaş 92/5
say: saymak 16/3
şayd (Ar.): av 38/4, 97/3, 175/4, 230/2...
ş. ét-: 281/2
ş. eyle-: 196/6
sāye (Far.): gölge 13/5, 42/3, 108/6,
219/6...
s. sal-: 87/6
şayķal (Ar.): cila 341/5
ş. ur-: 19/4, 47/6, 273/6

şayyād-ı ecel (Ar.): ecel avcısı, Hz. Azrail 286/5
sāz (Far.): saz 367/8
s. eyle-: 41/4, 367/2, 442/5, 471/5
şebāt (Ar.): kararından ve sözünden dönmeme 467/3
sabağ (Ar.): ders 20/4
sebeb (Ar.): sebep 381/3
sebil (Ar.): yol, tarik 432/1
sebük (Ar.): hafif, ağır olmama 22/5,
s. kıl-: 1/4, 355/5
sebük-rev (Far.): hızlı, çabuk 27/3
sebze (Far.): yeşillik, çimen
s. eyle-: 217/3
s. ol-: 225/4
sebze-dem (Far.): bahar mevsimi
s. bol-: 99/1, 338/6
sebze-zār (Ar.): yeşilliği çok olan yer 394/4
secde (Ar.): secde 364/5
s. kıl-: 43/1, 311/4
secen (Ar.): hapishane 204/5
sed (Ar.): engel, mani 203/1
seddü'l-mesed (Ar.): kuvvetli engel, gerektiği gibi önleyen, koruyan māni 431/1
sefid (Far.): beyaz 339/2
sefer (Ar.): yolculuk, 296/3, 337/2, 342/2...
s. èt-: 253/7
s. kıl-: 99/7, 210/9,
seg (Far.): köpek, it 60/5, 111/2, 209/2
se-gāh (Far.): üç kere 471/3
seg-meges (Far.): köpek sineği 129/5, 287/2, 349/6
seh-berge (Far.): üç yapraklı, yonca 106/5
sehā (Ar.): cömertlik, el açıklığı 3/5
sehāb (Ar.): bulut 42/5, 45/2, 209/5

sehāvet (Ar.): cömert 65/1, 65/4, 276/5
s. kıl-: 249/4
seher (Ar.): tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın üzere olduğu vakit 10/3
sehergāh (Ar.+Far.): seher vakti 312/8
sehl (Ar.): kolay 40/4, 318/5
sekkiz: sekiz 72/6, 85/6, 355/4
sēkin: yavaş
s. bar-: 369/3
seksen: seksen 168/5, 281/5
sel-āb (Far.): sel 217/1
selām (Ar.): selam 43/7, 75/5, 189/3, 313/9...
selāmet (Ar.): sağlık 256/6, 287/1
s. ötker-: 480/12
selb (Ar.): zorla alma, gasp 465/4
selsebīl (Ar.): içimi çok hoş ve hafif su 177/3
semā (Ar.): gökyüzü 58/4, 118/7, 153/2, 155/4...
semā^c (Ar.): Mevlevi dervişlerinin ney, kudüm, rebap gibi çalgılar ve okunan ilāhiler eşliğinde tennure denen bir kıyafet giyerek belli bir usule göre ayakta ve kolları iki yana açılmış vaziyette dönmeleri ve bu suretle icra ettikleri ayin 265/5
semāvāt (Ar.): gökler 75/6
semek (Ar.): balık 118/7
semend (Far.): güzel, süratli ve çevik at 235/4
semender (Far.): ateşte yanmadığına inanılan ve ağzından alevler saçan, büyük bir kertenkele şeklinde tasavvur edilen masal hayvanı 79/3, 85/3, 130/2, 480/11

semer (Ar.): meyve, fayda 12/3, 27/3, 90/3, 261/3...

sēmīr-: şişman olmak 199/8

senā (Ar.): övme, övüş 7/1

sencīde (Far.): tartılmış, ölçülmüş 219/2

seng (Far.): taş 79/8, 149/5, 205/5, 252/1

sengek (Far.): sert, katı
s. bol-: 336/2

seng-i āsyā (Far.): değirmen taşı 323/3

seng-i hārā (Far.): çok sert taş, mermer taşı 21/4, 47/5, 172/2

sēp-: serpmek 42/7, 210/5

ser (Far.): kafa; başlangıç, 64/7, 323/3; 468/2, 478/4, 478/5

şerāhet (Ar.): açıklık 447/2

ser-a-pā (Far.): baştan ayağa 30/6

serāsīme (Ar.): sersem, şaşkın
s. bol-: 227/4, 269/5, 367/3
s. kıl-: 332/1

ser-bülend (Far.): başı yüksek, yüce 461/1

ser-encām (Far.): başına gelen, olay; bir işin sonu 42/9, 95/1

ser-fitne (Far.+Ar.): fesat, bela 225/5

ser-gerdān (Far.): başı dönen, sersem, şaşkın; perişan 50/5, 59/1, 134/1, 252/4, 295/2
s. bol-: 249/5
s. kıl-: 28/7, 94/7, 214/5

ser-geşte (Far.): başı dönmüş başı dönen, sersem, şaşkın; perişan 211/3

ser-keş (Far.): isyancı 313/5

sermāye (Ar.): sermaye, anamal 31/5, 232/1

sermed (Far.): sonsuz, ölümsüz 261/6

ser-nigūn (Far.): baş aşağı olmuş, ters dönmüş; bahtsız 13/6, 219/9, 271/5
s. bol-: 202/5, 211/1, 326/2

sersān (Far.): sersem 435/3

ser-tā-ser (Far.): baştan başı 76/4, 232/3

serv (Far.): servi 43/6, 85/7, 189/5, 225/3...

serv-i hūrāmān (Far.): gönül kapan servi endamlı sevgili 139/2, 154/4, 369/1

serv-i nāz (Far.): yeni yetişmiş servi, sevgili 120/1

serv-reftār (Far.): servi gibi salınan, salına salına yürüyüşü serviyi andıran, sevgili 43/6

serv-i revān (Far.): salına salına yürüyen uzun boylu, endamlı, sevgili 321/1, 389/3, 389/4, 443/2

serv-i şanevber (Far.): servi gibi boyu olan 103/2, 300/2, 350/2, 388/2

serv-pā (Far.): ayakları uzun olan kimse 345/2

sēssizlik: sessizlik 279/6

settār (Ar.): örten, ayıpları örten; bağışlayan anlamında Tanrı adı 1/4

sēvmek: sevmek 77/5, 84/6, 208/6, 224/2...

sevāb (Ar.): sevap, hayır işleme 13/1, 14/5, 42/2, 65/3...
ş. eyle-: 46/1
ş. ol-: 361/3

sevād (Ar.): karalık, siyahlık, karartı 36/3, 38/4

sevdā (Ar.): sevda, aşk 114/7, 119/3, 279/4, 363/5...
s. eyle-: 251/3
s. kıl-: 138/3

sēvin-: sevinmek, mutlu olmak 84/6, 298/1

seyf (Ar.): kılıç 87/4

seyid (Ar.): efendi 1/8, 8/8

seyr (Ar.): seyir, izleme 172/2, 189/6, 465/4
s. ét-: 168/6, 195/5,
s. eyle-: 183/1
s. kıl-: 278/3
seyyağ: gezgin, serseri 156/2
seyyāh (Ar.): gezgin 268/2
seyyāhlık (Ar.+T.): gezginlik 61/3
seyyāre (Ar.): gezegen 101/2
séz-: sızmak 155/3, 187/2, 229/3, 252/2
sezāvār (Far.): layık, uygun 113/8, 370/7, 370/8
şıdık (Ar.): doğruluk, gerçeklik 3/4, 262/1
şifāt (Ar.): sıfat 5/1
şığ-: şıgmak 49/3, 151/3, 159/6, 166/2...
şihhat (Ar.): sağlık 364/3
sındur-: kırmak 80/3, 135/4, 239/7, 260/1...
sına-: sınamak 156/5
şırāt (Ar.): yol 4/4, 262/8
şırāt-ı müstakim (Ar.): doğru yol 1/5
sırdāş (Ar.+T.): sır ortağı 112/1, 423/4
sır-pāş (Ar.+Far.): sır açıcı 480/12
sırr-ı nihān (Ar.+Far.): gizli sır 386/4
sifāl (Far.): çanak çömlek, toprak kap
s. ét-: 239/7
sifend (Far.): akça ağaç 461/4
silci-: kaymak 318/2
sīlī (Far.): tokat
s. ur-: 345/4
silkin-: silkinmek, sallanmak 111/4, 139/2, 176/1
silsile (Ar.): birbirine bağlı yahut birbiriyle ilgili şeylerin art arda veya yan yana dizilerek meydana getirdiği sıra, dizi 453/1
sīmā (Far.): yüz 459/1

sīm-āb (Far.): cıva 384/4
sīm-ber (Far.): gümüş göğüslü 304/1, 323/1
sīmīn-beden (Far.): beyaz tenli 443/3
simsak: ayak 328/5
sinān (Far.): kargı, süngü, ok vb. savaş aletlerinin keskin ve sivri ucu, ok temreni, mızrak 354/5
sipāh (Far.): leşker 121/2
siper (Far.): kalkan 2/9, 295/6
s. eyle-: 8273
s. kıl-: 43/2,
sīr-āb (Far.): suya duymuş 1/12, 451/1
s. kıl-: 479/9
sirāc (Ar.): kandil, mum 83/3
sīret (Ar.): bir kimsenin ahlakı, seciyesi, karakteri, dışa akseden davranışı 310/4
sirişk (Far.): göz yaşı 444/2, 470/5
sirişt (Far.): yaradılış 95/1
sirke: bazı çorbalara, yemeklere, salatalara ekşilik vermesi için konulan, halk arasında ateş düşürmesi ve ferahlatması için vücuda sürülen ekşimiş üzüm suyu 261/2
sitem (Far.): zulüm 36/1, 80/8, 119/3, 335/2...
s. kıl-: 14/5
sitem-ger (Far.): zalim, 28/5, 44/5, 77/5, 218/4...
sitem-keş (Far.): eziyet çeken, zulme, haksızlığa uğrayan, mazlum 53/5
sitem-zede (Far.): eziyet çeken, zulme, haksızlığa uğrayan, mazlum 36/1
sivā (Ar.): ayrı
s. bol-: 99/2, 220/1, 314/3, 346/1
s. kıl-: 236/4
siyāb (Ar.): elbiseler 361/4

siyāh (Far.): siyah 63/5
şiyām (Ar.): oruç 313/7
siz: siz 3/1, 52/6, 197/4, 285/5...
sol: sol 48/6
sonġ: son, sonra 19/5, 116/6, 186/1, 345/4
sonġra: sonra 27/3, 50/2, 287/5, 288/3...
sor-: sormak 13/6, 29/2, 40/1, 42/1...
soraġ: soru 38/5, 74/2, 155/1, 284/5, 448/4...
soraġla-: sormak, aramak 134/1, 153/2, 236/2, 244/5...
sorġuġı: soru soran kişi 93/3, 372/6
soy: soy, ırk 373/7
soydurmak: soydurmak 67/1
sön-: eğilmek, boyun eğime 113/8, 132/7, 230/7, 253/6
sör-: emmek 255/1
söy-: sevmek 202/6, 257/6, 268/5, 354/3
söyle-: söylemek 62/2
söyün-: sevinmek 51/3, 346/6
söz: söz 34/7, 96/2, 122/6, 126/1...
s. eyle-: 282/3
s. èt-: 63/2
s. kat-: 49/3, 125/5, 352/2
s. sözle-: 63/1, 98/4, 350/6
sözle-: konuşmak 4/5, 56/2, 57/4, 63/1...
sözlet-: konuşturmak 28/6, 159/1, 480/10
sözlik: sözlük 338/3
suʔāl (Ar.): soru 90/4, 152/2, 202/4, 220/8...
s. èt-: 127/5
şubġ (Ar.): sabah 2/10, 17/8, 118/4, 284/3...
şubġ-dem (Ar.+Far.): sabah vaktinde 246/5
şubġ-ı şādık (Ar.): ikinci fecir, hakiki 96/6

şubġ-ı kâzib (Ar.): birinci fecir 96/6
sūd (Ar.): fayda 119/7, 124/4, 143/8, 180/3...
s. èt-: 56/5, 221/1, 221/5
şudâc (Ar.): baş ağrısı 391/3
şūfî (Ar.): sofi 33/2
suġar-: sulamak 319/2
suġart-: sulatmak 217/3, 291/5
sultān-ı sarir (Ar.): padişahlık tahtı 464/2
şüm (Ar.): oruç 41/3, 159/1, 441/4
sun-: sunmak 13/7, 64/7, 114/2, 2282/4...
şurat (Ar.): yüz 96/6, 149/10, 143/7, 248/5...
şurat-nümā (Ar.+Far.): yalancı, riyakār 37/8, 480/9
sūrāġ (Far.): delik 70/3
süre-i ihlāş (Ar.): Kuranı Kerim'in 112. suresi 146/5
sūsen (Far.): susam denen bitki 473/4
suyukluk: kolaylık 329/3
süz (Far.): yanmak, yakmak 17/8, 122/1, 122/2, 134/5...
süzān (Far.): yakan, yakıcı 179/1, 270/6
s. ol-: 219/6, 303/2
süz u güdāz (Far.): yanıp yakılma 17/8, 134/5
sübġān (Ar.): "Her türlü kusurdan, noksandan, beşeri nitelik ve zaafardan uzak olan" anlamında Allah'ın isimlerindedir 152/2
sübül (Ar.): yollar 2/8
südre-: sürdürmek, yuvarlatmak 52/4
sūġan-bîn (Far.): sözün deġerini bilen, güzel sözü anlayan 367/5
sūġan-dān (Far.): düzgün ve güzel konuşan 349/4
s. bol-: 260/3
Sührāb (öz.is.): Rüstem'in oġlu 9/3

sükût (Ar.): sessizlik
s. eyle-: 95/5
Süleymān (öz.is.): Hz. Süleyman 8/4,
49/4, 188/6, 221/1...
sümūm (Ar.): zehirler 196/7
sünbül (Far.): zambakgillerden,
ilkbaharda basit salkım şeklinde,
daha çok açık mor renkli, keskin ve
güzel kokulu çiçekler açan soğanlı
ve otsu süs bitkisi 142/2, 382/2,
469/5
süpür-: süpürmek 42/7
sür-: sürmek 9/9, 43/8, 280/4, 440/3...
sürʿat (Ar.): sürat, hızlı
s. kııl-: 52/1, 231/6
sürh (Far.): kırmızı, al 242/4, 363/7
sürme: sürme 149/5, 218/6, 325/2, 452/1
s. eyle-: 101/5
s. tart-: 291/1
sürme-i çeşm (Far.): göz sürme 23/4,
376/2
sürme-sā (Far.): sürmeli 177/2
sürme-sān (Far.): sürme gibi 251/2
sürt-: sürtmek 123/1, 289/6, 293/1
sürur (Far.): mutluluk 249/5
süstlik (Far.+T.): gevşek, zayıf 327/6
sütün (Far.): sütün 6/2
süz-: süzmek 364/2
süzül-: süzülme 264/1
süzenī-müjgān (Far.): ince kirpikli 28/2

Ş

şāb (Ar.): genç 119/4, 469/7
şād (Far.): mutluluk 131/2, 175/2, 358/2,
422/4
ş. bol-: 358/6
ş. èt-: 319/4, 339/5, 345/3

ş. eyle-: 61/4
ş. kııl-: 289/7
şādīmān (Far.): sevinçli, şad, mesrur
113/9
ş. bola kıal-: 372/8
ş. kııl-: 195/6, 217/4
şādī (Far.): mutluluk, sevinç, sevinçli
80/5, 80/8, 258/7, 362/3
şād-kām (Far.): istediğine kavuşup
sevinmiş, meramına erip çok
memnun olmuş, sevinçli, mesrur
471/4
şādlik (Far.+T.): mutluluk 57/5, 72/3,
198/4, 256/5...
şafağ (Ar.): güneş doğmadan önce
ufukta görülen aydınlık 225/2
şāfiʿ (Ar.): vasıta, vasıta olan 2/3
şāh (Far.): boynuz 34/7, 101/4, 225/4,
360/3...
şāh (Far.): padişah 6/18, 6/19, 9/6, 11/2...
şāhbāz (Far.): iri ve beyaz bir doğan
cinsi
şāhen-şāh (Far.): padişahlar sultanı
220/5, 237/3
şāh-ı ʿArab (Far.+öz.is.): Arap milletinin
sultanı 36/2
şāh-ı bī-hemtā (Far.): benzeri olmayan
padişah 5/3, 5/5
şāh-ı cihān (Far.): dünya padişahı 221/2,
370/1
şāh-ı devrān (Far.): dünya padişahı
ş. bol-: 260/2
şāh-ı ecel (Far.+Ar.): ölüm padişah, Hz.
Azrail 264/5
şāh-ı hüsn (Far.+Ar.): güzellik sultanı,
çok güzel 356/7
şāh-ı laʿl (Far.): ender hükümdar, benzeri
olamayan 97/9

şāh-ı nāyāb (Far.): bulunmaz hükümdar 187/4
şāh-vār (Far.): iri ve iyi cins inci krş. şeh-vār 359/8
şāl (Far.): kadınların omuzlarına örttükleri geniş atkı 261/6
şām (Ar.): akşam 3/2, 96/4, 113/2, 122/1...
şām-ı hicrān (Far.+Ar.): hicran akşamı, ayrılma zamanı 255/5
şām-ı ölüm (Far.+T.): ölüm akşamı, ölüm zamanı 228/2
şām-ı ʿöm(ü)r (Far.+Ar.): ömür akşamı, ölüm zamanı 97/1
Şām (öz.is.): Suriye'nin başkenti 171/2
şaʿn (Ar.): şöret, itibar
ş. boz-: 177/3
şāne (Far.): tarak 299/5
ş. eyle-: 299/5
şarṭ (Ar.): koşul 31/3, 150/5
şaṭranc (Ar.): satranç 359/7
şāyiʿ (Ar.): yayılmak 118/4
şeb (Far.): gece; karanlık, siyah 67/6, 68/2, 126/3, 179/9...
şebāb (Ar.): genç 240/8
şebāne (Far.): geceye ait, gece vakti olan 143/4
şeb-efrūz (Far.): geceyi aydınlatan, geceyi ışıklandıran 122/1
şeb-i ḥelvet (Far.+Ar.): sakin ve sessiz gece 29/2, 59/7, 291/4, 330/2...
Şebeli (öz.is.): Ebu-Bekir Şebeli Irak'ta 861 yılında doğmuştur. Ve 945 yılında vefat etmiştir 310/9
şeb-istān (Far.): yatak odası, halvet içre 139/1, 154/3, 246/5
şeb-nem (Far.): çiy 248/3, 304/3, 329/2
ş. kerek bol-: 326/5

şeb-tā-seher (Far.+Ar.): geceden sabaha kadar 285/1
şecer (Ar.): ağaç 27/3
Şeddād (öz.is.): Hz. Hud'un oğlu 9/2
şefāʿat (Ar.): bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma 1/12, 1/13
şefkat (Ar.): şefkat
ş. kııl-: 52/6
şefkatī (Ar.): bir şefkat
ş. eyle-: 435/1
şefiʿü'l-muzenbin (Ar.): "günahların affı için şefaate eden", Hz. Muhammed 245/2
şeh-bāz (Far.): iri ve beyaz bir doğan cinsi 175/4, 216/6, 230/1
şehd (Ar.): bal 6/15, 75/5, 78/3, 405/3...
şehīd (Ar.): şehit 3/6, 28/2, 54/6, 73/2...
ş. ət-: 118/5
ş. kııl-: 121/2
şehīdān (Ar.+Far.): şehitler 355/6
şeh-i ḥübān (Far.): iyiler padişahı 271/2
şehm (Ar.): yağ 474/5
şehlā (Ar.): kusur değil güzellik sayılabilecek şekilde şaş, hafif şaş 452/1
şehriyār (Far.): hükümdar, padişah 237/1
şeh-süvār (Far.): ata iyi binen 44/1, 46/1, 158/1
şeh-vār (Far.): iri ve iyi cins inci krş. şāh-vār 142/4, 455/2
şeh-zāde (Far.): padişah oğlu 9/7
şeker (Far.): şeker 83/2, 129/5, 287/2...
şekerīn (Far.): şekerli, tatlı 177/3
şeker-i nāb (Far.): halis şeker 451/1
şeker-istān (Far.): şeker kamışı yetişen yer, şeker kamışı tarlası 457/5
şemʿ (Ar.): mum, ışık 70/2, 122/1, 139/1, 146/1...

şem^c-i hüsñ (Ar.): güzelliğinin pırıltısı
57/1, 67/2
şem^c-i enver (Ar.): ışıldayan mum 114/4,
şem^c-i münevver (Ar.): parlak mum
137/3
şem^c-i ruhsār (Ar.+Far.): yüz ışığı
şemme^ī (Ar.): bir koku 23/1, 226/1
Şem^cün (öz.is.): Hz. İsa'nın
havarilerinden birisi 8/2
şems (Ar.): güneş 79/12, 87/1
şemsiye (Ar.): güneş 41/1, 439/5
şemsü'd-đuhā (Ar.): kuşluk vaktinin
güneşi 3/4
şerh (Ar.): açma, yarma 75/5, 7/3, 94/6,
151/3...
ş. ét-: 133/1
şerhe (Ar.): açık açık 100/5
şerār (Ar.): kıvılcım
ş. öt-: 344/2
şerāre (Ar.): şer 38/3, 87/4
şerer (Ar.): zarar, şer 79/8
ş. çık-: 85/3
şerer-bār (Ar.+Far.): şerli, zararlı 162/4,
410/4
şerī^tat (Ar.): herkesin uyması için konan
her çeşit kural, kanun, yasa, düzen
ve nizam 480/13
şerīf (Ar.): şerefli 261/5
şeriksiz (Ar.+T.): yalnız, ortaksız, tek 5/3
şerm (Far.): utanma 24/6, 430/4
şermende (Far.): utangaç, mahcup olan
13/6, 15/12, 263/1, 263/7...
ş. bol-: 1/10, 56/4, 202/5...
şerm-gīn (Far.): utangaç, mahcup
ş. ét-: 294/6
şette (Far.): tekme
ş. ur-: 161/2
şettele- (Far.+T.): tekmelemek 233/2

şevk (Ar.): sevinç, zevk 29/6, 11/6,
165/2, 188/1...
Şe^cyā (öz.is.): Hz. Şe^cya. Beni-İsrail'e
gönderilen peygamberlerden birisi
8/5
şeydā (Ar.): aşık, azgın 21/5, 58/5,
267/1, 349/1
ş. kıl-: 168/5
şeyh (Ar.): şeyh 33/2, 212/5, 215/5,
372/4...
şeyhlik (Ar.+T.): şeyhlik 61/6, 180/3
şey-i li-llāh (Ar.): Allah için her şey 7/2
şeytān (Ar.): şeytan 34/3, 152/1, 261/7,
270/7...
şeytān-ı mel^cün (Far.): lanetlenmiş
şeytan 156/5
şī^cār (Ar.): iz, işaret, alamet 31/2
şīb (Far.): iniş 6/2, 172/4
şiddet (Ar.): aşırılık, fazlalık 42/5, 85/1,
87/1, 171/5...
şifte (Far.): aşırı derecede tutkun 382/2
şigāf (Far.): yarık, yırtık 256/3
şihāb (Ar.): akan yıldız, meteor 230/1
şikāf-ı tam (Ar.+T.): çatı yarığı 63/3
şikeste (Far.): kırık, kırılmış 5/5, 121/1,
123/4, 208/4
şimāl (Ar.): kuzey 318/4
şimşād (Far.): şimşir ağacı 154/4, 179/2
şin (Ar.): Arap alfabesinin on üçüncü
harfi 159/6
şīr (Far.): aslan 109/2, 109/3
şīr (Far.): sut 83/2, 91/2, 129/25, 142/4...
şīrīn (Far.): tatlı 14/2, 69/7, 67/9, 170/1...
şīrīn-edā (Far.+Ar.): latif, edalı 154/6
şīrīnlig (Far.+T.): tatlılık 43/5, 69/7
şīrīn-likā (Far.+Ar.): tatlı yüz, güzel
71/3, 227/1
Şīrīn (öz.is.): ünlü aşık, Ferhat ve Şirin
hikāyesinin kadın kahramanı

şīrīn-ḥarekāt (Far.+Ar.): tatlı harekâtlı
380/2
şīrīn-kār (Far.): tatlı muamele eden, hoş
davranan 265/1, 300/3, 352/1,
şīrīn-meāb (Far.): tatlı ve sevimli yüzü
439/3
şīrīn-nevā (Far.): tatlı sesli 102/4, 274/3
şīrīn-nevāz (Far.): tatlı okşayan 120/1
şīrīn-sūḥen-dān (Far.): tatlı sözlü kişi
260/3
şīrīn-şemāil (Far.+Ar.): tatlı şekilli 474/8
şīrīn-zebān (Far.): tatlı sözlü 125/2,
294/5, 318/6, 321/1...
Şiş (öz.is.): Hz. Şit 8/1
şişe (Far.): cam 129/4
şitāb (Ar.): hız, acele 19/5, 240/2, 258/3,
439/1
ş. eyle-: 32/1, 46/2, 46/4, 178/1...
ş. öt-: 235/3
şol: şu o 117/8, 145/1, 354/4, 480/12
şöhret (Ar.): şöhret 212/5
şuāc (Ar.): şua 20/2
Şuāyb (öz.is.): Hz. şuayb 8/5
şūḥ u şeng (Far.): tatlı ve nazik 399/2
şūm (Far.): kötü, uğursuz 39/5, 69/4,
214/4, 214/7
şunça: bu kadar 88/7, 231/5
şunçalık: bu kadarcık 216/8
şundaḳ: şöyle 336/3
şūr (Far.): tuzlu, kekremsi, acı 163/2,
173/4, 287/3, 354/2...
şūr-baḥt (Far.): şanssız 227/5
şūr u şer (Far.+Ar.): isyan 163/2
şūre-zemīn (Far.): tuzlu yer 287/3
şūrīde (Far.): perişan, karışık 98/5,
156/8, 179/9, 195/2
şükṛāne (Ar.): teşekkür alameti, iyilik
bilme nişanesi 293/6

şükṛ-i Allāh (Ar.): Allah'a şükür olsun
350/1
şükṛ (Ar.): şükür 6/14, 147/2, 293/4
şūle (Ar.): alev
ş. ur-: 38/2

T

tā (Far.): ta, +e dek, +e kader 23/3, 32/6,
49/6, 64/7...
taālā (Ar.): “şanı yüce olsun” anlamında
olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden
sonra kullanılır 340/2, 376/1
taalluḳāt (Ar.): bağlılıklar, ilişkiler
210/1, 220/1, 238/7
taām (Ar.): yemek 283/2, 69/1, 199/5,
373/11...
tāat (Ar.): ibadet, takva 1/11, 11/3, 65/1,
98/3
t. eyle-: 149/8, 249/1, 249/5, 262/2...
t. kıl-: 4/3, 52/2, 119/7, 202/1...
tāb (Far.): dayanma 178/5, 469/5
tābān (Far.): parlak, ışıltak 1/3
tā-be-key (Far.): ne zamana kadar 359/1
tabīb (Ar.): hekim, doktor 330/3, 18/4,
28/3, 29/3...
tābūt (Ar.): tabut 52/5
taft (Ar.): hararet 130/2
taḡ: daḡ 6/8, 29/7, 47/1, 58/2...
tahāret (Ar.): temiz olma, temizlik,
abdest 92/6
tahrīr (Ar.): yazma 151/5
taḥt (Ar.): alt 119/5
taḥte's-serā (Ar.): yer altı 33/6, 199/2,
340/5
tā-key (Far.): ne zamana kadar 347/6
tāḳ (Ar.): kümbet; tek, az 171/1

taḫaddes (Ar.): mübarek ve yüce olan 376/1
taḫdīr (Ar.): ezelde Cenāb-ı Hakk'ın olmasını dilediği şeyler, her şey hakkında vermiş olduğu ezeli karar, alın yazısı, kader 132/7, 230/7
taḫdīr-i ezel (Far.): ezeli kader 80/6, 117/9
taḫlīd (Ar.): belli birine veya bir şeye benzemeye veya benzetmeye çalışma 156/8
taḫvā (Ar.): Tanrı korkusu ile dince yasaklananlardan çekinme 1/11, 11/3, 16/6, 31/2...
talān: yağma, çapul
t. ét-: 356/7
talāṣ-: telaş etmek, çaba göstermek 51/5
tal'at (Ar.): yüz, çehre 9/7
ṭaleb (Ar.): talep 92/3, 113/7, 172/2, 182/3...
t. kıl-: 37/1
t. eyle-: 263/3
ṭaleb-kār (Ar.+Far.): istekli, isteği olan kişi 74/4, 208/1, 261/8
ṭālī° (Ar.): baht, şans 42/8, 74/3, 179/8, 350/2...
ṭālī°-i vājūn (Ar.+Far.): ters talih, kötü şans 179/8
talpın-: oynayıp, sıçramak 281/5
Ṭālūt (öz.is.): Hz. Talut 8/6
ṭam-: damlamak 177/3, 284/4, 445/4
ṭam: oda 63/3, 68/6
ṭama° (Ar.): hırs 17/7, 58/7, 128/4, 208/4...
t. eyle-: 188/5
t. kıl-: 289/4
ṭamām (Ar.): tamam, bütün 36/4, 65/6, 82/5, 84/1...
ṭamuz-: damlatmak 347/3

ṭamuḡ: cehennem 13/2, 72/7, 126/7, 241/3...
ṭanḡ: yarın, sabah, zaman, vakit
t. at-: 66/1, 79/12, 101/3, 105/5...
ṭa'na (Ar.): kinaye 223/4, 240/8, 252/7, 357/4
ṭanāb (Ar.): ip 328/3, 46/4, 257/5
ṭanbūr (Far.): tambura, müzik aleti 106/4
ṭanḡla: yarın, sabah, zaman 13/5, 34/1, 35/7, 40/4...
ṭannāz (Ar.): herkesle eğlenen, alay eden 450/7, 451/7, 452/7
ṭap-: bulmak 7/7, 12/3, 15/6, 17/1...
ṭapal-: bulabilmek 5/7, 30/6, 96/5, 110/5...
ṭār (Far.): tar, ip
t. ur-: 98/7
ṭarab (Ar.): sevinmekten gelen coşkunluk, sevinç ve şenlik 342/6, 367/1, 458/2
ṭarab-nāk (Ar.+ Far.): sevinçli, neşeli 401/2
ṭaraf (Ar.): taraf 38/5, 41/1, 105/1, 108/2...
ṭarāvet (Ar.): tazelik 450/4
ṭarḡa-: yaymak 68/5
ṭāre (Far.): bir tar 189/2
ṭārek (Ar.): tepe, başım üst kısmı 212/1
ṭārīk (Far.): karanlık 37/5, 181/2
ṭarīḡa (Ar.): yol 80/6, 339/3
ṭarra (Ar.): zülûf 477/2
ṭarrār (Ar.): gönül çalan, insanın aklını başından alan 477/2, 400/4
ṭart-: çekmek, zahmet çekmek 3/3, 28/6, 47/2, 55/4...
ṭarta ṭarta: çeke çeke 360/1
ṭās (Ar.): içine su, sulu şeyler ve çeşitli maddeler konan, madenden, ayaksız, derince, yayvan kap 261/6

taşadduk (Ar.): sadaka olarak verme
301/6, 325/7, 362/4
t. kıl-: 325/1

taşdik (Ar.): gerçeği söylemek, gerçek
olmak 111/5
t. kıl-: 229/2

taş: taş 58/2, 79/2, 129/4, 141/3...
t. at-: 52/5
t. oyna-: 332/4
t. ur-: 47/5

taşbağır: taş yürek 21/4

taşkun: taşkın 316/6
t. kél-: 98/6

taşla-: taşlamak 234/3

tat-: tatmak 10/4, 238/2, 255/1, 287/2...

tatlıg: tatlılık 55/6, 142/4, 177/3, 294/3...

tavāf (Ar.): tavaf 31/6, 159/4
t. eyle-: 220/6

tavşif (Ar.): vasıf etme 154/6

tay-: kaymak 62/5, 156/5

tayağ: dayak 16/6, 124/7, 156/5

tayār (Ar.): hazır
t. bol-: 216/4
t. eyle-: 138/3
t. ol-: 306/4

tazallüm (Ar.): sızlanmak, yakınmak
t. kıl-: 95/4

tāze (Far.): yeni 29/4, 135/3, 299/4,
330/4...
t. bol-: 59/6
t. kıl-: 68/1

taẓim (Ar.): hürmet etme 369/4

teʿaddī (Ar.): birinin hakkına tecavüz
etme, saldırma 174/5

teb (Far.): ateş, hararet 38/1

tebāh (Ar.): yıkılmış, mahvolmuş, harap
olmuş 456/4

teber (Far.): balta 27/6, 113/4

tebessüm (Ar.): gülümse 142/6, 383/2

t. kıl-: 95/1, 139/3

teb-ḥāle (Far.): uçuk 30/6

teb-i ʿışk (Far.+Ar.): aşk ateşi 410/1

tecelli (Ar.): gösteri, belli olma
t. körset-: 67/5

tecelli-i cemāl (Ar.): yüzün görünmesi,
yüz güzelliğinin zuhuru 122/7,
135/7, 206/2

tecennüs (Ar.): aynı şekilde olmak
t. bol-: 150/4

tedbīr (Ar.): sonunu düşünmek, idare
etmek 116/3

teferrüc (Ar.): eğlenmek için yapılan
gezinti 469/4

tefsān (Far.): çok sıcak
t. ol-: 219/5

teh-be-teh (Far.): dibinden dibine 88/6

teh-büte (Far.): kökün dibi 289/4

tekebbür (Ar.): kibirlenmek, büyüklük
satma 7/8, 81/3, 208/2, 274/5...
t. eyle-: 114/6, 211/2

tekellüm (Ar.): söz, konuşmak
t. eyle-: 103/4, 139/5
t. kıl-: 95/3

ték-: değmek, nasip olmak, isabet etmek
21/5, 23/2, 42/3, 64/2...

tékme: tekme 168/3

tekrār (Ar.): tekrar 20/4
t. kıl-: 471/4

tekye (Ar.): dayanma, güvenme, itimat
etme 324/2

télbe: deli 17/4, 28/6, 55/6, 57/2...
t. bol-: 108/5, 272/2, 429/4
t. eyle-: 24/2, 50/1, 67/4, 168/8...
t. kıl-: 17/3
t. yürüt-: 17/5

télbe-i ʿışk (T.+Ar.): aşk delisi 57/4
telettüf (Ar.): nazik, yumuşak
t. ét-: 393/1
telef (Ar.): yok etme 160/1
telh-kām (Far.): kederli 284/1, 294/5, 444/6
temāšā (Far.): bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme 20/1, 35/3, 54/1, 59/1...
t. kıl-: 9/1, 47/2, 59/2, 86/5...
temennā (Ar.): arzu, istek 459/5
Temliḥ (öz.is.): Hz. İsa'nın havarilerinden birisi 9/4
ten (Far.): vücut 29/6, 65/6, 88/7, 108/2
t. sémürt-: 94/8
t. séz-: 187/2, 229/3
téng: denk 132/4, 331/2
t. bol-: 129/6, 338/4
t. ol-: 338/2
tenākuz (Ar.): çelişki 79/5
tenhā (Far.): yalnız 233/5
tenhā-nişin (Far.): yalnız oturan
t. ol-: 259/5
tenhā-nişinlik (Far.+T.): yalnız oturmak 201/1
ten-perest (Far.): kendine, vücuduna çok dikkat eden, kendine iyi bakan 314/2
tép-: tekmelemek 106/6, 165/4, 181/5, 220/9...
ter (Far.): ıslak 85/7
t. bol-: 304/3
t. dīde ter kıl-: 163/4, 210/8, 215/1, 218/4...
tér-: dizmek, toplamak 84/6, 230/4
tér: ter 321/5, 453/1

térküz-: kaldırmak 199/6
terahḥum (Ar.): acıma, merhamet etme 125/5, 200/5, 312/3
t. eyle-: 110/4, 158/3, 198/6
t. kıl-: 15/7, 279/9, 290/7
terāne (Far.): nağme, ezgi 471/5
terāzū (Far.): terazi, tartı 4/4, 262/6, 479/8
terbiyet (Ar.): terbiye, edep
t. kıl-: 60/5, 249/6
tereddüd (Ar.): şüphe, güman 290/4, 340/4
terek (Far.): kavak ağacı 115/4, 344/4
terennüm (Far.): nağme ile söyleme
t. kıl-: 95/5
terk (Ar.): bırakma
t. ét-: 396/3
t. eyle-: 107/3, 480/5
t. kıl-: 304/5
terk-i ʿamel (Ar.): ameli bırakmak, iyiliği terk etmek 288/3
terk-i cān (Ar.): canı bırakmak, sevgilini bırakmak
t. kerek: 182/4
terk-i şer (Ar.): şerri bırakma 337/5
t. kıl-: 210/10
terk-i nişāt (Ar.): kederli olmak, mutlu olmamak 465/5
térmülmaḥ: baygın bakmak 1/10
tesellā (Ar.): telli, sakinleşme 21/2
teskīn (Ar.): sakin olmak 101/2, 248/2, 280/7
t. bol-: 137/4, 226/4, 298/4
teskin-i dil (Ar.+Far.): yürek sakinliği 315/6
teşle-: bırakmak 51/3, 52/2, 62/1, 119/5...
teşne (Far.): susuz, susamış 147/2, 193/1,

t. eyle-: 1/2
teşne-leb (Far.): susuz, susamış 23/3, 75/4, 134/1, 198/1...
t. bol-: 420/2
t. kal-: 7/6, 28/7
t. kêt-: 342/3
t. ôt-: 233/4
tevaḳḳuf (Ar.): bekleme, durma 231/5
tevekkül (Ar.): her türlü gerekli sebebe baş vurduktan sonra kadere razı olup sonucu Allah'tan bekleme, işlerini Allah'a bırakma, yeis ve kederden kurtulma, Allah'a güvenme 207/7
tevellā (Ar.): yaklaşmak 6/11, 20/1, 459/6
tez (Far.): hızlı, çabuk 167/2, 287/4, 298/2, 349/4...
ṭıfl (Ar.): tıfıl, çocuk 78/2
tırmala-: tırmalamak 233/2, 235/3
ṭıḡ (Far.): bıçak, kılıç, çok keskin 477/3, 478/2
ṭıḡ-i āb-dār (Far.): keskin kılıç 344/5
ṭıḡ-i ebrū (Far.): kaş kılıcı 462/6
ṭıḡ-i ḡam (Far.+Ar.): keder kılıcı 256/3, 284/3, 447/4
ṭıḡ-i ḡasret (Far.+Ar.): hasret kılıcı 273/1, 275/5
ṭıḡ-i ʿıṣṣ (Far.+Ar.): aşk kılıcı 73/4, 87/4, 141/3, 433/5...
ṭıḡ-i istiḡnā (Far.+Ar.): naz kılıcı 274/5
ṭik: dik 181/5
ṭik-: dikmek, bir bitkiyi dikmek 12/3, 256/5
ṭikil-: dikilmek 138/4, 174/7, 300/4
ṭil: dil 1/11, 5/1, 6/14, 31/7...
ṭile-: dilemek, istemek 2/9, 29/1, 29/2, 29/3...
ṭimār (Far.): bakım, yara bakımı 2/3
ṭin-: dinmek 171/4, 316/5

ṭır (Far.): kurşun 19/6, 151/6
ṭır-bārān (Far.): kurşun yağmuru 207/4, 295/5
ṭıre (Far.): siya
ṭır-i belā (Far.+Ar.): bela kurşunu 43/2, 153/3, 295/6
t. kəl-: 49/4, 82/4
ṭır-i duʿā (Far.+Ar.): dua kurşunu 283/5
ṭır-i kec (Far.): eğik kurşun 160/4
ṭır-i ʿıṣṣ (Far.+Ar.): aşk kurşunu 315/1
ṭiriklik: hayat 11/4, 20/7, 62/6, 79/11...
ṭır-i melāmet (Far.+Ar.): azarlama kurşunu 141/3
ṭır-i müjḡān (Far.): kirpik kurşunu 28/1, 294/7
ṭır-i vaḡṣi (Far.+Ar.): vahşi kurşun 186/2
ṭiryāk (Ar.): panzehir, anti dol 178/4
ṭıṣ: diş 43/6, 97/7, 103/1, 139/4...
ṭıṣleş-: ısırarak, kavga etmek 51/4, 51/5, 95/1, 191/5...
ṭitreṣ: titremek 105/2, 344/3
ṭiz: diz 1/2, 479/9
ṭız (Far.): keskin 43/3
ṭiz (Far.): hızlı, çabuk 160/7
toḡan: ötlekü denilen avcı kuşu, doğan 189/3
toḡrı: doğru 34/4, 359/7
toḡıṣ: bağlama 325/3
tol-: tolmak 47/1, 322/5, 466/7
tolḡan-: dolanmak 222/3
toy-: doymak 6/15, 79/1, 79/3, 108/4...
tök-: dökmek 46/1, 172/5, 228/4, 253/5...
tökküci: dökücü 292/2
tökül-: dökülmek 108/2, 112/4, 173/5, 192/1...
töktür-: döktürmek 168/3
töṣ: yan, karşı taraf 331/2
töṣen-: döşenmek 117/7
tövbe (Ar.): tövbe 170/5, 209/7

t. eyle-: 216/1
t. d -: 86/2, 97/8, 108/7, 113/6...
t. kıl-: 106/7, 148/6, 333/3...
t b  (Ar.): cennette bulunduğuna ve b t n cennete g lge saldığına inanılan, k k  yukarıda, dalları aşağıda b y k ağa  294/3, 189/5
t ble's-ser y ir (Ar.): "sırların ortaya  ıkacağı g n", kıyamet 15/2
t de (Far.): yığın, k me 278/4
t f n (Ar.): tufan, fırtına 84/5, 170/4
t feyl (Ar.): sığıntı 205/7
tu m (Far.): tohum
t l (Ar.): uzunluk 210/2, 340/4
t me (Ar.): yem 58/1
t mt r k (Ar.): g steriŐ, debdebe 171/8
T r ( z.is.): Sina dağı 145/2
tur-: durmak 4/3, 7/2, 9/9, 12/6...
turağ: seba, s kuret, mevki 402/3
turfe (Ar.): g r lmemiŐ, nadir 203/7, 6/8, 44/5, 83/4...
turfe end z (Ar.+Far.): garip Şeyler s yleyen, latifeci 367/4
turkuz (Far.): mavi rengi 154/3
T r-ı Sin  ( z.is.): Hz. Musa'nın vahiy ve tecelliye mazhar olduğu dağ, Sina dağı 169/7
tus-: beklemek, sebat etmek, yolunu kesmek 257/3
t Őe (Far.): azık 333/5, 353/2
t Őe-i reh (Far.): yol azığı 221/2
t Őe-i  k b  (Far.+Ar.): ahiret azığı, iyi ameller 11/6
t. kıl-: 35/6, 232/4
tuğ: bayrak 174/7
t. k ter-: 119/7, 270/2
tuğra: m h r 466/3
tutaş- tutuŐmak 130/2, 141/1

t t  (Far.): dudu kuşu 129/3, 157/1, 318/6, 138/6...
t tiy  (Ar.): s rme 2/8, 70/4, 100/6, 121/3...
tuyak: toynak 34/7
tuyul-: boğazına ka mak 333/7
tuyur (Ar.): kuşlar 87/2
tuzag: tuzak 413/3
t b  il ll h (Ar.): "Allah'a t vbe ediniz" 148/5
t ken-: t kenmek 97/4, 174/5, 190/5, 196/4...
t men: on bin, pek  ok 9/12, 11/6, 17/6, 22/1...
t n: gece 6/22, 12/2, 14/3, 102/2...
t nag n: ge en g n, d n 231/5, 257/1, 350/1, 369/1...
t nd (Far.): sert, Őiddetli 138/3, 160/7
t r b (Ar.): toprak 42/9, 45/4
t. ol-: 261/7
t.  t-: 235/5
t rl k: t rl  12/1, 22/1, 37/2
t Ő- d Őmek
t Ő r-: d Ő rmek 1/2, 17/5, 20/2, 28/4...
t t n : duman 171/6
t v n  (Far.): g  l , kuvvetli 6/4, 6/16
t z-: d zmek, d zenlemek; s ylemek 80/4, 280/3, 281/2, 281/4
t zet-: tertip etmek, d zeltmek, doğru hale getirmek 160/3

U

u/  (Far.): ve 1/9, 2/10, 2/3, 2/4...
 cb (Ar.): bencil 81/7
 c z (Ar.): ucuz 126/6
uc c (Ar.): tuzlu ve acı 83/2

uçra-:buluşmak, görünmek 21/2, 69/4, 88/3, 94/4...
‘ūd (Ar.): odun 215/4
‘ū. küydür-: 110/2
udda: sihir
u. kıl-: 124/7
ufā (Ar.): süslenmek için kullanılan bir malzeme 189/4
uğra-: anlamak 16/4
‘uqbā (Ar.): ahiret 99/7, 234/4, 11/6
‘uqul-ı melekūt (Ar.): akıllı ve büyük padişah 379/1
‘u. kıl-: 232/4, 35/8
ula-: ulamak 104/3
ulam: vasıtasıyla, dolayı, münasebetiyle 183/3
uluğ: ulu 144/5, 228/2, 241/3, 261/5
uluğlık: ululuk, yücelik 319/8, 212/4
uluş: vilayet, ülkü 238/5, 256/4
u. bol-: 248/4
ur-: vurmak 5/7, 16/1, 19/4, 24/4...
uruş: savaş, kavga 233/5
us-: soymak, eti kemikten koparmak 257/1
uşal: işte, şu, o 1/2, 1/3, 4/2, 13/4...
uşal-: ufalanmak, küçülme 110/2, 182/4, 338/3, 347/5
uşandak: öyle 8/7, 359/3
uşat-: ufalamak, kırmak, parçalamak 446/2
uşbu: işte bu 3/3, 3/7, 6/3, 7/7...
uşla-: tutmak, yakalamak; anlamak 64/4, 86/2, 108/7, 125/3...
Uşmūl (öz.is.): Davud peygamberden önceki peygamber 8/4
‘uşşāk (Ar.): aşıklar 177/2, 392/3, 400/3, 451/5...
uyal-: utanmak 331/10
uyat: utanç 11/3, 56/7, 65/1, 270/9...

uyğag: uyanık 108/6
uygat-: uyandırmak 125/2
uyku: uyku 12/4, 14/2, 53/4, 68/2...
uy uy: ay, vay, aman
u. kıl-: 84/8
uzag: uzak 156/1
uzart-: uzatmak 291/6
Uzgan (öz.is.): Kırgızistanda bir şehir adı 8/6
‘uzlet-nişin (Ar.+Far.): yalnız, münzevi 37/6, 129/3
‘u. tile-: 199/1
‘Uzeyr (öz.is.): Hz. Üzeyir 8/2

Ü

üç: üç 281/2, 333/4
üç karış: üç karış 366/3
üçün: için 6/11, 47/1, 60/3, 81/2...
üftān u hizān (Far.): düşe kalka
ü. yügür-: 66/2, 119/5, 157/2
ülfet (Ar.): alışma, kaynaşma
ü. bol-: 423/3
ümīd (Far.): ümit, 1/7, 46/4, 72/3, 73/3...
ü. eyle-: 146/4
ümmet (Ar.): ümmet 1/9, 2/3, 3/3, 34/8...
ün: ses, ün, şöhret 225/3
ünde-: seslenmek; feryat etmek 230/3
üslüb (Ar.): oluş, yapış 369/8
üst: üst 33/4, 57/1, 62/5, 80/4...
üstühān (Far.): kemik 136/2, 195/7, 229/3, 321/5...
ü. bol-: 252/2
üstühānī (Far.): bir kemik, kemiğe ait 216/6
üstüvār (Far.): sağlam, güvenilir
ü. eyle-: 355/4

üz-: koparmak 104/3, 115/6, 137/1, 157/6...
üze: üzere 12/2, 25/3, 53/2, 115/6...
üzre: üzere 1/3, 1/5, 44/4, 73/4...
üzül-: kırılmak, kopmak 58/7, 98/7, 115/6, 264/1...

V

vābeste (Far.): bağlı 295/4
vaʿde (Ar.): vade, söz vermek 48/2, 105/3, 276/6, 317/6...
v. bē-: 51/6
vaʿde-i didār (Ar.+Far.): buluşma sözü 116/6,
v. tē-: 117/10
vaʿde-i vaşl (Ar.): kavuşma sözü 172/6
vā-dirīga (Far.): çok yazık, eyvahlar olsun 97/2, 360/2
vādī (Far.): nehir yatağı, dere boyu, mecra, vadi 23/3, 61/5, 61/7, 180/1
vāfık (Ar.): memnun olma, sevindirme 404/3
vaḥdet (Ar.): birlik 144/4
vā-ḥasretā (Ar.): ey hasret, çok yazık! 4/6, 22/4, 28/6, 118/6...
vāḥid-i dānā (Ar.+ Far.): “tek, zatında, sıfatlarında, isim ve hükümlerinde asla ortağı ve benzeri olmayan” anlamında esma-i hüsnadan
(Allah’ın en güzel isimlerinden)dir, her şeyi bilen 15/6
vāḥidliḡ (Ar.+T.): teklik, bir olma 134/3
vaḥş (Ar.): vahşi hayvanlar 87/2
vaḥşet (Ar.): vahşet, korku 322/6
vaḥşi (Ar.): vahşi 212/2, 274/2

vāʿiz (Ar.): ibadethanelerde kalpleri yumuşatacak, sevaba, taata, güzel ahlaka, iyiliğe, nefsi ıslaha sevk edecek, kötülüklerden tövbe ettirecek şekilde dini konuşma yapan, nasihat veren kimse 254/2, 312/6
vājūn (Far.): ters, devirme 458/2, 458/4
v. ét-: 411/4
vaḡt (Ar.): vakit, zaman 12/5, 49/6, 86/3, 113/4...
vāle (Far.): inleyen, inilti 57/7, 155/2, 179/1, 272/3...
vallāh (Ar.): Allah için, Allah hakkı için anlamında bir yemin sözü 134/2, 200/6, 312/4
Vāmık (öz.is.): ünlü aşık, Vamık ve Azra aşk hikayesinin erkek kahramanı 9/8
-vār (Far.): gibi 64/5, 91/6, 93/3, 114/3...
vaşf (Ar.): bir kimse veya şeyin taşıdığı hal, sıfat, nitelik 31/7, 76/4, 114/4, 378/2
vaşl (Ar.): kavuşma, ulaşma 153/2, 171/4, 180/6, 207/6...
vaṡan (Ar.): vatan 60/1, 363/3
v. kıl-: 204/1
vāveylā (Ar.): yazık, eyvah 1/9, 11/1, 15/3, 202/2
v. ur-: 47/1
vāveyletā (Ar.): ey vaveyla, yazıklar! 251/5, 262/6
Vays-ı Kāran (öz.is.): İslam tarihinde önemli bir şahsiyet 223/2
vaʿz (Ar.): nasihat
v. ét-: 260/3
vebāl (Ar.): günah doğuracak ve insanı ahiret azabına sürükleyecek olan ağır sorumluluk 299/2

vech (Ar.): yüz 479/4
ve'd-ḍuḥā (Ar.): kuşluk vakti 2/7
vefā (Ar.): vefa 6/22, 9/9, 25/5, 38/6...
 v. ét-: 117/6, 221/3
 v. izle-: 244/3
 v. kıl-: 6/20, 317/6, 377/4
 v. tap-: 102/3
 v. uşat-: 446/2
vefāsız (Ar.+T.): vefasız 362/4
vefāt (Ar.): ölüm, ölme 56/1, 467/4
vehm (Ar.): korku 109/4, 156/7, 266/9, 373/11...
ve'l-acem (Ar.): “ve Arap olmayanlar” 36/2
velāyet (Ar.): il, şehir; dostluk, yakınlık 244/5; 357/7
ve-lem-yüled (Ar.): “ve doğmamıştır” anlamında olan Kuran-ı Kerim ayeti 5/3
veli (Ar.): fakat, lakin 5/4, 91/4, 283/4, 363/7
velī (Ar.): veli, eren, ermiş 480/13
 v. eyle-: 357/8
velikin (Ar.): lakin, ancak, fakat 27/1, 88/6, 295/4, 363/1
velī-ye niḥmet (Ar.): hayırsever
 v. bol-: 249/4
veraḥ (Ar.): Allah'tan korkup haramdan, günahattan, kötülüklerden sakınma, dini buyrukları titizlikle yerine getirme, takva
 v. kıl-: 324/1
verne (Far.): olmazsa 334/2
vesme (Ar.): rastık 452/4
ve's-şükr limen ḥāṭır fi'l-ḳalb-i vefā (Ar.): “ve kalbimdeki vefa için Allah'a şükürler olsun” anlamında olan bir dua 374/2

vezbinlik (Far.+T.): ağırlık 348/3
vıy: vıy (ünlem) 74/1
vīrāne (Far.): viran, harap 30/3
vidāḥ (Ar.): vıda etme 153/1, 396/1, 396/3, 396/4
vişāl (Ar.): ulaşmak 208/1, 470/2, 470/4
vuşūl (Ar.): ulaşma, erişme 435/1
vuzū (Ar.): abdest 92/6, 364/5
 v. kıl-: 201/2, 224/3,
vü (Ar.): ve 1/13, 4/1, 6/6, 9/3...
vücūd (Ar.): insan veya hayvan gövdesi, beden; var olma, varlık 83/4, 99/6; 37/3, 81/3, 81/6, 83/4...

Y

yā (Ar.): ey! 1/12, 2/1, 2/4, 4/2...
yā (Far.): ya, ya da, yahut 50/3, 751/5, 97/8, 126/2...
yād (Far.): anma, hatırlama 6/5,
 y. ét-: 12/2, 90/6, 209/4, 209/5...
 y. eyle-: 68/5, 224/3
yağ: yağ 108/1, 299/1, 348/1
yağ-: yağmak, yağmur yağmak 91/2, 222/4, 301/7
yağaç: ağaç 242/3, 363/6
yağdur-: yağdırmak 6/6
yağıl-: yağmak 295/6
yā ḡiyāşü'l-mütteḡişin ente ḥādī ihdinā (Ar.): ey yalvaranların icabet eden, ey sen yolu gösteren bize yol göster 7/6
yağmā (Far.): yağmalamak, çapul, talan 32/2
 y. kıl-: 168/7
yaḡşı: iyi, güzel 1/12, 9/1, 14/5, 19/6...
Yahūdā (öz.is.): Hz. Yakup'un oğlu 8/2
Yahyā (öz.is.): Hz. Yahya 8/4

Ya'qūb (öz.is.): Hz. Yakup 8/2
yaq-: yakmak 133/4, 146/1, 267/8, 284/2...
yaqa: yaka 11/1, 68/5, 86/2, 89/3...
y. yırt-: 72/1, 118/7
yaqıl-: yanmak 79/3
yāqūt-ı ahmer (Ar.): kırmızı yakut 103/1
yala-: yalamak 233/3, 373/9
yalak: hayvanların sulandığı bir taş tekne 46/2
yalbar-: yalvarmak 64/8
yalğan: yalan 48/2, 51/6, 79/8, 81/7...
yalğançı: yalancı 66/6
yaman: alışılmışın üzerinde, çok; kötü, korkulan 9/1, 15/1, 122/2, 132/1...
y. aççıglan-: 44/1
y. bol-: 252/6, 354/3
y. de-: 27/9, 363/9
y. küy-: 347/4
y. yürü-: 359/5
yamanlıg/k (Ar.): kötülük 241/6
y. eyle-: 336/7
yamğur: yağmur 6/6, 251/1, 255/2
y. yağ-: 222/4, 301/7
yan: bir yerin ön veya arka kabul edilen kısmına göre sağ yahut solda olan tarafı, bir eksene göre sağ veya solda kalan taraf 49/2, 125/5, 156/5, 163/3...
yan-: yanmak 38/1, 43/4, 75/2, 100/8...
yana: taraf, yön, cihat 13/7, 57/8, 74/3, 269/3...
yandur-: yandırmak 67/2, 311/7, 480/1
yanğlıg: gibi, benzer, denli 1/2, 2/9, 44/3, 55/6...
yār (Far.): dost, sevgili 17/7, 28/5, 49/1, 53/6...
yar-: yarmak 47/2, 87/3, 250/2, 282/2...

yara: yara 24/3, 28/1, 100/5
yarağ: savaş aleti, silah 264/5, 365/1
yārān (Far.): yarlar 94/1, 178/6, 369/10
yaraş-: yakışmak 150/1, 177/1, 325/3, 452/1...
yarat-: yaratmak 6/3, 6/8
yarım: yarım, bir şeyin yarısı 41/3, 280/5, 339/1, 441/5
yasalmak: süslenmek 177/1
yaslan-: süslenmek 165/4, 325/2
yasār (Ar.): sol (taraf) 156/3, 172/4
yastācir (Ar.): ticaret yapan kişi 8/6
yasta-: dayamak, yaslamak 259/3
yastan-: dayanmak, yaslanmak 42/6, 102/6, 106/5, 111/2...
yastuk: yastık 112/3
yaş: yaş, genç 84/8, 98/9, 331/3, 331/5...
yaş: göz yaşı 158/5, 195/5, 201/3, 217/3...
yaşa-: yaşamak 66/3, 249/1, 288/4, 337/6...
yaşar-: yaşlanmak, gözüün yaşlanması 97/2, 166/7, 167/3, 168/5...
yaşurun: gizli, saklı 77/1
yat: yabancı 122/9
yat-: yatmak 12/1, 14/3, 26/3, 45/4...
ya'nī (Ar.): yani, ne demek 79/8, 174/2, 384/3
yanda-: yaklaşmak 339/2
yavaş: yavaş 141/4
yavuş-: yaklaşmak 90/4, 271/1
yavut-: sakinleştirmek 200/2, 259/3
yayıl-: yayılmak 238/7
yaz: yaz faslı 35/6, 109/2, 125/3, 126/8...
yaz-: yazmak; açmak 15/1, 15/3, 151/5, 154/6...; 109/2, 294/6
yazuk: yazık, açma 340/8
yek-bār (Far.): bir keresine, bir anda 10/4, 300/6

Yek-Dest (öz.is.): Firdevsi'nin şehnamesinde bir kahramanın adı 9/4

yek-sân (Far.): düz, mahva olmak 119/2, 270/2

yek-ser (Far.): bir baş; tamamen, bütün 235/2
y. küy-: 85/1, 85/6
y. öt-: 425/2

yek-sū (Far.): bir taraf
y. kör-: 48/4, 48/6

yém-: yemek 9/13, 119/3, 128/2, 128/6...

Yemen (öz.is.): Yemen ülkesi 171/2, 237/2, 250/3

yemîn (Ar.): sağ (taraf) 38/5, 172/4

yemiş: yiyecek 34/5, 128/2

yér: yer 6/2, 6/5, 14/4, 33/3...

yêrlig: fakir, yoksul 373/14

Yeşrib (öz.is.): Medine-i Münevvere'nin müslümanlıktan önceki adı 38/5

yét-: ulaşmak, gelmek 17/8, 19/6, 45/3, 64/5...

yétkende: geldiğinde 56/5, 112/3

yétkür-: ulaştırmak 23/1, 30/7, 75/5, 98/4...

yétküsi: yeterli 6/5

yétmeklik: ulaşmak, kavuşmak 37/2

yétmiş: yetmiş 35/4, 281/2

yétmiş miñg: yetmiş bin 355/5

yétüş-: yetişmek, ulaşmak 32/6, 64/6

yevmü'l-cezā (Ar.): ceza günü, kıyamet günü 251/5, 262/5, 480/6

yevmü'n-nüşür (Ar.): kıyamet günü 479/7

Yezdān (Far.): Tanrı 152/6

Yezid (öz.is.): zalimliği ile bilinen ikinci Emevi halifesi 3/6, 118/5, 437/4

yıg-: toplamak, biriktirmek 124/3, 366/5

yıgı: ağlamak 174/3, 210/4, 260/8, 322/6...

yıgıl-: birikmek 364/2

yağıl-: toplanmak, birikmek 364/2

yıgla-: ağlamak 4/6, 12/2, 12/5, 14/4...

yıglayu: ağlayarak 94/6, 236/6, 417/3, 419/2

yıkıl-: parçalanıp dağılmak 32/2, 156/4, 431/5

yıkıt-: düşürmek, bir şeyi düşürmek 1/5

yıl: yıl 9/9, 42/7, 66/3, 91/5...

yılkı: dışı at 56/6

yırak: uzak 48/1, 50/3, 55/3, 85/3...

yiber-: göndermek 60/2, 143/2, 346/4, 346/5

yine: yine, tekrar 5/4, 6/7, 34/5, 87/1...

yok: yok 1/9, 4/4, 6/20, 9/9...
y. ét-: 465/8, 466/8, 467/8, 468/8...

yokak: iyi amel 446/3

yol: yol 2/2, 2/4, 7/6, 7/7...

yoluç-: bulaşmak; buluşmak, rastlamak 253/1, 253/2, 253/3, 253/4...

yögen: gem, dizgin 313/5

yu-: yıkamak 52/3

yum-: kapatmak 52/3, 64/7, 86/4, 106/2...

Yūnus (öz.is.): Hz. Yunus 8/3

yurt: yurt 57/6, 244/6, 252/6

Yūsūf (öz.is.): Hz. Yusuf 8/2, 110/6, 130/3, 273/4

Yūsuf-ı Kenʿān (öz.is.): Kenanlı Yusuf, Hz. Yusuf peygamber

Yūşāʿ (öz.is.): Hz. Yuşa 8/5

yut-: yutmak 16/4, 18/6, 537/3, 85/2...

yügür-: koşmak 38/5, 45/5, 48/3, 66/2...

yük: yük 16/2, 313/3, 333/8, 367/3
yükle-: yüklemek 16/2
yüklen-: yüklenmek 277/4
yükdürmek: yürütmek 67/4
yürek: yürek 28/1, 30/1, 38/2, 38/3...
yürü-: yürümek 27/4, 32/4, 35/6, 144/1...
yürüt-: yürütmek 17/5, 6/10, 106/3, 195/3...
yüz: yüz adedi 10/5, 18/2, 119/1, 20/2...
yüz: yüz 6/6, 21/1, 35/3, 39/4...
yüzlen-: yüz çevirmek 110/7
yüzük: yüzük 221/1

Z

zād (Far.): rızık, yiyecek 296/3, 337/2, 342/2, 342/6
zād-ı rāh (Far.): yol azığı, yolluk , 9/10, 11/6, 138/3, 160/7...
zād-ı sefer (Far.+Ar.): yolculuk azığı 373/10
zāf (Ar.): zayıflık, güçsüzlük 442/1
zaferān (Ar.): safran
z. bol-: 104/2
z. kıl-: 195/3, 217/6
zāg (Far.): karga 29/5, 156/8, 180/5, 330/5...
zağan (Far.): çaylak 29/5, 180/5, 330/5, 349/2...
zaḥḥār (Ar.): dalgalı 473/8
zāhid (Ar.): sofı 30/5, 105/4, 105/6, 105/7...
zāhidā (Ar.): ey sofı 41/3, 159/1, 441/4
zāhid-i ḥām (Ar.+Far.): yetişmemiş sofı 17/7
zāhir (Ar.): görünen, açık, belli; dış yüzü 37/5, 81/5, 156/4, 173/2...

zāhiren (Ar.): görünüşte 88/6, 94/5, 243/3, 289/2
zaḥm (Far.): yara 73/4, 133/2, 133/3, 344/1...
zāf (Ar.): zayıf, güçsüz 56/3, 163/4
Zāl (öz.is.): Firdevs'inin Şehname adlı eserinde Rüstem'in babası 9/3
zāl-i felek (Ar.): eskirmiş dünya, hayat zulmü 48/2, 316/3, 317/6, 366/4
zālim (Ar.): zalim 3/6, 9/6, 24/5, 89/2...
zamān (Ar.): zaman 50/5, 54/4, 67/5, 70/2...
zamāne (Ar.): devir, vakit 136/4, 314/3, 358/1
zamānī (Ar.): bir zaman, bir süre 16/5, 114/1, 243/1, 275/3...
zāmin (Ar.): ödemeye mecbur olan, kefil 119/3
zār (Far.): ağlayan, inleyen; dermansız 4/3, 5/5, 24/6, 34/9...
z. bol-: 157/1, 297/1
z. u ḥayran ét-: 214/2
z. kıl-: 6/11
z. u gedā kıl-: 194/7
z. ol-: 157/6, 280/5, 305/5, 321/2
z. u ḥayrān ol-: 219/4
z. yıgla-: 110/7, 272/6, 276/4, 285/1...
zār zār (Far.): ağlamak, inlemek vb. fiillerin önüne gelerek anlamı kuvvetlendirir
zarar (Ar.): zarar 12/4, 84/3
z. ét-: 373/6
z. bol-: 323/5
zarīf (Ar.): tavrı ve edası hoş olan, hoşgiden 398/1
zāyic (Ar.): gereksiz kullanma 90/3, 286/2, 329/7, 365/5...

z. kı1l-: 11/5
z. öt-: 88/5, 209/8
zayl (Ar.): aynı, aynı şekilde 80/1
zebān (Far.): insan organı, dil 69/1,
125/5, 315/5, 347/6
Zebīh (öz.is.): Hz. İsmail 326/3
zebūn (Far.): alçak 187/4
z. bol-: 211/2
z. öt-: 231/1
zehī (Far.): ne güzel 475/8
zehr (Ar.): zehir 69/7, 178/4, 282/4,
284/1...
zehr-i ğam (Ar.): keder zehri, gam acısı
18/6, 273/5, 294/5, 347/3...
zehr-i hicrān (Ar.): uzaklık acısı, hicran
zehri 178/4
zehr-i kātīl (Ar.): öldürücü zehir 207/5
zehr-i zenbūr (Ar.+Far.): arı zehri 255/1
zeķen (Ar.): çene 411/3
Zekriyā (öz.is.): Hz. Zekeriya 8/4
zelīl (Ar.): hakir, hor 4/3, 5/5
z. kı1l-: 11/5
zemīn (Far.): yer 2/5, 6/7, 126/6, 176/2...
zemistān-ı ecel (Far.+Ar.): ecel zamanı
108/2
zen (Far.): kadın, eş 60/4, 84/7, 117/6,
119/4...
zencir (Far.): zincir 39/3, 461/6
z. ur-. 100/3
zengār (Far.): kir, pas 148/3
zer (Far.): altın 160/5, 210/6, 280/2,
280/3...
zerd (Far.): sarı 79/5, 104/2, 107/1,
162/1...
zerd-āb (Far.): sarı su, irin 93/2, 134/6,
162/3, 289/2
zer-ħarīd (Far.): altın karşılığında alış
veriş 111/4, 188/2

zēril-: sıkılmak, usanmak 322/1
zerrāt (Ar.): zerreler 55/1, 168/1
zerre (Ar.): zerre 12/4, 13/3, 28/4, 65/3...
zerreçe (Ar.+T.): zerre kadar 40/2, 63/4,
190/6, 208/3...
zerrine (Far.): altından olan, altın renkli
z. kiy-: 117/7
zer-řinās (Far.): altını tanıyan, değeri
bilen kimse 157/4
zevāl (Ar.): yok olma
zevk (Ar.): zevk 208/3, 430/1
zeytūn (Ar.): zeytin
zımn (Ar.): iç taraf, gizli 447/2
zī-akl (Ar.): akı1lı olan 73/5
zībā (Far.): güzel 9/5, 9/7, 335/3, 452/4...
zıkr-i meftāh (Ar.): anahtar zikir 360/5
zil (Far.): zil 404/4
zimām (Far.): yönetim, idare 472/5
zindān (Far.): içine tutukluların,
hükümlülerin konulduğu kapalı yer
282/1, 362/3
zinde-dillik (Far.+T.): “gönlü diri
olmak” uyanıklık 395/3
zī-nefs (Ar.): canlı olan her şey 138/2,
181/5
zinehdān (Far.): çene 411/3
zīnet (Ar.): güzellik, sus 9/13, 177/2
zīnhār (Ar.): sakın! 14/3, 16/1, 48/5,
113/7...
zirāat (Ar.): ziraat
z. eyle-: 319/3
z. kı1l-: 365/2
zirāat-gāh (Ar.+Far.): tarla, ziraat yeri
9/11
zīrek (Far.): zeki, zeyrek 169/1
zīreklik (Far.): zekilik, zeyrek108/5
zīr-i der (Far.): eşik altında
z. bol-: 323/2

zīr-i dest (Far.): el atı
z. ol-: 407/4

zīr-i pā (Far.): ayak altı 216/5, 241/2,
283/6, 295/4
z. bol-: 136/6, 220/9, 227/2, 274/1...
z. kı1l-: 33/4, 102/6, 194/2
z. kıldur-: 67/3

zī-rūḥ (Ar.): ruhu olan, canlı 295/4

zīr ü zeber (Far.): altüst
z. bol-: 304/1, 323/1

zişt (Far.): çirkin, güzel olmayan 185/6

zīver (Far.): sus, bezek 64/4

ziyā (Far.): ışık 267/2, 372/2
z. èt-: 373/6

ziyād (Ar.): çok 203/5, 339/1

ziyāde (Ar.): artma, çoğalma 323/3

ziyādet (Ar.): 143/5

ziyān (Ar.): zarar, kayıp, ziyan 2/9,
168/7, 318/5
z. bol-: 354/1
z. èt-: 357/1, 357/8
z. kı1l-: 226/3

Ziynü'l-Ābidin (öz.is.): Şiilerin
dördüncü imamı 217/4

zūd (Far.): hemen 343/2

Zulāb (öz.is.): Horasanda bir yer adı 9/4

zulm (Ar.): zulüm 89/2, 174/5, 217/4,
331/1...
z. èt-: 143/3

zulm-endiş (Ar.+Far.): zulmü düşünen,
zalim 136/6

zulmet (Ar.): karanlık 343/3

zulm-i düşvār (Ar.+Far.): büyük bir
zulüm 190/5

zulm-perver (Ar.+Far.): zulmü seven,
zalim 18/1, 89/2, 174/5, 190/5...

Zül-Kifl (öz.is.): Hz. Zülküf 8/4

zühd (Ar.): kendini ibadete verme 2/7,
18/5, 31/2, 98/3...

zülāl (Ar.): içilmesi güzel, tatlı, latif, saf
su 23/3, 73/2

Züleyhā (öz.is.): Hz. Yusuf'un eşi 71/1

zülġ (Ar.): saç lülesi 10/3, 20/4, 23/5,
28/2...

zülġ-i perīṣān (Ar.+Far.): dağınık zülġ
29/1, 330/1

zülġ-i kecek (Far.): örülen saç 325/4

züngār (Far.): keşişlerin bellerine
bağladıkları kıldan uzun kuşak 79/9,
135/7

zünār (Ar.): papazların bellerine
bağladıkları uçları sarkık, ipten
örölmüş kuşak 189/2, 190/1, 203/3,
254/1...

zünüb (Ar.): günahlar 288/1

SONUÇ

Hoca Nazar Hüveyda Divanı üzerine yaptığımız çalışmadan elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

1. Hoca Nazar Hüveyda, Çağatay Edebiyatı son döneminin en önemli mutasavvıf şairlerinden biri olarak bilinmektedir. Şair hem tasavvufi hem de sanatkârlık yönünden Orta Asya'da ün kazanmıştır. Yaşadığı dönemde ve sonrasında önemli şairlerinden bazıları sanatkârlar tarafından bestelenmiştir.

2. Hoca Nazar Hüveyda 1704 yılında doğmuştur. Ancak vefat tarihi hakkında net bir bilgi yoktur.

3. Bu çalışmaya esas olan Hoca Nazar Hüveyda Divanı'nın nüshası 2013 yılında Rahim İbrahim tarafından Hüveyda Külliyyatı adı altında Afganistan'da basılmıştır. Hoca Nazar Hüveyda'nın Divanı 368 gazel, 5 müstezat, 54 dörtlük, 3 muhammes, 1 müseddes, 1 müsebbe, 1 müsemmen, 1 müttesi, 1 müaşşer ve 2 mesnevi içermektedir.

4. Dil özellikleri açısından daha çok Çağatay Türkçesinin özelliklerini taşıyan bir eserdir. Dil bilgisi özellikleri hakkında "inceleme" bölümünde bilgi verilmiştir.

5. Metin tamamen harekesizdir. Aynı zamanda Divan metni Çağatay Türkçesi yazı özelliklerine göre yazılmıştır.

6. Çeviri yazı bölümünde kapalı e (è)ler tespit edilmiştir ve sadece sözcüklerin ön ve iç sesinde görülmektedir. èt (ایت) 348/2, èl (ایل) 15/2, èlik (ایلیک) 13/7, kèldi (کیلدی) 7/5, dèdi (دیدی) 9/11, bèrip (بیریب) 6/10

7. -p zarf fiil ekinin be (ب) ile yazıldığı görülmektedir: oğup (اوقوب) 15/4, barıp (باریب) 2/4. tutup (توتوب) 15/6.

8. P/p: Çağatay Türkçesinde kelime başında hem p'li hem de b'li şekli görülmektedir. puçağ (پوچاغ) 168/3, pilik (پیلیک) 64/2, bitip (بیتیب) 136/1

9. Türkçe sözcüklerde “nazal n” (nġ) ünsüzü *nun* ve *gef* (نگ) harfleri ile gösterilmiştir. anġa (انگا) 363/8, köziġ (كوزينگ) 319/2

10. Metnimizde şedde ّ kullanılmamıştır.

11. Metnimizde geçen Arapça sözcüklerde “hemze” bazen kullanılmış bazen kullanılmamıştır. mü‘min (مؤمن) 1/1, cüz (جز) 15/5

12. İki cümle veya iki kelimeyi birbirine bağlayan atıf vav’ının görevini (ؤtre)üstlenmiştir. Hüveydā ıl tün ü kün zıkr-i mevlā 7/22 هويدا قيل تون
كون ذكر مولا

13. Metinde en çok tespit edilen ünsüz deġişme örneği t-> d-’dir. til> dil 479/18, tile-> dile 330/5

14. Metnimizi aruz vezninin dikkate alarak okuduk. Vezne uymayan şiir ve mısralarla karşılaştık.

15. Metinde bazı Arapça sözcükler çokluk ifade etmesine rağmen bu sözcükler bir kez daha çokluk ekinin getirildiği tespit edilmiştir. enbiyā+lar 2/5, alāyıklar 59/4

16. Metnimizde bazı Oġuzca özellikleri görülür. bol- fiilinin ol-, /+GA/ yönelme hali ekinin /+A/ şekillerinde de bu bağlamada değerlendirebilir. olsaġ 33/1, bolma 6/20 başım+a 77/1, sözim+e 87/7

17. Çaġatay Türkçesinin dil özelliklerinden olan ve bugünkü Özbek Türkçesinde görülmeyen -UbAn zarf fiil eki metnimizde görülmektedir. boluban 13/6, külüben 17/3

18. Metinde bazı arkaik sözcükler görülmüştür. suv “su” 108/1

19. Çaġatay Türkçesinde nadir görülen “bul” işaret zamiri metnimizde birçok yerde rastlanmıştır. bul Hüveydā 5/7

20. Ad durum eklerinin kullanımı tutarlıdır.

21. Eski Türkçede vasıta hâli eki kullanılan “+n” metnimizde görülmektedir. yaşuru+(u)n 77/5, tatur+(u)n 287/2

22. Eserde Arapça ve Farsça çokluk ekleri kullanılmıştır. yār+ān 94/1, bahār+ān 415/1, kerām+āt 357/7, müşkil+hā 1/6, bār+hā 70/3, sebz+hā 209/5

23. Çalışmamızın sözlük bölümüne aldığımız sözcüklerin çoğunlukla Arapça ve Farsça sözcükler olduğu görülmüştür. Sözcüklerin 1226’sı Arapça, 1080’i Farsça, 600’ü Türkçe, 125’i özel isim, 22’si Arapça+Türkçe, 35’i Farsça+Türkçe, 1’i Türkçe+Arapça, 1’i Türkçe+Farsça, 63’ü Arapça+Farsça, 1’i Arapça+Farsça+Türkçe, 1’i Farsça+Arapça+Türkçe, 1’i Farsça+Arapça+Farsça, 121’i Farsça+Arapça, 2’si Arapça+Moğolca, 1’i Farsça+Moğolca dır. Bu bilgilerden anlaşılacağı üzere Hoca Nazar Hüveyda’nın Divanı söz varlığı açısından oldukça zengindir.

KAYNAKÇA

- Akalın, Mehmet, *Eski Türkçenin Grameri*, TDK Yayınları, Ankara 2007.
- Akalın, Şükrü Halük, Toparlı, Recep (ve başk.), *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, (11. Baskı), Ankara 2011.
- Akay, Hasan, *İslami Terimler Sözlüğü*, İslam Bilgi Merkezi Yayınevi, İstanbul 1991.
- Amid, Hasan, *Ferheng-i Amid (Amid Sözlüğü)*, Muhammed Hasan İlmî Matbaası, (9. Baskı), Tahran 1966.
- Argunşah, Mustafa, *Çağatay Türkçesi*, Kesit Yayınları, (2. Baskı), İstanbul 2014.
- Atalay, Besim, *Abuşka Lügatı veya Çağatayca Sözlük*, Yıldız Matbaası, Ankara 1970.
- Bekir, Topaloğlu ve Hayreddin Karaman, *Arapça-Türkçe Yeni Kamus*, Nesil Yayınları, İstanbul 1991.
- Bilgegil, M. Kaya, *Türkçe Dilbilgisi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1984.
- Caferoğlu, Ahmet, *Türk Dili Tarihi*, Alfa Yayınları, İstanbul 2001.
- Coşkun, Volkan, *Özbek Türkçesi Grameri*, TDK Yayınları, Ankara 2000.
- Değirmençay, Veyis, *Farsça Aruz ve Kafiye*, Atatürk Üniversitesi Ofset Tesisleri, Erzurum 2005.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Baskı, 30., Ankara 2013.
- Doğan, Mehmet, *Büyük Türkçe Sözlük*, Pınar Yayınları, İstanbul 2005.
- Eckmann, Janos, *Çağatayca El Kitabı*, Çev. Günay Karaağaç, Kesit Yayınları, Baskı, 3., İstanbul 2009.
- Ercilasun, A. B., Aliyev, Mehmedoğlu Alaeddin (ve başk.), *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991.
- Ester Abadi, Mirza Mehdi Han, *Ferhng-i Türki be-Farsi-yi Senglah (Senglah Türkçe-Farsça Sözlüğü)*, Haz., Hâkim Muhammed Hüi, Tebriz 2009.

- Etik, Arif, *Farsça-Türkçe Sözlük*, Atilla Ofset Basımevi, İstanbul 1968.
- Gülensoy, Tuncer, *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, TDK Yayınları, (2. Baskı), Ankara 2011.
- Hüveyda-yı Çimyani*, Haz., Mollah Ekmel Han, Berdinah Matbaası, Taşkent 1903.
- İbrahim, rahim, *Hüveyda Külliyyatı*, Talimi Yayınları, Kabil 2013.
- İpekten, Haluk, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1999.
- Kanar, Mehmet, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, SAY Yayınları, İstanbul 2011.
- Kara, Funda, *Zebân-ı Türkî (Kélür-nâme) Metin-İnceleme-Dizin*, Fenomen Yayıncılık, Erzurum 2011.
- Kaya, Önal, *Ali Şir Nevayi Fevayidü'l-Kiber*, TDK Yayınları, Ankara 1996.
- Korkmaz, Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara 2017.
- Köktekin, Kâzım, *Dehname (İnceleme, Metin, Dizin, Tıpkıbasım)*, TDK Yayınları, Ankara 2013.
- Köktekin, Kâzım, *Eski Anadolu Türkçesi*, Fenomen Yayınları, Erzurum 2008.
- Köktekin, Kâzım, *Yusuf Emiri Divanı (Giriş, İnceleme, Tenkitli Metin, Sözlük, Tıpkıbasım)*, Fenomen Yayınları, Erzurum 2008.
- Kut, Günay, *Ali Şir Nevâyî, Gara'ibü's-Sıgar*, TDK Yayınları, Ankara 2003.
- Mesut, Cebran, *Ar-ra'id Sözlüğü*, (Çev., Rıza Enzabi Nijad), Asitan-ı Kuds-ı Razevi Yayınlar, Meşhet 2005.
- Muhammed Hüseyin ibn-i Halef Tebrizi, *Bürhan-ı Kati*, (Haz., Muhammed Müin), Zavvar Yayınları, Tahran 1951-1956.
- Müin, Muhammed, *Ferheng-i Farsi (Farsça Sözlük)*, Sepehr Yayınları, Tahran 1974.

- Nevzat, Özkan, *Türk Dilinin Yurtları*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Olgun, İbrahim, Cemşit, Darahşan, *Farsça-Türkçe Sözlük*, Elhan Kitabevi, Ankara 1984.
- Oral Seyhan, Tanju, *Zahîrî'ddin Muhammed Babur Mîrza Mübeyyin Der Fıkh (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2004, s. 50.
- Özbek Edebiyatı Tarihi*, (Beş Cilt), Özbekistan İlimler Akademisi Ali Şir Nevai Dil ve Edebiyat Enstitüsü, Taşkent 1978.
- Padişah, Muhammed, *Ferheng-i Anıdrac (Anıdrac Sözlüğü)*, Hayyam Kitabevi, Tahran 1956.
- Sami, Şemseddin, *Kamus-ı Türki*, TDK Yayınları, Ankara 2010.
- Sayid, Aziz, *Hoca Nazar Hüveyda Divanı*, Taşkent 2007.
- Süleyman Efendi-yi, Buhari, *Lügat-i Çağatayi ve Türki-yi-Osmani*, Mihran Matbaası, İstanbul 1298.
- Tekin, Talat, *Makaleler 1 (Altayistik)*, (Haz., Emine Yılmaz-Nurettin Demir), Grafiker Yayınları, Ankara 2003.
- Toprak, Funda, *Rahat-ı Dil (İnceleme-Metin-Dizin)*, Grafik Yayınları, Ankara 2017.
- Tören, Hatice, *Ali Şir Nevayi Sedd-i İskenderi (İnceleme- Metin)*, TDK Yayınları, Ankara 2001.
- Türkay, Kaya, *Ali Şir Nevayi Bedayi'ü'l-Vasat*, (Üçüncü Divan) TDK Yayınları, Ankara 2002.
- User, Hatice Şirin, *Başlangıçtan Gönümüne Türk Yazı Sistemleri*, Akçağ Yayınları, (1. Baskı), Ankara 2006.
- Ülkü, Çelik, *Ali Şir Nevayi, Leyli ve Mecnun*, TDK Yayınları, Ankara 1996.
- Ünlü, Suat, *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*, Eğitim Yayınevi, Konya 2013.

Vural, Hanifi (ve başk.), *Çağatay Türkçesi*, Taşhan Kitap Yayınları, (2. Baskı), Tokat.
2010.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<http://www.vajehyab.com/> En son erişim tarihi 12/5/2018

<https://fa.glosbe.com/fa/tr> En son erişim tarihi 12/5/2018

<http://lugatim.com/> En son erişim tarihi 12/5/2018

<http://www.tdk.gov.tr> En son erişim tarihi 12/5/2018

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER	
Adı Soyadı	Hasamuddin HAMDARD
Doğum Yeri ve Tarihi	Takhar-24/2/1984
Eğitim Durumu	
Lisans Öğretimi	Afganistan Belkh Üniversitesi Dil ve Edebiyat Fakültesi Özbek Dili ve Edebiyatı Bölümü
Y. Lisans Öğretimi	Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili-Bilim Dalı
Bildiği Yabancı Dil	Farsça
Bilimsel Faaliyetler	-
İş Deneyimi	
Satajlar	-
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	Afganistan Takhar Üniversitesi
İletişim	
E-Posta Adresi	Hasamuddin.hamdard@yahoo.com
Tarih